

SERIA WYDAWNICZA: POLSKA SŁUŻBA ZAGRANICZNA 1918–1945
– materiały źródłowe

URZĘDNIICY SŁUŻBY ZAGRANICZNEJ RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ 1918–1945

Przewodnik biograficzny

Tom III

Opracowanie
Krzysztof Smolana

 ARCHIWA
PAŃSTWOWE

 Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

**URZĘDNICY SŁUŻBY
ZAGRANICZNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1918–1945
Przewodnik biograficzny**

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych

URZĘDNIICY SŁUŻBY
ZAGRANICZNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
1918–1945
Przewodnik biograficzny

Tom III

Opracowanie
Krzysztof Smolana

Warszawa 2023

CIP – Biblioteka Narodowa

Urzędnicy służby zagranicznej Rzeczypospolitej
Polskiej 1918-1945 : przewodnik biograficzny.
T. 3 / opracowanie Krzysztof Smolana ;
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Naczelna
Dyrekcja Archiwów Państwowych. - Warszawa :
Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych :
Ministerstwo Spraw Zagranicznych, 2023. - (Polska
Służba Zagraniczna 1918-1945 : materiały źródłowe)

Seria wydawnicza:
Polska służba zagraniczna 1918–1945
– materiały źródłowe

Recenzent: prof. Henryk Walczak

Redaktor prowadząca: Katarzyna Górka

Redakcja i korekta: Aleksandra Belerska

Skład, łamanie i opracowanie graficzne: Maria Kaliszczuk-Donaj, AMALKER sp. z o.o.

Zdjęcia pochodzą z zasobu Narodowego Archiwum Cyfrowego, Archiwum Akt Nowych,
Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Archiwum oo. Franciszkanów w Martin
Coronado, Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego i Archiwum Wyższej Szkoły
Handlowej w Warszawie oraz archiwów prywatnych.

© Copyright by Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych, Warszawa 2023

© Copyright by Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Warszawa 2023

ISBN (wersja papierowa) 978-83-66739-76-5

ISBN (wersja EPUB) 978-83-66739-77-2

ISBN (wersja PDF) 978-83-66739-78-9

ISBN (wersja MOBI) 978-83-66739-79-6

Spis treści

Wprowadzenie	7
Wykaz skrótów	13
Biogramy	17
Lista biogramów tomu III	179
Lista biogramów tomów I–III.....	183

Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych
02-517 Warszawa, ul. Rakowiecka 2D
Tel. (+48 22) 565 46 00
www.archiwa.gov.pl

Wprowadzenie

Oddając czytelnikom trzeci tom Przewodnika biograficznego, pragnę zaznaczyć, że znalazło się w nich znacznie więcej biogramów pracowników średniego i niższego szczebla służby zagranicznej. Stąd też wśród opisywanych osób, w porównaniu z poprzednimi tomami, zajmujących niższe szczeble w hierarchii ministerialnej, znalazło się więcej kobiet, które mimo swej licznej reprezentacji raczej nie piastowały wyższych stanowisk w służbie zagranicznej. Innym efektem wspomnianej zmiany są biogramy osób, które prawie nie pojawiały się na łamach opracowań, pozostawiając nieliczne ślady w źródłach. W tomie znalazł się również biogram Józefa Giebułtowicza, który w służbie zagranicznej II Rzeczypospolitej pozostawał jako stażysta przez trzy miesiące, ale właśnie taki czas pracy został przyjęty jako minimalny, by podjąć wysiłek opracowania jego życiorysu. Oprócz tego w tomie pomieszczone są biogramy osób, które w ostatnich latach stały się obiektem szczególnego zainteresowania badaczy, jak np. Tadeusz Romer. Obecnie pojawia się bardzo wiele nowych wydawnictw źródłowych i opracowań; zdaję sobie sprawę, że do wielu mogłem nie dotrzeć. Nie można też zapominać, że do archiwów zarówno w kraju, jak i za granicą wpłynęło wiele nowych spuścizn interesujących nas tutaj dyplomatów. Z góry więc muszę prosić o wybaczenie, że do wielu jeszcze nie dotarłem i tylko w niewielkim stopniu usprawiedliwia mnie fakt, że czas dla podróży naukowych nie jest sprzyjający.

Powracając do biogramów zamieszczonych w prezentowanym tomie, to należy jeszcze zaznaczyć, że z coraz większym trudem odnajdywane są fotografie naszych bohaterów i to nieraz po bardzo długich poszukiwaniach. Pozwalam sobie też przypomnieć zasady formułowania biogramów, jakie zostały zastosowane w tym tomie i w obu poprzednich.

Chronologicznie Przewodnik obejmuje okres II Rzeczypospolitej, ale obie daty zarówno początkowa, rok 1918, jak i końcowa, rok 1945, są nieprecyzyjne. Listopad 1918 r. jest tylko symboliczną cezurą, gdyż już od 1917 r. w Tymczasowej Radzie Stanu, w jej Departamencie Politycznym, funkcjonowała komórka organizacyjna, która została następnie przekształcona w Ministerstwo Spraw Zagranicznych, a jej pracownicy in gremio zostali zatrudnieni w nowym resorcie. Również współpracownicy Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, istniejącego również od 1917 r., znaleźli swoje miejsce w odrodzonej służbie dyplomatycznej i konsularnej. Podobnie jest z datami zamykającymi, gdyż ani 1 września, ani 17 września, ani też 18 września 1939 r. nie może stanowić żadnej cezury i to z kilku przyczyn. Przede wszystkim została zachowana ciągłość władzy państwowej, a więc mimo wielu zmian Rząd RP na Uchodźstwie stanowił w sensie prawnym kontynuację rządu II Rzeczypospolitej. Przebywający na placówkach pracownicy ani na moment nie zaprzestali swej pracy, pozostali na tych samych stanowiskach i z tymi samymi funkcjami, a jakiegokolwiek zmiany miały charakter zewnętrzny. Rząd RP na Uchodźstwie i jego służba zagraniczna pozostawały ostatnim widocznym elementem składowym II Rzeczypospolitej, który przetrwał aż do czasów obalenia systemu totalitarnego w Polsce. Ponieważ resort spraw zagranicznych na uchodźstwie zatrudniał tak niewielką liczbę pracowników, w większości przedwojennych dyplomatów, nie ma sensu wyodrębnianie ich w osobnej publikacji. Informacje o nich znajdują się w prezentowanym Przewodniku.

W każdym biogramie starałem się zebrać możliwie najwięcej danych o osobie, nie ograniczając się tylko do ich pracy w służbie zagranicznej. Biogramy zostały skonstruowane z następujących części: **główka biogramu** zawiera oprócz nazwiska (nazwisk) i imienia lub imion również inne wersje zapisu nazwiska, daty i miejsca urodzenia i śmierci; ponadto podano tu dane o rodzicach. **Biogram** zawiera informacje w układzie chronologicznym z wyraźnym wyróżnieniem poszczególnych etapów życia, a więc uzyskanie wykształcenie, miejsca pracy wraz z możliwie najdokładniej podawanymi datami ich zajmowania, przynależność organizacyjną. Dla tych, którzy pracowali w centrali MSZ w czasie II wojny światowej, bywa trudne ustalenie hierarchii stanowisk, gdyż wielu z nich pracowało jednocześnie w kilku komórkach, a ich etaty często nie pokrywały się z rzeczywistym miejscem pracy. Etapy życia związane z pracą w polskiej służbie zagranicznej starałem się opracować możliwie najdokładniej. Niestety, w wielu miejscach zmuszony byłem postawić znaki zapytania, szczególnie dotyczy to dat odejścia. W miarę możliwości zostały opisane losy poszczególnych bohaterów, których biogramy przedstawiono, po wyjściu ze służby, aż do śmierci. Pragnę podkreślić, że tam, gdzie nie udawało się potwierdzić konkretnej informacji (daty, stanowiska... etc.), zostało to zaznaczone. Żaden z biogramów nie pretenduje do bycia biografią, a ma przede wszystkim pomóc w poszukiwaniach biograficznych tym, którzy rozpoczynają swe badania w odniesieniu do bardziej znanych i przypomnieć o istnieniu i działalności tych mniej znanych. Następnym punktem opisywanym pozostaje **sytuacja rodzinna**, współmałżonkowie, dzieci, a czasami rodzeństwo. W przypadku dalszego nawet pokrewieństwa, ale z osobami związanymi ze służbą zagraniczną, starano się to również zaznaczyć. W odniesieniu do najbliższych w miarę możliwości również uwzględniano podstawowe informacje o zasługach małżonka czy też dzieci. Ze względu na fakt, iż wielu pracowników służby zagranicznej należało do ludzi nie tylko piszących, ale i publikujących, starano się podawać informacje o ich publikacjach, przynajmniej najważniejszych. Kolejnym elementem stały się otrzymywane **odznaczenia** zarówno krajowe, polskie, jak i zagraniczne. W odniesieniu do zagranicznych zostały one pogrupowane według państw (w układzie alfabetycznym), których władze nadawały odznaczenie; jako pierwsza podawana jest nazwa oryginalna, a następnie w nawiasie nazwa polska i po niej klasa. Pominięto, a właściwie nie poszukiwano, ani dat nadania, ani też uzasadnień nadania, pamiętając, że w świecie relacji międzynarodowych odznaczenia stanowiły i stanowią element dialogu dyplomatycznego. Pojawiają się czasami problemy z podawanymi w źródłach i opracowaniach nazwami odznaczeń; np. Irański Medal Pamiętkowy, który nie tylko że został nadany w czasach, gdy dzisiejszy Iran nazywał się jeszcze Persją, to na dodatek nie udało się ustalić jego oryginalnej nazwy. Listę odznaczeń uzupełniono o informacje odnoszące się do innych sposobów upamiętnienia danej osoby – np. pomnik, tablica pamiątkowa, instytucja, szkoła, ulica, którym nadano imię pracownika służby zagranicznej. W miarę możliwości podawane jest miejsce przechowywania spuścizny danej osoby. Pod biogramem znalazły się jeszcze informacje zatytułowane: **archiwalia, źródła drukowane, opracowania i strony internetowe** – i jest to największa zmiana w odniesieniu do wcześniej stosowanego zapisu. Wszystkie zawierają odesłania adresowe do źródeł, z których korzystano przy przygotowaniu każdego biogramu. Rozpoczynają tę rubrykę archiwalia, a więc dokumenty z bardzo różnych archiwów. Podawane

są w następującej kolejności: nazwa archiwum, poczynając oczywiście od archiwów polskich, a następnie w układzie alfabetycznym archiwia zagraniczne. Archiwia polskie zostały pogrupowane w kolejności od państwowych, przede wszystkim od Archiwum Akt Nowych, poprzez archiwia innych instytucji czy organizacji, aż po archiwia rodzinne, a także informacje z archiwów prywatnych oraz otrzymane od konkretnych rodzin i osób. Na końcu umieszczono informację o tym od kogo uzyskano wyjaśnienia czy też uzupełnienia do biogramów. W ramach konkretnego archiwum, jeśli informacje pochodzą z więcej niż jednego zespołu, zostały one podane w układzie alfabetycznym nazw zespołów. Następnie podawane były archiwia znajdujące się poza granicami Polski, najczęściej polonijne, również zapisane w układzie alfabetycznym. Tak więc opis zawiera nazwę archiwum, zespół archiwalny, sygnaturę jednostki (teczki) oraz konkretne strony lub karty, na których znajduje się wykorzystana informacja. Jeśli z jakiegoś zespołu wykorzystano więcej niż jedną jednostkę aktową, to podawane są one w układzie numerycznym bez powtarzania nazwy zespołu. Wyjaśnienia również wymaga, dlaczego w odniesieniu do zawartości poszczególnych jednostek podawane są numery stron, a nie karty. Wynika to z faktu, iż numer karty obejmuje obie strony kartki, a w archiwach państwowych od wielu lat paginowane są wszystkie strony zapisane czy też zawierające jakiegokolwiek informacje (pieczętkę, stempeł... etc.). Zastosowanie obu sposobów numerowania powodowałoby, w moim przekonaniu, niepotrzebne zamieszanie. Praktycznie jedynym zespołem, jaki wykorzystywałem w niniejszych poszukiwaniach, w którym zastosowany był system numeracji kart, było Prezydium Rady Ministrów okresu międzywojennego; w przypadku, gdy informacja znajdowała się na nienumerowanej stronie karty, dodawałem przy numerze karty literkę „a”. Ponieważ w wykorzystanych dokumentach dominuje jednak podawanie numeru stron, w zapisach zastosowano strony. Niestety, nie wszystkie teczki czy jednostki archiwalne zostały przed udostępnieniem spaginowane, wówczas brak jest w opisie numerów stron. Należy również zaznaczyć, że pod biogramami nie podawano informacji o wszelkich dokumentach sporządzonych przez daną osobę lub o niej, ale jedynie te, które dostarczyły informacji potrzebnych do sporządzenia biogramu. Archiwalia wymagają dokładniejszego opisanie niejasności, które w trakcie kwerend w związku z nimi się pojawiły. Konieczność ta wynika z faktu, iż ostatnie lata przyniosły rewolucję w udostępnianiu archiwaliów, jakim stała się możliwość umieszczenia zeskanowanych czy choćby sfotografowanych dokumentów w Internecie. Doprowadziło to do tego, że aby zapoznać się z dokumentami przechowywanymi w archiwach, nie jest już konieczne spędzanie czasu w pracowniach archiwalnych, można to już robić, siedząc we własnym domu, we własnym fotelu, a nawet na tzw. drugim końcu świata, na dodatek w dogodnym dla poszukującego czasie. Nie tylko jest to świetny sposób upowszechniania zasobu, to również lepiej pozwala zabezpieczyć oryginały. Jedną z największych witryn internetowych, w interesującym nas tutaj zakresie, pozostaje strona www.szukajwarchiwach.gov.pl, a za nią idą strony poszczególnych archiwów krajowych i zagranicznych. Wiele zespołów archiwalnych zostało zdigitalizowanych i udostępnionych w postaci cyfrowej, co jest dużym ułatwieniem dla badaczy. W swej ogromnej większości jednostki archiwalne zostały odwzorowane identycznie, jak zostały opracowane oryginały, niewielkie różnice występują jedynie przy numeracji poszczególnych stron; tak więc ci, co korzystali zarówno z oryginałów w pracowniach archi-

walnych, jak i w Internecie nie mają kłopotu w ponownym docieraniu do dokumentów. Niestety, znany jest jeden przypadek odbiegający od opisanej reguły. Narodowe Archiwum Cyfrowe dokonało digitalizacji mikrofilmów dokumentów przechowywanych w Archiwum Hoover Institution w Stanford w Kalifornii. Akta zdeponowane po II wojnie światowej w tym archiwum zostały tam opisane, miały swoje sygnatury, zostały też zmikrofilmowane. Rolki z mikrofilmami, zawierające informacje z 18 zespołów, obejmujące prawie półtora miliona stron dokumentów, zostały przekazane do Archiwum Akt Nowych. Tam przez wiele lat były wykorzystywane przez badaczy. Problem polega na tym, że korzystający z mikrofilmów w pracowni AAN podawali jako informację adresową numer rolki mikrofilmu z konkretnego zespołu, na którym to znajdują się dokumenty według numeru pudła (box), w którym przechowywane są w Instytucie Hoovera oryginały, w dalszej kolejności podawano numery folderów, czyli jednostek aktowych zwanych teczkami. Numeracja poszczególnych klatek rozpoczyna się od numeru jeden na konkretnej rolce mikrofilmu. Cyfryzacja mikrofilmów z Hoover Institution nie została dokonana w sposób jeden do jednego, czyli jedna rolka = jednostce zdigitalizowanej NAC, ale nadano im nowe numeracje, według nie do końca jasnego kryterium. Nie została też sporządzona konkordancja. Korzystający kiedyś z mikrofilmów, a obecnie ze strony internetowej, nie zawsze mogą szybko odnaleźć dokumenty, z którymi zapoznali się wcześniej, czy też chcieli się zapoznać na podstawie informacji zawartej w opublikowanych już pracach, gdyż np. w zespole Ministerstwa Spraw Zagranicznych adres mikrofilmowy to Rolka 350, pudło 293, folder (teczka) 24, strona 14, a obecnie, docierając do tego dokumentu poprzez www.szukajwarchiwach.gov.pl, znajdują go w jednostce 293, strona 344. Ponieważ z mikrofilmów badacze korzystają od wielu lat, starałem się podawać oba rodzaje sygnatur, w układzie ze strony internetowej, a w nawiasie sygnatury z mikrofilmu, choć niektóre zostały zmikrofilmowane bez dawnej numeracji klatek. Dodatkowo, wprowadzono w NAC dwie nowe nazwy zespołów, zamiast tych, które od lat funkcjonują w archiwach państwowych pod uznanymi, tradycyjnymi, jak np. „Ambasada RP w Londynie”, w NAC zaś i w konsekwencji na stronie www.szukajwarchiwach.gov.pl występuje pod nazwą „Ambasada Polski w Wielkiej Brytanii”, a „Konsulat Generalny RP w Paryżu” pod nazwą „Konsulat Generalny we Francji”. Przy tym ostatnim zapomniano, nadając nową nazwę, że we Francji istniał oprócz tego Konsulat Generalny w Marsylii, a w 1945 również i w Lille. Na koniec należy wspomnieć, że niezależnie od starań o utrzymanie dostępu do wielu witryn internetowych przez takie instytucje, jak wspomniane Narodowe Archiwum Cyfrowe, Archiwum Akt Nowych, ale i innych, w tym zagranicznych, coraz częściej pojawiają się problemy z dotarciem do nich. Jest to wrażenie, jakie autor odniósł szczególnie w ostatnim roku.

* * *

Podobnie jak tomy poprzednie, i ten nie mógł być przygotowany bez pomocy wielu osób. Proszę o wybaczenie, że nie podaję przynależnych im tytułów i stopni naukowych. Szczególnie podziękowania kieruję do Pawła Ceranki, Krzysztofa Szczepanika i Piotra Długołęckiego, wspierających mnie od lat, Roberta Gębickiego i Jakuba Ogonowskiego

z Archiwum Akt Nowych, Janusza Pezdy z Uniwersytetu Jagiellońskiego, Magdaleny Kucharskiej z Kurytyby, archiwistek z archiwów uczelnianych Uniwersytetu Warszawskiego i Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, a także wszystkich tych, którzy nadesłali mi uzupełnienia, poprawki i uwagi do biogramów opublikowanych w tomach pierwszym i drugim i do przygotowanych w tym tomie. Podziękowanie należy się również mojej żonie Annie za codzienną pomoc w pracy.

Krzysztof Smolana

Wykaz skrótów

1.v. – primo voto
2.v. – secundo voto
a.i. – ad interim
AAN – Archiwum Akt Nowych
AHSRE – Archivo Histórico de la Secretaria de Relaciones Exteriores de México (Archiwum Historyczne Sekretariatu Spraw Zagranicznych Meksyku)
AK – Armia Krajowa
Amb. – Ambasada
AMSZ – Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych
AN – Archiwum Narodowe
AP – Archiwum Państwowe
Arch. SGH – Archiwum Szkoły Głównej Handlowej
Arch. UW – Archiwum Uniwersytetu Warszawskiego
Attachés... – Attachés wojskowi RP przy rządach państw kapitalistycznych
BBWR – Bezpartyjny Blok Współpracy z Rządem
b.m.r.w. – bez miejsca i roku wydania
b.m.w. – bez miejsca wydania
b.r. – bez roku
b.r.w. – bez roku wydania
BSO – Biuro Spraw Osobowych
CAW – Centralne Archiwum Wojskowe
c.k. – cesarsko-królewski
dep. – departament
ds. – do spraw
Dz.Urz. – Dziennik Urzędowy
gm. – gmina
gub. – gubernia
HI – Hoover Institution (Archiwum Instytutu Hoovera)
hr. – hrabia
IJP-NY – Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce z siedzibą w Nowym Jorku
k. – karta (dokumentu, teczki)
KCNP – Kancelaria Cywilna Naczelnika Państwa
KC – Komitet Centralny
KG – Konsulat Generalny
KH – Konsulat Honorowy
KNP – Komitet Narodowy Polski w Paryżu
krypt. – kryptonim
KUL – Katolicki Uniwersytet Lubelski
LP – Legiony Polskie
min. – minister

MPiOS – Ministerstwo Pracy i Opieki Społecznej
mps – maszynopis
MSW – Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
MSWojsk – Ministerstwo Spraw Wojskowych (1918–1945)
MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych
MSZ. Centrala i placówki w 1921 r. – Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Centrala i placówki w 1921 r., Warszawa [1921?]
MWRiOP – Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe nauk. – naukowy
NKN – Naczelny Komitet Narodowy w Paryżu
NKWD – Narodnyj Komissariat Wnutriennych Dieł (Ludowy Komisariat Spraw Wewnętrznych ZSRS)
nlb. – nieliczbowana
obw. – obwód
ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
oprac. – opracowali, opracował/-a, opracowanie
OZN – Obóz Zjednoczenia Narodowego
PAN – Polska Akademia Nauk
PAT – Polska Agencja Telegraficzna
PAU – Polska Akademia Umiejętności
PCK – Polski Czerwony Krzyż
PIASA – Polish Institute of Arts and Sciences of America (Polski Instytut Naukowy w Ameryce)
PKO – Polska Kasa Opieki
PKP – Polskie Koleje Państwowe
PKPiR – Polski Korpus Przynależności i Rozmieszczenia (Wielka Brytania, 1946–1949)
PKWN – Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego (21.07.–31.12.1944)
popr. – poprawione
Posel. – Poselstwo
POSK – Polski Ośrodek Społeczno-Kulturalny w Londynie
POW – Polska Organizacja Wojskowa
pow. – powiat
POWN – Polska Organizacja Walki o Niepodległość (we Francji)
PPR – Polska Partia Robotnicza (1942–1948)
PPS – Polska Partia Socjalistyczna
PRL – Polska Rzeczpospolita Ludowa
PRM – Prezydium Rady Ministrów
przedm. – przedmowa
przyg. – przygotowali, przygotował/-a, przygotowanie
PSB – *Polski słownik biograficzny*
pseud. – pseudonim
PSL – Polskie Stronnictwo Ludowe

PSZ – Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie
PZPR – Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RAF – Royal Air Force
red. – redakcja, redaktor
RGO – Rada Główna Opiekuńcza
rkps – rękopis
RP – Rzeczpospolita Polska
RPA – Republika Południowej Afryki
RSZ – *Rocznik Służby Zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej według stanu na...*, Warszawa (1932–1939)
SGH – Szkoła Główna Handlowa (1939–1950)
SHAEF – Supreme Headquarters Allied Expeditionary Force (Naczelne Dowództwo Alianckich Sił Ekspedycyjnych)
SL – Stronnictwo Ludowe
SN – Stronnictwo Narodowe
sygn. – sygnatura
TOPF – Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji
TPPR – Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
tr. – tego roku
transl. – translated (przetłumaczone)
TRJN – Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej w Warszawie
TRS – Tymczasowa Rada Stanu
UJ – Uniwersytet Jagielloński
UJK – Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie (nazwa w l. 1918–1939)
UMK – Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
UNRRA – United Nations Relief and Rehabilitation Administration (Administracja Narodów Zjednoczonych do spraw Pomocy i Odbudowy)
ur. – urodzona/-y
USRS – Ukraińska Socjalistyczna Republika Sowiecka
UW – Uniwersytet Warszawski
uzup. – uzupełnione
v. – łac. vel, czyli, albo, lub
woj. – województwo
WP – Wojsko Polskie
WSH – Wyższa Szkoła Handlowa
współaut. – współautor
współpr. – współpraca
współred. – współredaktor
wyb. – wybór
wyd. – wydanie
z d. – z domu
zbior. – zbiorowa/-y
zest. – zestawiał

ZG – Zarząd Główny

zm. – zmarł/-a

zredag. – zredagowali, zredagował/-a

ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe

ZSRS – Związek Socjalistycznych Republik Sowieckich

ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

ZWC – Związek Walki Czynnej

ZWZ – Związek Walki Zbrojnej

BIOGRAMY

A

Adamowiczówna Janina (Adamowicz). Ur. 24.05.1895 w miejscowości Rosienie, pow. rosieński, obecnie Litwa; zm. po 1945. Córka Antoniego i Kingi z d. Hryszkiewicz.

Ukończyła rosyjskie Gimnazjum Maryjskie w Wilnie. W 1920 pracowała w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym. Od 1.01.1921 do 31.12.1923 pracownik kontraktowy podległego GUL Komisariatu Zagranicznego w Wiesbaden.

Formalnie pracę w służbie zagranicznej podjęła jako umysłowy pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu 1.01.1924; pracowała tam do 1927. Równocześnie w l. 1924–1927 studiowała literaturę na Uniwersytecie Paryskim (Sorbona). Kolejne miejsce pracy to, od 1.04.1928, Poselstwo RP w Bernie, gdzie była maszynistką i archiwistką, od 1.05.1932 do 31.05.1933 jako pracownik kontraktowy w Wydziale Konsularnym tegoż poselstwa. Odwołana, w okresie od 1.06. do 31.12.1933 nadal jako pracownik kontraktowy w centrali MSZ. Przydzielona, od 1.01.1934 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Użhorodzie (Ungvár, Użhorod), zajmowała się tam księgowością, wypłatą rent inwalidzkich, ekspedycją oraz prenumeratą pism. Po roku została przeniesiona do Poselstwa RP w Kairze, gdzie od 1.01.1935 do 31.08.1936 prowadziła kancelarię rachunkową. Odwołana do centrali, pozostawała cały czas w charakterze pracownika kontraktowego, od 1.09. do 30.11.1936, w tym też dniu została zwolniona ze służby. Powróciła do niej, by od 1.05.1937 do 31.01.1938 ponownie pracować jako pracownik kontraktowy w kancelarii Departamentu Konsularnego centrali MSZ. Ponownie przydzielona do placówki, od 1.02.1938 zajmowała stanowisko bibliotekarki, archiwistki i kancelistki w Konsulacie Generalnym RP w Stambule. Pozostała tam do 31.03.1941, odeszła na własne życzenie i być może wyjechała do Egiptu. Poza służbą zagraniczną pozostała do 1.04.1943. Powróciła 1.11.1943 do pracy w KG RP w Stambule; kolejnym miejscem pracy była Jerozolima. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Odnaczenia: Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 84, s. 1–7; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 46, 47, 53, 120; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/A, s. 3, 4.

Źródła drukowane: *RSZ* 1932, s. 65, 239; *RSZ* 1933, s. 103; *RSZ* 1935, s. 222; *RSZ* 1936, s. 227; *RSZ* 1937, s. 29, 237; *RSZ* 1938, s. 141, 253; *RSZ* 1939, s. 145, 267.

Opracowania: Kosowski Antoni Przemysław, *Stosunki polsko-egipskie w latach 1927–1945*, Warszawa 2017, s. 65.

Angerman Stanisław (v. Angermann). Ur. 9.09.1894 w Złoczowie, woj. tarnopolskie; zm. 6.06.1960 w Detroit, USA. Syn Stanisława, doktora prawa, i Marji Walerji z d. Allocher.

W l. 1905–1912 uczęszczał do gimnazjum w Przemyślu, maturę uzyskał z odznaczeniem. W roku akademickim 1912/1913 ukończył roczny kurs na Wiedeńskiej Akademii Handlowej. Do 1919 studiował na Uniwersytecie w Wiedniu i na Uniwersytecie

Jagiellońskim, gdzie złożył trzy egzaminy, uzyskując tytuł magistra prawa. Podjął pracę, w okresie 1.09.1919–31.01.1920, jako praktykant konceptowy w Starostwie w Przemyślu. Przeniósł się do Warszawy, gdzie od 1.02.1920 do 31.08.1926 pracował jako urzędnik referendalny w Prezydium Rady Ministrów. Pełnił tam funkcję sekretarza przy kolejnych premierach Rządu RP od Wincentego Witosa do Aleksandra Skrzyńskiego. W sierpniu 1925 był tam starszym referentem. Przeniósł się z PRM, i od 1.09.1926 do 31.12.1932 był zatrudniony w Biurze Dyrekcji Banku Handlowego w Warszawie. W l. 1933–1939 zatrudniony jako prokurent w Wytwórni Silników Warszawa-Okęcie Państwowych Zakładów Lotniczych.

Po wybuchu wojny wraz z personelem wytwórni ewakuował się do Rumunii, skąd przedostał się do Francji. Tam organizował polskie zakłady zbrojeniowe w Quimperlé, w dep. Finistère w Bretanii. Mianowany przez gen. Władysława Sikorskiego kierownikiem komisji ewakuacyjnej, prawdopodobnie w poł. maja 1940, z siedzibą w Pigneroles koło Angers. Po ewakuacji do Portugalii przebywał w Figueira da Foz w tamtejszym Komitecie Opieki nad Uchodźcami (poł. 1940). W 1941 rozważano możliwość wysłania go na placówkę konsularną w USA. Od 30.03.1942 do 1945 w randze konsula kierował Konsulatem RP w Detroit. Miał przerwę w kierowaniu placówką w okresie 16.05.–16.10.1942, być może ze względu na stan zdrowia, w tym czasie przebywał w Kanadzie. Dalsze losy nieznane.

Żona Helena z d. Mazurowska.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl.

Archiwalia: HI, MSZ, jednostka 295, s. 7 (351.295.1, s. 887); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/A, s. 11, 12, sygn. E.551, s. 33.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. II: 1943–1947, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 29; *O Niepodległą i granice. Protokoły Komitetu Politycznego Rady Ministrów 1921–1926*, wstęp, wyb., oprac. i przyg. do druku M. Jabłonowski, W. Janowski, Warszawa–Pułtusk 2004, s. 300, 448; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 66; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I: październik 1939–czerwiec 1940, Kraków 1994, s. 321, 325, 326, t. II: czerwiec 1940–czerwiec 1941, Kraków 1995, s. 12, t. IV: grudzień 1941–sierpień 1942, Kraków 1998, s. 43, 44, oprac. W. Rojek przy współpr. A. Suchcitz; Schimitzek Stanisław, *Na krawędzi Europy. Wspomnienia portugalskie 1939–1946*, Warszawa 1970, s. 252, 318; *Sprawozdanie dyrekcji c.k. Gimnazjum I w Przemyślu za rok szkolny 1905*, Przemyśl 1905, s. 34; *Sprawozdanie dyrekcji c.k. Gimnazjum z wykładowym językiem polskim w Przemyślu za rok szkolny 1912*, Przemyśl 1912, s. 35, 37.

Opracowania: Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 87, 111, 134, 249; *Urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Informator archiwalny*, oprac. P. Ceranka, K. Szczepanik, Warszawa 2020, s. 117.

B

Badyńska Janina. Ur. 16.05.1894 w Gniewaniu (obecnie Hniwań), Podole; zm. 23.05.1944. Córka Władysława i Marii z d. Piotrowska.

Ukończyła gimnazjum oraz 3-letnie Kursy Handlowe Żeńskie. W okresie 1.12.1911–1.08.1914 pracowała jako urzędniczka kancelaryjna w firmie Siemens Schuckert Towarzystwo Akcyjne w Odessie. Nie udało się ustalić, co się z nią działo w l. 1914–1917. W okresie od 19.07.1917 do 3.08.1918 buchalterka w Oddziale Wojskowo-Sanitarnym Magistratu miasta Odessy. Po powrocie do Polski była od 7.07. do 11.1920 dietetariuszką w Głównym Urzędzie Likwidacyjnym; 1.12.1920–30.06.1926 urzędnik prowizoryczny GUL.

Równoległe do pracy w GUL została zatrudniona w MSZ, od 7.07.1923 do 1.04.1932 jako pracownik kontraktowy, w randze sekretarza, w Wydziale Prasowym, w okresie 1.10.1928–1.04.1932 była sekretarką wydziału. Otrzymała urlop bezpłatny od 1.04.1932 do 31.05.1934, by podjąć pracę jako pracownik kontraktowy, maszynistka, w Poselstwie RP w Bukareszcie; tam też od 1.02.1934 sekretarz administracyjny. Odwołana do centrali MSZ, od 1.06.1934 pracowała w Departamencie Politycznym (D.P.) jako rejestratorka. Przynajmniej w okresie od 03. do 27.04.1936 była sekretarzem administracyjnym w Wydziale Wschodnim (P.III.). 27.04.1936 przydzielona do hali maszyn D.P. W 1937 obowiązki sekretarza administracyjnego wykonywała w kancelarii Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, a przeniesiona, od 1.09.1938 w kancelarii Departamentu Konsularnego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowała się do Rumunii, niestety nie udało się ustalić jej losów wojennych.

Została pochowana na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Zamężna Steiger; małżeństwo zostało unieważnione. Brak innych danych o rodzinie.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 46, sygn. 5260, s. 38, 66, 202; IPMS, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. A.26/I/1, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, nr 6, 1933, s. 50; Monitor Polski, nr 257, 9.11.1938, s. 4; RSZ 1932, s. 19, 65, 231; RSZ 1933, s. 14; RSZ 1937, s. 26, 157; RSZ 1939, s. 36, 177.

Opracowania: Dubicki Andrzej, *Dzieje polskiej placówki dyplomatycznej w Bukareszcie (1919–1940)*, Łódź 2014, s. 229.

Strony internetowe: https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=40329 (8.01.2022).

Baliński Antoni Edward (v. Baliński-Jundziłł). Ur. 29.04.1906 w Warszawie; zm. 9.01.1990 w Ekwadorze. Syn Ignacego, sędziego Sądu Najwyższego i senatora w II RP, i Marii z d. Chomentowska.

W l. 1916–1924 uczęszczał do ośmioklasowego Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Warszawie, tam też uzyskał maturę. W 1920 starał się na ochotnika wstąpić do wojska, ale nie został przyjęty. Studia prawnicze na Uniwersytecie Warszawskim odbył w l. 1924–1929, ukończył je z tytułem magistra prawa.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w charakterze bezpłatnego praktykanta, od 1.02.1930, od 1.04.1930 praktykant, pracownik kontraktowy, do 1.12.1931. W dniu 30.04.1930 złożył egzaminy wstępne w MSZ. Ukończył 6-tygodniowy kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ, zakończony 4.11.1931. Został przydzielony do Delegacji RP w Genewie, od 1.12.1931 do 1.07.1935 pracował na stanowisku attaché poselstwa. Przeniesiony, od 1.07.1935 II sekretarz ambasady w Ambasadzie RP w Londynie, do 1.04.1940. Tam też od 1.04.1940 został mianowany I sekretarzem ambasady. Pracując w Londynie, w nocy z 16 na 17.09.1940 przeżył zbombardowanie domu, w którym mieszkał, tracąc prawie cały dobytek. Przynajmniej w okresie 02.–03.1941 pełnił również funkcję kasjera ambasady. W lutym 1941 towarzyszył Edwardowi Raczyńskiemu w podróży do USA. Z dniem 1.04.1942 mianowany tytularnym radcą ambasady, choć w niektórych przekazach źródłowych w okresie od 1.04.1942 do 1.05.1943 był II radcą w Ambasadzie RP w Londynie. Przeniesiony, pracował jako radca ambasady w Ambasadzie RP w Ankarze, od 1.05.1943, przynajmniej do 4.08.1944. W grudniu 1943 pełnił funkcję chargé d'affaires w Ankarze.

Po wojnie pozostał na emigracji. Nie udało się ustalić, kiedy wyjechał do USA; być może przebywał jakiś czas na Alasce. W 1956 pracował w ONZ w Nowym Jorku, skąd został wysłany na stanowisko rezydenta Pomocy Technicznej w Ekwadorze. Następnie zamieszkał w Wielkiej Brytanii. W 1962 został wybrany z obwodu Ealing okręgu londyńskiego delegatem na Ogólny Zjazd Polaków w Wielkiej Brytanii. Dalsze losy nieznane.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Irena z d. Ratajska (1909–2000). Mieli syna. Żona w 1940 przebywała we Francji, a następnie wraz z synem mieszkała w USA. Miał również trzech braci: Stanisława Mariana Antoniego (1898–1984), pracownika polskiej służby zagranicznej w l. 1922–1945; bracia Jan (1899–1974), twórca, wiceprezes i prezes Ogniska Polskiego w Londynie w l. 1939–1973, i Józef (1895–1928) używali nazwiska Baliński-Jundziłł.

Odnaczenia: jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) V kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 29, s. 89, sygn. 74, s. 2; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 128, 195, sygn. 1756, s. nlb., sygn. 1767, s. 1, sygn. 1777, s. 97, sygn. 1778, s. 33; AAN, KC PZPR 237-XXII, sygn. 683, s. 42, 43; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 3; Arch. UW, sygn. RP-18216 – Baliński Antoni Edward; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 78 (5.4.1, s. 77), s. 103–111, 182, 183, 185 (5.4.1, s. 102–110, 181, 182, 184), jednostka 5, s. 365, 366 (6.5.3, s. 362, 363), jednostka 70, s. 202, 226–228, 234,

293 (81.70.4, s. 698, 722–725, 730, 789); HI, MSZ, jednostka 293, s. 870 (350.293.20, s. 542), s. 965 (350.294.21, s. 637); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 13, 14.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 19, 258; RSZ 1933, s. 14; RSZ 1937, s. 133, 157; RSZ 1939, s. 152; *Delegaci okręgu Londyn na ogólny zjazd Polaków*, „Myśl Polska”, 1.08.1962, nr 15, s. 1; Raczyński Edward, *W sojusznicy Londynie. Dziennik ambasadora Edwarda Raczyńskiego 1939–1943*, Londyn 1960, s. 134.

Opracowania: Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 392; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67, 70.

Strony internetowe: <https://www.sejm-wielki.pl/b/sw.172592> (9.01.2022).

Barański Jan Stanisław. Ur. 6.05.1894 w Lesku, woj. lwowskie; zm. po 1955. Syn Roberta i Henryki z d. Krawczykiewicz.

Od 1.10.1913 służył w armii austriackiej, a następnie w Wojsku Polskim, do 1.02.1938; oficer rezerwy zatrzymany w służbie czynnej. W 1922 był porucznikiem w 1. pułku artylerii górskiej, skąd został oddelegowany do Sztabu Generalnego, gdzie służył w Biurze Ścisłej Rady Wojennej. W okresie 1924–1925 ukończył Wyższą Szkołę Wojenną w Warszawie, w randze kapitana dyplomowanego. Odbył też wiele kursów wojskowych. W 1932 służył we Flotylli Pińskiej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, będąc od 102. do 1.07.1936 praktykantem w Referacie Morskim Departamentu Politycznego MSZ. Delegowany do Konsulatu Generalnego RP w Berlinie, od 1.07. do 31.08.1936. Od 1.08.1936 na krótko był radcą w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego centrali MSZ. Został skierowany do Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku, pracował tam jako radca, od 1.10.1936 do 15 lub 31.07.1938. Odwołany do centrali, 15.07. lub 1.08.1938 mianowany naczelnikiem Wydziału Gospodarczego Departamentu Administracyjnego (A.III.). Krótko przed wojną odpowiadał za techniczne przygotowanie archiwum MSZ do ewakuacji. Również w 1939 był wiceprezesem Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”.

Z dniem wybuchu wojny, 1.09.1939 objął funkcję Głównego Kwatermistrza Ewakuacyjnego oraz, od 6 września wicedyrektora A.III. Kierował ewakuacją archiwum Departamentu Konsularnego drogą kolejową, wraz z personelem ministerstwa, z transportem MSZ, przebył trasę Warszawa–Brześć–Nałęczów–Krzemieniec–Kuty–Czeruiowce–Ślanc–Turnu Severin. Po zatrzymaniu się 9.09.1939 w Krzemieńcu, 17.09.1939 przekroczył granicę polsko-rumuńską wraz z min. Józefem Beckiem. Został umieszczony w Turnu Severin (Rumunia), a następnie w Botoșani (Botoszany). Przez rok przebywał w Rumunii, uczestniczył w akcji przetrwania polskich wojskowych przez Dunaj. Pod koniec 1939 przebywał w Brașov, gdzie jako bardzo podobny do min. Becka nakłaniał go do ucieczki z Rumunii, ofiarował się naśladować go ze względu właśnie na podobieństwo. W sierpniu 1940 ewakuowany z Rumunii na Cypr, a następnie do Palestyny. Od poł. 1941 przebywał w Livingstone (Północna Rodezja), pozostając na urlopie bezpłatnym z MSZ. Pisał stamtąd do min. spraw zagranicznych Edwarda Raczyńskiego

z prośbą o „wykorzystanie mnie”. W maju 1943 miał być wicedyrektorem Departamentu Administracyjnego MSZ przebywającym w Livingstone.

Po wojnie pozostał na emigracji, mieszkał w Afryce, jeszcze w 1955. Dalsze losy nieznane.

Żonaty ze Stefą z d. Waszkiewicz. Mieli dwoje dzieci: syna Janusza i córkę Stefę.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych dwukrotnie, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 190, s. 144–151; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 5, 6, 46, 212, 229, sygn. 1459B, s. 25; HI, MSZ, jednostka 294, s. 415–418, 421 (351.294.7, s. 247–250, 253); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 21, 22.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 150, 157; RSZ 1939, s. 11, 37; *Alfabetyczny spis oficerów rezerwy*, Warszawa 1922, s. 10; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 775, 843; *Rocznik Oficerski 1932*, Warszawa 1932, s. 185, 896; Barański Jan, *Jeszcze o „Komitecie siedmiu”*, „Kultura” 1951, nr 43, s. 132–137; Czeczot-Gawrak Zbigniew, *Wspomnienia ze stulecia dyplomatyczne, żołnierskie i inne*, Warszawa 2004, s. 27; Drymmer Wiktor Tomir, *W służbie Polsce*, Warszawa 1998, s. 234, 258.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25.

Baworowski Jerzy Adam Maria. Ur. 9.07.1911 w Germanówce, pow. Borszczów, woj. tarnopolskie; zm. 9.10.1973 w Oberammergau (Ober-Ammergau), Bawaria. Syn Michała Mariana i Elżbiety z d. Colonna-Czosnowska.

Studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, który ukończył w 1936 z tytułem magistra prawa. Odbył służbę wojskową, od 1.01.1936 podporucznik rezerwy. Od 1.11. do 1.05.1936 pracował w Urzędzie Wojewódzkim we Lwowie.

W służbie zagranicznej od 1.05.1937 do 31.12.1938 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Lille we Francji. Następnie w centrali MSZ, od 1.01. do 23.07.1939 praktykant w Biurze Personalnym (B.Pers.); zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany referendarzem.

Zmobilizowany 23.08.1939, uczestniczył w obronie Zegrza i Warszawy do 29 września. Nie poszedł do niewoli i od 15.10.1939 do 20.04.1940 czynnie uczestniczył w konspiracji antyniemieckiej. Po przedostaniu się do Francji, od 7.05.1940 służył nadal w wojsku; po upadku Francji ewakuował się do Anglii i pozostał w linii do 1.09.1942. Powrócił, od 2.09.1942, do służby zagranicznej i do 1.06.1943 pracował jako attaché z tytułem sekretarza w centrali MSZ. Skierowany na placówkę pozostał od 1.06.1943 do 10.01.1944 jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Na kilka miesięcy, od 10.01. do 14.07.1944, powrócił do służby wojskowej, w randze podporucznika służył w sztabie 3. Dywizji Strzelców Karpackich II Korpusu PSZ. W czerwcu 1944 uczestniczył w gaszeniu zbombardowanej przez Niemców bazyliki w Loreto. Od 15.07.1944 pracował w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie, tam od 1.08.1944 do 30.09.1946 attaché ambasady; 15.03.1945 został tytularnym II sekre-

tarzem. Od kwietnia 1945, w związku z zainstalowaniem stacji nadawczo-odbiorczej, odpowiadał za szyfry.

Po wojnie pozostał na emigracji. W 1946 wyjechał do Londynu. Działacz katolicki.

Zmarł w trakcie podróży. Pochowany na South Ealing Cemetery w Londynie.

Żona Maria z d. Wodzicka (Granów-Wodzicka) (1910–2011), pobrali się 10.10.1934. Jego braćmi byli: Władysław Maria Agenor (1910–1942), zamordowany w Auschwitz, i Michał Rudolf Juliusz (ur. 1916).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1740, s. 12–14; AAN, KG RP w Jerozolimie, sygn. 15, s. 35; AAN, MSZ, sygn. 1476, s. 8; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 29, 30.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 29, 268; *Z żałobnej karty*, „Biuletyn Koła Lwowian” [Londyn] R. 12, grudzień 1973, nr 25, s. 111.

Opracowania: *Ambasada RP przy Stolicy Apostolskiej w latach 1919–1970. Materiały do studiów nad historią*, Rzym 2016, s. 199; Biliński Wojciech, *Bywalczy Salonu Ambasadorowej (ze Sztambucha Leonii Papée)*, [w:] *Od Kijowa do Rzymu. Z dziejów stosunków Rzeczypospolitej ze Stolicą Apostolską i Ukrainą*, red. M.M. Drozdowski, W. Walczak, K. Wiszowata-Walczak, Białystok 2012, s. 615; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 62, 68; Samerek Piotr, *Ambasada polska przy Stolicy Apostolskiej w latach 1939–1945*, [w:] *Czas wojny i czas pokoju w „polskim Rzymie”*, oprac. E. Prządka, Rzym 2009, s. 57, 58.

Strony internetowe: <https://www.barbarafamily.eu/webtrees/individual.php?pid=I75751&ged=Spytek> (20.03.2021); https://www.polishheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021); <https://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I004745> (12.01.2022).

Bevensee Waclaw (v. Bevensée). Ur. 5.02.1903 w Warszawie; zm. 1.04.1992 w Monterey, Kalifornia, USA. Syn Teodora i Leontyny. Deklarował wyznanie ewangelicko-augsburskie.

Uzyskał dyplom Instytutu Wyższych Studiów Międzynarodowych w Paryżu, choć nie udało się ustalić kiedy.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 16.06.1934 w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Lille, 24.06.1935 powierzono mu tam funkcję referenta ds. ochrony tajemnicy służbowej. W tym też czasie należał do Zarządu Polskiej Bursy w Lille. Przeniesiony, od 1.12.1935 do 31.01.1938 pracownik kontraktowy w Ambasadzie RP w Paryżu. Od 1.02.1938 pracownik kontraktowy w Referacie Informacyjnym Wydziału Prasowego (P.VI.) w centrali MSZ. W 1939 został członkiem Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany trasą: Warszawa–Krzemieniec–Kuty, gdzie był 9 września, a stamtąd wyjechał do Czerniowiec. W październiku 1939 wchodził w skład ekipy technicznej obsługującej radiostację nadawczo-odbiorczą i stacje helowe MSZ w Bukareszcie. W grudniu został wezwany do Angers. We Francji

zgłosił się ochotniczo do wojska. Po upadku Francji służył dalej w Wielkiej Brytanii. W okresie 03.1940–04.1943 odkomenderowany do „Dziennika Żołnierza” jako jeden z redaktorów, gdzie przynajmniej w 1942 był sekretarzem redakcji. W tym też czasie jako praktykant, po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie, zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w maju 1944 i został mianowany referendarzem. W okresie 06.1944–07.1945 zajmował stanowisko wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, a jednocześnie był zastępcą szefa służby łączności MSZ, w Biurze Łączności pracował do listopada 1944. Od sierpnia 1944 był zatrudniony w Referacie Ekonomicznym w Biurze Radcy Ekonomicznego centrali MSZ. Następnie, choć nie ustalono od kiedy, do 5.07.1945 pracował w Kancelarii Głównej MSZ w Londynie. Od tego też dnia pozostawał urzędnikiem w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ.

Po zakończeniu wojny zatrudniony był w UNRRA, gdzie w okresie 07.1945–05.1949 był wicedyrektorem „Teamu” Nr. 244 UNRRA, następnie przeszedł do pracy w International Refuges Organization (IRO) na terenie brytyjskiej strefy okupacyjnej Niemiec. W 1949 osiadł z żoną w Kalifornii. Być może w USA używał imienia Walter. 14.10.1949 uczestniczył w zebraniu założycielskim Koła Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” w Nowym Jorku. W 1950 miał należeć do Stowarzyszenia Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej w USA. Około 1953 należał do Kręgu Starszoharcerskiego PRW „NiD”. Dalsze losy nieznanne.

Ożenił się z Janiną z d. Daab (1905–1993); przynajmniej od 1939 urzędniczka MSZ.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 5, 216; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 16; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 8, s. 50 (9.8.1, s. 370); HI, KG RP we Francji, jednostka 4, s. 236, 237 (4.4.9, s. 640, 641); HI, MSZ, jednostka 209, s. 37 (244.209.2, s. 36), jednostka 291, s. 28 (347.291.1, s. 341); Dzienniki Henryka Stebelskiego, 1977, rkps, kopia w archiwum K. Smolany.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 62, 237; RSZ 1939, s. 33, 268; Kołodziej Edward, Zakrzewska Janina, *Ostatnie posiedzenie Międzyministerialnej Komisji Emigracyjnej (25 lutego 1939 r.)*, „Teki Archiwalne” 1977, t. 16, s. 187–235; P., *Bursa polska w Lille*, „Polacy Zagranicą” 1935, nr 9, s. 22.

Opracowania: Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 440; Łukasiewicz Sławomir, *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” 1945–1994*, Lublin–Warszawa 2015, s. 451, 455, 479; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 32, 36, 70, 92.

Strony internetowe: https://jbc.bj.uj.edu.pl/Content/353525/PDF/NDIGCZAS1584_0_1935.pdf (23.10.2022); <https://www.geni.com/people/Walter-Bevensee/6000000111851964900> (23.10.2022); <https://www.geni.com/people/Janina-Bevensee/600000007899571608> (23.10.2022).

Biliński Tadeusz. Ur. 10/19.05.1887 w Sosnowcu; zm. w sierpniu 1944 w Warszawie. Syn Tomasza i Antoniny z d. Szonert.

Szkołę realną, sześcioklasową w Sosnowcu ukończył w 1905, następnie ośmioklasowe gimnazjum. Studia ukończył jako magister praw w Instytucie Handlowym w Antwerpii. Od 5.08.1908 do 8.03.1912 pracował w Domu Handlowym H. Wawelberga jako buchalter i korespondent. Od 8.03.1912 do 15.07.1915 pomocnik i zastępca naczelnika Wydziału Piotrogrodzkiego Międzynarodowego Banku Handlowego Oddział w Warszawie. Od 15.07.1915 do 1.01.1916 kierownik Sekcji Komitetu Obywatelskiego m. Warszawy.

Od 1.01.1916 do 1.07.1917 kierownik Sekcji Magistratu m.st. Warszawy. Od 1.07.1917 do 1.09.1918 naczelnik Sekcji tamże. Od 1.09.1918 do 1.03.1919 prokurent Banku Zachodniego w Warszawie.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej został, już jako urzędnik MSZ, przydzielony, od 1.03. do 28.04.1919, do Prezydium Rady Ministrów. Po powrocie do centrali MSZ został skierowany do pracy w Danii, gdzie od 28.05.1919 do 1.01.1920 był wicekonsulem w Poselstwie RP w Kopenhadze. Tam też w okresie 1.01.–1.04.1920, jako wicekonsul, był kierownikiem Wydziału Konsularnego przy Poselstwie RP w Kopenhadze. Mianowany od 1.04.1920 konsulem, kierował Wydziałem Konsularnym do 1.10.1921; jego listy komisyjne podpisał Naczelnik Państwa Józef Piłsudski 23.05.1921. Opuścił placówkę w związku z otrzymaniem, od 1.10.1921 do 1.02.1922, urlopu bezpłatnego. Po powrocie do centrali ministerstwa, od 1.02.1922 do 1.01.1924, został kierownikiem, być może jako p.o. kierownika Oddziału Opieki Konsularnej w Wydziale Administracyjno-Gospodarczym. Następnie od 1.01. do 26.07.1924 naczelnik Wydziału Organizacyjno-Budżetowego. Przeniesiony w ramach centrali MSZ, od 3.06.1924 do 13.12.1927 był inspektorem generalnym urzędów podległych MSZ. Awansowany, od 13.12.1927 do 1.07.1928 radca ministerialny w centrali. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.07.1928 do 1.04.1933 w randze konsula generalnego był kierownikiem w Konsulacie RP w Antwerpii, Belgia. W tym czasie, od października 1932 członek Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Po powrocie do centrali został naczelnikiem wydziału. Jako radca ministerialny w MSZ z dniem 1.03. lub 1.04.1933 został przeniesiony w stan nieczynny i z dniem 1.10.1933 przeniesiony w stan spoczynku.

Po odejściu ze służby zagranicznej prawdopodobnie pracował jako profesor gimnazjum w Warszawie. W sierpniu 1944 został zamordowany w egzekucji ulicznej w rejonie al. Szucha.

Żona z d. Gessner; mieli dwoje dzieci.

Odnaczenia: Polonia Restituta IV kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) III i IV kl.; duńskie: Dannebrogorden (Order Dannebrog) V kl.; laotańskie: Itsariyaphon Lan Sang Hom Khao (Order Miliona Słoni i Białego Parasola).

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 73, s. 8–11; AAN, Konsulat RP w Koszycach, sygn. 47, s. 197; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 1, s. 17–20, sygn. 238, s. 27–29.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 42, 1923, nr 6, s. 94, 1933, nr 5, s. 40, nr 18, s. 175; RSZ 1932, s. 15, 160; RSZ 1933, s. 16; RSZ, 1937, s. 43; RSZ 1939, s. 47.

Strony internetowe: <https://www.1944.pl/ofiary-cywilne/tadeusz-bilinski,2498.html> (12.08.2022).

Bitner Czesław (Bittner), pseud. „Mikołaj” („Nicolas”), „Kijakowski”. Ur. 21.05.1902 w Smoleńsku; zm. 8.06.1985 w Paryżu. Syn Karola, lekarza, i Edmy z d. Kijakowska.

Po śmierci ojca w 1904 wraz z matką i rodzeństwem mieszkał w Wilnie. Tam też uczęszczał do szkół. W okresie 11.1918–02.1919 służył w 4. kompanii batalionu uczniów samoobrony, Samoobrony Wileńskiej. Kolejnym miejscem służby w maju 1920 było dowództwo 6. Armii; a od 6.09. do 10.11.1920 służył w 605. pułku piechoty. W listopadzie 1920 służył pod dowództwem gen. Lucjana Żeligowskiego, w I Dywizji Białorusko-Litewskiej. W związku z osiedleniem się matki we Francji, w 1920 zamieszkał w Strasburgu. Powrócił do Polski, by w l. 1922–1926 studiować nauki ekonomiczne w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Po ich ukończeniu wyjechał ponownie do Francji. Od 1926 do 1929 dyrektor firmy „Usines Chimiques et Pharmaceutiques du Rhin” w Strasburgu. W l. 1929–1932 prowadził własne biuro Organizacji Przedsiębiorstw Handlowych i Przemysłowych w Strasburgu. W l. 1932–1940 dyrektor Polskiego Biura Podróży „Orbis” w Strasburgu, Lille i Paryżu.

Po wybuchu wojny zmobilizowany, pracował przy werbunku i odbudowie Armii Polskiej we Francji. W czasie ewakuacji na południe, w czerwcu 1940 w porozumieniu m.in. z gen. Bolesławem Duchem i miejscowymi władzami francuskimi, reaktywował działalność Konsulatu RP w Tuluzie w celu zorganizowania ewakuacji zgromadzonych tam żołnierzy polskich do Wielkiej Brytanii. Po upadku Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii. W 1941 pracował w MSW RP w Londynie. Wiosną 1941, jako tajny emisariusz Rządu RP w Londynie, został przerzucony z Wielkiej Brytanii przez Gibraltar do Francji, wylądował 25.04.1941 na plaży koło Perpignan. Od wiosny 1941 do sierpnia 1944, a być może nawet do 1945, działał w polskim ruchu oporu we Francji, używając pseudonimów „Mikołaj” („Nicolas”) i „Kijakowski”, będąc w randze podporucznika czasu wojny. Od września 1941 Szef Kwatery Głównej POWN, następnie od grudnia 1942 zastępca Szefa Głównego ds. organizacyjnych. W celu nawiązania kontaktu z władzami w Londynie wyruszył 14.12.1942 przez Pireneje do Anglii i powrócił do Francji w poł. 1943. Aresztowany przez gestapo 13.07.1944 w Paryżu, osadzony w więzieniu we Fresnes, skąd został wysłany do obozu w Compiègne, ale po drodze zdołał uciec w nocy z 25 na 26.08.1944. Po wyzwoleniu Francji został powołany do służby zagranicznej i mianowany konsulem generalnym; od 2 lub 7.09.1944 prowizoryczny kierownik Konsulatu Generalnego RP w Lille. Pozostał na tym stanowisku do 5 lub 7.07.1945, kiedy po wycofaniu uznania dla władz polskich w Londynie na uchodźstwie zmuszony był przekazać klucze od konsulatu francuskiej prefektury, a sam podał się do dymisji.

Po wojnie pozostał na emigracji we Francji. Założył własną firmę przemysłową, którą prowadził przy pomocy żony, a następnie dwóch synów Marca i Georges’a. Jednocześnie

został mianowany likwidatorem krajowym „Sekcji Cywilnej” POWN. Zajmował się też aktywnie pracą społeczną w północnej Francji. W 1948 należał i był honorowym prezesem Stowarzyszenia Byłych Kombatantów Polskich POWN „Monika” we Francji. Był członkiem Stowarzyszenia Polskich Kombatantów we Francji.

Pochowany na cmentarzu w Montmorency pod Paryżem.

Żona Zofia z d. Wierzbicka (1913–1989), pobrali się w 1939 w Strasburgu; działaczka społeczna, członkini POWN „Monika”. Mieli dwóch synów: Marca i Georges’a.

Odnaczenia: Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych dwukrotnie, Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż POWN; brytyjskie: Silver laurel of the King’s Commendation for Brave Conduct (Srebrny laur, wyróżnienie Królowej za odważne postępowanie).

Archiwalia: IPMS, Amb. RP w Paryżu, sygn. A.46/44, s. 50, 51; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 61, 62.

Opracowania: Buczek Roman, *Udział Polskiej Organizacji Walki o Niepodległość (POWN) we francuskim ruchu oporu w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne” 1976, z. 38, s. 73; Judycki Zbigniew Andrzej, *Mała encyklopedia Polonii francuskiej*, Warszawa 2021, s. 68; Panecki Tadeusz, *Polska Organizacja Walki o Niepodległość we Francji, Belgii i Holandii. Powstanie i struktura (1941–1944)*, „Przegląd Polonijny” R. 12, 1986, z. 1, s. 44, 48, 54; Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 52, 82, 87, 93; Wyrwa Tadeusz, *Wychodźstwo polskie we Francji po kapitulacji z 1940 roku a rząd polski w Londynie*, „Zeszyty Historyczne” 1993, z. 104, s. 115; Zgórniak Marian, *Polski ruch oporu we Francji w okresie okupacji hitlerowskiej (1940–1944)*, „Przegląd Polonijny” R. 1, 1975, z. 1, s. 128.

Strony internetowe: <https://www.tombeauxpolonais.eu/content/czes%C5%82aw-bitner> (13.01.2022); <https://museedelaresistanceenligne.org/media7600-Plaquette-A> (15.05.2022).

Boczkowska Maria. Ur. 12.08.1883 we Włocławku; zm. po kwietniu 1949. Córka Józefa i Marii z d. Chałupczyńska.

Nie udało się ustalić okoliczności wyjazdu do Szwajcarii, gdzie uzyskała maturę w 1904 w Institut Catholique Lousanne. W 1914 przeszła kurs sanitarny; w czasie I wojny światowej przez trzy lata była pielęgniarką. Następnie do 20.10.1922 pracowała jako nauczycielka prywatna.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczęła, gdy w okresie 20.10.1922–15.02.1927 została prowizoryczną kancelistką w Poselstwie RP w Moskwie, tam też 1.03.1923 została kancelistką, a 1.07.1924 urzędniczką służby stałej. Odwołana do kraju, pracowała od 15.02.1927 do 16.01.1929 w centrali MSZ. W okresie 16.01.1929–30.06.1931 przebywała na urlopie bezpłatnym, by zostać zatrudnioną jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. Po powrocie, od 1.07.1931 do 31.05.1933 w centrali ministerstwa w Departamencie Administracyjnym (D.A.), gdzie była rejestratorką Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego, a od 1.11.1932 naczelniczką (kierowniczką) kancelarii Wydziału Administracyjno-Gospodarczego, od 22.05.1933 sekretarzem. W związku ze złożeniem egzaminów, z dniem 22.05.1933 została przeniesiona do II kategorii urzędników i mianowana sekretarzem w MSZ. Następnie otrzymała roczny bezpłatny

urlop, od 1.06.1933 do 31.05.1934, i w tym czasie pracowała w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP w Rio de Janeiro. Po przedłużeniu urlopu pozostała w Poselstwie RP w Rio de Janeiro do 31.01.1938. Odwołana do centrali MSZ, pracowała tam od 1.02.1938 do 20.10.1939; początkowo w Departamencie Politycznym. Przeniesiona, od 20.06.1938 sekretarz administracyjny w Rachubie Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego D.A.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowana trasą: Warszawa–Krzemieniec, dokąd dotarła 9 września, a następnie przez Kutry–Czerniowce–Botoşani (Botoszany) do Turnu Severin. W Rumunii przebywała jeszcze 1.10.1939, skąd zamierzała wyjechać do Francji, by wstąpić do służby sanitarnej Wojska Polskiego. Pozostała jednak na miejscu i 21.01.1940 została przydzielona do Ambasady RP w Bukareszcie, do pomocy min. Mirosława Arciszewskiego; od 1.02.1940 skierowana do Delegatury Opieki nad Uchodźcami w Bukareszcie. Po kilku miesiącach wyjechała na Cypr, gdzie od 11.10.1940 pracowała w Konsulacie RP na Cyprze. Przeniesiona, w 1941 pracowała w Konsulacie RP w Lusace, prawdopodobnie do końca wojny.

Po wojnie pozostała na emigracji. W Lusace przeszła 6-krotnie ataki malarii, po których uzyskiwała urlop zdrowotny (17.03–30.04.1949). Dalsze losy nieznanne.

Nie udało się ustalić, czy założyła rodzinę.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 5, 47, 214, 227; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/B, s. 75, 76.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 104, 1927, nr 3, s. 49, 1933, nr 11, s. 112, 113; RSZ 1932, s. 15, 144; RSZ 1933, s. 16; RSZ 1937, s. 44, 159, 233; RSZ 1939, s. 36, 179.

Bodeński Lesław Kazimierz. Ur. 14.03.1905 w Łańcucie; zm. 28.12.1982 w Neptune, New Jersey, USA. Syn Michała i Eugenii z d. Bielecka.

Ukończył z wyróżnieniem, w 1923, I Gimnazjum Państwowe im. Kazimierza Brodzińskiego w Tarnowie. Studia prawnicze podjął w Szkole Nauk Politycznych w Krakowie w 1924, a ukończył je w 1926; w trakcie studiów był wiceprezesem Koła Uczniów i Byłych Uczniów Polskiej Szkoły Nauk Politycznych.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, pozostawał od 1.08.1927 do 1.01.1928 bezpłatnym praktykantem w centrali MSZ. Tam też w dniach 25 i 26.11.1927 złożył egzamin wstępny i od 1.01. do 1.11.1928, pozostając praktykantem, został pracownikiem kontraktowym w centrali. 18.10.1928 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. 1.11.1928 mianowany referentem (referendarzem) w Departamencie Politycznym. Pozostał tam do 16.09.1931. Skierowany na placówkę, w okresie 16.09.1931–1.10.1932 attaché konsularny w Konsulacie RP w Strasburgu. Przeniesiony, od 1.10.1932 pracował jako attaché konsularny w Konsulacie RP w Lyonie. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany, od 1.03.1935 ponownie pracował w centrali, jako referendarz w Departamencie Konsularnym w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.), do 31.03.1935. Od 1.04.1935 przy-

dzielony czasowo do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). W poł. października 1935 miał odbyć podróż kurierską do Paryża, a następnie wizytować placówki konsularne w Belgii. W dniach 13–18.02.1936 jeździł służbowo, z Wydziału P.VI., do Krakowa i Zakopanego w związku przyjazdem min. Rzeszy Hansa Franka. Od 1.05.1936 redagował wydawnictwo „Przegląd Prasy” Wydziału Prasowego. Od 1937 kierownik Referatu Prasy Polskiej P.VI. D.P. Od 1.09.1937 mianowany radcą. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.08.1939 został mianowany I sekretarzem w Ambasadzie RP w Londynie, ale nie zdążył wyjechać, być może został zatrzymany przez Niemców i przebywał w Kwidzynie. Został zwolniony po interwencji niemieckiego MSZ.

Po dotarciu do Londynu, pracował do 10.11.1939 jako I sekretarz Ambasady RP w Londynie, z tytułem, na czas pełnienia obowiązków, referenta prasowego ambasady, następnie od 1.12.1939 na urlopie bezpłatnym. W okresie 1.07.–1.10.1940 Delegat Poselstwa RP w Lizbonie na okręg północnej Portugalii dla opieki nad uchodźcami. Wyjechał jako uchodźca do USA, do Nowego Jorku. Od 15.08.1941 do 31.07.1943 pracował jako kierownik Biura Prasowego Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. Przeniesiony, w okresie 1.08.1944–1.07.1945 kierownik referatu prasowo-politycznego Polskiej Misji Wojskowej w Waszyngtonie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Stanach Zjednoczonych. W okresie 1.05.1950–20.07.1951 kierownik Polskiego Wydziału „Radio Free Europe” w Nowym Jorku. Od 1.05.1952 pracował w Centrum Studiów Europy Środkowej „Komitetu Wolnej Europy” w Nowym Jorku, od 1.04.1953 zaś obserwator „Radio Free Europe” przy Sekretariacie ONZ. Dalsze losy nieznanne.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1777, s. 194; AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 275, s. 24; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 47, sygn. 9295, s. 24–36; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 38–40; HI, Amb. Polska w Wielkiej Brytanii, jednostka 5, s. 463, 464, 486 (6.5.3, s. 460, 461, 483); HI, MSZ, jednostka 520, s. 4 (brak wcześniejszej sygnatury).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1939, nr 3, s. 64; RSZ 1932, s. 15, 188; RSZ 1933, s. 16; RSZ 1937, s. 27, 159; RSZ 1939, s. 33, 179; Raczyński Edward, *W sojusznicy Londynie. Dziennik ambasadora Edwarda Raczyńskiego 1939–1943*, Londyn 1960, s. 203; *Sprawozdanie dyrektora I. Państwowego Gimnazjum im. Kazim. Brodzińskiego w Tarnowie za rok Szk. 1923/24*, Tarnów 1924, s. 11; *Sprawozdanie Koła uczniów i byłych uczniów Polskiej Szkoły Nauk Politycznych za rok 1925/26*, Kraków 1926, s. 11, 12, 16.

Opracowania: Łukasiewicz Sławomir, *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” 1945–1994*, Lublin–Warszawa 2015, s. 495, 497; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 93.

Bombas Marian. Ur. 7.09.1887; zm. w 1954 w Anglii. Brak danych o rodzicach.

Nie udało się ustalić danych dotyczących wykształcenia.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy, od 1.09.1919 do 1.09.1922, w Konsulacie RP w Bukareszcie. Przeniesiony, pracował od 1.09.1922 do 1.05.1930 w Konsulacie RP w Gałaczu (Galac, Galatz), początkowo jako prowizoryczny urzędnik, a następnie jako kancelista od 1.03.1923 lub 1.01.1924; od 1.07.1925 był tam adiunktem kancelaryjnym, a od 1.09.1927 sekretarzem konsularnym. W trakcie pracy w Gałaczu był też zastępcą skarbnika Komitetu Budowy Domu Polskiego. Kolejnym miejscem był, od 1.05. do 16.07.1930, Konsulat RP w Morawskiej Ostrawie, w randze II sekretarza konsularnego. Następnym rokiem, od 16.07.1930 do 30.06.1931, pracował w Wicekonsulacie RP w Użhorodzie (Užhorod, Ungvár); urzędowanie rozpoczął 28.07.1930. Odwołany, 1.07.1931 w centrali MSZ, przeniesiony czasowo w stan nieczynny. Przywrócony do służby, od 1.10.1931 pracował w Departamencie Politycznym. Od 15.09.1932 sekretarz w Wydziale Osobowym (W.O.). Z dniem 20.02.1933 został przydzielony do Wydziału Historyczno-Naukowego (P.IV.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). Od 1.02.1934 mianowany sekretarzem administracyjnym, a od 1.01.1935 podreferendarzem. W ramach reorganizacji centrali ministerstwa, wydział, w którym pracował, został przemianowany na Referat Archiwalny (G.M.A.) i przeniesiony do Gabinetu Ministra (G.M.).

Po wybuchu wojny ewakuował się wraz z żoną, bratową i dziećmi, 9.09.1939 przebywał w Krzemieńcu. Miał pozostać w Białokrynicy, ale nie przekroczył granicy. Miał wrócić do Warszawy. Zatrzymany przez Niemców, nie udało się ustalić kiedy, do 1.09.1941 miał przebywać w obozie pracy przymusowej.

W nieznanych okolicznościach miał się przedostać do Afganistanu i przebywał w Teheranie. W dniach 24.05.–3.06.1944 odbył podróż z Teheranu do Stambułu, by objąć stanowisko w Konsulacie Generalnym RP w Stambule. Od 15.05.1944 do 31.07.1945 pracownik Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie.

Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Dalsze losy nieznane.

W 1931 żonaty z cudzoziemką. Brak innych danych o rodzinie.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 31, s. 3, sygn. 36, s. 86; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 76, s. 1–72; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 11, sygn. 1457b, s. 5, 47, 210; AAN, Posel. RP w Bukareszcie, sygn. 481, s. 80.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 114, 1925, nr 6, s. 104, 1927, nr 8, s. 129, 1933, nr 5, s. 39; RSZ 1932, s. 15, 133; RSZ 1933, s. 17; RSZ 1937, s. 22, 159; RSZ 1939, s. 28, 179.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78, 85.

Bratkowski Stefan Janusz. Ur. 25.07.1890 w Warszawie; zm. 21.11.1941 w Wilnie. Syn Aleksandra Jana, urzędnika Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i Julii Józefy z d. Nowak.

Początkowo, od 1899 uczęszczał do V Rządowego Gimnazjum Filologicznego z językiem rosyjskim wykładowym w Warszawie. Po bojkocie szkoły rosyjskiej w Królestwie Polskim w 1905, przeniósł się do uruchomionego Gimnazjum Filologicznego im. gen. Pawła Chrzanowskiego w Warszawie, gdzie uzyskał maturę w 1909. Od października 1909 studiował na Wydziale Mechanicznym (Budowy Maszyn) Wyższej Szkoły Technicznej w Pradze. Studia ukończył, ale bez dyplomu. Od 10.07. do 17.09.1910 zatrudniony był jako praktykant rysownik w Akcyjnym Towarzystwie Fabryki Maszyn „Gerlach i Pulst” w Warszawie. Dalsze praktyki odbywał, od 1.08. do 20.09.1911 jako praktykant tkacki Towarzystwa Akcyjnego „Zawiercie” w Zawierciu, a od 15.07. do 22.09.1912 w dziale maszyn ponownie w „Gerlach i Pulst”. Po wybuchu I wojny światowej przyjechał z Pragi do Krakowa, gdzie należał do ruchu strzeleckiego. Od 8.08.1914 służył w Legionach, przydzielony 30.08.1914 do 1. kompanii III Batalionu I. Brygady Legionów, wziął udział w walkach pod Nowym Korczynem, 8.09.1914, został ranny. Leczony był w szpitalu w Wiedniu, skąd powrócił na front, gdzie pozostawał do poł. maja 1915. Został przeniesiony do intendentury I Brygady, a od jesieni 1915, jako podoficer, został przydzielony do 1. pułku artylerii, służył tam do kryzysu przysięgowego 18.07.1917. Internowany, przebywał w obozie w Szczypiornie. Od 09.1917 do 04.1918 kierował zakładem zbożowym i młynem Polskiej Centrali Zbożowej w Dołach Biskupich pod Ostrowcem.

W nieznanych okolicznościach, w grudniu 1918 jako emisariusz MSZ wyjechał na Spisz w celu skontaktowania się z działaczami ruchu autonomii Spiszu. Przyjęty do MSZ na próbną służbę, był od 1.01. do 1.08.1919 referentem spraw czeskich w Wydziale Politycznym Sekcji Politycznej MSZ. Przyjęty do służby stałej, od 1.08. do 1.12.1919 pracował jako referent w Wydziale Politycznym centrali MSZ. Awansowany, od 1.12.1919 do 15.05.1921 był tam starszym referentem. Od 28.08. do 28.12.1920 służył w Wojsku Polskim w randze porucznika rezerwy artylerii. Od marca 1920 był delegatem MSZ ds. plebiscytowych w Cieszynie i zastępcą przedstawiciela Rządu RP w Cieszynie gen. Franciszka Latinika. Od poł. lipca 1920 z polecenia MSZ przygotowywał księgę dokumentów dyplomatycznych dotyczących Księstwa Cieszyńskiego. Przez dwa dni, 15–17.07.1921, pozostawał bez przydziału, a następnie do 10 września lub, co bardziej prawdopodobne, do października 1921 konsul i kierownik Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie. Jego listy pełnomocne podpisał Józef Piłsudski, jako Naczelnik Państwa, dopiero w lipcu 1921. Od 10. do 15.11.1921 pozostawał konsulem w centrali MSZ, w Wydziale Północnym Departamentu Politycznego. Pozostał tam do 12.07.1927. Został przydzielony 12.07.1927 i pozostał do 1.02.1929 konsulem, członkiem Górnośląskiej Komisji Mieszanej w Katowicach. Równocześnie w okresie 25.07.1927 do 1.05.1928 był agentem Rządu RP w stałej Komisji Pojedynczej polsko-niemieckiej w Katowicach. Mianowany radcą ministerialnym, pracował od 1.02. do 1.12.1929 w centrali MSZ. Przez kolejnych jedenaście miesięcy, od 1.12.1929 do 1.10.1930, był delegatem władz RP do rokowań polsko-niemieckich w Berlinie, po czym powrócił do centrali, gdzie pozostał do 1.07.1931. Od 1.07.1931 do 31.07.1932 pracował jako radca w Komisariacie Generalnym RP w Gdańsku. Od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Kolejne miejsce pracy to Konsulat RP we Wrocławiu (Breslau); dekretem

min. spraw zagranicznych z dnia 18.05.1932 został mianowany konsulem RP we Wrocławiu, listy komisyjne zaś na to stanowisko prezydent RP podpisał 22.06.1932. Konsulat przejął 1.08.1932, obejmując jego kierownictwo. W trakcie swej pracy pomagał uratować 150 rodzin żydowskich, umożliwiając im wyjazd do Polski. We Wrocławiu pozostał do 31.01.1936. Jednocześnie, od 1.01. do 17.03.1936 zastępował konsula generalnego RP Adama Lisiewicza w Konsulacie Generalnym RP w Monachium.

Wojna zastała go w Wilnie, gdzie zaangażował się w działalność Związku Walki Zbrojnej, od 1941 redagując konspiracyjne pismo „Polska w Walce”, wydawane przez Wydział Propagandowo-Prasowy. Po wejściu wojsk niemieckich do Wilna, został aresztowany.

Był dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Wanda z d. Barabasz (1890–1981); poślubił ją 27.08.1918 w Krakowie; absolwentka Wydziału Filozoficznego UJ, nauczycielka, po II wojnie światowej pracowniczka Muzeum Tatrzańskiego w Zakopanem. Drugą żoną była Julia z d. Dominowska. Mieli dwóch synów: Stefana Tadeusza Aleksandra (1934–2021), znanego dziennikarza, publicystę, prawnika, w l. 1980–1990 prezesa Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, przewodniczącego Rady Programowej Stowarzyszenia Pracowników, Współpracowników i Przyjaciół Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego; drugi syn to Andrzej Wojciech (ur. 1936), doktor nauk technicznych, publicysta, poseł na Sejm X kadencji w l. 1989–1991, min. gospodarki przestrzennej i budownictwa w okresie 1992–1993.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Odznaka I Brygady Legionów Polskich.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 198; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 14; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 214, sygn. 12478, s. 2; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 71, 75, część VIII, sygn. 238, s. 51, 52; CAW, Kolekcja Akt Konsularnych, sygn. I.481.B.11947; HI, MSZ, jednostka 293, s. 344, 349 (350.293.12, s. 14, 19), jednostka 294, s. 454 (351.293.7, s. 286).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 6, s. 103, 1929, nr 4, s. 87, 1936, nr 1, s. 20; RSZ 1932, s. 15, 256; RSZ 1933, s. 17; RSZ 1937, s. 51, 107; RSZ 1939, s. 54, 118; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 32, 50.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: A–D, pod red. J. Michalewicza, Kraków 1999, s. 117; Kulikowska Iwona Anna, *Konsulat Generalny RP w Monachium w latach 1920–1939*, Warszawa 2011, s. 52; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 69, 70; Żurawski Jacek A., *Prasa konspiracyjna w Wilnie i Okręgu Wileńskim w latach 1939–1945: okres wrzesień 1939–czerwiec 1941*, „Niepodległość i Pamięć” 2011, nr 18/2 (34), s. 71.

Strony internetowe: https://www.myheritage.com/names/wanda_bratkowska (11.06.2022); <https://www.zajezdnia.org/wh-220421> (11.06.2022).

Brodzki Jan (v. Łódzia-Brodzki). Ur. 6.10.1882 w Splicie (wówczas Spalato), Dalmacja; zm. po 1948 w Brazylii (?). Syn Juliana lub Konstantego i Aloizy z d. Burc.

Doktor prawa. Podjął pracę w kolejnictwie, od 23.05.1908 do 1.11.1918 komisarz kolejowy Austriackiej Dyrekcji Kolejowej we Lwowie. Po wybuchu wojny polsko-ukraińskiej walczył w obronie Lwowa, m.in. w dniach 2–22.11.1918 jako szeregowiec Pododcinka Szkoła Kadecka Odcinka I. Po powrocie do pracy cywilnej, od 1.11.1918 do 8.12.1919 był komisarzem kolejowym PKP we Lwowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w charakterze referenta, od 15.11.1919 do 1.04.1921 w centrali MSZ. Skierowany na placówkę, od 1.04. do 1.12.1921 tytułarny wicekonsul w Konsulacie RP w Antwerpii, Belgia, a po awansie na konsula pozostał tam do 1.07.1922. Na krótko, od 1.07. do 1.11.1922, jako konsul, został przydzielony do pracy na terenie odzyskanego przez Polskę obszaru Górnego Śląska. Skierowany na placówkę, od 1.11.1922 do 31.08.1926 konsul i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. Odwołany do centrali MSZ, pozostał tam od 31.08. do 1.12.1926. Początkowo, od 1.01.1927, został skierowany do Konsulatu RP w Essen w charakterze kierownika, następnie przyspieszono datę objęcia stanowiska na 1.12.1926; on sam de facto objął go 30.11.1926. Pozostał formalnie na tym stanowisku do 31.12.1928, ale konsulat przekazał Feliksowi Zawadzkiemu 10.01.1929. Powrócił do centrali, gdzie pracował od 1.01. do 1.10.1929 jako radca ministerialny. Skierowany na kolejną placówkę, był od 1.10.1929 do 31.01.1932 konsulem i kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki). Odwołany do centrali, od 1.02. do 31.07.1932 pozostawał w stanie rozporządzenia, 1.08.1932 został przeniesiony w stan spoczynku. Podjął pracę w przemyśle.

W 1939 dyrektor firmy węglowo-eksportowej w Gdyni. Po wybuchu wojny przedostał się na Zachód. We Francji miał być zatrudniony w Konsulacie RP w Lyonie. Po upadku Francji przedostał się do Portugalii, skąd odpłynął do Brazylii i w październiku 1940 dotarł do Rio de Janeiro. W 1946 miał być konsulem w Rio de Janeiro z ramienia Ambasady Francji. Pozostawał w Brazylii jeszcze w 1948. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Schoeren, prawdopodobnie obywatelka austriacka. Mieli dwoje dzieci.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; papieskie: Medal Benemerenti II kl. (łac. *dobrze zasłużonemu*); włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 58, 60; AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP, sygn. 78, s. 3; AAN, PRM, część VIII, sygn. 238, s. 47, 48; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 12, 13; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 152, s. 15, sygn. 153, s. 11, 78, sygn. 237, s. 118.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 2, s. 26, 1923, nr 6, s. 116, 1925, nr 6, s. 103, nr 12, s. 201, 1926, nr 7, s. 86, nr 9, s. 11, 118, nr 11, s. 147, nr 12, s. 177; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 33; RSZ 1932, s. 15; RSZ 1937, s. 100; RSZ 1939, s. 107; Drohojowski Jan, *Jana Drohojowskiego wspomnienia dyplomatyczne*, wyd. 3., Kraków 1972, s. 29.

Bryś Jan (v. Bryć). Ur. 23.12.1893 w Brzozowie, pow. Brzozów, woj. lwowskie; zm. po 1942. Syn Józefa i Marii z d. Żeglenia.

Ukończył sześć klas szkoły powszechnej w l. 1899–1905/1906 oraz dwie klasy Seminarium Nauczycielskiego w Krośnie. Po szkole średniej pracował przez dwa lata, 1909–1910, w Brzozowie w kancelarii adwokackiej S. Goldmana. W sierpniu 1910 przyjechał do USA, choć niektóre źródła podają, że nastąpiło to dopiero w 1913. Ukończył trzyletni kurs języka angielskiego w Scranton, Pensylwania, i jednoroczny kurs administracji biurowej w Brooklynie, Nowy Jork. Przez 9 miesięcy, od października 1914 do lipca 1915 pracował, jako ekspedient, w Newark w B. Sułkowski & Co. „Dom Przesyłkowy”. Kolejne cztery lata, od sierpnia 1915 do września 1919, pracował w nowojorskiej firmie Fleischam Construction Co., jako malarz.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, gdy od 25.09.1919 do 9.07.1921 oraz, po krótkim pobycie w Polsce, od 14.03.1923 do 30.09.1924 był pracownikiem kontraktowym, manipulantem, w Departamencie Legalizacyjnym Wydziału Paszportowo-Legalizacyjnym, w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Opuścił służbę państwową, by od 1.10.1924 do 30.04.1926 pracować w Austin&Nichols Co. „Hurtownia” w Nowym Jorku jako podróżujący agent. Na nowo podjął pracę w służbie zagranicznej, gdy od 1.06.1926 do 31.01.1932 był zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Buffalo, jako archiwista i kancelista, kierownik archiwum i kancelista, prowadził dziennik podawczy i ekspedycje w Wydziale Prawnym, aż do likwidacji placówki. Został przeniesiony, od 1.02.1932, do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku, nadal będąc pracownikiem kontraktowym, był tam kancelistą i archiwistą. Od 1.12.1932 był także kierownikiem kancelarii. W czerwcu 1941 prosił o zwolnienie z pracy, ze względu na stan zdrowia, ale wycofał podanie. Pracował jeszcze w 1942. Równoległe do pracy w konsulatach, przez kilka lat pracował w polskich szkołach kształcących w Buffalo, a przynajmniej w 1933 należał do Związku Narodowego Polskiego w USA. Dalsze losy nieznanne.

Żona Waleria z d. Babierz (Babiesz); mieli dwoje dzieci: córkę Janinę Helenę (ur. 1923) i syna Zdzisława Teodora (ur. 1925).

Archiwalia: AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 282, s. 31; IJP-NY, KG RP w Nowym Jork, sygn. 2, s. 118–170, sygn. 10, s. 40, sygn. 13, s. 28, 33; HI, MSZ, jednostka 287, s. 247 (343.287.5, s. 246).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 67, 236; RSZ 1933, s. 104; RSZ 1937, s. 122, 238; RSZ 1939, s. 135, 269.

Burzyński Ksawery (Xawery). Ur. 25.09.1894 w Buczaczu; zm. w 1942 w Londynie. Brak danych o rodzicach.

W l. 1906–1908 uczęszczał do c.k. gimnazjum w Buczaczu.

W służbie dyplomatycznej od 7.10.1919, początkowo w centrali MSZ jako pracownik kontraktowy, prowizoryczny urzędnik od 1.07.1920, a od 15.08.1921 pomocnik referendarz w Biurze Szyfrów. W centrali ministerstwa pozostawał do początku stycznia 1923, w dniach 10.01.–11.01.1923 był w delegacji polsko-niemieckiej w Dreźnie. Odwołany do centrali pracował od 1.11.1923 do 16.03.1926 jako referent w Departamencie

Politycznym. Skierowany na placówkę, od 16.03.1926 do 15.02.1928 referent, naczelnik kancelarii w Poselstwie RP w Berlinie. 15.02.1928 odwołany z poselstwa do centrali, z równoczesnym mianowaniem asesorem; od 16.02.1928 przydzielony do Departamentu Administracyjnego. Nie udało się ustalić od kiedy, ale pracował tam w Wydziale Szyfrów (A.I.). Tam też został od 1.02.1934 mianowany podreferendarzem. Przynajmniej od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Otrzymał od 1.02.1937 urlop bezpłatny z centrali MSZ, by zostać urzędnikiem kontraktowym w Ambasadzie RP w Berlinie. Następnie, być może od 1939, był pracownikiem kontraktowym w Ambasadzie RP w Londynie. Wybuch wojny zastał go na stanowisku szyfranta w Ambasadzie RP w Londynie. Nie udało się ustalić, od kiedy pracował w Biurze Szyfrów centrali MSZ w Londynie. We wrześniu 1940 min. spraw zagranicznych August Zaleski powierzył mu kierownictwo spraw technicznych Biura Szyfrów. Pozostał tam przynajmniej do grudnia 1941.

Prawdopodobnie nie założył rodziny.

Odnaczenia: Medal Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2977, s. 199–236, sygn. 2984, s. 5, 6; AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 128, sygn. 1767, s. 8, sygn. 1777, s. 97; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 169 (81.70.4, s. 665); HI, MSZ, jednostka 285, s. 331 (341.285.6, s. 13), jednostka 293, s. 209 (351.293.4, s. 41).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 3, s. 36; Monitor Polski, 1928, nr 133, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 3; RSZ 1932, s. 16, 140; RSZ 1933, s. 18; RSZ 1937, s. 133, 160, 233; RSZ 1939, s. 152, 180, 263; VII. *Sprawozdanie dyrekcji c.k. Gimnazjum w Buczaczu za rok szkolny 1906*, Buczacz 1906, s. 58; IX. *Sprawozdanie dyrekcji c.k. Gimnazjum w Buczaczu za rok szkolny 1908*, Buczacz 1908, s. 69; Budny Michał, *Wspomnienia niefrasośliwe* (fragment książki), „Zeszyty Historyczne” 1983, z. 63, s. 173.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 78.

C

Cedro Zygmunt Mieczysław (Mieczysław Zygmunt), pseud. „Henzyg”. Ur. 11.08.1902 w Przedbórz, woj. kieleckie; zm. w lipcu 1968 w USA. Syn Waleriana i Marii Karoliny z d. Liszewska.

Jako uczeń już w 1917 czynnie działał w POW. Po odzyskaniu niepodległości, w okresie 1919–1920 jako ochotnik służył w Wojsku Polskim w 18. pułku artylerii ciężkiej i 6. pułku artylerii konnej, uczestniczył w wojnie polsko-sowieckiej. Powrócił do nauki i w 1920 ukończył Gimnazjum im. Tadeusza Rejtana w Warszawie. Następnie podjął naukę na Wydziale Nawigacyjnym Państwowej Szkoły Morskiej w Tczewie, którą ukończył w 1924 z dyplomem oficera pokładowego floty handlowej. Jako uczeń odbył w 1923 podróż stat-

kiem szkolnym „Lwów” z Gdańska do Rio de Janeiro. Kolejne studia odbył w Antwerpii w l'Institut Supérieur de Commerce (Akademia Handlowa), gdzie w 1927 ukończył Wydział Ogólny, a w 1928 Wydział Morski. Po powrocie do Polski, podjął pracę oficera nawigacyjnego w Polsko-Skandynawskim Towarzystwie Transportowym „Polskarob”. W l. 1928–1930 odbył służbę wojskową, ukończył wówczas Szkołę Podchorążych Marynarki Wojennej w stopniu podporucznika rezerwy marynarki wojennej. W l. 1931–1937 pracował na stanowisku szefa Wydziału Linii Regularnych państwowego przedsiębiorstwa „Żegluga Polska” w Gdyni. Podjął własną działalność gospodarczą, zakładając wspólnie z Wacławem Fedorowiczem firmę maklerską „M. Z. Cedro i Ska”, która działała do wybuchu wojny. Należał też do ważnych udziałowców Bałtyckiej Spółki Okrętowej (ABC Line).

Powołany na ćwiczenia Marynarki Wojennej w 1939, po wybuchu wojny został od 10.1939 do 03.1940 attaché Poselstwa RP w Sztokholmie. W 1940 awansował do stopnia porucznika marynarki. Odwołany do Francji, został oddelegowany, jako oficer wywiadu polskiego, do pracy w placówkach w Marsylii, Hawrze i francuskiej Riwierze. Po upadku Francji przedostał się do Wielkiej Brytanii, gdzie służył w Wydziale Wywiadowczym Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza. Skierowany do Portugalii, kierował Posterunkiem Oficerskim nr 1 (morskim) Ekspozytury „P” Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza, będąc od 07.1940 do 11.1941 attaché Poselstwa RP w Lizbonie. Używał wówczas pseud. „Henzyg”. Zajmował się tam m.in. sprowadzaniem różnych osób i rodzin z kraju. W listopadzie 1941 wyjechał do USA, gdzie pozostawał w dyspozycji Oddziału II Sztabu Naczelnego Wodza. W tym czasie współpracował z placówką wywiadu w Ottawie. 5.02.1943 objął stanowisko pomocnika attaché morskiego przy Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Miesiąc później, 3.05.1945 został awansowany do stopnia kapitana marynarki rezerwy.

Po wojnie osiadł w Nowym Jorku, gdzie w 1945 otworzył firmę maklerską. Dalsze losy nieznane.

W dniu 27.12.1930 ożenił się z Lucyną z d. Assendi. Po wybuchu II wojny światowej z pomocą męża zdołała wyjechać spod okupacji. Mieli syna Tadeusza Mariana (ur. 1933).

Publikacje: pisał do pism fachowych z dziedziny handlu morskiego. W 1929 wydawca pracy zbiorowej pt. *Technika handlu morskiego* (1929). Opublikował również wiele artykułów fachowych.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921.

Archiwalia: HI, MSZ, jednostka 303, s. 4 (361.303.1, s. 293); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 1, 2.

Źródła drukowane: Dębicki Tadeusz, *Z dziennika marynarza na pokładzie „Lwowa” z Gdańska do Rio de Janeiro i z powrotem*, wyd. 2., Warszawa 1934, s. 88.

Opracowania: *Kadry morskie Rzeczypospolitej*, t. II, Gdynia 1996, s. 553; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 93; *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. II, *Wybór dokumentów*, Warszawa 2005, s. 182, przypis 187.

Strony internetowe: *Słownik biograficzny absolwentów Szkoły Morskiej w Tczewie 1922–1930*, <https://umg.edu.pl/sloownik-biograficzny-absolwentow-szkoly-morskiej-w-tczewie-1922-1930> (26.03.2023) (tu: bibliografia); Zawadzki Wojciech, *Cedro Mieczysław Zygmunt*,

[w:] *Przedborski słownik biograficzny*, <https://web.archive.org/web/20160919124127/https://psbprzedborz.pl/2011/01/cedro-mieczyslaw-zygmunt/> (26.03.2023).

Chełmicki Bohdan Stanisław (v. Nałęcz Chełmicki). Ur. 24.01. lub 02.1880 w Warszawie; zm. 11.10.1962 w Sopocie. Brak danych o rodzicach.

W 1899 uzyskał maturę w rządowym gimnazjum w Warszawie i podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, które ukończył w 1904. Dalsze studia kontynuował być może w Paryżu, choć nie udało się tego potwierdzić. Przez dwa lata odbywał aplikację w Sądzie Okręgowym w Warszawie.

Być może pełnił obowiązki sędziego śledczego na terenie dzisiejszej Mongolii. W l. 1909–1917 pracował w Sądzie Okręgowym w Warszawie, w tym od 1910 do 1917 na stanowisku pisarza hipotecznego. W 1915 mianowany sędzią pokoju, a następnie sędzią śledczym. W 1917 powołany do Departamentu Sprawiedliwości Rady Regencyjnej w charakterze kierownika kursów dla urzędników i referenta spraw personelu kancelaryjnego. Przynajmniej w lutym 1918 w Sekcji Osobowej Ministerstwa Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu w randze radcy ministerialnego jako zastępca szefa sekcji i referent ds. hipotecznych i notarialnych. Następnie mianowany wiceprokuratorem Sądu Apelacyjnego w Lublinie; powołany na stanowisko zastępcy naczelnika Sekcji Cywilnej Ministerstwa Sprawiedliwości, a następnie naczelnika w tej sekcji. W czerwcu 1918 wybrany sędzią apelacyjnym w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie. 10.02.1920 mianowany Szefem Sekcji w Ministerstwie byłej Dzielnicy Pruskiej, wkrótce zastępca ministra ds. Dzielnicy Pruskiej. Uczestniczył w pracach nad Konstytucją Rzeczypospolitej oraz prawem notarialnym.

Jego praca w służbie zagranicznej miała zostać zainicjowana 16.02.1920 nominacją na stanowisko konsula generalnego ad personam i mianowaniem kierownikiem Wydziału Konsularnego Przedstawicielstwa Polskiego w Wiedniu. Brak jednak potwierdzenia, że objął stanowisko. 26.06.1920 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego list akredytacyjny do Paryża, gdzie w okresie 1.07.1920–1.07.1923 pracował jako konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Paryżu. Miał być skierowany do Kopenhagi na stanowisko radcy legacyjnego i chargé d'affaires, ale stanowiska nie przyjął. Od 1.07.1923 przeniesiony do Poselstwa RP w Berlinie. Skąd przeniesiony, od 1.01.1925 do 29.05.1925 (choć istnieją przekazy, że pozostał na tym stanowisku do 31.12.1925) był konsulem generalnym i kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Moskwie. 1.05.1925 odwołany do centrali MSZ, gdzie pracował do 31.12.1925 jako konsul generalny z tytułem radcy legacyjnego; z tym dniem zwolniony z MSZ.

Powrócił do pracy jako notariusz, od 18.01.1926 do 1933 w Skierniewicach, a od 1.01.1934 notariusz przy Sądzie Grodzkim w Łodzi. W 1937 został wybrany do Rady Notarialnej w Warszawie. Po wybuchu wojny musiał uciekać do Warszawy, gdzie pracował jako notariusz przy Sądzie Grodzkim. W Warszawie przeżył powstanie, a po jego upadku wraz z żoną został uwięziony w obozie w Pruszkowie. Następnie przebywał w Łowiczu i na Kielecczyźnie. Po wojnie powrócił do Łodzi, ale nie mogąc podjąć pracy przeniósł się do Płocka, gdzie m.in. w l. 1946–1948 był sędzią. Od grudnia 1951 zatrudniony w Państwo-

wym Biurze Notarialnym w Płocku. Pracował tam do przejścia na emeryturę we wrześniu 1959. Na emeryturze przeniósł się do Sopotu.

Pochowany na cmentarzu katolickim w Sopocie.

Żona Jadwiga z d. Krajewska (1881–1972).

Odnaczenia: Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, KCNP, sygn. 73, s. 23, 24, 138; AAN, Konsulat RP w Marsylii 653, s. 15; AAN, TRS, sygn. 17, s. 161; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 215.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 109, nr 10, s. 196, 1925, nr 5, s. 72, 1926, nr 2, s. 23; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 37; *RSZ 1937*, s. 63, 145; *RSZ 1939*, s. 67, 168.

Opracowania: Lutosławski Jakub, *Notariat w Łodzi w okresie międzywojennym*, Łódź 2011, s. 135–138; *Order Odrodzenia Polski. Trzechlecie pierwszej kapituły 1921–1924*, Warszawa 1926, s. 17; *Urzędy konsularne Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Informator archiwalny*, oprac. P. Ceranka, K. Szczepanik, Warszawa 2020, s. 273, 308, 420.

Strony internetowe: <https://sopotparafialny.grobonet.com/grobonet/start.php?id=de-tale&idg=9059&inni=0&cinki=1> (2.05.2023).

Chilik Tadeusz. Ur. 21.03.1914 w Burzance (Bużanka), Wołyń; zm. przed 2004. Syn Stanisława i Józefy z d. Gaszyńska.

Studia w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie odbył w l. 1932–1936, otrzymując tytuł magistra nauk politycznych. W czerwcu 1936 przewodniczył sekcji informacyjnej Komitetu Organizacyjnego I Zlotu Śpiewaków Polskich z Zagranicy.

Od 1.01.1938 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Lyonie; pozostał tam prawdopodobnie do końca czerwca 1940. Następnie w okresie 1.07.–23.09.1940 był urzędnikiem w Konsulacie Generalnym RP w Marsylii. Odpłynął, mając brazylijską wizę turystyczną, z Francji statkiem „Saint Dominique” do Belem w Brazylii, a stamtąd statkiem „Dom Pedro II” do Rio de Janeiro, gdzie wylądował 31.04.1941. Być może już 7.08.1941 odpłynął wraz z grupą ochotników do Wojska Polskiego do Wielkiej Brytanii. Ukończył kurs dyplomatyczno-konsularny i złożył egzamin 16.02.1943 w MSZ. Praktyki, w okresie od 12.07.1943 do 16.04.1944, rozpoczął (12.07.–5.09.1943) od MPiOS, a następnie odbywał je w różnych komórkach MSZ. Kolejny etap praktyk odbył, od 6.09. do 30.10.1943, w Konsulacie Generalnym RP w Glasgow, przydzielony do Referatu Zagadnień Międzynarodowych. Po powrocie do centrali, był kolejno w: 1–28.11.1943 w Referacie Prawnym (A.IV.), 29.11.–26.12.1943 w Ambasadzie RP w Londynie, 27.12.1943–23.01.1944 w Referacie Konsularnym MSZ, 24.01.–6.02.1944 w Referacie Budżetowym (A.II.) Działu Ogólnego, 7.02.–20.02.1944 w Referacie Administracyjnym (A.III.), 21–27.02.1944 w ekspedycji kurierskiej, 28.02.–5.03.1944 w Referacie (A.IV.), 6–19.03.1944 w Referacie (P.V.), 20.03.–2.04.1944 w Referacie Ekonomicznym i w końcu, 3–16.04.1944, w Protokole Dyplomatycznym. Następnie od 1.06. do 3.07.1944 przebywał na urlopie bezpłatnym w MSZ, pracował bowiem w Dziale Rekonstrukcji Socjalnej MPiOS, następnie powrócił do centrali MSZ. Miał być zwolniony ze służby 29.06.1944, od 1.07. lub w 08.1944 został przydzielony, jako

urzędnik, do Referatu Uchodźczego MSZ w Londynie. Od 1.11.1944 do 30.04.1945 był attaché konsularnym w Konsulacie RP w Glasgow. 30.04.1945 odwołany do centrali MSZ w związku z zamiarem przeniesienia go do Konsulatu Generalnego RP w Lille. Do Lille w ogóle nie wyjechał, a od 1.05.1945 został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Londynie, z prawem używania tytułu wicekonsula.

Po zakończeniu działań wojennych pozostał na emigracji, czynnie działając na niwie społecznej; już 9.08.1945 wybrany członkiem zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Nie udało się ustalić, kiedy zamieszkał w USA, ale 14.10.1949 uczestniczył w zebraniu założycielskim Koła Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” w Nowym Jorku. Dalsze losy nieznane. W 1990 mieszkał w USA w miejscowości Bergen, stan New Jersey.

Ożenił się z Marią z d. Godlewską (1915–2004). Mieli dwoje dzieci: Barbarę, żonę Webstera, i syna Tomasza (Thomasa).

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 1; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/C, s. 7, 8, sygn. 474/2/67; archiwum K. Smolany.

Źródła drukowane: *RSZ 1939*, s. 70, 269; „Chór”, miesięcznik poświęcony muzyce chóralnej [Warszawa] R. III, nr 2, 1 lutego 1936, s. 7.

Opracowania: Łukasiewicz Sławomir, *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” 1945–1994*, Lublin–Warszawa 2015, s. 124; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 70, 164.

Strony internetowe: <https://www.legacy.com/obituaries/northjersey/obituary.aspx?n=maria-f-chilik-godlewski&pid=2040282>.

Chrzęszczewska Hanna. Ur. 16.12.1891 w Opolu Lubelskim; zm. po 1939. Brak danych o rodzicach.

Ukończyła pensję Hawelkówny w Warszawie. W nieznanych okolicznościach znalazła się w Rydze i tam ukończyła polskie ośmioklasowe gimnazjum żeńskie Anny Jastrzębskiej oraz kurs handlowy w Odessie. Studiowała w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie.

Pracę w MSZ rozpoczęła 1.12.1918 i do 1.09.1919 była zatrudniona w charakterze pracownika kontraktowego. Z nieznanych powodów miała przerwę w służbie, od 1.09.1919 do 4.09.1921. Po powrocie do służby pracowała od 4.09.1921 do 1.08.1923 w Komisji Rewindykacyjnej w Wiesbaden. Ponownie miała przerwę w służbie państwowej, od 1.08. do 15.10.1923. Po powrocie, od 16.10.1923 do 1.09.1925 pracownik kontraktowy, księgową i maszynistką, w Konsulacie Generalnym RP w Monachium. Kolejną przerwę w służbie państwowej miała od 1.09.1925 do 20.07.1926. Po powrocie do pracy zatrudniona była od 20.07.1926 do 31.01.1930 w Konsulacie RP w Kijowie, początkowo jako prowizoryczna rejestratorka, a od 1.03.1927 rejestratorka w służbie stałej, a od 1.11.1929 sekretarz konsulatu. Odwołana, była od 1.02. do 30.06.1930 sekretarzem w centrali MSZ. Następnie od 1.07. do 31.10.1930 pracowała w Ambasadzie RP w Watykanie jako pracownik kontraktowy, po uzyska-

niu urlopu bezpłatnego w centrali. Po powrocie do centrali pracowała od 1.11.1930 do 31.10.1932 w Departamencie Politycznym (D.P.). Tamże od 7.08.1931 sekretarz w Referacie Komunikacji Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego (D.A.). Ponownie, od 1.11.1932, na urlopie bezpłatnym w centrali i pracownik kontraktowy w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie. Tam też została, od 1.08.1933, sekretarzem rachuby poselstwa. Przynajmniej w lutym 1936, pozostając w kancelarii Ambasady RP w Moskwie, została przydzielona również do attaché wojskowego. Powróciła do centrali, od 30.09.1936 pracowała w kancelarii Departamentu Konsularnego (D.A.), a od 4.11.1936 w D.A. Pracowała tam jako sekretarz rachuby w Referacie Rachuba Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.), a następnie, na pewno w 1939, podreferendarz w Referacie Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (A.II.K.Z.) Wydziału A.II. Dalsze losy nieznane.

Nie udało się ustalić, czy założyła rodzinę.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457a, s. 103, sygn. 1472C, s. 38; AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 326.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 6, s. 79, 1927, nr 3, s. 48, 1933, nr 19, s. 187; RSZ 1932, s. 17, 143; RSZ 1933, s. 20; RSZ 1937, s. 30, 162; RSZ 1939, s. 36, 183.

Opracowania: Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 308, 309, 329; Kulikowska Iwona Anna, *Konsulat Generalny RP w Monachium w latach 1920–1939*, Warszawa 2011, s. 220.

Czapliński Emil Tytus. Ur. 12.11.1891 w Zabłotowie, woj. stanisławowskie; zm. po 1946. Syn Justyna i Pauliny z d. Jaworska (Jawornicka).

W 1910 ukończył gimnazjum i podjął studia na Wydziale Politycznym i Umiejętności Politycznych na Uniwersytecie Lwowskim, które ukończył w 1914. Uzył absolutorium i złożył trzy egzaminy państwowe. Po wybuchu wojny zmobilizowany, od 1.08.1914 służył w armii austriackiej jako oficer intendenty. Ranny w bitwie pod Gorlicami w 1915. W 1916 awansowany do stopnia podporucznika, a w 1918 porucznika Polskiego Korpusu Posiłkowego, przeniesiony do Wojska Polskiego przez Radę Regencyjną Królestwa Polskiego. W tym czasie przez cztery semestry studiował agronomię na Uniwersytecie Jagiellońskim. W trakcie wojny polsko-ukraińskiej walczył w obronie Przemyśla, w szeregach Legii Oficerskiej. Od 6.12.1918 do 19.09.1921 ochotniczo służył w Wojsku Polskim, przydzielony do pracy w MSWojsk, jako kierownik wydziału, w Departamencie VII Intendenty. Został zdemobilizowany w randze kapitana rezerwy intendenty. Odbił też kurs dyplomatyczno-konsularny w MSZ w Warszawie, a egzamin złożył w Szkole Nauk Politycznych w sesji 1919/1920. Również w 1920 ukończył egzaminem na intendenta dyplomowanego kurs w MSWojsk.

W okresie od 20.09.1921 do 1.09.1922 pracował w Departamencie Administracyjnym centrali MSZ jako pomocnik referenta na próbnej służbie. Miał być przez mie-

siąc w „Wydziale R.C.”, następnie w Wydziale Osobowym i Wydziale Budżetowym, a od 1.02.1922 w Wydziale Osobowym (służbowym). Skierowany na placówkę, od 1.09. do 15.11.1922 pracował jako II sekretarz konsularny i tytularny I sekretarz konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu (Beuthen). Awansowany, pracował od 15.11.1922 do 15.05.1923 w KG RP w Bytomiu jako I sekretarz konsularny. Kolejnym awansem było stanowisko I sekretarza konsularnego z tytułem wicekonsula, od 15.05.1923 do 1.09.1927, ale już w KG RP w Berlinie. W dniach 14 i 16.10.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Mianowany wicekonsulem w KG RP w Berlinie, pozostał na tym stanowisku od 1.09.1927 do 31.01.1928; być może od 1.09.1927 lub 1.01.1928 był również kierownikiem Wydziału Wizowego KG RP w Berlinie. Został odwołany do centrali MSZ z dniem 31.01.1928. Awansowany, od 1.02.1928 do 1.07.1929 jako referendarz pracował w Wydziale Prawno-Rewindykacyjnym (K.II.) Departamentu Konsularnego (D.K.); awansowany, pracował tam od 1.07.1929 do 16.04.1930 jako radca ministerialny. Przeniesiony na równoległe stanowisko, od 16.04.1930 do 3.09.1931 radca ministerialny w Wydziale Ogólnokonsularnym (K.I.) D.K. Następnie od 3.09.1931 do 1.02.1932 był radcą ministerialnym w Wydziale Administracyjno-Gospodarczym (A.III.) Departamentu Administracyjnego (D.A.). Został przeniesiony w stan rozporządzalności, w jakim pozostał od 1.02. do 31.07.1932 i 1.08.1932 został przeniesiony w stan spoczynku.

Po odejściu ze służby odbył aplikację sądową w Rudzie Śląskiej i w Katowicach, a następnie aplikację adwokacką u adwokata Damma w Chorzowie, które zakończył 1.02.1934, by rozpocząć kolejną aplikację notarialną u notariusza dr. Mazurkiewicza w Katowicach. W 1935 złożył egzamin notarialny przed Komisją w Sądzie Apelacyjnym w Katowicach. Od 1935 do grudnia 1938 pozostawał asesorem notarialnym w okręgu Izby Notarialnej w Katowicach. 5.12.1938 mianowany przez min. sprawiedliwości notariuszem w Jabłonkowie, pozostał na tym stanowisko do wybuchu wojny.

Zmobilizowany 1.09.1939, jako kapitan rezerwy uczestniczył w kampanii wrześniowej. Dostał się do niewoli i przebywał w Oflagu VI E w Torsten i VI B w Dössel w Westfalii. Do kraju wrócił 21.10.1945. 4.12.1945 formalnie został przeniesiony ze stanowiska notariusza w Jabłonkowie do Głuchołazów. Wystąpił o prawo równoczesnego wykonywania pracy adwokackiej. W dniu 12.01.1946 wpisany na listę adwokatów w Katowicach. W czerwcu 1946 został zwolniony ze stanowiska notariusza w Głuchołazach. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Bogusz; w czasie wojny aresztowana, przebywała w więzieniu w Cieszynie.

Odnaczenia: Medal za Wojnę 1918–1921, Odznaka Honorowa za walki o Przemyśl „Gwiazda Przemyśla”, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; austriackie: Tapferkeitsmedaille (Medal Waleczności).

Archiwalia: AAN, Gabinet Cywilny Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Warszawie, sygn. 259, s. 16; AAN, Ministerstwo Sprawiedliwości w Warszawie, sygn. 27/53, s. 1–24; AAN, MSZ, sygn. 11749, s. 10; AAN, PRM, część VIII, sygn. 239, s. 18, 19.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 111, nr 10, s. 196, 1927, nr 8, s. 129 (tu jako: Czaplicki); Monitor Polski, 1928, nr 121, 26.05.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 17; *Alfabetyczny spis oficerów rezerwy*, Warszawa 1922, s. 43.

Czerwiński Ludomir (v. Lubicz-Czerwiński). Ur. 29.12.1896 w Mławie; zm. po 1945. Syn Władysława i Julii z d. Burczyńska.

Ukończył Gimnazjum Filologiczne S. Kopczyńskiego w Warszawie prawdopodobnie w 1918. Następnie odbył I kurs Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. W l. 1917–1920 był kierownikiem biura w Wydziale XVIII Magistratu m.st. Warszawy. W 1920 jako ochotnik walczył w szeregach 201. pułku artylerii polowej Armii Ochotniczej, w wojnie polsko-bolszewickiej. W okresie 1.08.1921–15.12.1922 był zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego, będąc kierownikiem Oddziału Personalnego w Warszawskich Warsztatach Amunicyjnych. W 1923 odbył półroczny kurs handlowo-buchalteryjny w Warszawie.

Po podjęciu pracy w służbie zagranicznej, od 15.12.1922 do 1.04.1927 był pracownikiem kontraktowym w centrali MSZ; m.in. w I kwartale 1925 był kurierem dyplomatycznym. Z dniem 1.04.1927 został etatowym urzędnikiem, miesiąc wcześniej, 1.03.1927, mianowany II sekretarzem konsularnym z jednoczesnym przydziałem do Konsulatu Generalnego RP w Mińsku. Być może od 1.04.1927 mianowany sekretarzem, pozostał na tym stanowisku do 31.03.1931. Odwołany 1.03. lub 1.04.1931 do centrali, gdzie został kontrolerem w Referacie Komunikacji Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego (D.A.). Pozostał na tym stanowisku do 1.09. lub 1.10.1932. Następnie przebywał na urlopie bezpłatnym, pracował jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Tyflisie (Tbilisi) od 1.09. lub 1.10.1932 do 31.12.1933. Przeniesiony, od 1.01.1934 do 31.03.1935 był referentem w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Moskwie. Odwołany, pracował od 1.04.1935 do 1.04.1936 w centrali w D.A., być może wówczas już jako podreferendarz. Następnie ponownie otrzymał urlop bezpłatny, od 1.04.1936 pracownik kontraktowy, do 17.09.1939 urzędnik Konsulatu Generalnego RP w Kijowie. Według innych źródeł od 1.03.1936 do 3.10.1939 p.o. zastępcy konsula generalnego w KG RP w Kijowie i radcy Ambasady RP w Moskwie Jerzego Matusińskiego. Na początku sierpnia 1939 przyjechał do Polski na urlop, ale wobec zaistniałej sytuacji 25.08.1939 powrócił do Kijowa.

Po wybuchu wojny i ataku rosyjskim na Polskę, 9.10.1939 wyjechał z ZSRS i przez Leningrad, Skandynawię, Anglię dotarł do Francji, 23.11.1939 znalazł się w Paryżu. Tam, od 8.12.1939 do 9.06.1940 był zatrudniony w Ambasadzie RP w Paryżu. 9.06.1940 ewakuowany do Luchon (właściwie Bagnères-de-Luchon) w dep. Górnej Garonny, gdzie był przedstawicielem Ambasady RP w Paryżu. Tam, w 1942 był kierownikiem schroniska PCK, Dom Polski, w Luchon (Hte. Garonne). W grudniu 1942 wraz z żoną przebywał w schronisku w La Bastide (Lozère), po wyjeździe 11.11.1942 z Hyères. W tym też czasie należał do polskiego ruchu oporu we Francji; od listopada 1940 redagował podziemną gazetę „ZEW”. Aresztowany w 1944 przez gestapo, przebywał w więzieniu w Grenoble, do października 1944. Po uwolnieniu, od 9.11.1944 był starszym referentem w ponownie uruchomionym Konsulacie Generalnym RP w Strasburgu, czasowo w Bar-le-Duc. W Konsulacie RP w Bar-le-Duc przebywał do 5.07.1945.

Pozostał na emigracji. Nadal redagował pismo „ZEW”, był też autorem cyklu opowiadań pt. *Bajki i elementarza dla dzieci polskich w Niemczech i Francji*. Dalsze losy nieznane.

Żona Wincentyna z d. Szymańska.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 90, s. 102; AAN, MSZ, sygn. 1472C, s. 239; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, R.1, s. 6a; HI, MSZ, jednostka 294, s. 557–559 (351.294.9, s. 389–391), jednostka 296, s. 20–24 (353.296.1, s. 19–23); IPMS, Amb. RP w Paryżu, sygn. A.46/44, s. 70, 71.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1927, nr 3, s. 48, 1929, nr 1, s. 10, 1933, nr 19, s. 187; RSZ 1932, s. 18, 143; RSZ 1937, s. 146, 163; RSZ 1939, s. 168, 183, 263.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 95.

Czudec Zbigniew. Ur. 26.12.1908 w Grybowie, woj. krakowskie; zm. po 1983. Syn Aleksandra i Kamilli z d. Frelik.

Po szkole podstawowej, ukończonej w Limanowej, maturę uzyskał w 1927 w I Gimnazjum Państwowym w Nowym Sączu. Następnie studiował w Wyższej Szkole Handlowej we Lwowie, gdzie dyplom uzyskał w 1931. Jeszcze w czasie studiów odbył wakacyjne praktyki lub był zatrudniony jako pracownik kontraktowy, 1.07.–30.09.1930, w Konsulacie RP w Hamburgu. W okresie 1933–1.02.1937 pracował jako sekretarz dyrektora administracyjnego Centrali PKO w Warszawie.

Jako pracownik kontraktowy rozpoczął pracę w służbie zagranicznej, w okresie 1.02.1937–31.08.1938, w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Honorowym RP w Oranie, Algieria, choć istnieje przekaz, że pracował od 1.10.1937 do 31.08.1938 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Marsylii z przydziałem do Oranu. Przeniesiony, w okresie 1.09.1938 do 31.03.1940 pracownik kontraktowy w KH RP w Algierze.

Wojna zastała go w Algierii, tam też uzyskał od 1.04.1940 do 1.03.1943 urlop bezpłatny w MSZ i w okresie 1.05.–18.06.1940 służył w wojsku we Francji, a po jej upadku ewakuował się do Wielkiej Brytanii, gdzie do 1.03.1943 służył w PSZ nadal w randze porucznika piechoty. W tym czasie został praktykantem w MSZ; po odbyciu 8-miesięcznej praktyki, od 1.03.1943 w centrali MSZ w Londynie, gdzie został jednocześnie zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Referacie Prasowym. Zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Z dniem 10.05.1944 został przydzielony do Referatu Personalnego w centrali. Być może w sierpniu 1944 mianowany attaché konsularnym z tytułem wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Pozostawał jednak w Londynie, gdyż przynajmniej 15.11.1944 pracował w Referacie Konsulów Honorowych i Urzędników Przydzielonych Działu Ogólnego MSZ. Następnie od 4.12.1944 pracował w Wydziale Uchodźczym MSZ. Został przydzielony, od 1.03.1945, jako attaché konsularny z tytułem wicekonsula do KG RP w Paryżu, dokąd wyjechał 27.03.1945. Tam też związał się z powstającym właśnie Polskim Ruchem Wolnościowym „Niepodległość i Demokracja”; w kwietniu 1946 został prezesem Komitetu Wykonawcze-

go we Francji. Nie udało się ustalić, kiedy przeniósł się do Kanady. Wiosną 1954 należał do organizatorów PRW „NiD” w Toronto. Dalsze losy nieznanne.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 104, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; IPMS, zesp. A.11, sygn. 474/1/C, s. 71, 72.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 75, 270.

Opracowania: Ambrochowicz-Gajownik Anna, *Powstanie Konsulatów Honorowych II RP w Afryce Północnej – wybrane problemy*, „Dzieje Najnowsze” R. XLIV, 2012, z. 3, s. 8, 13; Lukaszewicz Sławomir, *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” 1945–1994*, Lublin–Warszawa 2015, s. 76, 102, 145; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 51.

Czwartacki Eustachy. Ur. 16.03.1882 w miejscowości Brody; zm. między 1952 a 1954. Pochodził z rodziny prawników, jego ojcem był Eustachy, sędzia powiatowy.

Do szkoły średniej uczęszczał od 1897, od klasy piątej w c.k. gimnazjum w Stryju, tam też uzyskał maturę w 1901. Podjął studia na Wydziale Inżynierii Wyższej Szkoły Politechnicznej we Lwowie, a także na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego. Tych ostatnich nie dokończył. Studia inżynierskie zakończył w 1906 i został asystentem-stypendystą prof. Tadeusza Obmińskiego. W 1908 otrzymał posadę inżyniera w Namiestnictwie dla Dalmacji, z przydziałem do Starostwa w Cattara (obecnie Kotor). Po wybuchu wojny zmobilizowany jako podporucznik artylerii konnej, ze względu na stan zdrowia wycofany z frontu i skierowany do wojsk inżynieryjnych. Po zakończeniu wojny wraz z rodziną wyjechał do Włoch.

W służbie zagranicznej podjął pracę 1.12.1919 w Konsulacie RP w Mediolanie w charakterze urzędnika kontraktowego. W dniu 15.08.1923 przyjęty na służbę prowizoryczną z tytułem II sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Lille, gdzie pracował do 31.12.1924. Przeniesiony, od 1.01.1925 pracował w Konsulacie RP w Trieście. W lutym 1925 zdał egzamin konsularno-dyplomatyczny, został I sekretarzem konsularnym i pozostał w Trieście, do 15.04.1926 I sekretarz konsularny w Konsulacie RP w Trieście. Tam też 16.04.1926 mianowany attaché konsularnym, a w 1928 wicekonsulem. W 1931 został odwołany do centrali MSZ w Warszawie i z dniem 31.01.1932 został przeniesiony w stan spoczynku.

Po odejściu z MSZ wyjechał do Triestu, gdzie zajmował się handlem. W 1935 przeniósł się do Paryża, już jako emeryt zajmował się tłumaczeniami.

Po wybuchu II wojny światowej stracił emeryturę, żyjąc z tłumaczeń. Po wkroczeniu oddziałów alianckich do Paryża otrzymał pracę w Armii Amerykańskiej. 1.07.1945 podjął pracę w KG TRJN w Paryżu na stanowisku zastępcy kierownika placówki. Formalnie pismem z 1.04.1946 został „reaktywowany w służbie MSZ” z równoczesnym mianowaniem wicekonsulem w KG TRJN w Paryżu. Tam też 1.01.1947 mianowany konsulem,

by już od 1.10.1947 podjął pracę, jako konsul, w Konsulacie TRJN w Lyonie. 16.02.1949 przeniesiony ponownie do KG w Paryżu. Przynajmniej w marcu 1951 p.o. kierownik KG w Paryżu, ale 14.03.1951 został zwolniony i 15.03.1951 mianowany radcą ds. prawnych w Ambasadzie w Paryżu. 30.06.1951 przeniesiony w stan spoczynku. Dalsze losy nieznanne.

Żona Aurora z d. Kasilister, 1.v. Maidl, pseud. artystyczny Aurora Argenti (ur. 1890), Włoszka, śpiewaczka; m.in. w 1919 występowała w mediolańskiej La Scali. Ślub wzięli 8.02.1946 w Paryżu.

Archiwalia: AMSZ, BSO, sygn. 8216 – Akta Eustachego Czwartackiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 11, s. 215, 1925, nr 1, s. 11, 1926, nr 5, s. 61, 1946, nr 1, s. 17, 1947, nr 1, s. 18; *Sprawozdanie dyrektora c.k. Gimnazjum w Stryju za rok szkolny 1898*, Stryj 1898, s. 45.

D

Derdziński Zbigniew. Ur. 10.01.1909 w Warszawie; zm. po 1946. Syn Aleksandra i Marianny z d. Wróblewska.

Od 1.04.–1.10.1928 pracował w Urzędzie Pocztowo-Telegraficznym Warszawa 2. W 1932 uzyskał dyplom po studiach w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie.

W służbie zagranicznej, od 1.08.1931 do 28.02.1935, pracował jako referent, w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Przeniesiony, od 1.03.1935 do 31.01.1937, nadal jako pracownik kontraktowy, referent handlowy, pracował w Konsulacie RP w Szczecinie (Stettin). Od 1.02.1937 do 31.01.1938 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. Odwołany do centrali MSZ, od 1.02.1938 został tam praktykantem, a od 1.01.1939 referendarzem w Referacie Centralno-Europejskim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego.

Po wybuchu wojny ewakuował się we wrześniu 1939 wraz z pracownikami ministerstwa, początkowo do Wiśniowca, w woj. tarnopolskim, a stamtąd do Botoșani (Botoszany) w Rumunii. Przebywał tam jeszcze 1.10.1939, skąd zamierzał wyjechać do Wojska Polskiego we Francji. Dotarł na Zachód, od października 1939 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. 28.08.1940 otrzymał upoważnienie do używania tytułu wicekonsula na czas pracy w KG RP w Londynie; tam też został kierownikiem Referatu Morskiego, spełniającego funkcje „Urzędu Morskiego” w KG RP w Londynie. Od 1.07.1944 otrzymał tytuł konsula na czas pracy w KG RP w Londynie. W 1944 być może równoległe pracował w Referacie Personalnym w centrali MSZ w Londynie. 1.06.1945 został konsulem i zastępcą konsula generalnego w KG RP w Londynie.

Po zakończeniu wojny i wycofaniu uznania dla Rządu RP na uchodźstwie pozostał na emigracji. Czynnie działał w Stowarzyszeniu Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, w którym 9.07.1945 został członkiem tymczasowego Zarządu Stowarzysze-

nia, od 9.08.1945 był wiceprezesem Stowarzyszenia, ponownie wybrany na to stanowisko w 1946.

Żonaty. Żona z dzieckiem przynajmniej w czerwcu 1942 przebywała w Londynie.

Publikacje: autor artykułu *Szczecin i Odra*, „Biuletyn Stowarzyszenia Techników Polskich w Wielkiej Brytanii” 1942, nr 5, oraz studium *Port w Szczecinie* (London 1943).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 108–110, 116, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 8, 215, 226, sygn. 1460, s. 10; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 222 (81.70.4, s. 718); HI, MSZ, jednostka 293, s. 808, 838, 839 (350.293.19, s. 478, 508, 509); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/D, s. 19, 20.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 212; RSZ 1933, s. 106; RSZ 1937, s. 134, 240; RSZ 1939, s. 31, 185; Budny Michał, *Wspomnienia niefrasośliwe* (fragment książki), „Zeszyty Historyczne” 1983, z. 63, s. 176.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 70, 164, 165; Skóra Wojciech, *Sprawozdanie polityczne oficera polskiego wywiadu z terenu Pomorza Zachodniego za okres od 15 XI 1935 do 15 III 1936 rok*, „Słupskie Studia Historyczne” 2000, nr 8, s. 296.

Dereziński Jan. Ur. 24.12.1879 w miejscowości Rgielsko, koło Wągrowca w Wielkim Księstwie Poznańskim; zm. 13.01.1939 w Gdyni. Syn Józefa i Wiktorii z d. Przesławska.

Maturę uzyskał w dziewięcioklasowym Gimnazjum Filologicznym w Wągrowcu. W tym czasie należał do Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. Studia odbył w Wyższej Szkole Handlowej (Handelshochschule) w Lipsku, które ukończył w 1903; był tam również naczelnikiem Sokolstwa Akademickiego. Od 02.1908 do 31.12.1919 pracował jako sekretarz Feliksa i Emilii hrabiostwa Sobańskich oraz w banku. W okresie I wojny światowej, do 1919, przebywał we Francji. W początkach 1914 wraz z Wacławem Gąsiorowskim współzakładał tygodnik „Polonia” w Paryżu. Pracował w Komitecie Narodowym Polskim w Paryżu, od 1.04.1918 do 15.07.1919 w Urzędzie dla Spraw Cywilnych jako sekretarz. Od 1.05.1918 administrator, a od 15.06. do 31.12.1919 kierownik administracyjny pisma „Polonia”. Aktywnie działał w różnych organizacjach, sekretarz Polskiego Komitetu Wolontariuszy w Paryżu, członek Komitetu Opieki nad Rannymi, kierownik Komitetu Opieki nad Jeńcami Wojennymi.

Następnie przeszedł do pracy w służbie zagranicznej. W okresie 1.01.–1.02.1920 wicekonsul w Konsulacie RP w Strasburgu, od 1.02.1920 do 15.10.1926 pozostawał tam jako tytularny konsul i kierownik konsulatu. Nominacja na konsula została podpisana przez Naczelnika Państwa 20.03.1920, ale następne listy komisyjne Józef Piłsudski podpisał 14.10.1920 rozszerzające jurysdykcję Konsulatu RP w Strasburgu na teren Zagłębia Saary. 1.03.1923 został mianowany konsulem tamże. 15.10.1926 został odwołany do centrali MSZ, gdzie pracował od 15.10.1926 do 1.06.1928 jako tytularny konsul w centrali. Skierowany na placówkę, od 1.06.1928 do 31.01.1932, pracował na stanowisku konsula w Kon-

sulacie Generalnym RP w Mediolanie. Odwołany do centrali, od 1.02. do 31.07.1932, jako radca ministerialny, pracował na stanowisku kierownika Referatu Ekonomiczno-Finansowego Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) Departamentu Konsularnego. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. 1.08.1932 przeniesiony tamże w stan nieczynny, zwolniony ze służby państwowej z dniem 31.01.1933, równocześnie przeszedł w stan spoczynku z dniem 1.02.1933.

Po opuszczeniu służby zagranicznej osiadł w Gdyni, gdzie w 1933 był delegatem Państwowego Instytutu Eksportowego; następnie komisarzem Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń. Kierował też Towarzystwem Handlu Zagranicznego „Imex” spółka z o.o. Ponadto w 1934 członek Rady Eksportowej przy Izbie Przemysłowo-Handlowej w Gdyni. W 1934 zakładał i został prezesem Towarzystwa Polsko-Angielskiego w Gdyni. W 1936 współzałożyciel oddziału gdyńskiego Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Francuskiej, został wówczas wybrany członkiem sądu koleżeńskiego. Dalsze losy nieznanne.

Istnieją sprzeczne przekazy dotyczące jego małżeństwa. Żoną miała być Genowefa z d. Filanowicz lub jak podają inni – Helena z d. de Veer, Angielka. Miał mieć córkę.

Odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 17; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 35, 38, 42, sygn. 238, s. 45, sygn. 244, s. 8; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 215; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 14–16.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 110, 1925, nr 12, s. 192, 1926, nr 8, s. 102, 1933, nr 2, s. 13, nr 7, s. 57; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 38; RSZ 1932, s. 19, 139; RSZ 1937, s. 67; RSZ 1939, s. 72.

Opracowania: Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 139; Paczkowski Andrzej, *Prasa polonijna w latach 1870–1939. Zarys problematyki*, Warszawa 1977, s. 110, 141.

Strony internetowe: <https://tppfgdynia.pl/o-nas/> (4.09.2022).

Dębicki Jan (v. Jaxa-Dębicki). Ur. 8.03.1913 w Kołomyi; zm. w 1970. Syn Józefa i Józefy z d. Albinowska.

Po ukończeniu szkoły powszechnej, egzamin dojrzałości złożył w 1931. W l. 1931–1935 studiował na Wydziale Prawa Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie, które ukończył z tytułem magistra prawa. Odbył służbę wojskową, w okresie 1935–1936 ukończył Szkołę Podchorążych Kawalerii w stopniu kaprała podchorążego rezerwy.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, będąc w dniach 2–31.01.1937 pracownikiem kontraktowym w centrali MSZ. Następnie od 1.02.1937 do 31.12.1938 pracował w tym samym charakterze w referacie handlowym i morskim Konsulatu RP w Szczecinie (Stettin). Odwołany do centrali MSZ, odbył tam od 1.01. do 25.08.1939 praktykę, m.in. w Biurze Personalnym (B.Pers.). Zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i mianowany referendarzem.

Zmobilizowany, uczestniczył w kampanii wrześniowej, walcząc w dniach 3–19.09.1939 w szeregach 6. pułku ułanów. Nie poszedł do niewoli, przedostał się na Węgry, gdzie został internowany. Po przedostaniu się do Francji, w listopadzie

1939 podjął dalszą służbę wojskową. Po upadku Francji pozostał na miejscu; od poł. 07. do 20.09.1940 był delegatem Konsulatu RP w Tuluzie i KG RP w Marsylii w Perpignan (do likwidacji delegatury), organizował m.in. pomoc dla żołnierzy Armii Polskiej we Francji. Aresztowany przez władze francuskie w Vichy w sierpniu 1940, ale przed 20.09.1940 zwolniony z więzienia. Po wyjeździe z Francji został przydzielony do attaché wojskowego w Poselstwie RP w Lizbonie, gdzie pracował w okresie 05.1941–03.1942. Następnie w Wielkiej Brytanii, służył tam w 3. pułku rozpoznawczym w Szkocji, aż do kwietnia 1943. Wrócił lub został oddelegowany do MSZ, gdzie po odbyciu 8-miesięcznej, od 04. do 11.1943, praktyki zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Od 09.1943 do 11.1946 miał służyć w 3. Dywizji Karpackiej we Włoszech, a następnie do października 1947 w Inspektoracie PKPiR w Londynie.

Po wojnie pozostał na emigracji. Został zdemobilizowany w stopniu rotmistrza kawalerii. W 1953 zdał egzamin kwalifikacyjny i pracował od stycznia 1954 w „Solicitor of the Supreme Court of Judicature”. Dalsze losy nieznane.

Ożenił się z Ewą z d. Blauth (1913–1983). Siostra Krystyna, zamężna Leo (ur. ok. 1915).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi z Mieczami, Krzyż Walecznych dwukrotnie, Krzyż Monte Cassino, Medal za Wojnę 1918–1921; brytyjskie: Military Cross (Krzyż Wojskowy), War Star (Gwiazda Wojny), Italy Star (Gwiazda Włoch); francuskie: Croix de Guerre 1939–1940 (Krzyż Wojenny), Médaille de la Résistance (Medal Francuskiego Ruchu Oporu); włoskie: Croce di Guerra al Valore Militare.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 659, s. 59, 66; AAN, MSZ, sygn. 1459B, s. 213, sygn. 1476, s. 8; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/D, s. 33, 34.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 107, 240; RSZ 1939, s. 29, 271.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 31, 97.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Jan-Jaxa-D%C4%99bicki/600000058151801248> (18.10.2022).

Domański Bogumił Józef. Ur. 18.04.1900 w majątku Nowy Dwór, gm. Siennica, pow. Mińsk Mazowiecki; zm. po 1945. Syn Augusta (Augustyna-Józefa) i Walerii Zofii z d. Ostrowska.

W 1910 rozpoczął naukę w Gimnazjum Humanistycznym Tadeusza Redlińskiego w Siedlcach. Od 1.05.1916 należał do POW, a po podpisaniu pokoju brzeskiego czynny w Organizacji Walki Czynnej. W listopadzie 1918 przerwał naukę w 8 klasie gimnazjum, ze względu na mobilizację POW i akcję rozbrajania Niemców. 11.11.1918 wstąpił do Wojska Polskiego; wojnę polsko-bolszewicką przesłużył na froncie w szeregach baonu zapasowego 22. pułku piechoty. Po wojnie, w 1921, wystąpił z wojska, w randze podporucznika rezerwy. Zdał w 1921 maturę w ośmioklasowym Gimnazjum Państwowym im. Hetmana Żółkiewskiego w Siedlcach. Podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie czynnie działał

w organizacjach akademickich i Towarzystwie Straży Kresowej. W 1923, po śmierci ojca, złożył prośbę o urlop na rok akademicki 1923/1924. Po ponownym przyjęciu na studia w roku akademickim 1924/1925, ze względu na stan zdrowia nie mógł ich podjąć. Po przerwaniu studiów pracował jako nauczyciel w gimnazjum państwowym w Pińsku, od 1.09.1924 do 31.08.1926. W 1926 powrócił do Warszawy, by kontynuować studia. Utrzymywał się, w okresie 1.09.1926–31.08.1931, z pracy w prywatnych szkołach średnich, a także Centralnej Bibliotece Wojskowej i Związku Osadników.

Pierwszym miejscem pracy w służbie zagranicznej było Poselstwo RP w Berlinie, dokąd, od 1.09.1931 do 30.09.1933, jako pracownik kontraktowy, został przydzielony w charakterze drugiego pomocnika, referenta w Biurze Rady do Spraw Emigracyjnych; stanowisko objął 5.09.1931 i pozostał tam do 28.02.1933. Następnie, od 1.03. do 1.10.1933, pracował jako referent w Biurze Rady do Spraw Emigracyjnych przy Ambasadzie RP w Paryżu. Przeniesiony, od 1.10.1933 do 28.02.1937 pozostawał pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Lille w charakterze referenta oświatowego i społecznego. Kolejnym miejscem pracy był, od 1.03. do 15.07.1937, Konsulat Generalny RP w Paryżu – cały czas zatrudniony jako pracownik kontraktowy. Od 15.07.1937 został przydzielony do Poselstwa RP w Tallinnie; pozostawał tam do 28.02.1939, na stanowisku referenta emigracyjnego. Ostatnim przed wojną miejscem pracy był Konsulat RP w Rydze, w okresie 1.03.–31.03.1939 pracownik kontraktowy; tam też 1.04.1939 został mianowany podreferendarzem służby stałej, na urlopie bezpłatnym, pracownik kontraktowy konsulatu. Pracował tam aż do likwidacji placówki w październiku 1939, następnie wraz z żoną wyjechał do Francji. Jako podporucznik rezerwy od 4.11.1939 służył w Wojsku Polskim we Francji, a po jej upadku w Wielkiej Brytanii. Prawdopodobnie w sierpniu 1944 wyreklamowany z wojska, powrócił do służby zagranicznej; przynajmniej 15.11.1944 kierownik Referatu Konsulów Honorowych i Urzędników Przydzielonych Działu Ogólnego MSZ. Od 1.03.1945 przydzielony do Konsulatu RP w Glasgow, ale formalnie stanowisko miał objąć 1.05.1945 – jako tytularny wicekonsul. Prawdopodobnie pracował tam do lipca 1945, tj. do wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie przez Wielką Brytanię. Dalsze losy nieznane.

Żona Irena z d. Harding (ur. 1908), lekarz medycyny. Po upadku Francji, od końca czerwca 1940 w Wielkiej Brytanii, od grudnia 1940 pracowała jako siostra PCK w Szpitalu Wojskowym nr 1. Następnie kontynuowała studia medyczne na Polskim Wydziale Lekarskim Uniwersytetu w Edynburgu.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Krzyż Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2978, s. 101–113, sygn. 2982, s. 220; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 19–23; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy. Biuro w Warszawie, sygn. 98, s. 45; Arch. UW, sygn. RP-8945 – Domański Bogumił Józef; HI, KG RP we Francji, jednostka 5, s. 140, 141 (5.5.1, brak numeru stron), jednostka 294, s. 319 (351.294.6, s. 151); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/2/67, s. 45, 46.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 70, 210; RSZ 1937, s. 63, 240; RSZ 1939, s. 99, 186, 263.

Opracowania: Gąsiorowski Jakub, *Losy absolwentów Polskiego Wydziału Lekarskiego w Edynburgu*, Toruń 2005, s. 119; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 70.

Strony internetowe: https://wbh.wp.mil.pl/pl/skanydetale_wyszukiwarka_bazy_personalne/162914/ (14.08/2022).

Domaszewicz Michał. Ur. 5.04.1901 w Kownie; zm. po 1943. Syn Józefa i Heleny z d. Cieszkiewicz.

Ukończył Szkołę Języków Wschodnich, choć nie udało się ustalić, gdzie i kiedy. Od 24.02.1920 do 16.03.1921 służył ochotniczo w Wojsku Polskim, a następnie od 26.05.1922 do 26.09.1923 odbywał regularną służbę wojskową.

W służbie zagranicznej, od 16.08.1928 do 1.09.1929, pracownik kontraktowy, praktykant w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Politycznego (D.P.) MSZ. Dalszą praktykę w tym samym Departamencie kontynuował do 15.10.1930. Skierowany na placówkę, w okresie 16.10.1930 do 1.11.1931 pracownik kontraktowy z tytułem attaché poselstwa – praktykant w Poselstwie RP w Teheranie. Przyjęty na etat, od 1.11.1931 do 31.03.1934 prowizoryczny attaché poselstwa z tytułem attaché tamże. Odwołany do centrali MSZ 31.01.1934 z równoczesnym mianowaniem prowizorycznym referendarzem od 1.02.1934, ale powrót do ministerstwa został przesunięty na 31 marca tr., a data awansu na 1.04.1934. Został przydzielony do Departamentu Konsularnego, następnie 1.11.1934 przeniesiony do Departamentu Administracyjnego (D.A.), skąd od 15.01.1935 wrócił do pracy w D.K. Od 1.03.1935 kolejne miejsce pracy to archiwum w Gabinetie Ministra (G.M.A.). Otrzymał, od 1.06.1936 do 31.05.1937, urlop bezpłatny. Po powrocie do pracy, od 1.12.1937 w D.P. Skierowany do nowo ustanowionego, 1.02.1938, Konsulatu RP w Kabulu, Afganistan, jako konsul prowizoryczny.

W Kabulu zastał go wybuch wojny, skąd we wrześniu 1940 został wezwany do Bombaju, tam udzielono mu urlopu bezpłatnego. Ostatecznie 13.04.1942 został zwolniony ze służby państwowej. Pozostał w Indiach, gdzie jeszcze w 1943 pracował nad „słownikiem jednego z języków hinduskich”.

Żona z d. Taszkowska; mieli jedno dziecko.

Odnaczenia: Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 23–25; HI, MSZ, jednostka 296, s. 255 (353.296.10, s. 254), jednostka 299, s. 111, 112 (356.299.2, s. 799, 800).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 19, s. 186, nr 21, s. 211; RSZ 1932, s. 20, 228; RSZ 1933, s. 23; RSZ 1937, s. 23, 165; RSZ 1939, s. 44, 186; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV: *grudzień 1941–sierpień 1942*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 1998, s. 204.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44; Tebinka Jacek, *Współpraca polsko-brytyjska w Afganistanie 1939–1945*, [w:] *Polsko-brytyj-*

ska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 387, 388.

Dostał Waclaw. Ur. 14.07.1903 w Stryju; zm. około 2000. Syn Wiktora i Stanisławy z d. Bieniak.

Ukończył Wyższą Szkołę dla Handlu Zagranicznego we Lwowie. Po wybuchu wojny polsko-ukraińskiej, od 31.10. do 22.11.1918 uczestniczył w obronie Lwowa, a następnie do grudnia 1922 służył w Wojsku Polskim, w formacjach kawaleryjskich i artylerii konnej. Został przeniesiony do rezerwy w stopniu podporucznika rezerwy.

Pracę w służbie zagranicznej podjął jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, gdzie pozostawał od 15.07.1926 do 1.04.1928. Przeniesiony, pracował od 1.04.1928 do 1.01.1929 jako prowizoryczny sekretarz konsularny w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Wiedniu; awansowany, był tam od 1.01. do 15.06.1929 sekretarzem konsularnym. Odwołany do centrali MSZ, pracował od 15.06.1929 do 1.11.1930 jako asesor w Departamencie Konsularnym (D.K.) MSZ. W październiku 1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Mianowany referendarzem, pozostawał od 1.11.1930 do 1.06.1931 w D.K. Skierowany na placówkę, od 1.06. do 31.12.1931 attaché konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie RP w Antwerpii. Przeniesiony, pracował od 1.01.1932 do 31.05.1933 jako attaché konsularny z tytułem wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Od października 1932 był protokolantem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, w tym też czasie członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany z Rzymu, początkowo z dniem 31.03.1933, ale datę tę przesunięto na 31.05.1933. W centrali MSZ, obok awansu na referendarza, został przydzielony od 1.06.1933 do Wydziału Osobowego. Po trzech miesiącach, 31.08.1933, przydzielony do Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.), 4 lub 25.09.1933 powrócił do Wydziału Osobowego, gdzie od 1.02.1935 został kierownikiem referatu. Ostatnią placówką, w jakiej pracował od 1.03.1935, było Poselstwo RP w Buenos Aires, gdzie w randze I sekretarza poselstwa objął stanowisko kierownika Wydziału Konsularnego, z prawem używania tytułu konsula. Wraz z żoną przyłączył się do Buenos Aires 1.03.1935, a następnego dnia objął urządowanie. W okresie 1.07.1936–28.02.1937 był chargé d'affaires a.i. w Poselstwie RP w Buenos Aires, Argentyna, a także w Quito, Ekwador, w Asunción, Paragwaj, w Limie, Peru, i w Montevideo, Urugwaj.

Po wybuchu wojny pozostał na stanowisku I sekretarza i kierownika Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Buenos Aires do 1.11.1939; został zwolniony z pracy 2 grudnia, co po pewnym czasie zmieniono na urlop bezpłatny. 7.11.1939 zgłosił się ochotniczo do wojska, ale nie został przyjęty ze względu na stan zdrowia. Ostatecznie ze służby państwowej został zwolniony z dniem 15.01.1942. Pozostał w Argentynie. Nie udało się ustalić od kiedy, ale już w 1947 był właścicielem firmy „Dogama”. Dalsze losy nieznane.

Żona Irena z d. Rudzka. Przynajmniej w 1940 przewodniczyła Komitetowi Niesienia Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w Buenos Aires.

Publikacje: autor opracowania pt. *Argentyna*, Warszawa 1937, wydane przez MSZ.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1656, s. 217; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 142, k. 18, sygn. 1851, k. 153, sygn. 9621, k. 67–75, sygn. 9637, k. 3–4, 61, sygn. 9644, k. 1, 2, sygn. 10340, k. 1–17, sygn. 11749, s. 11, 14; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 194, s. 6, sygn. 207, s. 1–376; AAN, Posel. RP w Chile, sygn. 43, s. 288; AAN, PRM, część VIII, sygn. 240, s. 26–28; AP w Gdańsku, Gdynia Ameryka Linie Żeglugowe S.A. w Gdyni, sygn. 1610, k. 343; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1434, k. 28; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/D, s. 51, 52.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1929, nr 4, s. 84, 1933, nr 5, s. 40, nr 11, s. 111, nr 18, s. 172, nr 19, s. 187, nr 21, s. 204; Monitor Polski, 1928, nr 133, 12.06.1928, s. 1; RSZ 1932, s. 20, 197; RSZ 1933, s. 24; RSZ 1937, s. 38, 165; RSZ 1938, s. 44, 178; RSZ 1939, s. 44, 187; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. IV: *grudzień 1941–sierpień 1942*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 1998, s. 99, 108, 117, 129.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 93; *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzakowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 235; *Placówki dyplomatyczne Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1945. Informator archiwalny*, oprac. P. Ceranka, K. Szczepanik, J. Zdanowicz, Warszawa 2022, s. 29, 67, 156, 158, 196; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 44.

E

Eustachiewicz Seweryn (v. Eustachewicz), pseud. „Sewer”. Ur. 19.08.1910 w Lublinie; zm. 20.02.1963 w Paryżu. Brak danych o rodzicach.

Do szkół uczęszczał w Lublinie, gdzie uzyskał maturę. Już wówczas angażował się w działania Stowarzyszenia Katolickiej Młodzieży Akademickiej „Odrodzenie”. Po studiach na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w 1936 uzyskał dyplom jako magister prawa, był też w tym czasie prezesem i wiceprezesem „Odrodzenia”, a także redaktorem odpowiedzialnym miesięcznika studenckiego „Nurty”. Dalsze studia podjął w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie.

W służbie zagranicznej od 1.02.1937 do 31.12.1938 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. W okresie 1938–1939 odbył roczny staż w centrali MSZ, a zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany na referendarza. Od 1.01.1939 pracownik kontraktowy w MSZ.

Po wybuchu wojny, w okresie 1–29.09.1939 uczestniczył w kampanii wrześniowej w 8. pułku piechoty Legionów, w randze podporucznika rezerwy piechoty. Podczas oku-

pacji, od 1.03.1940 do 13.05.1943, czynny w konspiracji, związany z podziemnym Stronnictwem Pracy. Od wiosny 1942 bliski współpracownik naczelnika Wydziału Bezpieczeństwa Departamentu Spraw Wewnętrznych Delegatury Rządu RP na Kraj. Aresztowany przez gestapo, od 13.05.1943 do 14.04.1945 przebywał w więzieniu na Pawiaku i kolejno w obozach koncentracyjnych w Auschwitz i Sachsenhausen. Po uwolnieniu powrócił do służby zagranicznej i od 25.05. do 5.07.1945, tj. do likwidacji, pracował jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu.

Po wojnie pozostał na emigracji. W okresie 1.01.1946–1.10.1947 pracował w American Polish War Relief w Monachium przy UNRRA, jako urzędnik tej instytucji odwiedził w 1947 Polskę. Wyjechał do Argentyny, gdzie prowadził działalność społeczną, m.in. był wiceprezesem Związku Polaków w Argentynie i przewodniczącym Komitetu Redakcyjnego „Głosu Polskiego”. W okresie 22.05.1948–8.01.1953 sekretarz generalny Komitetu Europy Środkowo-Wschodniej w Buenos Aires. W 1953 powrócił do Europy i osiadł we Francji. Od 1.02.1953 delegat Christian Democratic Union of Central Europe w Paryżu, którą reprezentował w Zgromadzeniu Europejskich Narodów Ujarmionych.

W ramach realizacji działań emigracyjnego Stronnictwa Pracy, związanych z kontaktami w kraju, 24 lub 25.02.1956 przyleciał do Warszawy i przebywał w Polsce do 2.03.1956, bacznie zresztą obserwowany przez Urząd Bezpieczeństwa. Wywołał w ten sposób zamieszanie w szeregach emigracji politycznej. W efekcie 10.11.1961 zrezygnował z wszelkich funkcji w Stronnictwie Pracy. Podejrzewany o współpracę z wywiadem i władzami PRL, w lutym 1963 był przesłuchiwany przez służby francuskie.

Żonaty. Miał siostrę Wandę. Brak innych danych o rodzinie.

Archiwalia: AAN, Delegat Rządu RP na Uchodźstwie w Argentynie, sygn. 5, s. 25; AAN, MSZ, sygn. 1476, s. 8.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 63, 241; RSZ 1939, s. 29, 271.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25, 51, 87, 98; Więckowski Michał, *Prasa polska w Argentynie 1913–1985*, „Studia Polonijne” [Lublin], 1986, t. 10, s. 75; Witalec Robert, *Historia Polskiego Narodowego Komitetu Demokratycznego. Wyzwanie badawcze*, [w:] *Z dziejów polskiej emigracji politycznej po 1939 roku. Ludzie, struktury, idee*, pod red. P. Pleskota, Warszawa 2019, s. 285, 286; Ziętara Paweł, *Seweryna Eustachiewicza przypadki*, „Zeszyty Historyczne” 2006, nr 158, s. 35–71.

F

Fasecki Ignacy. Ur. 13.11.1902; zm. w 1940. Brak danych o rodzicach.

Z polską służbą zagraniczną związał się, podejmując od 1.04.1920 pracę w charakterze pracownika kontraktowego, kancelisty w Konsulacie RP w Essen, m.in. był tam w 1932 referentem wizowym. W Essen przebywał do 30.11.1936. Przeniesiony, pracował od 1.12.1936 lub też od 1.01.1937 do 15.08.1939 w Konsulacie RP w Düsseldorfie,

również w charakterze pracownika kontraktowego. Z dniem 16.08.1939 przydzielony do Konsulatu Generalnego RP we Wrocławiu (Breslau), jako pracownik kontraktowy objął swe obowiązki już następnego dnia. W tym czasie trwał proces nadania mu obywatelstwa polskiego, być może w związku z tym otrzymał kolejny przydział, gdyż 1.09.1939 miał pracować w Gabinetie Ministra (G.M.A.) w centrali MSZ.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ do Krzemieńca, gdzie pozostał z żoną i dwójką dzieci. Powrócił do Warszawy. W 1940 aresztowany w Warszawie, został stracony w obozie koncentracyjnym w Auschwitzu.

Żona Marta (1906–1979); została pochowana na cmentarzu parafialnym w Górczynie (dzielnica Poznania), na grobie jest również informacja o mężu, ale nie udało się ustalić, czy rzeczywiście został tam pochowany, czy jest to tylko grób symboliczny. Mieli córkę Lidę, po mężu Słewa.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 265; AAN, KG RP we Wrocławiu, sygn. 3, s. 1–8; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 1/1 [list: Słewa z 11.11.1989 do MSZ]; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 10, 208, sygn. 1459B, s. 236–239.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 72, 215; RSZ 1933, s. 107; RSZ 1937, s. 101, 241; RSZ 1939, s. 108, 272.

Opracowania: Blazek Matthias, *Polacy w Westfalii – Polen in Westfalen. Polnische Migration ins Ruhrgebiet zur Zeit des Deutschen Kaiserreichs*, Stuttgart 2021, s. 111; Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 90; Pernal Marek, *Przerwana misja. Straty dyplomacji polskiej w okresie II wojny światowej*, Warszawa 2020, s. 64.

Strony internetowe: <https://billiongraves.pl/grave/Marta-Fasecka/22567805?referer=myheritage>.

Fernand-Stasicka Wanda Karola. Ur. 1.06.1888 w Londynie; zm. 31.01.1952 w Waszyngtonie. Córka Ferdynanda Karola Stasickiego, wykładowcy języków francuskiego i włoskiego, i Marii z d. Sznajder, nauczycielki.

W 1898 z rodzicami wyjechała do USA, tam ukończyła Public School w Nowym Jorku, następnie przez rok uczyła się w High School w Toronto, Kanada, ale ukończyła naukę już w USA, w Business Union College w Filadelfii. Od 1909 do końca września 1920 pracowała w Konsulacie Austriacko-Węgierskim w Filadelfii, tj. do jego likwidacji.

W służbie zagranicznej pracowała od 1.06.1921 do 1.11.1936 (sama podawała, że do października 1937) w charakterze umysłowego pracownika kontraktowego, stenotypistki w Poselstwie, a później Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Została zwolniona w związku z redukcjami. Pracowała w różnych instytucjach.

Po wybuchu wojny, w l. 40. zajmowała się tłumaczeniami z polskiego na angielski (m.in. Ryszard Przelaskowski, „Schedule of Internal Work in Modern Archives”, transl. by Wanda Fernand and Olga V. Paul, National Archives Staff Information Circular No. 10, September 1940, 4). Powróciła do Ambasady RP w Waszyngtonie, od 12.06.1942, jako umysłowy pracownik kontraktowy, pozostała tam do 1950, również

po przejściu jej przez reżim warszawski. W ramach „czyszczenia” MSZ w 1950 została uznana za pracownika do zwolnienia, bo „w czasie I wojny światowej pracowała dla wywiadu amerykańskiego.” Prawdopodobnie nie została zwolniona, gdyż w 1951 udzielono jej urlopu zdrowotnego od 15 lipca do 30 sierpnia, z którego już nie powróciła.

Nie założyła rodziny.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 99; AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/42, s. 13, 37; AMSZ, BSO, sygn. 8956 – Akta Wandy Karoli Fernand-Stasickiej; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/E, s. 3, 4.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 72, 234; RSZ 1933, s. 107.

Freyd Emanuel. Ur. 4.06.1900 w Warszawie; zm. w listopadzie 1948 w Hiszpanii. Syn Mariana, kupca, i Reginy z d. Gode (?).

W 1916 uzyskał maturę w Gimnazjum Handlowym Zgromadzenia Kupców m.st. Warszawy. Studia podjął na Wydziale Chemii Politechniki Warszawskiej; do 1918 zaliczył tam cztery semestry. W l. 1918–1920 ochotnik do Armii Polskiej we Francji. Po powrocie do kraju, w 1925 ukończył Wydział Filozoficzny, otrzymał absolutorium. W trakcie studiów związał się z PPS. Skierowany przez partię do pracy wśród górników we Francji, przy okazji dokończył studia magisterskie w Collège de France. Publicysta, redaktor w l. 1927–1930 pisma „Prawa Ludu” wychodzącego w Paryżu, korespondent paryski prasy krajowej, redaktor pism spółdzielczych w Warszawie. Prezes Towarzystwa Uniwersytetu Robotniczego we Francji, Sekretarz Generalny Sekcji Górników Polskich, zrzeszonych w Confédération Générale du Travail (CGT) w Paryżu. W 1932 powrócił do Polski i zaangażował się w działalność w Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Jesienią 1938 po raz kolejny wyjechał do Francji i do wybuchu wojny pracował w polskiej sekcji CGT.

Po wybuchu wojny wstąpił do powstającego we Francji Wojska Polskiego. Po upadku Francji został ewakuowany do Liverpoolu. Zwolniony z wojska, w okresie 1940–1941 jako radca kierownik Działu Pracy pracował w MPiOS w Londynie. Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej jako delegat MPiOS stanął na czele międzyministerialnej specjalnej misji opieki nad obywatelami polskimi w ZSRS. 11.08.1941 wyjechał z Londynu do Moskwy. Został w Ambasadzie RP w Moskwie zastępcą delegata ds. opieki społecznej, mianowany na to stanowisko 25.08.1941 przez min. pracy i opieki społecznej. W Ambasadzie RP w Moskwie i później w Kujbyszewie, od 1.09.1941 do 26.04.1943, kolejno II, a następnie I sekretarz ambasady. Jednocześnie, od sierpnia 1941 zastępca kierownika Wydziału Opieki (mianowany przez min. Jana Stańczyka), a następnie delegat MPiOS; m.in. w 05.–06.1942 wraz z Wiesławem Arletem prowadził rozmowy z przedstawicielem Ludowego Komisariatu Spraw Zagranicznych Walerianem Zorinem w sprawie opieki nad dziećmi polskimi w ZSRS, a 26.10.1942 w sprawie wyjazdu 78 osób wydalonych z ZSRS. Od września 1941 pełnił rolę koordynatora opieki i szefa Biura Opieki MPiOS. W lutym 1943 miał jechać z Kujbyszewa do Teheranu jako kurier dyplomatyczny, a wiośną dalej do Londynu; po dotarciu do Londynu został radcą w MSZ. 1.10.1943 mianowany sekretarzem generalnym polskiej delegacji do UNRRA. Od 1.03. do 31.12.1944

radca ambasady w Waszyngtonie. 14.12.1944 został upoważniony do używania tytułu min. pełnomocnego. W czasie pobytu w USA miał być członkiem komitetu komórki PPS w Nowym Jorku. Od 1.01. do 31.03.1945 ponownie w centrali MSZ. 21.03.1945 Rada Ministrów wniosowała o mianowanie go podsekretarzem stanu w MPiOS, choć są przekazy, że został nim już w październiku 1944.

W poł. 1945 wyjechał z Londynu do Paryża. Podjął tam działalność w PPS, zakładając i redagując do jesieni 1947 pismo „Lud Polski”. Nie mogąc się pogodzić z rzeczywistością, będąc w Hiszpanii, targnął się na własne życie.

Żona Olga Felicja z d. Rudzianka; mieli córkę.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: HI, Amb. Polski w Związku Radzieckim, jednostka 22, s. 11 (30.22.1, s. 18); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 28, 29.

Źródła drukowane: *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. III: *czerwiec 1941–grudzień 1941*, Kraków 1996, s. 152, t. VI: *lipiec 1943–kwiecień 1944*, Kraków 2023, s. 385, t. VII: *maj–listopad 1944*, Kraków 2006, s. 410, 411, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz.

Opracowania: Buczek Roman, *Działalność opiekuńcza Ambasady RP w ZSSR w latach 1941–1945*, „Zeszyty Historyczne” 1974, z. 29, s. 51; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 74; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, s. 37, 51, 70, 106–108, 124, 125, 180; Wawrzyńska Wanda, *Freyd Emanuel (1900–1948)*, [w:] *Słownik biograficzny działaczy polskiego ruchu robotniczego*, t. II: *E–J*, Warszawa 1987, s. 143, 144 (tu: bibliografia).

Friedrich Artur. Ur. 13.06.1913 w miejscowości Skałat, woj. tarnopolskie; zm. po 1990. Syn Artura i Marii z d. Swistun.

Ukończył czteroklasową szkołę powszechną, a maturę uzyskał w Państwowym II Gimnazjum im. Stanisława Sobińskiego w Rzeszowie w 1930. Studia odbył na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie, ukończył je z tytułem magistra prawa, następnie, w okresie 20.09.1935–15.07.1936, Szkołę Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu – od 16.07. do 20.09.1936 służył w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, będąc od 1.02. do 31.12.1937 pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Opolu (Oppeln); tam też prawdopodobnie od 1.01.1938 zatrudniony jako pracownik służby stałej. Przeniesiony, od 1.01. do 31.10.1939 urzędnik w Konsulacie Generalnym RP w Lille.

Po wybuchu wojny przydzielony, 1.11.1939–31.01.1940, do Centralnego Biura Rekrutacyjnego w Paryżu. Od 1.02.1940 służył w 10. Brygadzie Kawalerii Pancerniej gen. Stanisława Maczka. Po upadku Francji i ewakuacji do Wielkiej Brytanii, gdzie Brygada została przeorganizowana, w I Dywizji Pancerniej, do maja 1943 służył w 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich. Wyreklamowany z wojska, w okresie 05.1943–04.1945 pracował w centrali MSZ w Londynie w Referacie Niemieckim. Jako praktykant, po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali, zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ, od 19.05.1944 przydzielony ponownie do Referatu Niemieckiego. Po reorganizacji ministerstwa w 1944 pracował w Referacie Do-

kumentacyjnym Wydziału Niemieckiego (P.II.) Działu Polityczno-Ekonomicznego. 10.04.1945 został oddany do dyspozycji Szefa Oficerów Łącznikowych przy SHAEF; chociaż do 5.07.1945 pozostawał jako urzędnik w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie. W dniu 18.04.1945, będąc plutonowym podchorążym, został w randze kapitana administracji zakontraktowany przez MON, i z tym dniem przeniesiony do Ośrodka Prac Okupacyjnych Zarządu Wojsk, Sekcja „R”; tam 30.04.1945 został mianowany oficerem łącznikowym ds. przesiedleńców (Displaced Persons, B.A.O.R.) przy SHAEF.

Po zakończeniu wojny pozostał do sierpnia 1946 oficerem łącznikowym ds. opieki nad przesiedleńcami. Następnie w okresie 09.1946–01.1948 pracował w PKPiR. Pozostał na emigracji. 26.05.1950 został wybrany członkiem Zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Po ustąpieniu Wacława Białokura ze Stowarzyszenia objął funkcję sekretarza. Pracował w agencji ubezpieczeniowej założonej przez pisarza i działacza emigracyjnego Józefa Garlińskiego, w której zajmował się m.in. sprawami ubezpieczeniowymi dawnych pracowników władz polskich. Jeszcze w 1990 mieszkał w Londynie. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, KG RP w Opolu, sygn. 237, s. 383; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 2; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 30, 31, sygn. 474/2/163 – Friedrich Artur.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 106, 241; RSZ 1939, s. 69, 272; *Sprawozdanie Dyrekcji Państwowego II Gimnazjum im. Stanisława Sobińskiego w Rzeszowie za rok szkolny 1929/30*, Rzeszów 1930, s. 20.

Opracowania: Łukasiewicz Sławomir, *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” 1945–1994*, Lublin–Warszawa 2015, s. 72, 451; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 36, 99, 168.

G

Gajda Roman Tadeusz. Ur. 6.08.1906 w Rabie Wyżnej, woj. krakowskie; zm. po 1943. Syn Bronisława i Ludwiki z d. Paszkiewicz.

Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego w l. 1926–1930 i 1930–1933, uzyskał dwa dyplomy: w 1930 na kierunku przyrodniczym, a w 1933 na kierunku humanistycznym, w 1933 został też doktorem filozofii. Równolegle w l. 1930–1932 był asystentem UJ, a także wykładowcą w Państwowej Szkole Przemysłowej w Krakowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od miesięcznej, 1.05–1.06.1933, praktyki przygotowawczej w MSZ. Według redaktorów *Rocznika Służby Zagranicznej RP* od 1.02.1933 do 31.08.1934 był pracownikiem kontraktowym w Wydziale Ogólno-

konsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Sam podawał, że od 1.06.1933 do 30.04.1938 był pracownikiem kontraktowym, referentem oświatowym w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie, Brazylia. Pracował jako instruktor wśród tamtejszej Polonii, a w 1937 referent oświatowy Centralnego Związku Polaków w Brazylii. Odwołany z dniem 1.05.1938, do 3.03.1939 był praktykantem w MSZ, w Wydziale Polityki Emigracyjnej (E.I.), Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego oraz Referacie Prasowym (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Jako praktykant, od 1.05. do 25.08.1939, odbył kurs urzędników I kategorii w MSZ. Zarządzeniem min. spraw zagranicznych z dnia 1.07.1939 został zwolniony z egzaminu dyplomatyczno-konsularnego i nominowany referendarzem. Od 25.08.1939 przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.).

Po wybuchu wojny ewakuowany przez Krzemieniec i Kutry, 17.09.1939 przekroczył granicę polsko-rumuńską. 15.11.1939 wyjechał z Rumunii do Francji w grupie lotniczej LOT, której transport był organizowany przez władze angielskie. Pozostał w tej grupie do jej rozwiązania 1.03.1940. W tym czasie dwukrotnie zgłaszał się ochotniczo do wojska, ale nie został przyjęty. Został zakontraktowany po 1.03.1940 do pracy w Ministerstwie Informacji i Dokumentacji w Paryżu i przydzielony do Biura Kartograficznego oraz Biura Zagadnień Demograficznych. W trakcie kampanii francuskiej, w wyniku ewakuacji z Paryża, od 1.11.1940 został zatrudniony w PCK przy organizacji Domu Młodzieży Akademickiej w Grenoble. Po zajęciu przez Niemców nieokupowanej części Francji na początku grudnia 1942, wyjechał do Portugalii. 12.01.1943 wyjechał do Kanady w grupie organizowanej przez Związek Inżynierów i Techników Polskich. Przy wsparciu Poselstwa RP w Ottawie został zatrudniony w Kanadyjskim Instytucie dla Kartografii Lotniczej. Dalsze losy nieznanne.

Żona Irena z d. Mokrzycka.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 994, k. 11, sygn. 1457b, s. 12, sygn. 10383, k. 5–7, sygn. 11497, k. 2; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn. 365, s. 4; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/G, s. 7, 8; PIASA, Posel. w Rio de Janeiro, sygn. 149, s. 114, 115.

Źródła drukowane: RSZ 1933, s. 108; RSZ 1939, s. 29, 272.

Opracowania: Dworecki Tadeusz, *Zmagania polonijne w Brazylii. Polscy werbiści 1900–1978*, Warszawa 1978, s. 405, 411; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25.

Gajdzińska Maria z d. Skórska (v. Skórska-Clipstone). Ur. 15.04.1893 w Stryżowie, pow. Wadowice; zm. po 1939. Brak danych o rodzicach.

Edukację rozpoczęła w 1899 w Krakowie, w szkole wydziałowej żeńskiej pp. Kanoniczek św. Ducha de Saxie, występującej również pod nazwą Prywatnej Szkoły Wydziałowej im. św. Tomasza w Krakowie, którą ukończyła w 1906, a następnie przeszła do szkoły wydziałowej żeńskiej pięcioklasowej pp. Franciszkanek przy kościele św. Andrzeja

w Krakowie w 1907. W 1908 podjęła dalszą naukę w Seminarium Nauczycielskim Żeńskim w Krakowie, które ukończyła w 1912. W dniu 3.10.1912 Rada Okręgowa Szkolna w Chrzanowie mianowała „kandydatkę stanu nauczycielskiego”. W l. 1912–1914 pracowała jako tymczasowa nauczycielka w szkole dwuklasowej w Babicach; 1.02.1914 Rada Okręgowa Szkolna w Chrzanowie mianowała ją nauczycielką dwuklasowej szkoły ludowej w Płonkach. 1 września została przeniesiona służbowo do tymczasowej szkoły ludowej w Długoszynie. Od 1.11.1914 do 30.10.1916 była sanitariuszką w austriackim szpitalu epidemiologicznym przy IV Armii austriackiej, następnie od 3.12.1916 do 19.11.1917 w rezerwowym szpitalu nr 1 w Bielsku koło Fiume (obecnie Rijeka), od 26.11.1917 do 24.12.1918 w austriackim polowym szpitalu nr 1411. W okresie 15.07.–8.09.1919 pielęgniarka w Wojskowym Zakładzie Siarczano-Kąpielowym Czerwonego Krzyża w Krzeszowicach, następnie do listopada 1920 pielęgniarka w szpitalu wojskowym nr 6 w Krakowie. Od 1.12.1920 do 3.05.1921 ponownie pielęgniarka w pociągu sanitarnym nr 51 Czerwonego Krzyża. W 1920 nauczycielka języka francuskiego w Szkole Buchalteryi, Rachunkowości Państwowej i Pisania Na Maszynie Stanisława Burnatowicza w Krakowie, a następnie od 1.02.1919 do 1.02.1923 w The Anson School of Languages w Krakowie, gdzie uczyła języków angielskiego, francuskiego, niemieckiego i polskiego.

W służbie zagranicznej rozpoczęła pracę jeszcze pod nazwiskiem panińskim, od 22.02.1923 do 1.01.1929 była zatrudniona jako pracownik kontraktowy, stenotypistka i archiwistka w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu (Beuthen); od 1.04.1925 urzędniczka kancelaryjna i stenotypistka tamże, ale już od 1925 jako Gajdzińska – pracownik kontraktowy w polskiej służbie zagranicznej w l. 1923–1929. Towarzyszyła mężowi i jako pracownik kontraktowy od 15.05.1929 pracowała w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku.

Wybuch wojny zastał ją w Warszawie. Wraz z synem we wrześniu 1939 ewakuowała się transportem MSZ do Krzemieńca, ale odłączyli się od transportu w Czerniowcach. Dalsze losy nieznanne.

Dwukrotnie zamężna. 7.09.1921 w Przemyślu poślubiła Johna Sidneya Claude’a Clipstone’a. Małżeństwo to zostało unieważnione 12.06.1924. 22.12.1925 w Bytomiu wyszła za mąż za Maksymiliana Gajdzińskiego, pracownika konsularnego (zob. t. I). Mieli syna Janusza (ur. 1926).

Spuścizna jej i męża przechowywana jest w Archiwum Akt Nowych.

Odnaczenia: Srebrny Medal Honorowy Czerwonego Krzyża.

Archiwalia: AAN, Akta Maksymiliana i Marii Gajdzińskich, sygn. 1, s. 7, sygn. 18, s. 1–39, sygn. 19, s. 1–33, sygn. 20, s. 1–4.

Opracowania: Pieściuk Bogumiła, *Wstęp do zespołu Akt Maksymiliana i Marii Gajdzińskich*, mps, Archiwum Akt Nowych.

Giebułtowicz Józef. Ur. 28.08.1915 w Dobromilu; zm. 17 lub 18.01.1968 w Warszawie. Syn Józefa, kupca w Dobromilu, i Zofii z d. Coppieters da Tergonde.

Szkołę powszechną ukończył w Dobromilu, a następnie przez cztery lata uczęszczał do gimnazjum oo. Jezuitów w Chyrowie i cztery lata do gimnazjum B. Nowakowskiego Krakowie, gdzie uzyskał w 1933 maturę. W l. 1933–1937 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, tam też równolegle studiował w Studium Dyplomatycznym do 1938. W trakcie studiów czynnie działał w „Bratniej Pomocy”, „Kole Naukowym” i Stowarzyszeniu Akademickiej Młodzieży Prowincjonalnej „Koło Dobromilan”, tego ostatniego był przewodniczącym w 1937.

W okresie od 1.07. do 30.09.1937 odbył wakacyjne praktyki konsularne w Atenach. Po studiach należał w 1938 do Stowarzyszenia Asystentów i Koła Naukowego Asystentów we Lwowie w 1939. Pracę zawodową rozpoczął od 1.10.1937 jako asystent w Katedrze Prawa Narodów UJK. Równocześnie pracował jako urzędnik skarbowy w II Urzędzie Skarbowym we Lwowie.

W czasie II wojny światowej przebywał we Lwowie; do końca grudnia 1939 pracował w Urzędzie Skarbowym; od 07.1940 do 02.1943 pracował w Zarządzie Domów jako dodatkowy buchalter na pół etatu. Należał do ZWZ, zajmował się rozprawdaniem materiałów antyniemieckich. Jednocześnie od 08.1942 do 05.1943 pracował jako karmiciel wszy w Instytucie prof. Weigla we Lwowie. Aresztowany przez Niemców w maju lub czerwcu 1943, przez trzy miesiące więziony we Lwowie, następnie od września tr. przebywał w obozie koncentracyjnym na Majdanku. Uciekł 24.07.1944 z transportu ewakuacyjnego z obozu i od 2.08.1944 przebywał w Lublinie, gdzie 24.08.1944 objął redakcję działu zagranicznego dziennika „Rzeczpospolita” i wraz z całą redakcją przeniósł się do Łodzi, a następnie do Warszawy. W październiku 1945 na Uniwersytecie Jagiellońskim uzyskał doktorat prawa na podstawie pracy pt. *Odpowiedzialność przestępców wojennych w świetle prawa narodów* (wyd. 1945).

W dniu 17.10.1945 złożył podanie o przyjęcie go do pracy w MSZ TRJN w Warszawie, od 3 listopada tr. w randze II sekretarza ambasady został przydzielony do Ambasady TRJN w Waszyngtonie. Pracował tam do lutego 1948 jako sekretarz; 1.10.1946 mianowany I sekretarzem. Od 1.06.1947 uzyskał prawo używania tytułu radcy ambasady. Od 1.03.1948 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Oslo, Norwegia, oraz Reykjaviku, Islandia. Od czerwca 1953 redaktor, publicysta w „Życiu Warszawy”.

Ożenił się 19.10.1939 z Jadwigą z d. Ulkowską. Mieli córki Barbarę (ur. 1941) i Ewę (ur. 1950), i syna Tomasza (ur. 1945). Siostra Anna Giebułtowicz w 1950 pracowała w Ambasadzie RP w Waszyngtonie jako bibliotekarka. Odmówiła powrotu do Polski.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/412, 27, 28, sygn. 237/XXII/41, s. 9, sygn. 237/XXII/42, s. 13, 37; AMSZ, BSO, sygn. 9849 – Akta Józefa Giebułtowicza.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 4, s. 22.

Grabowska Waleria z d. Buczyńska. Ur. 6/18.11.1892 w miejscowości Tychwin, gub. nowogrodzka, Rosja; zm. 26.10.1964 w Wielkiej Brytanii. Córka Władysława i Haliny z d. Łochwicka.

Studiowała na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego, gdzie otrzymała absolutorium. W okresie wojny, od 1.11.1914 do 1.12.1917 pracowała jako siostra szpitalna w oddziałach sanitarnych polskich przy wojsku rosyjskim. Zaangażowała się, od 1.12.1917 do 1.09.1918, w prace Polskiego Porozumienia Międzypartyjnego w Petersburgu, a być może i innych organizacjach. Przeniosła się w nieznanych okolicznościach do Warszawy.

W pierwszym okresie w służbie zagranicznej, od 1.12.1918 do 1.10.1919, pracowała jako prowizoryczny urzędnik w MSZ: od 1.02.1919 kancelistka, od 23.07.1919 starsza kancelistka, a od 1.10.1919 do 15.05.1923 pomocnik referenta. Na krótko, od 15.05. do 1.10.1923, skierowana do pracy w Poselstwie RP w Bernie. Następnie wróciła do centrali MSZ, gdzie od 1.10.1923 została adiunktem kancelaryjnym, a od 1.01.1929 asesorem. Z tym ostatnim tytułem pracowała w Sekretariacie Ministra (S.M.). 1.02.1934 mianowana podreferendarzem w centrali. 26.02.1936 została wybrana zastępczynią członka Zarządu Koła Rodziny Urzędniczej przy MSZ. Następnie do wybuchu wojny była kierowniczką kancelarii w Gabinetie Ministra (G.M.). W 1938 była również członkinią Zarządu Stowarzyszenia Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowana do Krzemieńca, odłączyła się od transportu ewakuacyjnego MSZ w Kutach, ostatecznie dotarła do rumuńskiego Słanic, była tam jeszcze 1.10.1939, choć wg innych źródeł od 30.09.1939 miała być już we Francji. Po dotarciu nad Sekwanę, w okresie 24.10.1939–17.06.1940 pracowała nadal w sekretariacie min. spraw zagranicznych w MSZ we Francji. Po upadku Francji z Libourne przyjechała samochodem do Lizbony, a stamtąd przedostała się do Wielkiej Brytanii, przynajmniej w dniu 14.07.1940 pracowała już jako kierowniczka kancelarii MSZ w Londynie. Tam też w 1940 była zastępczynią sekretarza Komitetu Funduszu Pomocy Koleżeńskiej w MSZ. Całą wojnę przepracowała w centrali MSZ w kancelarii Departamentu Politycznego, a od 15.11.1944 do 5.07.1945 jako kierowniczka Kancelarii Głównej MSZ. Po wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie pozostała do 31.07.1945 w centrali MSZ w Londynie.

Po wojnie pozostała na emigracji. Od 1.08.1945 do 31.03.1947 pracowała w Interim Treasury Committee w Londynie. Następnie od 1.04.1947 w Komitecie Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii. Czynnie działała w Stowarzyszeniu Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie; 19.05.1949 została wybrana członkiem Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia, a 31.05.1951 ponownie wybrana na tę funkcję, podobnie 16.07.1954. Dalsze losy nieznanne.

Pochowana na londyńskim North Sheen Cemetery.

Mąż zaginął bez wieści we wrześniu 1939. Brak innych danych o rodzinie.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi dwukrotnie, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; francuskie: L'Ordre des Palmes académiques (Order Palm Akademickich).

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 23, 166; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 12, 13, 208, 212; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 3; AAN, Posel. RP w Meksyku,

sygn. 136, s. 12; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249); HI, MSZ, jednostka 293, s. 1075 (350.293.24, s. 747), jednostka 341, s. 341 (408.341.1, s. 227); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/G, s. 61, 62, sygn. 474/2/195 (całość, nlb.).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1929, nr 1, s. 10; RSZ 1932, s. 24, 126; RSZ 1937, s. 21, 171; RSZ 1939, s. 193.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 29, 32, 101, 167, 168, 172.

Strony internetowe: https://www.polishheritage.co.uk/index.php?option=com_content&view=article&id=384&Itemid=302 (26.04.2021).

Grobicki Jerzy. Ur. 4.01.1891 w Warszawie lub majątku Piastów, koło Grójca; zm. 22.09.1972 w Toronto. Syn Aleksandra i Jadwigi z d. Grobicka.

Uczestnik wydarzeń 1905; za udział w demonstracjach został usunięty z wilczym biletem ze szkoły w Królestwie Polskim. Naukę kontynuował w Ritter Akademii (Szkoła Rycerskiej) w Legnicy. Zaciągnął się do Legii Cudzoziemskiej w Algierze i służył w niej w okresie 1906–1907. W następnym roku uczestniczył w walkach z Turkami w Macedonii. Po powrocie do kraju uzyskał maturę w Krakowie w 1909. Podjął studia w Szkole Oficerów Kawalerii Akademii Wojskowej w Wiener-Neustadt i służył jako oficer w armii austriackiej. W 1916 na własną prośbę został przeniesiony do II Brygady Legionów Polskich, a po kryzysie przysięgowym 1917 został wcielony do Polnische Wehrmacht. W listopadzie 1918 wstąpił do Wojska Polskiego. Zajmował wiele eksponowanych stanowisk w czasie wojny polsko-bolszewickiej. W 1920 dowodził I. pułkiem szwoleżerów.

Po raz pierwszy zetknął się z pracą w służbie zagranicznej, gdy w październiku 1921 pracował jako attaché wojskowy w Budapeszcie; pozostał tam do 1922. Po odwołaniu, powrócił do służby liniowej, dowodził 22. pułkiem ułanów; wykładał taktykę kawalerii w Wyższej Szkole Wojennej. W 1932 został przeniesiony w stan spoczynku, co niektórzy wiążą z podjęciem pracy w II Oddziale Sztabu Głównego i zaangażowaniu w ruchu prometejskim. Przebywał przez kilka lat na Bliskim i Środkowym Wschodzie. W l. 1933–1939 korespondent zagraniczny PAT w Teheranie, a od 05.1932 do 04.1937 w randze podpułkownika kierował placówką wywiadowczą (krypt. „Nabuchodonozor”), początkowo w Teheranie, a następnie w Bagdadzie. W maju 1939 powrócił do czynnej służby wojskowej w charakterze oficera kontraktowego.

Po wybuchu wojny uczestniczył w walkach, m.in. dowodząc od 4.09.1939 Kresową Brygadą Kawalerii. Dostał się do niewoli sowieckiej, w której przebywał od 27.09.1939 do 25.08.1941, w tym od 1940 więziony był w obozie NKWD w Griazowcu. Po uwolnieniu z niewoli zgłosił się do wojska polskiego w Tatiszczewie, gdzie objął funkcję zastępcy dowódcy 5. Dywizji Piechoty. Po wyjściu z ZSRS w PSZ pełnił kolejno funkcje: 01.–04.1942 oficera Dowództwa Wojska Polskiego na Środkowym Wschodzie, 04.–09.1942 komendanta Centrum Wyszkozenia Broni i Służb początkowo w Egipcie, a od maja 1942 w Palestynie, 09.1942–03.1943 dowódcy 6. Lwowskiej Brygady Strzelców, 03.–12.1943 oficera Dowództwa Armii Polskiej na Wschodzie, 12.1943–07.1944 oficera łącznikowego dowódcy II Korpusu Polskiego przy Korpusie Francuskim we Włoszech i od 08.1944 do 03.1945 oficera Centrum Wyższych Studiów Wojskowych w Wielkiej Brytanii. Od marca 1945,

nie udało się ustalić do kiedy, został przydzielony do Dowództwa Jednostek Wojskowych na Środkowym Wschodzie. Następnie w 1945 był attaché wojskowym w Ambasadzie RP przy rządzie Republiki Chińskiej w Czungkingu, Czang Kaj-szeka, choć nie udało się tego potwierdzić.

Po wojnie pozostał na emigracji. Służył w PKPiR w Londynie. Powrócił do Egiptu, gdzie w 1947 był komendantem obozu Quassasin. Następnie w grudniu 1949 wyjechał do Kanady, pracował tam jako robotnik w różnych fabrykach. Czynnie działał w organizacjach polonijnych i kombatanckich. W 1965 został awansowany do stopnia generała brygady.

Pochowany na cmentarzu Holy Cross Catholic Cemetery w Toronto.

W 1913 ożenił się z Anną z d. Harajewicz. Mieli syna Aleksandra, który w czasie II wojny światowej służył w II Korpusie PSZ. Miał siostrę Irenę.

Publikacje: zajmował się historią militarną, w zakresie tej tematyki opublikował wiele artykułów, m.in. w: „Przeglądzie Historyczno-Wojskowym”, „Zeszytach Historycznych”, „Przeglądzie Kawalerii”, „Związkowcu”, „Głosie Polskim”. Wydał również co najmniej trzy książki: *Bitwa konna pod Jarosławicami w 1914 roku* (Warszawa 1930), *Pułk ułanów polskich Legii Cudzoziemskiej w czasie walk karlistowskich w Hiszpanii, 1836–1838* (Warszawa 1932), *Szlakiem bojowym pradziadów. Wspomnienia o żołnierzach polskich na emigracji w latach 1831–1878* (Londyn 1956).

Pozostawił nieopublikowane pamiętniki, które są przechowywane w Instytucie Polskim i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Orderu Virtuti Militari, Krzyż Walecznych czterokrotnie, Order Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd).

Archiwalia: CAW, Kolekcja generałów i osobistości, Jerzy Grobicki, sygn. I.480.180, s. 1–165.

Źródła drukowane: *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. III: *I VIII 1941–31 VII 1942*, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Kowalska, A. Gładysz, G.P. Urban, Lublin–Warszawa 2022 s. 441; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 31; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. III: *czerwiec 1941–grudzień 1941*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 1996, s. 18.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 221; Janczak Bartosz, *Generał bryg. Jerzy Grobicki (1891–1972) – niepokorny kawalerzysta, ocalony od zagłady katyńskiej*, „Łambinowski Rocznik Muzealny” 2014, t. 37, s. 11–32 (tu: bibliografia); Koral Marian, *Biogram płk. dypl. Jerzego Grobickiego zmarłego 22 września 1972 r. w Toronto*, „Wojskowy Przegląd Historyczny” 1972, nr 4 (63), s. 358; *Mały słownik pisarzy polskich na obczyźnie 1939–1980*, Warszawa 1992, s. 114; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46.

Strony internetowe: <https://histmag.org/jerzy-grobicki-bezkompromisowy-oficer-katory-uniknal-dolow-katynskich-11765> (1.12.2022).

Gulińska-Mondschein Zofia. Ur. 22.08.1894 w Moskwie; zm. po 1945. Córka Józefa, handlowca i działacza politycznego PPS, i Jadwigi z d. Lewicka, działaczki socjalistycznej.

Początkowo z rodzicami mieszkała w Warszawie, ale matka po aresztowaniu w 1900 za kolportaż literatury PPS-owskiej została, jako poddana niemiecka, wydalona i, po okresie mieszkania w Berlinie i Poznaniu, w 1905 zamieszkała w Lipsku. Ukończyła Höhere Mädchenschule (Liceum dla dziewcząt) oraz Studienstadt (Studium miejskie) w Lipsku w 1915. Podjęła studia na Uniwersytecie w Lipsku, ale je przerwała po jednym semestrze,

by wyjechać do Piotrkowa, gdzie pracowała w dziale niemieckim Biura Prasowego Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego, do sierpnia 1916. Następnie powróciła na studia, ale otrzymała tam urlop i wyjechała do Warszawy. W roku akademickim 1916/1917 podjęła studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego, na którym pozostała do 1921, nie udało się ustalić, czy ukończyła studia. Wraz z matką była zaangażowana w 1918 w przygotowania ucieczki Józefa Piłsudskiego z twierdzy magdeburskiej. Pracowała od 1917 do 1918 w warszawskim Biurze Korespondencyjnym jako tłumaczka artykułów prasowych na język niemiecki.

Na przełomie 1918/1919 podjęła pracę w służbie zagranicznej jako sekretarka ds. języków obcych w Wydziale Prasowym Sekcji Informacyjnej, Biura Informacyjnego, Departamentu Dyplomatyczno-Politycznego MSZ; od 1.01.1919 do 20.10.1920 prowizoryczny urzędnik, w randze sekretarza od 20.11.1919. Od 25.11.1919 do 20.10.1920 oddelegowana do pracy w ekspozyturze w Wilnie. Równolegle, od 1919 do 1.01.1920, stenotypistka w Oddziale PAT w Wilnie, na etacie pracownika kontraktowego. Następnie miała przerwę w służbie państwowej, od 20.10.1920 do 1.05.1928. Po powrocie do pracy w centrali MSZ, od 1.05.1928 do 1.10.1931 została dietetariuszką w Departamencie Politycznym, od 1.04.1929 pracownik kontraktowy, 1.07.1930 mianowana asesorem. Od 1.10.1931 do 30.09.1934 na urlopie bezpłatnym w centrali, urzędnik kontraktowy w Poselstwie RP w Kopenhadze, gdzie pracowała jako kancelistka i maszynistka. Od 1.02.1934 podreferendarz tamże. Odwołana, od 1.11.1935 w centrali podreferendarz w Referacie Archiwalnym Gabinetu Ministra (G.M.A.). Przeniesiona, od 15.12.1937 kancelistka w Departamencie Konsularnym. Ponownie otrzymała, od 16.01.1938, urlop bezpłatny i została pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Atenach; przebywała tam do maja 1940. Wyjechała do Francji i została przydzielona do Konsulatu RP w Tuluzie, gdzie przebywała do 12.06.1940. Po upadku Francji pozostała tam i od 11.1940 do 05.1945 uczestniczyła w akcji społeczno-opiekuńczej PCK w południowej Francji, prawdopodobnie mieszkała w Marsylii. Po wyzwoleniu Francji wróciła do pracy i od 05. do 05.07.1945 była urzędniczką w Konsulacie RP w Strasburgu.

Po wojnie pozostała na emigracji, prowadziła działalność w prasie francuskojęzycznej w Algierze.

Prawdopodobnie w 1920 lub 1921 wyszła za mąż za Józefa Mondscheina (1883–1961), literata i urzędnika MSZ, nie udało się ustalić, czy mieli dzieci. Miała dwóch braci: Kazimierza (1892–1917), żołnierza Armii Polskiej we Francji, poległego na froncie, i Stanisła-

wa (ur. 1897), absolwenta WSH w Warszawie, legionisty, członka POW, od 1927 starosty pow. siedleckiego.

Publikacje: autorka artykułów wspomnieniowych, jako Gulińska Zofia, *Dom kobiet w Kopenhadze*, „Wiadomości Literackie” 1931, nr 50, s. 2, i jako Gulińska-Mondschein Zofia, *Wspomnienie*, „Zeszyty Historyczne” 1971, nr 19 (200), s. 185–188, Gulińska-Mondschein Z., *List z Plan-de-la-Tour*, „Stolica” 1962, nr 9, s. 23. Tłumaczyła z i na język duński, m.in. sztuki: Zofii Nałkowskiej, *Enkehuset [Domu kobiet]*, (reż. Gudmunder Kamban, Teatr Królewski w Kopenhadze, premiera 25.10.1931), a także Karin Michaëlis, *Serce mojej matki*, z upoważnienia autorki przełożyła z duńskiego Zofia Gulińska (Warszawa 1937).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1760, s. nlb.; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 124; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 4, s. nlb.; Arch. UW, sygn. RP-1705 – Gulińska-Mondschein Zofia.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 19, s. 187; RSZ 1932, s. 24, 75, 172; RSZ 1937, s. 22, 172; RSZ 1939, s. 78, 194, 263.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 179; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 102; Wyder Grażyna, *Wyklęta anarchistka – rzecz o socjalistce Jadwidze Gulińskiej w Poznaniu w początkach XX w.*, „Studia Zachodnie” [Zielona Góra] 2012, z. 14, s. 57–74 (tu: bibliografia).

H

Heinrich Tadeusz, pseud. „Cor”. Ur. 16.12.1915 w Krakowie; zm. po 2015. Syn Władysława i Stanisławy z d. Łoś.

W 1938 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego jako magister prawa. Kontynuował studia (dwa lata) w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu (École des Sciences Politiques) w sekcji dyplomatycznej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od odbycia w okresie 1.07.–30.09.1937 praktyki wakacyjnej w Konsulacie Generalnym RP w Opolu (Oppeln). Od 1.03. do 31.12.1939 umysłowy pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Od 1.01. do 10.06.1940 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Mediolanie, gdzie z ramienia attaché wojskowego zajmował się sprawami przejazdu uciekinierów z Rumunii i Węgier do Francji; następnie wraz z całym korpusem dyplomatycznym ewakuowany do Francji. W sierpniu 1940 przebywał w Argentat, w Nowej Akwitanii. Związany z polskim wywiadem we Francji, kierował tam biurem studiów, używał wówczas pseud. „Cor”. W okresie 1.09.1941–15.08.1942 pracował w placówce oświatowej PSZ zorganizowanej przez gen. Franciszka Kleeberga, a okresie 1.04.1943–30.11.1944 służył w Oddziale Informacyjno-Wywiadowczym Sztabu Naczelnego Wodza jako Szef Centralnego Biura Studiów Ekspozytury F.II. W sierpniu 1944 zaś pracował w biurze Delegata Rządu Polskiego

we Francji. Został przedstawiony w listopadzie 1944 do odznaczenia *Virtuti Militari* i odznaczenia brytyjskiego za działalność w czasie okupacji na terenie Francji. Od 10.01.1945 umysłowy pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Strasburgu.

Po zakończeniu wojny pozostał we Francji i w l. 1945–1948 pracował w ekspozyturze MSW w Paryżu. Dalsze losy nieznane. Prawdopodobnie zmarł po 2015.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Publikacje: publikował przede wszystkim w „Kulturze” (paryskiej) i „Zeszytach Historycznych”; w l. 1948–1950 pisał o teatrze paryskim (zob. „Kultura” 1948, nr 11, s. 139–144; 1949, nr 1/18, s. 82–88 i nr 7/24, s. 136–141 oraz 1950, nr 7/33–8/34, s. 198–203). W l. 80. XX w. w „Zeszytach Historycznych” zamieścił artykuły i recenzje dot. spraw z okresu II wojny światowej, takich jak: *Enigma – największy wkład Polski do wojny?*, z. 53, 1980, s. 203–213, *Hitler w świetle ostatnich badań historycznych*, z. 57, 1981, s. 226–232.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 125–131; IPMS, Amb. RP w Paryżu, sygn. A.46/44, s. 73, 74; IPMS, kol. 95, Heinrich Tadeusz, sygn. 17, s. nlb.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 163, 274.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Cywilna łączność radiowa polskiego państwa podziemnego. Wybrane zagadnienia*, [w:] *Łączność konspiracyjna 1939–1945*, Toruń 2019, s. 69; Wnuk Rafał, *Wywiad polski we Francji 1940–1945*, [w:] *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, t. I, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, Warszawa 2004, s. 250.

Hubicki Otton (Otto) (v. Sas-Hubicki). Ur. 20.07.1888; zm. po 1946. Brak danych o rodzicach.

W 1912 ukończył studia w Sekcji Wschodniej Akademii Konsularnej w Wiedniu. Doktor prawa. Wstąpił, we wrześniu 1912, do austro-węgierskiej służby dyplomatycznej. Początkowo, w 1912, pracował jako attaché konsularny w konsulacie austro-węgierskim w Tientsin (obecnie Tiencin) w Chinach. Następnie od maja 1913 attaché konsularny w austro-węgierskim Konsulacie Generalnym w Szanghaju, tam też w czerwcu 1914 został awansowany na wicekonsula. Pracował w dziale okrętowym, następnie handlowym oraz sądzie konsularnym. Przeniesiony do Stanów Zjednoczonych, od stycznia 1915 (być może stało się to jeszcze w 1914) pracował w konsulacie austro-węgierskim w St. Louis, stan Missouri, USA, a po 8.04.1917, po przystąpieniu USA do wojny, przeniesiony na powrót do Szanghaju. Są też przekazy, że z USA w 1917 został przeniesiony do MSZ w Wiedniu do Departamentu Prawnego, gdzie zajmował się sprawami jeńców, zwłaszcza polskich.

W 1918 pracował jako wolontariusz w zorganizowanej przez samego siebie Delegacji Polskiej w Wiedniu, gdzie został kierownikiem Biura Paszportowego. W lutym 1919 został zatrudniony w MSZ, gdzie od 15.03.1919 pracował w Referacie Organizacyjnym Departamentu Konsularnego. W tym też czasie prowadził wykłady z zakresu historii dyplomacji w języku francuskim w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Skierowany na placówkę, od 1920 do 31.01.1921 był konsulem i kierownikiem Kon-

sulatu RP w Szanghaju. Następnie został przydzielony do Poselstwa RP w Tokio, jako p.o. attaché handlowego, a jednocześnie od 1.02. do 24.09.1921 chargé d'affaires placówki polskiej w Tokio; był nim do 1 lub 15.09.1921. Od 1.09.1921 I sekretarz legacji, konsul, kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Tokio. W 1922 delegowany do Pekinu jako rzeczoznawca przy rokowaniach z władzami chińskimi. Po powrocie do Tokio pozostał na stanowisku kierownika Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Tokio do 1.11.1923. Odwołany do centrali MSZ, został przydzielony do Wydziału Prawnego Departamentu Konsularnego, równocześnie powierzono mu kierownictwo Referatu Dalekiego Wschodu w Departamencie Politycznym; na tych stanowiskach pozostał do 1.10.1924. Ponownie skierowany na placówkę, był od 1.01.1925 do 15.03.1927 konsulem, w tym od 1.01.1926 tytularnym konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie. Obszar jego kompetencji obejmował również Palestynę, teren mandatowy francuski w Syrii, Królestwo Iraku i wyspę Cypr; początkowo, do poł. 1927 również Egipt. Według niektórych przekazów w Jerozolimie był od 1924. Pozostał tam do 30.04.1927, choć został odwołany już 31.03.1927 do centrali MSZ. Miał założyć w Tel-Awivie Palestyńsko-Polską Izbę Handlową. Po krótkim okresie, od 1.05. do 1.10.1927, w centrali MSZ, 1.10.1927 został mianowany kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Mediolanie; tam 1.07.1928 awansowany na konsula generalnego. Stanowisko to objął prawdopodobnie 16.10.1927 i pozostał na nim do 1.09.1930. Odwołany do kraju, od 1.09.1930 był zastępcą naczelnika Wydziału Prawnego w Departamencie Konsularnym, a po pół roku, 1.05.1931, przeniesiony w stan nieczynny, by 31.10.1931 przejść w stan spoczynku. W 1932 jako delegat Urzędu Emigracyjnego podróżował po Ameryce Południowej, mając za siedzibę Buenos Aires; w następnym roku, 1933, był przedstawicielem generalnym Kompanii Handlu Zagranicznego w Argentynie i Urugwaju, w 1936 zaś przedstawicielem Towarzystwa dla Handlu Kompensacyjnego w Argentynie i Urugwaju. W tym czasie odbył podróż w charakterze wywiadowczo-informacyjnym do Afryki. W 1937 został członkiem zarządu i sekretarzem honorowym Izby Handlowej Polsko-Argentyńskiej. W 1938 odbył podróż po Brazylii w celach handlowych. Członek Instytutu Kulturalnego Argentyńsko-Polskiego. W 1941 wraz z żoną, jako uchodźca, znalazł się w Brazylii. Starał się o powrót do służby zagranicznej, ale bez skutku. W 1945 zastępca sekretarza Towarzystwa Polskiego „Polonia” w Rio de Janeiro.

Po wojnie pozostał na emigracji, w Brazylii, w Rio de Janeiro. W związku z objęciem przez Ambasadę Francuską w Brazylii opieki nad sprawami polskimi, w 1946 współpracował w sprawach konsularnych z tą placówką. Dalsze losy nieznane.

Żona Bianka z Łódzia-Brodzkich, bezdzietni.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1222, s. 4–18, 20; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 209, 215, sygn. 9619, k. 25; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 12, 13; HI, MSZ, jednostka 294, s. 460, 470, 494, 495, 694–716 (351.294.8, s. 292, 302, 326, 327), (352.294.11, s. 529–551), jednostka 334, s. 83–86 (398.334.1, s. 845–848); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 441, s. 74, sygn. 153, s. 11, 77, sygn. 365, s. 98.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 39, 1923, nr 6, s. 110, nr 14, s. 276, 1925, nr 12, s. 196, 1926, nr 12, s. 179, 1927, nr 2, s. 23, nr 3, s. 49, nr 7, s. 122; *MSZ. Cen-*

trala i placówki w 1921 r., s. 38; *RSZ 1937*, s. 47, 83, 111, 142; *RSZ 1939*, s. 51, 90, 121, 164; *Komunikaty*, „Biuletyn Informacyjny Tow. Polonia” [Rio de Janeiro] 1945, nr 3(46), s. 3.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 97.

I

Imienińska Hanna (Anna). Ur. 2.11.1894 w Tomaszowie; zm. 23.05.1979 (?). Córka Łucjana i Adeli z d. Frankowska.

Do szkoły uczęszczała prawdopodobnie w Wilnie. Należała do Wileńskiego Towarzystwa „Lutnia” w okresie 1913–1914. Prawdopodobnie po śmierci rodziców, w 1916 przeniosła się do Warszawy.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczęła w 1918. Od 21.11.1918 do 31.08.1931 była zatrudniona w centrali MSZ w Departamencie Politycznym jako prowizoryczny urzędnik. Mianowana, od 1.01.1920 jako sekretarz, zatrudniona w sekretariacie Wydziału Prasowego (D.VIII.). Od 1.07.1924 pracownik kontraktowy tamże, mianowana 1.04.1929 adiunktem kancelaryjnym. Od 1.09.1931 przebywała na urlopie bezpłatnym w centrali, by móc pracować jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Charkowie. Tam też mianowana 1.02.1934 pomocnikiem kancelaryjnym. Urlop przedłużono jej początkowo do 31.08.1933, a następnie do 31.12.1934. Odwołana do centrali, od 1.01.1935 jako pomocnik kancelaryjny została przydzielona do Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Departamentu Administracyjnego. Ponownie skierowana na placówkę, od 1.11.1936 otrzymała urlop bezpłatny, by zostać pracownikiem kontraktowym w kancelarii Konsulatu Generalnego RP w Berlinie. Tam też 1.01.1938 awansowana na starszą rejestratorkę. Początkowo miała być odwołana do centrali 30.09.1939, ale wojna zastała ją w Warszawie, jako starszą rejestratorkę w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.) Departamentu Konsularnego.

We wrześniu 1939 ewakuowana z całym personelem MSZ do Botoșani (Botoszany) w Rumunii, gdzie przebywała jeszcze 1.10.1939. Powróciła do kraju, jeszcze w 1942 mieszkała w Warszawie. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założyła rodzinę.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

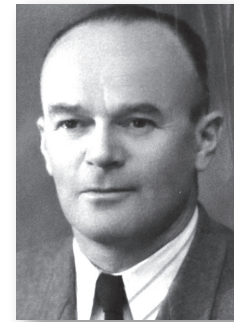
Archiwalia: AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 185, s. 203–266; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 214, 227, sygn. 1459c, s. 116; HI, MSZ, jednostka 293, s. 346 (350.293.12, s. 16).

Źródła drukowane: *Dz.Urz. MSZ*, 1923, nr 6, s. 93, 1933, nr 17, s. 167; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 11; *RSZ 1932*, s. 25, 77, 253; *RSZ 1937*, s. 99, 174; *RSZ 1939*, s. 106, 196, 263; *Sprawozdanie z działalności Wileńskiego Towarzystwa „Lutnia” za rok 1913/14*, Wilno 1914, s. 29.

Opracowania: *Cmentarz Bernardyński w Wilnie 1810–2010*, [wyd.] „Versus aureus” 2013, s. 501.

Strony internetowe: <https://billiongraves.pl/grave/Adela-Frankowska-imieni%C5%84ska/18792915> (24.07.2021).

J

Jachnis Michał. Ur. 28.01.1901 w Warszawie; zm. w 1973 (?). Syn Mikołaja, administratora domów, i Marii z d. Monakowska.

Początkowe nauczanie odebrał w domu. Od 1912 uczęszczał do polskiej szkoły realnej W. Wróblewskiego, która po I wojnie światowej przekształciła się w Państwowe Gimnazjum im. Tadeusza Czackiego w Warszawie; tam uzyskał maturę w 1920. Służbę wojskową odbył w 1920, a po demobilizacji podjął studia na Wydziale Elektrotechnicznym Politechniki Warszawskiej, w roku akademickim 1920/1921. Ze względu na kłopoty finansowe, w 1922 przerwał studia politechniczne i podjął studia na Wydziale

Politycznym (dyplomatyczno-konsularnym) Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie, które ukończył w 1925. Dyplom otrzymał w 1926 po przygotowaniu pracy magisterskiej pt. „Obywatelstwo i opcja w traktatach powojennych”. Czynnie działał w Bratniej Pomocy Słuchaczy SNP, kolejno pełniąc tam funkcje sekretarza Zarządu, członka Sądu Koleżeńskiego i przewodniczącego Komisji Rewizyjnej.

W trakcie studiów został zatrudniony w MSZ, gdzie pracował w okresie od 24.05.1922 do 1.10.1932; do 1.01.1925 jako urzędnik kontraktowy, a od stycznia tr. sekretarz służby stałej. Początkowo był kancelistą w Kancelarii Głównej (A.III.K.) Wydziału Administracyjno-Budżetowego Departamentu Administracyjnego, a następnie został przeniesiony, jako referent, do Departamentu Konsularnego. Złożył w tym czasie egzamin referendarski. Desygnowany na placówkę, od 20.07. do 31.12.1926 pracował na stanowisku II sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Kijowie. Z dniem 1.07.1928 został przeniesiony do Wicekonsulatu RP w Koszycach, gdzie był zastępcą kierownika placówki. Po dwóch latach, 1.08.1930 został przeniesiony do Konsulatu RP w Dyneburgu (Dźwińsk, obecnie Daugavpils), na stanowisko sekretarza konsularnego i zastępcy szefa placówki. Do centrali MSZ został odwołany 1.04.1932 i przeniesiony w stan rozporządzalności, a po pół roku zwolniony ze służby.

Po odejściu ze służby zagranicznej złożył egzamin na stanowisko komornika sądowego i od 26.11.1932 do 1940 pracował jako komornik sądowy w Sądzie Okręgowym, początkowo w Płońsku, a od 1.04.1933 w Płocku. Zaangażowany był też w działalność krajoznawczą, publikując w 1935 broszurę pt. *Płock* (w 1959 ukazało się jej 2. wyd.). Przynajmniej w 1937 należał również do Towarzystwa Wioślarskiego w Płocku.

Po wybuchu wojny pozostawał w Płocku, zdołał uniknąć aresztowania z 8 na 9.04.1940; znalazł schronienie pod zmienionym nazwiskiem jako Michał Janicki. Uczestniczył w charakterze łącznika pomiędzy podziemnym Hufcem Harcerskim Płockim a Armią Krajową, pomiędzy Warszawą i Płockiem. W l. 1940–1944 utrzymywał się, pracując jako inkasent w Państwowym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych w Skolimowie i równoległe administrator domów w Piasecznie. W 1944 przeniósł się do Osuchowa w pow. grójeckim, gdzie prywatnie uczył dzieci gospodarza majątku, u którego mieszkał. Po uwolnieniu z pod okupacji niemieckiej, w poł. stycznia 1945 powrócił do Płocka na przedwojenne stanowisko komornika sądowego w Sądzie Okręgowym w Płocku, od 1.02. do 1.08. tr. W kwietniu 1945 uczestniczył w pierwszym walnym zebraniu Towarzystwa Naukowego Płockiego i został sekretarzem jego zarządu, ale po czterech miesiącach zrezygnował, przenosząc się do Warszawy.

Zgłosił się do pracy w MSZ TRJN i 16.08.1945 został przyjęty „ponownie” do służby z jednoczesnym mianowaniem referendarzem w Wydziale Ogólnym Departamentu Konsularnego. 1.01.1946 został mianowany kierownikiem Referatu Kontroli Urzędów Zagranicznych Departamentu Konsularnego. Kolejny awans otrzymał 10.04.1946 na stanowisko wicedyrektora Biura Konsularnego z równoczesnym powierzeniem mu funkcji Inspektora Generalnego Urzędów Konsularnych. Z braku kandydatów został powołany również na stanowisko p.o. naczelnika Wydziału Ogólnego. 1.12.1948 został mianowany konsulem generalnym i jednocześnie kierownikiem Konsulatu RP w Sztokholmie. Został odwołany z dniem 30.11.1951, a od dnia następnego przydzielony do dyspozycji Departamentu Kadr MSZ, gdzie udzielono mu miesięcznego urlopu zdrowotnego. 31.12.1951 wypowiedziano mu stosunek służbowy, który miał ustać z dniem 31.03.1952, informując: „jednocześnie zwalniam Obywatela od pełnienia obowiązków służbowych z dniem 1 stycznia 1952 r.”

W 1945 należał do inicjatorów i założycieli Stronnictwa Demokratycznego w Płocku. Po zwolnieniu ze służby w MSZ Stronnictwo skierowało go do pracy w Stowarzyszeniu Kupców. Został jednak zastępcą dyrektora Zakładu Wiedzy Powszechnej, następnie wiceprezesem Zarządu Okręgu Warszawskiego PTTK, by w końcu zostać kierownikiem Działu Zarządu Głównego PTTK. W 1955 mianowano go starszym instruktorem Zespołu Organizacyjnego Centralnego Komitetu SD.

Żona Zofia z d. Romer (ur. 1904), pobrali się 26.12.1927 w Płocku. Mieli dwoje dzieci: syna Zbigniewa (1929–2013), inżyniera kolejnictwa, absolwenta Politechniki Warszawskiej, i córkę Danutę (ur. 1931), zamężną Seifert, magister bibliotekoznawstwa, brydżystkę; w 1959 została brydżową mistrzynią Polski.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Krzyż Zasługi, Złota Odznaka PTTK.

Archiwalia: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/41, s. 14; AMSZ, BSO, sygn. 8434 – Akta Michała Jachnisa; AMSZ, Protokół Dyplomatyczny, Z-16, W-1, t. 2, s. 2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 96, 1925, nr 1, s. 10, 1927, nr 1, s. 9, 1946, nr 1, s. 17; RSZ 1932, s. 25.

Opracowania: *50 lat Towarzystwa Wioślarskiego w Płocku*, Płock 1937, jednodniówka wyd. przez Tow. Wioślarskie w Płocku, s. 14; Sandomierski Benedykt, *Dzieje harcerstwa*

płockiego od 1912 roku, Płock 2012, s. 167, 181; *Studia i materiały z dziejów krajoznawstwa polskiego. PTTK w roku sześćdziesięciolecia*, t. IV, Warszawa 2010, s. 59.

Strony internetowe: https://szkolabrydza.pl/foto_dane/pliki/MojePrzygodySeifert.pdf (31.08.2022); <https://www.kupamieci.pl/zbigniewjachnis/zdj%C4%99cia-filmy-muzyka.html> (31.08.2022).

Janik Zbigniew. Ur. 2.10.1913 w Limanowej; zm. po 1993. Syn Antoniego i Janiny z d. Kulczyńska.

Maturę uzyskał w Krakowie w 1932. Studiował na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na Wydziale Prawa, który ukończył jako magister prawa w 1936. Zaraz po studiach objął stanowisko, od 10.1936 do 12.1937, asystenta UJK. W następnym roku, 1.09.–31.12.1937, pracował w Państwowej Szkole Ekonomii i Handlu we Lwowie.

Pracę w służbie zagranicznej podjął, od 1.01.1938 w charakterze pracownika kontraktowego, w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. Na tym stanowisku zastał go wybuch wojny. Tam też w czerwcu 1942 był referentem i kierownikiem Referatu Paszportowego i Spraw Obywatelskich. Odbił 8-miesięczną praktykę w centrali MSZ w Londynie i po zdaniu egzaminu dyplomatyczno-konsularnego, w 1944, otrzymał stopień referendarza. 1.07.1944 mianowany attaché konsularnym w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. 1.12.1944 mianowany wicekonsulem.

Po zakończeniu działań wojennych pozostał na emigracji. Uczestniczył w samoorganizacji środowiska pracowników służby zagranicznej; 9.07.1945 został wybrany członkiem tymczasowego zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie, a od 9.08.1945 członkiem zarządu. Dalsze losy nieznane, wiadomo jedynie, że w 1993 mieszkał w Londynie.

Żona Lydia (Lidia) z d. Palmer (ur.1916), urzędniczka Ambasady RP w Londynie.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1767 s. 22; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczką 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277 s. 3; HI, MSZ, jednostka 293 s. 808, 841, 843, 844 (350.293.19, s. 478, 511, 515, 516); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/I, s. 19, 20.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 153, 275; Budny Michał, *Wspomnienia niefrasobliwe* (fragment książki), „Zeszyty Historyczne” 1983, z. 63, s. 176.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 70, 103, 164.

Jastrzemski Oktawian (v. Jastrzębski). Ur. 4.03.1899 lub 20.02.1895 w Ciechanowie (?). Zm. po 1960 w Kanadzie (?). Brak danych o rodzicach.

Być może do szkoły uczęszczał w Warszawie, gdzie należał do Warszawskiej Drużyny Harcerskiej i współpracował z POW. Studiował na Wydziale Sztuk Pięknych Uniwersytetu Wileńskiego pod kierunkiem prof. Ferdynanda Ruszczyca, około 1930. W 1931 miał wystawę swych prac w Druskiennikach.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w okresie 1.02.1932–30.11.1936 jako pracownik kontraktowy w Ambasadzie RP w Paryżu. Był tam kolejno kancelistą, kierownikiem kancelarii, a także pracował w biurze radcy handlowego. Przyjęty na etat w centrali MSZ, przebywał od 1.01.1934 na urlopie bezpłatnym, pracując nadal jako pracownik kontraktowy w Paryżu. Przeniesiony, od 1.12.1936 do 31.03.1939 zatrudniony jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, pracował wówczas w Referacie Wojskowym KG RP. 1.04.1939 mianowany podreferendarzem. Powrócił w 1939 do Ambasady RP w Paryżu na stanowisko szefa kancelarii.

Po wybuchu wojny, od 23.09.1939 do 12.11.1943 służył w Wojsku Polskim we Francji i Wielkiej Brytanii. Uczestniczył, w szeregach Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich, w bitwie pod Narwikiem w stopniu kapitana w 1. batalionie 1. półbrygady. Po ewakuacji Brygady do Szkocji, w 1942 był komisarzem Wystaw Artystów Plastyków Żołnierzy w Edynburgu. W tym też czasie powrócił do służby konsularnej i od 12.11.1943 do 5.07.1945 był urzędnikiem w Konsulacie RP w Glasgow, kierownikiem agencji konsularnej na okręg edynburski, urzędował w Edynburgu.

Po wojnie pozostał na emigracji i w wojsku, służąc do 20.06.1949 w PKPiR. Wyjechał w 1949 do Kanady, gdzie osiadł w Montrealu. Prowadził akcję odczytową i publicystyczną z historii sztuki polskiej i malarstwa współczesnego. Udzielał się aktywnie na polu społecznym, będąc w 1952 członkiem korespondentem Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce. W 1960 przedstawiciel Rządu RP na Uchodźstwie w Montrealu. Dalsze losy nieznane.

Żona Zofia, w okresie 04.–05.1940 przebywała we Francji.

Odnaczenia: Kawaler Krzyża Virtuti Militari, Krzyża Niepodległości, Krzyża Walecznych, Krzyż POW, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pająka i jego rodziny, sygn. 44, s. 246, 247, sygn. 52, s. 165; AAN, MSZ, sygn. 1456N, s. 20, 32–34, sygn. 1459B, s. 67, 68; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 78, 179; RSZ 1937, s. 63, 244; RSZ 1939, s. 67, 197, 263.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 104; Szrodt Katarzyna, *Powojenna emigracja polskich artystów do Kanady – rozwój życia artystycznego w nowej rzeczywistości w latach 40. i 50. XX wieku (Zarys problematyki w świetle prasy kanadyjskiej)*, „Archiwum Emigracji” [Toruń], R. 2010, z. 1–2 (12–13), s. 242–270; Wołodkiewicz Andrzej, *Polish contribution to arts and sciences in Canada*, Montreal 1969, s. 35.

Strony internetowe: <https://www.menorinka.lt/autorius/673> (2.12.2022); <https://16wdh.pl/a308,Rok-1917> (2.12.2022).

Jaworski Bolesław. Ur. 6.11.1903 we Lwowie; zm. po 1963. Syn Leona i Bronisławy z d. Bos.

Ukończył studia prawnicze Uniwersytetu Jagiellońskiego, magister prawa; studiował także w Polskiej Szkole Nauk Politycznych w Krakowie. Pracował w instytucjach skarbowych, od 1.09.1921 do 1.10.1922 w Izbie Skarbowej we Lwowie, w okresie 15.01.–30.10.1923

w Izbie Skarbowej w Krakowie. Powrócił do Lwowa, od 1.09.1925 do 30.06.1927 był zatrudniony w Zakładzie Ubezpieczeń Robotników od Wypadków we Lwowie.

W dniu 1.08.1927 został pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Hamburgu, był referentem emigracyjnym; pozostał tam do 28.08.1939. Czynn timer uczestniczył w życiu Polonii w Niemczech, organizator Polskiego Zjednoczenia Pracy. Odwołany, od 29.08.1939 podjął pracę w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego.

Wojna zastała go w centrali MSZ, gdzie do 4.09.1939 pozostał w Wydziale E.II. Transportem MSZ ewakuował się z Warszawy do Krzemieńca i Kut. Po przekroczeniu granicy rumuńskiej dotarł do Botoșani (Botoszany), gdzie przebywał jeszcze 1.10.1939. Wyjechał do Francji z zamiarem wstąpienia do Wojska Polskiego; od 03. do 21.06.1940 służył w Armii Polskiej we Francji. Po upadku Francji pozostał tam i do listopada 1942 pracował w PCK w Tuluzie i w Towarzystwie Pomocy Polakom we Francji. Przedostał się do Hiszpanii, ale uwięziony przebywał do marca 1943 w więzieniach w Leridzie i Zaragossie oraz w obozie Miranda del Ebro. Po opuszczeniu tego ostatniego przedostał się do Wielkiej Brytanii, gdzie od 07.1943 do 07.1944 służył w PSZ w Szkocji jako starszy szeregowiec. Powrócił do służby zagranicznej, od 22.08.1944 został zatrudniony w Referacie Archiwum Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) Działu Ogólnego centrali MSZ. Awansowany, od 15.11.1944 do 5.07.1945 kierownik Referatu Gospodarczego.

Nie udało się ustalić od kiedy, ale do kwietnia 1947 pracował w Interim Treasury Committee w Londynie. A następnie służył, do 1948, w PKPiR w Wielkiej Brytanii. Powrócił, repatriował się, do kraju, gdzie przybył 11.11.1957, osiadł na Śląsku. Od 1957 do końca 1963 był obiektem zainteresowania służb bezpieczeństwa w Katowicach, z powodu jego pracy w MSZ, ale akta esbeckie zostały przekazane do archiwum dopiero w poł. 1972.

Żona Irena z d. Zipper. Dzieci prawdopodobnie nie mieli.

Odnaczenia: francuskie: Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16, 214, 227, sygn. 12721a, s. 7, 31; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15, sygn. 474/I/J, s. 44–45, sygn. 474/2/257 – Jaworski Bolesław.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 78, 217; RSZ 1933, s. 111; RSZ 1937, s. 102; RSZ 1939, s. 109, 276.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 35, 104.

Strony internetowe: <https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/666496> (24.11.2022).

Jazdowska Wanda z d. Rostkowska. Ur. 16.09.1887 w Żykolinie, koło Smoleńska; zm. po marcu 1945. Córka Feliksa Rostkowskiego i Emilii (Janiny) z d. Kawecka.

Ukończyła osiem klas Instytutu Patrijotycznego w Petersburgu, uzyskując maturę w 1901, następnie studiowała przez cztery semestry na Wyższych Żeńskich Kursach na Wydziale Prawa w Petersburgu. Pracowała w Urzędzie Mieszkaniowym m.st. Warszawy.

W służbie zagranicznej podjęła pracę 1.05. lub 1.06.1922 w Departamencie Administracyjno-Gospodarczym MSZ jako pracownik kontraktowy, prowizoryczny sekretarz, pozostając na tym stanowisku do 1.11.1922. W centrali MSZ pracowała do 1.08.1927

w Oddziale Gospodarczym (A.III.G.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Departamentu Administracyjnego; 1.07.1923 została sekretarką. Od 28.08.1925 do 28.08.1928 urzędniczka, członek-sędzia Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Z dniem 1.08.1927, jako sekretarka, została przydzielona do Poselstwa RP w Brukseli, ale decyzję zmieniono i od 1.08.1927 do 1.06.1928 pracowała w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Przeniesiona, od 1.06.1928 do 31.01.1932 objęła w Konsulacie RP w Zurychu stanowisko skarbnika, od 1.01.1930 asesor. Odwołana do centrali, pracowała od 1.02.1932 do 15.05.1934 w Wydziale Szyfrów (A.I.) Departamentu Administracyjnego; tam też 1.02.1934 została sekretarzem administracyjnym. Otrzymała od 16.05.1934 urlop bezpłatny, by podjąć pracę w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Lyonie. Przeniesiona, od 1.03.1935 była pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Pradze. Odwołana, od 31.12.1936 w centrali, tam w Biurze Personalnym w Referacie Pracowników Kontraktowych Funkcjonariuszów Niższy. 1.09.1937 mianowana podreferendarzem w Biurze Personalnym; w tym czasie dodatkowo została zatrudniona w Ewidencji Biura Personalnego (B.Pers.).

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowana z Warszawy do Krzemieńca. Następnie znalazła się w Botoșani (Botoszany) w Rumunii, gdzie przebywała jeszcze 1.10.1939, skąd chciała powrócić do Polski lub wyjechać do Francji. Przedostała się na Bliski Wschód, uzyskała urlop bezpłatny i została zatrudniona od 1.02.1940, w charakterze pracownika kontraktowego, w Konsulacie RP w Tel-Awivie. 1.07.1944 przydzielona do Konsulatu Generalnego RP w Jerozolimie, dokąd wyjechała 8 sierpnia tr.; pracowała tam jako księgowka, przynajmniej była tam jeszcze w marcu 1945.

Zamężna, w 1923 była już wdową. Brak bliższych danych o rodzinie.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 74, s. 4; AAN, KG RP w Jerozolimie, sygn. 15, s. 31, 37, 44; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 16, 215, 226; AAN, PRM, część VIII, sygn. 5, s. 92, 93; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 124 (81.70.4, s. 620); HI, MSZ, jednostka 334, s. 425 (399.334.4, s. 48); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/J, s. 48, 49.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 96, nr 10, s. 195, 1925, nr 9, s. 124, 1927, nr 4, s. 71, nr 6, s. 104, 1937, nr 4, s. 75; RSZ 1932, s. 27, 146; RSZ 1937, s. 23, 176; RSZ 1939, s. 29, 198.

K

Kaczkowska Ada. Ur. 17 lub 19.01.1889; zm. w 1971 w Wielkiej Brytanii. Brak danych o rodzicach.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczęła, będąc od 1.01. do 1.05.1920 pracownikiem kontraktowym w Misji Specjalnej RP na Kaukazie w Tyflisie (Tbilisi). Następnie od

1.09.1920 do 31.12.1923 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. Odwołana, od 5.07. do 5.09.1924 pracownik kontraktowy w centrali MSZ. Na krótko, od 15.09. do 28.10.1924, nadal w charakterze pracownika kontraktowego, w Poselstwie RP w Pradze. Po powrocie do centrali, od 1.07.1931 do 28.02.1933 pracownik kontraktowy; w 1932 referentka w Referacie Obywatelstwa i Cudzoziemców Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.). Kolejnym miejscem pracy, od 1.03.1933, stał się Konsulat RP w Harbinie (Charbinie); w okresie 1.06.–1.09.1934 delegowana do Poselstwa RP w Tokio, od 1.05. do 31.08.1936 zaś delegowana do Poselstwa RP w Szanghaju.

Po wybuchu wojny, od 1.09.1939 urzędniczka MSZ na bezpłatnym urlopie. Pozostała w Warszawie, gdzie od 12.1939 do 04.1945 była żołnierzem AK. Od wiosny 1942 brała udział w pracach Ekspozytury (Departamencie) MSZ w kraju przy Delegaturze Rządu RP na Kraj Sekcji Spraw Zagranicznych krypt. „Moc”, od 1.01.1943 do 1.08.1944 kierowała kancelarią (krypt. 24, a następnie 35) Sekcji Ogólnej; być może była tam również łączniczką, w Referacie Łączności Sekcji krypt. „Moc”. Po powstaniu warszawskim, wkroczeniu Sowieców i rozwiązaniu przez Romana Knolla Sekcji krypt. „Moc”, wyjechała do Krakowa.

W październiku 1945 wyjechała z Warszawy do Rzymu, gdzie objęła stanowisko kierowniczkii kancelarii w Ambasadzie TRJN w Rzymie. W 1946 zgłosiła się do Edwarda Raczyńskiego, który pomógł jej znaleźć pracę; od 12.1946 do 03.1947 pracowała w Interim Treasury Committee; następnie od 10.1948 do 10.1954 w Komitecie dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii. Działała też społecznie, 12.11.1950 została dokooptowana do zarządu Stowarzyszenia Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Pochowana na London Road Cemetery.

Nie udało się ustalić, czy założyła rodzinę.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1 [oprac. Leśniewskiego]; HI, MSZ, jednostka 293, s. 344, 349 (350.293.12, s. 14, 19).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 79, 139; RSZ 1933, s. 111; RSZ 1937, s. 47, 244; Kaczkowska Ada, *Pamięci Romana Knolla*, „Kultura” [Paryż] 1959, nr 1/135–2/136, s. 195–204; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne” 1987, z. 80, s. 123, 1987, z. 81, s. 102, 103.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280; idem, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, s. 24, 25, 30, 31, 35, 68; Leśniewski Andrzej, *Departament spraw zagranicznych – kryptonim „moc” 630/Z – Delegatury Rządu II wojny światowej, 1939–1945*, Londyn 1994, s. 626; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 30, 104, 168.

Strony internetowe: <https://www.findagrave.com/memorial/113070957/ada-kaczkowska> (30.07.2022).

Kapeliński Franciszek Józef. Ur. 24.12.1914 w osadzie Gromek, pow. radzyński, woj. warszawskie; zm. 18.04.1994 w Alicante, Hiszpania. Syn Franciszka, urzędnika kolejowego, działacza ludowego i posła na Sejm RP, i Marii (Agaty-Marii) z d. Czyżewska.

Wraz z rodzicami w 1915 wyjechał z Królestwa Polskiego pod Charków, gdzie przebywał do 1918. Powrócił z rodziną do Polski, do Sieradza, skąd w 1919 przenieśli się do Radomia. Tam też w 1924 podjął naukę w miejskiej szkole realnej, która po upaństwowieniu przekształciła się w II Państwowe Gimnazjum im.

dr. Tytusa Chałubińskiego w Radomiu; ukończył je w 1932. Studiował w l. 1932–1936 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, magister prawa. Odbił w okresie 1936–1937 służbę wojskową: w Szkole Podchorążych Piechoty w Zambrowie i w 33. pułku piechoty. W okresie 16.10.1937–31.01.1938 pracował jako sekretarz Komisji i Biura Regionalnego Planu Zabudowy Wołynia Urzędu Wojewódzkiego Wołyńskiego w Łucku.

W służbie zagranicznej rozpoczął pracę w charakterze umysłowego pracownika kontraktowego w Referacie Mniejszościowym, od 1.02. do 30.09.1938, w Konsulacie RP w Rydze. Następnie od 1.10.1938 do 31.01.1939, nadal jako umysłowy pracownik kontraktowy, pracował w Poselstwie RP w Rydze. Od 1.02.1939 powrócił do Konsulatu RP w Rydze, gdzie pracował jako referent handlowy, wykonując swe obowiązki również na rzecz poselstwa.

Po wybuchu wojny pozostał na stanowisku, do chwili zamknięcia placówki 30.09.1939. W dniach 1–20.10.1939 ewakuowany wraz z personelem konsulatu do Francji. Od 30.09.1939 do 1.08.1943 służył w Wojsku Polskim we Francji, w Samodzielnej Brygadzie Strzelców Podhalańskich, w szeregach której uczestniczył w bitwie o Narwik. Następnie, po upadku Francji, ewakuowany, służył w Wielkiej Brytanii. Wyreklamowany z wojska, od 1.08.1943 został praktykantem w MSZ, a po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali w Londynie i złożeniu egzaminu dyplomatyczno-konsularnego w dniu 5.05.1944, mianowany referendarzem w MSZ. Z dniem 10.05.1944 został przydzielony do Referatu Sowieckiego (U.II.) Wydziału Wschodniego (P.III.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie, który od 1.07.1944 przemianowano na Referat Sowiecko-Bałtycki, gdzie pracował do 5.07.1945.

Po zakończeniu działań wojennych przeszedł, od 1.08.1945 do 1.02.1946, do pracy w Interim Treasury Committee w Londynie. Pracował nadal, od 1.02.1946 do 11.10.1947, w Wydziale Wschodnim MSZ Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie. Kolejnym miejscem pracy, od 11.10.1947, stał się Komitet Oświaty dla Polaków w Wielkiej Brytanii w Londynie. Utrzymywał się z nauczania angielskiego, głównie uchodźców polskich i węgierskich. Był też członkiem Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie; został wybrany zastępcą sekretarza zarządu Instytutu na kadencję 1953/1954. Wyjechał do Afryki, gdzie w l. 1958–1962 w Nigerian College of Arts oraz w Sciences and Technology wykładał języki. Następnie w l. 1962–1975 był p.o. kierownika katedry językoznawstwa Ahmadu Bello University w Zarii (Nigeria). W l. 1976–1979 pracował na University of Calabar i w Bayero College w Kano, oba w Nigerii. Jednocześnie w l. 1972–1981 był zastępcą Sekretarza

Generalnego ds. Uczonych z Afryki w Międzynarodowej Federacji Języków i Literatur Nowoczesnych przy UNESCO. Był też członkiem Polskiego Towarzystwa Naukowego na Obczyźnie. Po przyjeździe do Hiszpanii zamieszkał w Alicante. W maju 1992 uczestniczył w warszawskim Zjeździe Pracowników i Dyplomatów MSZ oraz Sekcji Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj z lat 1918–1945. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Jego bratem był Tadeusz Kapeliński (1904–1970), inżynier, działacz ruchu ludowego; w 1944 kierownik resortu poczt i telegrafów PKWN, kierował resortem poczt i telegrafów do 1946.

Odznaczenia: francuskie: L'Ordre des Palmes académiques (Order Palm Akademickich).

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 13; Arch. UW, sygn. RP-40546 – Kapeliński Franciszek Józef; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/K, s. 9, 10.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 99, 277.

Opracowania: Knopek Jacek, *Kapeliński Franciszek Józef*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 2: F–K, Toruń 2003, s. 370; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 33, 104, 170.

Kara Stanisław, pseud. „Profesor”. Ur. 2.09.1893 w Zaleszczykach, woj. stanisławowskie; zm. 10.07.1955 w São Paulo, Brazylia. Syn Filipa i Janiny z d. Schmidt.

Ukończył gimnazjum w Kołomyi. W czasach szkolnych czynnie działał w młodzieżowym ruchu niepodległościowym, od 1911 do 1914 był w I Polskiej Drużynie Strzeleckiej. Studia podjął na Wydziale Filozofii Uniwersytetu Lwowskiego w 1911, ukończył je w 1914. Na Uniwersytecie Lwowskim był asystentem prof. prehistorii i archeologii Karola Hadaczka. Przerwał pracę, gdyż od 6.08.1914 do 1.11.1918 służył w II Brygadzie Legionów Polskich. Następnie, w okresie 1.11.1918–31.10.1931, służył w Wojsku Polskim; studiował w Wyższej Szkole Wojennej w l. 1919–1920 oraz 1923–1924, doszedł do stopnia podpułkownika rezerwy piechoty.

Do służby zagranicznej został przydzielony z MSWojsk. W l. 1927–1931 był attaché wojskowym w Rydze i Tallinnie. A po przejściu do centrali MSZ, od 1.06. do 1.07.1931 pracował jako prowizoryczny radca ministerialny w Wydziale Administracyjno-Konsularnym, do 1.02.1932 w Departamencie Konsularnym, gdzie 1.07.1931 został prowizorycznym radcą ministerialnym i odbył służbę przygotowawczą trwającą do 31.11.1931. W tym czasie został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.01. lub 1.02.1932 pracował w Konsulacie Generalnym RP w Lille; 27.06.1932 min. spraw zagranicznych podpisał dekret nominacyjny na stanowisko konsula generalnego. 1.08. lub 1.09.1932 otrzymał również kierownictwo placówki; pozostał na tym stanowisku do 31.08.1932. W źródłach pojawia się również data rozpoczęcia pracy w Lille – 1.01.1932, a także data objęcia kierownictwa placówki – 1.08.1932. Kiero-

wał Konsulatem Generalnym RP w Lille do 1.06. lub 1.08.1935. Przeniesiony, 1.07.1935 (w jednej z ankiet sam podawał datę 1 sierpnia) objął kierownictwo Konsulatu Generalnego RP w Paryżu, jednocześnie został radcą emigracyjnym w Ambasadzie RP w Paryżu. Na tych stanowiskach pracował do 31.10.1938. W związku z decyzją o przeniesieniu go do Konsulatu Generalnego RP w Berlinie, jego listy komisyjne zostały podpisane 30.08.1938. Placówkę berlińską, jako konsul generalny i kierownik, objął 1.11.1938 i pozostał na niej do 1.09.1939.

Po wybuchu wojny internowany, 2 września wraz z etatowymi pracownikami polskiej służby zagranicznej w Niemczech został ewakuowany do granicy niemiecko-duńskiej, którą przekroczył 3 września. Dotarł do Warszawy i został ewakuowany do Krzemieńca, a następnie do Zaleszczyk. Po przybyciu do Francji powrócił do służby wojskowej w październiku 1939 i pozostał w niej do lipca 1940, był zastępcą szefa sztabu Naczelnego Wodza, szefem Cenzury Wojskowej Oddziału II Sztabu NW. W kwietniu 1940 skierowany do Lizbony, pracował tam, kierując Ekspozyturą „P” wywiadu polskiego; używał wówczas pseud. „Profesor”. Na tym stanowisku zajmował się m.in. łącznością z Armią Krajową, a także opracowywał przeglądy prasy niemieckiej i portugalskiej w Lizbonie dla MON. Kierował ekspozyturą do maja 1944. Odwołany, został mianowany attaché wojskowym przy Poselstwie RP w Rio de Janeiro, którym był od 07. 1944 do 07.1945. Prowadził zaciąg do Polskich Sił Zbrojnych na terenie Brazylii.

Po wojnie pozostał na emigracji, osiadł w Rio de Janeiro. Czynn timer uczestniczył w życiu polonijnym. Został wybrany w 1953 sekretarzem generalnym Unii Kulturalnej Polaków w Brazylii, jednej z najważniejszych wówczas organizacji polonijnych i pozostał nim do końca życia.

Uroczysty pogrzeb, z udziałem delegata Rządu RP w Brazylii Tadeusza Skowrońskiego i przedstawicieli władz brazylijskich, odbył się 16.09.1955 w Rio de Janeiro. Istnieje również przekaz, że został pochowany na cmentarzu w Saint Sauveur-des-Monts, Quebec, Kanada.

Żona z d. Witryk; mieli dwoje dzieci.

Publikacje: wydał wiele pozycji związanych z wyszkoleniem wojskowym, a także historią wojskowości w starożytności. Do najważniejszych należą: *Balistyka* (Warszawa 1918), *Przewodnik żołnierza* (Warszawa 1919), *Komendy i rozkazy* (Warszawa 1919, 1920), *Wyszkolenie pojedynczego strzelca i drużyny* (1924), *Zbiór ćwiczeń bojowych. Podręcznik historii wojskowości powsz. Grecja i Macedonia* (Warszawa 1928), *Historia wojskowości Grecji starożytnej* (1928).

Odznaczenia: Virtuti Militari V kl., Order Odrodzenia Polski IV kl., Krzyż Walecznych, Medal Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; estońskie: Kaitseliid Kotkari (Order Orła) III kl., Eesti Pukane Rist (Order Czerwonego Krzyża) III kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, MSZ, sygn. 663, k. 42, sygn. 1457b, s. 210, sygn. 1459D, s. 19–31; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1,

s. 51, część VIII, sygn. 247, s. 4, 5; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 12, t. 1419, k. 3; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 15, 16.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 27, 183; RSZ 1937, s. 62, 63, 176; RSZ 1939, s. 67, 69, 106, 198; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I: *październik 1939–czerwiec 1940*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 1994, s. 218.

Opracowania: Ambrochowicz-Gajownik Anna, Tomasz Gajownik, *Stanisław Kara – sekretarz generalny Unii Kulturalnej Polaków w Brazylii*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2018, z. 4, s. 161–174; Grabowski Waldemar, *Polska Agencja Telegraficzna 1918–1991*, Warszawa 2005, s. 284; Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, s. 203, 306, 309, 310, 332, 356, 497; Łaptos Józef, *Dyplomaci II RP w świetle raportów Quai d’Orsay*, Warszawa 1993, s. 166, 167; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 321; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 54, 60, 105; *Polskie groby na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts Quebec, Kanada. Przewodnik*, dokumentację zebr. i oprac. E. Iłowska, Montreal [2002 (?)]; Skóra Wojciech, *Polskie placówki konsularne w Niemczech we wrześniu 1939 roku*, [w:] *Z morza i Pomorza. Spojrzenie na wrzesień 1939. Polityka i wojna*, red. A. Drzewiecki, B. Siek, Toruń 23011, s. 443; Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2004, nr 2, s. 120.

Karczewski Jan. Ur. 7.07.1885 w Petersburgu lub Kaliszu; zm. 15.12.1935. Syn Mikołaja i Teofili z d. Gilewicz.

Ukończył Wydział Prawa na Uniwersytecie w Dorpacie. Od 1.05.1907 do 1.09.1908 pracował jako urzędnik prowizoryczny w Rosyjskiej Kontroli Państwowej w Petersburgu; od 30.09.1912 do 30.09.1917 aplikant i adwokat przysięgły.

Pracę w służbie dyplomatycznej rozpoczął w okresie od 1.07.1921 do 31.03.1923 w charakterze urzędnika kontraktowego, zastępcy radcy prawnego w Ekspozyturze Polskiej Delegacji Repatriacyjnej w Petersburgu; przyjęty jako urzędnik na prowizorycznej służbie, kontynuował tam pracę do 11.10.1923. Awansowany, od 11.10.1923 do 1.02.1924 był kierownikiem Ekspozytury Polskiej Delegacji Repatriacyjnej w Petersburgu, następnie od 1.02.1924 do 31.05.1925 sekretarzem legacyjnym, wicekonsulem i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Mińsku. Odwołany, od 31.05.1925 w centrali MSZ, gdzie od 15.09.1926 do 1.03.1927 był zastępcą naczelnika Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) Departamentu Konsularnego w randze wicekonsula. Ponownie skierowany na placówkę, w okresie 1.05.1928–1.05.1929 jako konsul był kierownikiem Konsulatu RP w Wiedniu. Przeniesiony, od 1.05.1929 do 30.06.1931 był w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Następnie od 1.07.1931 do 31.12.1933 konsul i kierownik Konsulatu RP w Lyonie. Choć istnieją przekazy, że równocześnie był w Konsulacie RP w Tuluzie, czego nie udało się potwierdzić. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany z dniem 31.12.1933 do centrali, z równocze-

snym mianowaniem radcą ministerialnym od 1.01.1934. Przeniesiony w stan nieczynny z dniem 1.02.1934.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Hanna. Brak innych danych o rodzinie.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1459D, s. 32–50; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 6–8.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 7, s. 132, 1925, nr 5, s. 74, 1926, nr 7, s. 81, 1927, nr 1, s. 9, nr 2, s. 21, 1929, nr 1, s. 9, 1933, nr 19, s. 186, nr 21, s. 213; RSZ 1932, s. 28, 185; RSZ 1934, s. 37; RSZ 1937, s. 40, 65, 147; RSZ 1939, s. 70, 117, 169.

Strony internetowe: https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=29336 (12.03.2023).

Kasprzak Jan Konstanty. Ur. 2.03.1905 w Częstochowie; zm. po 1990 w USA. Syn Franciszka i Franciszki z d. Pierzgałska.

W Częstochowie, po ukończeniu szkoły podstawowej, uczęszczał do pięcioklasowego gimnazjum realnego. Przerwał naukę, by ochotniczo wstąpić do Wojska Polskiego w okresie wojny polsko-bolszewickiej. Po wojnie dokończył naukę, uzyskując w 1923 maturę w prywatnym gimnazjum realnym w Lubartowie. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. W czasie studiów czynnie działał w Kole Polonistów UW. W l. 1928–1932 nauczyciel gimnazjalny w Warszawie, nauczał propedeutyki filozofii i historii. W 1931 na Wydziale Humanistycznym UW przedstawił rozprawę doktorską pt. „Korzeniowski jako powieściopisarz”.

Pracę w MSZ podjął w 1932. Od 1.08.1933 do 31.12.1935 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Czerniowcach. Odwołany, od 1.01. do 30.11.1936 pracownik kontraktowy w centrali MSZ. Ponownie na placówce, od 1.12.1936 do 30.04.1937 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Marsylii. Starając się o stałe zatrudnienie, pracował od 1.05. do 31.12.1937 jako praktykant w centrali. Od 1.01.1938 zatrudniony w Departamencie Konsularnym. Skierowany od 1.10.1938, jako attaché ambasady, do Ambasady RP w Ankarze. W październiku 1938 czasowo zastępował kierownika Konsulatu Generalnego RP w Stambule. Być może w 1939 przydzielony w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, co nawet ogłoszono w *Roczniku Służby Zagranicznej...*, ale nie zdążył tam wyjechać.

Po wybuchu wojny, 1.12.1939 otrzymał urlop bezpłatny. Wyjechał do Francji, zostawiając w Turcji żonę z dzieckiem. 1.02.1940 został przydzielony do Konsulatu RP w Lille. Po upadku Francji znalazł się w Portugalii i tam w styczniu 1941 pracował, przydzielony czasowo, w Poselstwie RP w Lizbonie. Wyjechał z Portugalii prawdopodobnie 24.07.1941. Miał z dniem 1.09.1943 być przydzielony w charakterze nieoficjalnego referenta naro-

dowościowego do Konsulatu RP w Detroit. W 1944 kierownik Referatu Niemieckiego w Konsulacie RP w Nowym Jorku. Dalsze losy nieznanne; w 1990 (lub wcześniej) mieszkał w Arlington, Virginia, USA.

Żona Zofia z d. Manissal; mieli dwóch synów: Marka (ur. 1938) i Janusza (ur. 1942).

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 128; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 9; Arch. UW, Komisja Egzaminacyjna..., sygn. 631, sygn.15269; HI, KG RP we Francji, jednostka 5, s. 214 (5.5.2, brak numeru strony); HI, MSZ, jednostka 35, s. 1261–1269 (50.35.10, s. 141–149), jednostka 291, s. 650–658 (348.291.9, s. 98–106); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 12, s. 50.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 23, 245; RSZ 1939, s. 133, 145, 199.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67.

Katerla Kazimierz. Ur. 5.01.1884; zm. po 1945. Brak danych o rodzicach.

Studiował w Antwerpii. W 1917 zaangażował się w działalność Komitetu Polsko-Hollanderskiego opieki nad uchodźcami i jeńcami. Aktywny działacz polonijny, 22.09.1918 został wybrany skarbnikiem Zrzeszenia Polaków w Holandii.

Zatrudniony od 1.03.1919 do 1.01.1921, jako kancelista, w Misji Polskiej w Hadze, będącej przedstawicielstwem Rządu Polskiego. Następnie od 1.01.1921 do 15.11.1925 p.o. naczelnik kancelarii Wydziału Konsularnego przy Poselstwie RP w Kopenhadze, początkowo, od 1.07.1924, tytułarny sekretarz konsularny. Odwołany do centrali MSZ, od 15.11.1925 w Departamencie Administracyjnym został naczelnikiem kancelarii; tam też od 1.01.1929 został asesorem. Od 1.08.1929 pracował w Gabinetie Ministra (G.M.) jako kierownik Referatu Funduszu Specjalnego (R.F.S.). Od października 1932 członek Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. W tym też roku należał już do Klubu Urzędników Służby Zagranicznej. 1.01.1937 mianowany radcą. W styczniu 1939 ponownie powołany na członka Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. W 1939 członek Sądu Koleżeńskiego Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”, został także członkiem Komisji Rewizyjnej Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny nie ewakuował się wraz z innymi pracownikami MSZ, pozostał w Warszawie, czynny w służbie zagranicznej, w maju 1943 był referentem tytułarnym, ds. finansowych (krypt. 332) w Wydziale Organizacyjnym Sekcji Ogólnej Departamentu Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj krypt. „Moc”. Pracował tam do końca okupacji. Dalsze losy nieznanne.

Syn jego miał zginąć we wrześniu 1939 podczas nalotu.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 15; AAN, KNP, sygn. 65, s. 42; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1 [oprac. Leśniewskiego]; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 214; AAN, Posel. RP w Kopenhadze,

sygn. 19, s. 5; HI, MSZ, jednostka 292, s. 453 (348.292.10, s. 1135), jednostka 293, s. 345, 349 (350.293.12, s. 15, 19).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 11, s. 165, 1929, nr 1, s. 10, 1933, nr 1, s. 4, nr 19, s. 189, nr 21, s. 204, 1939, nr 1, s. 3; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 35; *RSZ 1932*, s. 28, 126; *RSZ 1937*, s. 22, 177; *RSZ 1939*, s. 11, 12, 28, 199; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne” 1987, z. 80, s. 123.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280; idem, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, s. 24, 25; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23.

Kisielnicki Witold. Ur. 16.01.1897 w Radliczycach, woj. łódzkie; zm. 31.08.1935 w Welden, Karyntia, Austria. Syn Tadeusza i Wandy z d. Woczyńska.

Ukończył Wydział Prawa, choć nie udało się ustalić którego Uniwersytetu. Zgłosił się do powstającego Wojska Polskiego – od 9.11.1918 do 20.10.1920 ogniomistrz ochotnik. Od 1.04.1920 do 1.04.1921 sekretarz osobisty ministra w Ministerstwie byłej dzielnicy Pruskiej (w międzyczasie odbył służbę wojskową). Od 1.04.1921 do 1.02.1923 miał przerwę w służbie państwowej.

W służbie zagranicznej, od 1.02. do 1.10.1923, urzędnik na próbnej służbie, od 1.03.1923 w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego MSZ. Przydzielony do placówki, pracował, od 1.10.1923 do 1.07.1924, jako urzędnik na próbnej służbie z tytułem II sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Lipsku, od 1.07.1924 do 16.12.1925 II sekretarz konsularny. Ukończył kurs budżetowo-rachunkowy w MSZ. W dniach 14 i 16.10.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 16.12.1925 do 1.07.1927 II sekretarz konsularny w charakterze attaché poselstwa w Poselstwie RP w Berlinie, a następnie od 1.07.1927 do 30.04.1931 II sekretarz poselstwa tamże. Odwołany do centrali MSZ, był od 1.05. do 1.12.1931 referendarzem w Wydziale Prawno-Konsularnym (K.II.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony, od 1.12.1931 do 4.04.1932 referendarz w Biurze Radcy Ekonomicznego (R.E.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). Następnie od 4.04.1932 do 30.04.1933 referendarz w Wydziale Zachodnim (P.II.) D.P. Kolejny raz skierowany na placówkę, pracował od 1.05.1933 jako wicekonsul w Konsulacie RP w Wiedniu.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 5; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. nlb.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 5, s. 86, nr 6, s. 98, nr 13, s. 266, 1926, nr 1, s. 12, 1927, nr 5, s. 93, 1933, nr 5, s. 38; *RSZ 1932*, s. 28, 136; *Nekrolog*, „Polacy Zagranicą” 1935, nr 10, s. 12.

Kobiałko Franciszek. Ur. 10.10.1902 w Augustówce, Wilańców (wówczas koło Warszawy); zm. po 1948. Syn Józefa i Marianny z d. Czajka.

Po ukończeniu szkoły podstawowej, przez dwa lata uczęszczał do szkoły średniej w Warszawie. W 1920 służył, w czasie wojny polsko-bolszewickiej, jako szeregowiec, w 42. pułku piechoty, od 2.12.1923 do 1.10.1925 w 30. pułku piechoty, przeniesiony do rezerwy w randze plutonowego.

W dniu 1.06.1927 podjął pracę w MSZ, będąc do 18.09.1939 woźnym w ministerstwie, w tym w l. 1937–1939 w biurze wicedyrektora Gabinetu Ministra (G.M.). W 1938 został prezesem lub członkiem zarządu Funduszu Samopomocy Niższych Funkcjonariuszy MSZ.

We wrześniu 1939 ewakuowany, wraz z innymi pracownikami ministerstwa, przez Kutę; 18.09.1939 przekroczył granicę rumuńską, dotarł do Botoșani (Botoszany). Wizę wyjazdową otrzymał 3.10.1939, gdy przebywał w miejscowości Orșova. Wyjechał na Zachód i w okresie 1939–1940 był woźnym w MSZ we Francji; pracował w Angers do 20.06.1940. Pozostał we Francji i od 1.10.1940 do 17.07.1944 czynnie działał w PCK we Francji. 17.07.1944 został aresztowany przez Niemców i wysłany do obozu koncentracyjnego w Dachau, następnie Mauthausen i jego filii w Melk, gdzie przebywał do wyzwolenia obozu przez aliantów. Wrócił do Francji, po wyzwoleniu której pracował od 30.05.1945 do 16.04.1946 w PCK w Grenoble.

W dniu 2.05.1946 wrócił do Polski, gdzie od 20.05.1946 po raz kolejny podjął pracę jako woźny w MSZ TRJN w Warszawie; przydzielony do Wydziału Gospodarczego Departamentu Ogólno-Administracyjnego. Pracę wypowiedziano mu 29.02.1948, ale rozwiązanie stosunku służbowego miało nastąpić 30 czerwca tr. Dalsze losy nieznanne.

Członek Stronnictwa Demokratycznego od 1946.

Żona Anna z d. Szustak (ur. 1908); mieli dzieci: córkę Irenę Marię (ur. 1928) i syna Stefana Jana (ur. 1929).

Odnaczenia: Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Krzyż Kawalerski.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457, s. 2, sygn. 1457a, s. 9, 15, 41, 46, sygn. 1457b, s. 42, 215, 230; AMSZ, BSO, sygn. 5386 – Akta Franciszka Kobiałko.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 2, s. 15; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 581.

Koch Adam. Ur. 30.07.1904 we Lwowie; zm. po 1945. Syn Władysława i Marii z d. Gind.

Uczęszczał, od 1916, do IV Gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie. Jako uczeń uczestniczył w obronie Lwowa w listopadzie 1918, w ramach pospolitego ruszenia. Maturę uzyskał w 1922. Studia odbył w l. 1922–1925 w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie. Doktoryzował się w 1927 na Uniwersytecie w Trieście, uzyskując stopień doktora nauk ekonomicznych.

Pracę w służbie zagranicznej podjął w charakterze pracownika kontraktowego, praktykant od 1.11.1926 do 1.05.1927 w Konsulacie RP w Trieście. W okresie od 1.05. do 1.09.1927 miał przerwę w służbie państwowej. Po powrocie do służby, od 1.09.1927 do 1.10.1932 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, gdzie przynajmniej do 1932 pracował jako referent w Wydziale Emigracyjnym. W tym czasie, dnia 20.03.1929 złożył egzamin wstępny do MSZ; przyjęty, 28.04.1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. Odwołany do centrali MSZ, od 1.10.1932 do 23.02.1933 pracował jako referendarz w Biurze Radcy Prawnego. Następnie od 23.02.1933 przydzielony do Wydziału Ogólnokonsularnego (K.I.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Skierowany na placówkę, od 1.07.1936 do 31.12.1938 pozostawał wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Kijowie. Odwołany do centrali, został mianowany 31.12.1938 radcą w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Od 1.02.1939 został przydzielony do Referatu Wyznań Wydziału Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.).

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany przez Krzemienic do Rumunii, gdzie po dwumiesięcznym pobycie, bez wiedzy min. Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża. Od 25.03.1940 służył w Wojsku Polskim we Francji, jako szeregowiec z cenzusem, w II Dywizji Grenadierów. Po upadku Francji internowany w Szwajcarii w Birmenstorf w kantonie Argowia i w Elgg, kanton Zurych. 31.01.1945 został wyreklamowany z wojska, wyjechał do Wielkiej Brytanii, gdzie dotarł 7.02.1945 i powrócił do pracy w MSZ. Od 1.03.1945 przydzielony do Konsulatu Honorowego RP w Heerlen, ale przynajmniej w dniu 5.07.1945 pracował w Referacie Ekonomicznym Wydziału Amerykańskiego Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Żona Olga Dubieńska z d. Bednarska. Mieli córkę Elżbietę (ur. 1935); żona i córka w 1940 przebywały w Les Sables d'Olonne, Francja.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 219, sygn. 1459D, s. 118, sygn. 1460, s. 2, sygn. 5260, s. 206, sygn. 11654, s. 255–258; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 324, s. 195; AAN, PRM, część VII, sygn. 247, s. 32, 33; HI, MSZ, jednostka 291, s. 801–807 (348.291.11, s. 249–255), jednostka 293, s. 413 (350.293.14, s. 83), jednostka 296, s. 35 (353.296.2, s. 34); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 70, 71 – Koch Adam.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 5, s. 39; RSZ 1932, s. 81, 181; RSZ 1937, s. 146, 178; RSZ 1939, s. 30; *Sprawozdanie Dyrekcji c.k. IV. gimnazjum we Lwowie za lata 1914/15 i 1915/16*, Lwów 1916, s. 58.

Opracowania: *Księga pamiątkowa 50-lecia gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie*, pod red. prof. W. Kucharskiego, Lwów 1928, s. 117; *Obrona Lwowa: 1–22 listopada 1918*, t. 3, oprac. E. Wawrzukowicz i J. Klink, Warszawa 1994, s. 300; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 34.

Koenig Czesław Fabian. Ur. 20.01.1888 w Koninie, woj. poznańskie; zm. po 1954 w USA (?). Syn Gustawa i Janiny z d. Anczyc.

Szkołę elementarną ukończył w Koninie. Dalszą naukę pobierał w Gimnazjum Filologicznym w Kaliszu (1900–1904), skąd został w 1904 relegowany za udział w strajku szkolnym. Miał należeć do Socjaldemokracji Królestwa Polskiego i Litwy. Poddany śledztwu, we wrześniu 1906 wyemigrował do USA, gdzie pracował początkowo jako mechanik w przemyśle metalowym (1907–1911). W okresie 1911–1912 odbył kurs mechaniki praktycznej w Lewis Technical Institute w Chicago, po którym został zatrudniony jako inspektor i instruktor dla firmy „Union Special Machine Co.” w Chicago, gdzie był zatrudniony osiem lat, do 31.10.1920. W międzyczasie, w czerwcu 1917, przyjął obywatelstwo USA.

W służbie zagranicznej od 1.11.1920 dietetariusz, następnie pracownik kontraktowy, referent paszportowy Wydziału Paszportowego Konsulatu Generalnego RP w Chicago; pracował we wszystkich działach, a od 1.06.1923 został referentem Wydziału Prawnego, następnie jego kierownikiem, do 1.10.1945. W pierwszej poł. 1926 był referentem spraw spadkowych i odszkodowań w Wydziale Prawno-Emigracyjnym KG RP w Chicago, jednocześnie zarządzał lokalem konsulatu. W 1932 został referentem prasowym konsulatu. W 1931, po czterech latach nauki, uzyskał świadectwo maturalne w High School Uniwersytetu Illinois. Równoległe z pracą podjął w 1931 studia na Wydziale Handlowo-Prawnym Uniwersytetu Loyola, a po ukończeniu trzyletniego kursu przeniósł się na Wydział Prawa, który ukończył jako bakałarz prawa w czerwcu 1938. Decyzją Sądu Najwyższego USA z 15.12.1938 przyjęty do palestry adwokatów Stanu Illinois z prawem praktykowania w sądach stanowych i federalnych.

Po wycofaniu uznania władzom polskim i formalnemu zaprzestaniu działalności KG RP w Chicago był urzędnikiem, który opiekował się konsulem. We wrześniu 1945 zmuszony był przekazać klucze od budynku konsulatu Departamentowi Stanu USA. W dniu 15.10.1945 został przyjęty do pracy w KG TRJN w Chicago, jako adwokat, gdzie prowadził sprawy prawne. 31.03.1954 zwolniono go z pracy.

Żona Maria z d. Pieprzna; mieli dwóch synów: Cezarego (Cessary) (ur. 1915) i Zdzisława (ur. 1917), obaj urodzeni w Chicago i tam mieszkali.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2075, s. 17, sygn. 2101, s. 134, sygn. 2103, s. 17, 18, sygn. 2104, s. 15, 17, 19, sygn. 2105, s. 6; AMSZ, zesp. 20, Biuro Konsularne, t. 16, s. 27, 46; AMSZ, BSO, sygn. 9806 – Akta Czesława Koeniga; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 76, 77.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 81, 235; RSZ 1933, s. 113; RSZ 1937, s. 121, 246; RSZ 1939, s. 133.

Kopp Tadeusz Stanisław. Ur. 12.02.1879 w Starym Mieście, woj. lwowskie; zm. po 1931. Syn Józefa i Adolfiny z d. Vincenz (Vincens).

Ukończył cztery klasy Gimnazjum im. Franciszka Józefa I we Lwowie, choć nie udało się tego potwierdzić. W okresie 1.05.1898–1.10.1901 służył w armii austriackiej, której szeregi opuścił w stopniu sierżanta rachunkowego. Podjął pracę od 3.11.1901 i pozostał do 20.04.1902 pomocnikiem kancelaryjnym w Sądzie Powiatowym w Sieniawie. Z kolei w okresie od 20.04.1902 do 17.07.1905 solycytator u notariusza w Sieniawie.

Przeniósł się do Jarosławia, gdzie od 3.10.1905 do 13.04.1906 był pomocnikiem kancelaryjnym w Starostwie w Jarosławiu. Po przeniesieniu się, w okresie 5.07.1906–25.04.1907, pracował jako nadzorca przy budowach prowadzonych przez Magistrat m. Lwowa. Od 28.04.1907 do 1.07.1910 był solycytatorem w kancelarii adwokata dr. Edmunda Horwita w Radłowie, pow. Brzesko. Wyjechał do USA, dokąd przybył 9.08.1910. Pracował, od 12.12.1910 do 3.05.1920, jako mechanik w firmie Singer Machine Co. Elizabeth, N.Y., USA. W tym też czasie naturalizował się w Stanach Zjednoczonych. Działał również w organizacjach polonijnych; od 1915 należał do Związku byłych członków Komitetu Obrony Narodowej w USA, a od 1916 członek Polskiej Robotniczej Kasy Chorych w Nowym Jorku.

Ze służbą zagraniczną związał się, będąc od 4.05.1920 do 30.06.1936 pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, w tym kolejno: 4.05.1920–20.04.1921 pracował w Wydziale Paszportowym, 20.04.1921–06.1924 był referentem w Wydziale Przekazowym, 06.1924–1.01.1927 ponownie w Wydziale Paszportowym, 1.01.1927–1.01.1928 w Rachubie, 1.01.–19.06.1928 po raz trzeci w Wydziale Paszportowym, by od 19.06.1928 do 1.02.1929 znów pracować w Rachubie, skąd powrócił, 1.02.1929, do Wydziału Paszportowego, od 1.09.1929 pracował w Wydziale Emigracyjnym. 30.11.1934 uległ poważnemu wypadkowi drogowemu. Po wyzdrowieniu powrócił do pracy w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Z dniem 1.04.1936 wypowiedziano mu pracę; zwolniony z konsulatu 30.06.1936. Równoległe z pracą w konsulacie był czynny od 1921 w Zjednoczeniu Polsko-Narodowym w Brooklynie; również od 1921 był członkiem Towarzystwa im. Jana Kilińskiego, grupy Zjednoczenia Narodowego Polskiego oraz od 1931 Związku Złączonych Komitetów Piłsudskiego w Nowym Jorku.

Ożenił się 11.01.1902 w Sieniawie z Cecylią z d. Gardzielik; mieli syna Stanisława (ur. 1912) oraz wychowanka.

Odznaczenia: Krzyż Legionowy.

Archiwalia: AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 2, s. 94; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 282, s. 13.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 82, 237; RSZ 1933, s. 113.

Korcyl Jan. Ur. 15.07.1885 w Woli Rogowskiej, woj. krakowskie; zm. po 1954. Syn Tomasza i Julianny z d. Boks (Boksow).

Ukończył szkołę ludową. Posiadał wykształcenie średnie. W l. 1906–1909 odbył służbę wojskową w armii austriackiej, którą opuścił. W 1910 lub 1911 przyjechał do USA, gdzie się naturalizował. Od 1911 do 1924 pracował jako naprawiacz kotłów i zastępca maszynisty w kompanii kolejowej Chicago Milwaukee and St. Paul Railroad. Następnie w l. 1924–1938 był „inspektorem mąki” w J.W. Eckhart Company w Chicago i 1939–1944 „core maker” (konstruktor) w Piatt Company również w Chicago.

W dniu 23.01.1944 podjął pracę woźnego w Konsulacie Generalnym RP w Chicago. Pozostawał na tym stanowisku do września 1945. Kontynuował, od 1.10.1946, pracę w charakterze niższego pracownika kontraktowego, po przejęciu Konsulatu przez TRJN w Warszawie. Został zwolniony z pracy 31.03.1954.

Żona Zofia z d. Majcher (ur. 1887). Pobrali się w 1911; mieli troje dzieci: Janinę (ur. 1912), Eugenię (ur. 1914) i Czesława (ur. 1916).

Archiwalia: AMSZ, zesp. 20, Biuro Konsularne, t. 16, s. 30, 46; AMSZ, BSO, sygn. 9799 – Akta Jana Korcyła; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 105, 106.

Korsak Witold Ryszard. Ur. 27.08.1897 w Sewerynowce, Podole; zm. 24.11.2003 w Nowym Jorku. Syn Wiktora i Teofili z d. Zanicka (Zaniecka).

Ukończył gimnazjum. Jako ochotnik wstąpił do wojska (1918–1920), walczył w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Studiował na Uniwersytecie Wiedeńskim, ale dyplom uzyskał w 1921 na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego. Równoległe, od 1.06.1920 do 15.08.1921, urzędnik na próbnej służbie w Wydziale Prezydyalnym Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, od 15.08.1921 do 28.11.1922, w centrali MSZ, początkowo jako bezpłatny praktykant w Wydziale Osobowym Departamentu Administracyjnego, a od 1.11.1921 prowizoryczny urzędnik w Wydziale Konwencji Międzynarodowych Departamentu Administracyjno-Gospodarczego; od 29.03.1922 pomocnik referenta. Skierowany, od 28.11.1922 do 30.09.1926, do pracy w Poselstwie RP w Moskwie na stanowisko attaché poselstwa. W trakcie, w dniach 4 i 5.11.1925 złożył egzamin na stanowisko I kategorii w MSZ. Odwołany do centrali, pracował od 1.10.1926 do 1.04.1927 w Sekretariacie Ministra (S.M.); tam też został od 1.01.1927 referendarzem. Skierowany na następną placówkę, pracował od 1.04.1927 do 30.09.1933 w Poselstwie RP w Wiedniu – jako II sekretarz poselstwa do 30.04.1933, a od tej daty I sekretarz poselstwa. Od października 1932 członek Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, w tym czasie był też członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany z Wiednia 31.08.1933 do centrali, z równoczesnym mianowaniem referendarzem od 1.09.1933; datę odwołania przesunięto na 30.09.1933. Po powrocie, od 1.10.1933 w centrali, przydzielony do Wydziału Osobowego (W.O.) z dniem 6.10.1933. Następnie został przeniesiony z dniem 1.12.1933 do Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Depar-

tamentu Konsularnego (D.K.), tam awansowany na radcę – od 1.01.1935 radca w D.K. Następnie od 1.06.1935 do 30.11.1940 był radcą poselstwa i kierownikiem Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Sofii.

Już w czasie wojny, po ewakuacji placówki z Bułgarii, od 1.12.1940 do 1.03.1943 był konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie; ale dopiero w lutym 1941 strona polska wystąpiła o exequatur dla niego. Został przeniesiony z Palestyny – od 1.03. do 1.09.1943 konsul generalny w Konsulacie Generalnym RP w Bejrucie, Syria. W kolejnej placówce, od 1.09.1943 do 1.11.1944, chargé d'affaires w Poselstwie RP w Addis-Abebie (z siedzibą w Kairze). Stanowisko w Abisynii opuścił wcześniej, gdyż w dniach 3–9.09.1944 odbył podróż z Kairu do Stambułu. Tam formalnie od 1.11.1944 do 25 lub 31.08.1945 był konsulem generalnym w Konsulacie Generalnym RP w Stambule.

Po wojnie pozostał na emigracji, pracując od 1.09.1945 do 30.07.1946 jako kierownik Komisji Likwidacyjnej spraw uchodźczych w Turcji. Kolejnym miejscem pracy, od 1.09.1948 do 30.04.1951, było stanowisko zastępcy delegata International Refuges Organization (IRO) na Turcję. Pracował w Banque Ottomane, Direction Générale pour la Turquie, jednocześnie do 1957 pozostawał przedstawicielem Rządu RP na Uchodźstwie na terenie Bliskiego Wschodu. W 1957 przeniósł się do USA. Został wówczas i był do 1983 min. pełnomocnym, obserwatorem Rządu RP na Uchodźstwie przy ONZ. Udzielał się społecznie, będąc członkiem Skarbu Narodowego i Bratniej Pomocy w Nowym Jorku. Od 1965 pracował też jako bibliotekarz w Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce z siedzibą w Nowym Jorku.

W dniu 11.08.1928 w Wiedniu ożenił się Anitą (Anną) z d. Christiani-Grabieńską-Kronwald i.v. (1894–1981), obywatelką polską.

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski II kl., Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Złoty Medal Skarbu Narodowego dwukrotnie; austriackie: Ehrenzeichen für die Verdienste um die Republik Oesterreich (Za Zasługi dla Republiki Austrii); francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; perskie (irańskie): Medal Pamiątkowy.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 35–38; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2096, s. 31; AAN, KG RP w Jerozolimie, sygn. 15, s. 49; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 36, s. 75, sygn. 41, s. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 583, s. 23; AAN, Posel. RP w Chile, sygn. 47, s. 77; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 363–364, sygn. 247, s. 48–50; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/K, s. 43, 44.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 104, 1926, nr 8, s. 102 (tu: Ryszard Witold), 1927, nr 1, s. 8, nr 3, s. 50, 1933, nr 9, s. 87, nr 17, s. 166, nr 19, s. 187, nr 21, s. 204, s. 211; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 3 (tu: jako Witold), 13 (tu: jako Ryszard Witold); RSZ 1932, s. 30, 156; RSZ 1937, s. 46, 180; RSZ 1939, s. 50.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 67 (tu: Witold Ryszard), 46, 54, 62 (tu jako: Ryszard Witold), 108.

Kossow Marian (Marjan). Ur. 25.03.1890 w Podbereziu, niedaleko Mińska; zm. po 1932. Syn Wacława, ziemianina, właściciela Podberezia, i Zofii z d. Kawecka.

Maturę i studia odbył w Rydze, gdzie na tamtejszej Politechnice uzyskał tytuł kandydata nauk handlowych. W 1913 pracował jako korespondent Towarzystwa Handlowego „L'Air Liquide” w Rydze. Po wybuchu wojny, od 7.01. do 8.10.1915, urzędnik Azowsko-Dońskiego Banku Handlowego w Charkowie, a następnie od 8.09.1915 do 19.03.1918 urzędnik wojskowy Zarządu Komunikacji Wojskowej Armii Północnego Frontu w Rosji. Po przeniesieniu się do Warszawy, na przeł. 1918/1919 był wykładowcą na Kursach Buchalteryjnych Henryka Chankowskiego.

Pracę w służbie zagranicznej podjął, gdy od 25.09.1919 do 15.05.1920 był urzędnikiem na próbnej służbie w charakterze I sekretarza konsularnego w Konsulacie Generalnym RP w Rzymie. Odwołany, od 15.05.1920 do 20.10.1922 I sekretarz konsularny w Wydziale Konsularnym centrali MSZ. Ponownie skierowany na placówkę, od 22.10. do 15.11.1922 tytularny wicekonsul i kierownik, a po mianowaniu wicekonsulem, od 15.10.1922 do 31.01.1924 kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Belgradzie. Odwołany do centrali, od 1.02. do 1.06.1924 pracował w Departamencie Konsularnym. Ponownie skierowany na placówkę, jako wicekonsul z tytułem konsula od 1.06.1924 do 26.10.1925 był kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Helsingforsie (Helsinki). Po awansowaniu na konsula, pozostał tam do 30.09.1927. Z dniem 1.10.1927 odwołany do centrali, gdzie został radcą ministerialnym, zatrudnionym od 1.10.1927 do 1.05.1931 w Departamencie Politycznym. W tym czasie opublikował wraz z Hieronimem Gliwicem pracę pt. *Les Éléments essentiels de l'économie polonaise : monographies reproduites de l'Informateur annuel sur les sociétés anonymes en Pologne* (Warszawa 1929). Po raz kolejny skierowany na placówkę – od 1 lub 11.05.1931 do 31.08.1933 konsul i kierownik Konsulatu RP w Pradze. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Odwołany do centrali, z równoczesnym przeniesieniem od 1.09.1933 w stan nieczynny. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Jego bratem był Wacław (1898–1940), prawnik, absolwent Uniwersytetu Poznańskiego, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej; w 1939 więziony w obozie jenieckim w Starobielsku, zamordowany w Charkowie. Miał również siostrę.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) IV kl.; włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 57–59.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, nr 1, s. 42, 1923, nr 6, s. 110, 1925, nr 12, s. 190, 1926, nr 12, s. 172, 1927, nr 6, s. 104, nr 7, s. 123, nr 8, s. 129, 1933, nr 13, s. 134,

nr 16, s. 160; *RSZ* 1932, s. 30, 168; *RSZ* 1937, s. 49; *RSZ* 1939, s. 53; *Nekrolog*, „Dziennik Wileński” R. XVI, 30 grudnia 1932, s. 1.

Strony internetowe: <https://katyn.ipn.gov.pl/kat/ludzie/ofiary/baza-wyszukiwarka/r30553527,KOSSOW.html> (5.11.2022).

Kozicki Stanisław Izydor, pseud. „Stanisław Lubicz”. Ur. 4.04.1876 w Łempicach, pow. pułtuski; zm. 28.09.1958 w Polanicy Zdroju, Dolny Śląsk. Syn Edwarda, ziemianina, i Zofii z d. Dembińska.

Ukończył Szkołę (Gimnazjum) Filologiczną Wojciecha Górskiego w Warszawie, uzyskując maturę w 1892. Studiował w Wyższej Szkole Rolniczej (Landwirtschaftliche Hochschule) w Berlinie w l. 1894–1897 i na Uniwersytecie w Halle w l. 1897–1899, gdzie uzyskał doktorat z filozofii, w dziedzinie rolnictwa, na podstawie pracy „Über die Saatweite des Körnermaises”, w 1899.

W okresie studiów odbywał liczne praktyki w różnych instytucjach; należał do Związku Młodzieży Polskiej „Zet”. Następnie czynny w ruchu narodowym; od 1899 członek Ligi Narodowej, a od 1902 członek Stronnictwa Narodowo-Demokratycznego. Wiosną 1905 współorganizator Narodowego Związku Robotniczego. Wyjechał do Francji, gdzie w okresie 1907–1908 był wolnym słuchaczem w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu. Dziennikarz i wydawca wielu pism o profilu narodowym, m.in.: w l. 1910–1915 „Gazety Warszawskiej” i wydawanej w Moskwie „Gazety Polskiej” (1914–1918). Należał do powstałego w 1914 Koła Polskich Literatów i Dziennikarzy w Kijowie. Członek Komitetu Narodowego Polskiego, od 1917 pracował w jego delegaturze w Londynie jako kierownik Wydziału Spraw Cywilnych i Wydziału Prasowego, której był inicjatorem.

W Polsce niepodległej podjął na krótko pracę w służbie zagranicznej jako sekretarz generalny delegacji polskiej na konferencję pokojową w Paryżu. Do kraju wrócił na stałe w 1920 i osiadł w Poznaniu, pracował jako dziennikarz. Od 1.01. do 10.1922 oraz w 1924 redaktor „Przeglądu Wszechpolskiego”, a od 08.1922 i w 1923 „Kuriera Poznańskiego”. W listopadzie 1922 wybrany posłem do Sejmu RP z listy państwowej, był wówczas prezesem klubu poselskiego Związku Ludowo-Narodowego (ZLN). Był posłem do lutego 1926; pełnił funkcję referenta budżetowego Sejmowej Komisji Spraw Zagranicznych. W tym czasie był również członkiem Sejmiku Wojewódzkiego w Poznaniu, prezydium Rady Naczelnej Związku Obrony Kresów Zachodnich oraz zarządu ZLN na byłą dzielnicę pruską. Do MSZ przeszedł z „klucza partyjnego”.

W polskiej służbie zagranicznej od 3.02. do 19.12.1926 był posłem w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. Po odwołaniu do kraju, powrócił do pracy dziennikarskiej i publicystycznej. Ponownie wybrany do parlamentu, był w l. 1928–1933 senatorem z listy ZLN z woj. lubelskiego. W końcu lat 30. czynnie działał w Stronnictwie Narodowym i Obozie Wielkiej Polski.

W czasie II wojny światowej przebywał w Warszawie, współpracował z organizacją narodową „Walka” i należał do grupy doradców politycznych Delegatury Rządu RP na Kraj i Komendy Głównej AK. Po powstaniu warszawskim zamieszkał w Krakowie.

Po wojnie, od 1947 zamieszkał w Polanicy Zdroju na Dolnym Śląsku.

Ożenił się w 1907 z Marią z d. Czajkowską.

Jego pamiętniki przechowywane są w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie (zostały opublikowane), spuścizna zaś przechowywana jest w Bibliotece Jagiellońskiej.

Publikacje: publikował w wielu czasopismach, po II wojnie światowej praktycznie ograniczył się do łam tygodnika „Kierunki”. Podejmowaną najczęściej przez niego tematyką była historia, wydał m.in.: *Sprawa włościan w Polsce porozbiorowej* (1909, pod pseud. Stanisław Lubicz), *Sprawa granic Polski na konferencji pokojowej w Paryżu w 1919* (1921), *Niemcy i Polska na tle polityki wojennej* (1927), *Historia Ligi Narodowej (okres 1887–1907)* (Londyn 1964), *Sprawa wschodnia* (b.m.r.w.), *Na Sycylię* (1928). Zajmował się też tematyką rolniczą: *Syndykaty Rolnicze we Francji* (1909).

Odnaczenia: rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) I kl.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 223, s. 30, 53.

Źródła drukowane: *Dz.Urz. MSZ*, 1926, nr 3, s. 35; *RSZ* 1937, s. 140; *RSZ* 1939, s. 162; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paris (b.r.w.), s. 84–87, 90; Kozicki Stanisław, *Pamiętnik 1876–1939*, oprac., przedm. i przypisy M. Mroczo, Słupsk 2009.

Opracowania: Korzeniowski Mariusz, *Za Złotą Bramą. Działalność społeczno-kulturalna Polaków w Kijowie w latach 1905–1920*, Lublin 2009, s. 397; *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 101; Kuniński Robert, „Przegląd Wszechpolski” 1922–1926, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1987, nr 2, s. 78, 79; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 376; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. III: *K–Ł*, Warszawa 1998, s. 201, 202 (tu: bibliografia); Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, nr 165, s. 53, 54.

Koziebrodzki Leopold (Bolesta-Koziebrodzki). Ur. 10.12.1906 w Podhorodyszczach, pow. Trembowla; zm. 2.03.1999 w USA. Syn hr. Leopolda i Marii z d. Stillfried.

Studiował dwa lata na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, następnie dwa lata na Uniwersytecie Warszawskim, tam też w 1928 uzyskał tytuł magistra prawa.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, gdy od 1.12.1928 do 1.11.1930 był bezpłatnym praktykantem w Departamencie Politycznym MSZ. W październiku 1930 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny i od 1.11.1930 do 1.08.1931 został zatrudniony w Departamencie Politycznym (D.P.). Skierowany na placówkę, pracował od 1.08.1931 do 31.12.1933 na stanowisku attaché konsularnego w Konsulacie RP w Kiszyniowie. Z dniem 31.12.1933 odwołany do centrali MSZ, z równoczesnym mianowaniem referendarzem, od 1.01.1934, i przydziałem do Wydziału Wschodniego (P.III.) D.P. Skierowany na placówkę, od 1.01.1936 był II sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Madrycie. Odwołany do centrali, od 30.09.1937 był referendarzem w D.P. 1.01.1939 mianowany radcą w Refera-

cie Centralno-Europejskim Wydziału Zachodniego (P.II.), gdzie był zastępcą kierownika referatu.

We wrześniu 1939 ewakuowany z Warszawy do Krzemieńca. Po przekroczeniu granicy miał z Czerniowiec wyjechać do Transylwanii, dotarł do Botoșani (Botoszany) w Rumunii. Chciał wyjechać do Anglii. 3.10.1939 otrzymał wizę wyjazdową z Rumunii. Po dotarciu do Francji, od 12.1939 do 11.1941 ochotniczo służył w Wojsku Polskim, kolejno w 3. Dywizji Pancerniej, 1. Brygadzie Strzelców i ostatecznie w Sztapie Naczelnego Wodza. Od 11.1941 do 08.1943 speaker w sekcji polskiej BBC i radia Polskiego w Londynie. Powrócił również do służby zagranicznej – od 1.12.1942 zatrudniony w MSZ w Londynie; od 1.12.1943 do 15.04.1944 kierownik referatu w centrali MSZ w Londynie. Następnie w drugiej poł. 1944 pracował w Referacie Łacińskim (P.IV.) Dyrekcji Politycznej MSZ, skąd został przeniesiony od 15.11.1944 na stanowisko kierownika Wydziału Amerykańskiego (P.VII.) Działu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. W czerwcu 1944 należał do współorganizatorów Towarzystwa Przyjaciół Ameryki Łacińskiej w Londynie. Został przydzielony, od 1.04.1944 do 10.1946, jako starszy oficer łącznikowy, w stopniu majora, do Dowództwa 7., potem 3. Armii Amerykańskiej z siedzibą w Heidelbergu w ramach SHAEF. Równocześnie, jeszcze w dniu 5.07.1945, pozostawał urzędnikiem w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie.

Po wojnie pozostał na Zachodzie, pracując od 1.01. do 30.04.1947 w Interim Treasury Committee. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na cmentarzu w Arlington, Virginia, USA.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal Wojska Polskiego, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: War Medal (Medal za Wojnę), Defence Medal (Medal za Obronę), France and German Star (Gwiazda za Francję i Niemcy); francuskie: Médaille Commémorative de la Guerre 1939–1945 (Medal Pamiątkowy za Wojnę); włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1696, k. 108–110; AAN, KNP, sygn. 171, s. 110; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 208, 214, sygn. 1460, s. 2; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 14; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 68–70; HI, MSZ, jednostka 293, s. 994 (350.293.23, s. 666); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 264, s. 77.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 19, s. 186, nr 21, s. 211; RSZ 1932, s. 31, 233; RSZ 1937, s. 181; RSZ 1939, s. 31, 204; *Polscy uchodźcy w Rumunii 1939–1947. Dokumenty z Narodowych Archiwów Rumunii*, t. I, Warszawa–Bukareszt 2013, s. 523.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 36, 110; Smolana Krzysztof, *Towarzystwo Przyjaciół Ameryki Łacińskiej w Londynie*, [w:] *Archiwistyka oraz problemy historii Polski, Polonii i dyplomacji XX wieku*, Lublin 2011, s. 503.

Strony internetowe: <https://www.findagrave.com/memorial/161558410/leopold-bolesta-koziebrodzki#sourceLeopold+Bolesta-Koziebrodzki> (27.11.2022).

Kozłowski Witold. Ur. 28.08.1888 w Grodnie; zm. 17.04.1948 w Paryżu. Syn Lucjana Dominika, fotografa, i Aleksandry z d. von Stackelberg.

Uczęszczał do gimnazjum w Grodnie, maturę obronił w 1906 na Uniwersytecie we Fryburgu w Szwajcarii. W 1906 otrzymał stypendium Marii Jankowskiej, podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego – od 07.1906 do 09.1908, a także w I semestrze 1910/1911, uzyskując absolutorium 23.11.1909, a stopień doktora filozofii UJ w zakresie filologii polskiej 12.07.1911.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od bycia w okresie 1.05.1925–30.09.1929 pracownikiem kontraktowym w Ambasadzie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie; przynajmniej w 1927 zastępca radcy handlowego tamże. Odwołany, od 1.10.1929 do 31.03.1939 pozostał pracownikiem kontraktowym w centrali MSZ jako referent spraw włoskich w Referacie Południowym (P.II.P.) Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Uczestniczył, w okresie 9.10.–20.11.1933, w kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej, prowadził wykłady na temat faszystów z zakresu polityki bezpieczeństwa. Współpracował z redakcją „Polityki Narodów”. Nie udało się ustalić, od kiedy, ale na pewno już od 1937 był kierownikiem Referatu Południowego Wydziału Zachodniego D.P.; tam też został od 1.04.1939 radcą.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany z Warszawy do Krzemieńca, odłączył się od transportu ewakuacyjnego MSZ w Czerniowcach. Z Rumunii udał się do Rzymu, został zatrudniony jako zastępca konsula generalnego w Konsulacie Generalnym RP w Mediolanie, gdzie pracował do 1.01.1940. Ewakuował się wraz z personelem polskich placówek we Włoszech do Francji. Kilka miesięcy później, po jej klęsce, pozostał na miejscu i aktywnie uczestniczył w organizacji Towarzystwa Pomocy Polakom we Francji. Kontynuując swą pracę konsularną, czynnie działał również w PCK.

Po wojnie pozostał na emigracji we Francji. Miał przygotowywać pracę naukową poświęconą starożytnościom słowiańskim.

Został pochowany na cmentarzu polskim w Montmorency pod Paryżem.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Publikacje: obok współpracy redakcyjnej z „Polityką Narodów“, przygotował wiele wykładów wygłoszonych na kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej w l. 1933–1939, a które zachowały się w maszynopisie: „Stanowisko mocarstw wobec problemu naddunajskiego”, „Konflikt hiszpański”, „Morze Śródziemne w polityce międzynarodowej”.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brazylijskie: Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyż Południa) III kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II i III kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 18, 208, 220, sygn. 1462, s. 2, sygn. 1462B, s. 300–369, sygn. 1462D, s. 251–268, sygn. 1462E, s. 101–118, sygn. 1462F, s. 1–19; AAN,

Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; HI, MSZ, jednostka 294, s. 759–762 (351.294.11, s. 594–597).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 84, 131; RSZ 1933, s. 114; RSZ 1937, s. 25, 247; RSZ 1939, s. 31; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II: *czerwiec 1940–czerwiec 1941*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 1995, s. 98; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 97; Zabięło Stanisław, *Na posterunku we Francji*, Warszawa 1967, s. 43, 44.

Opracowania: *Cmentarz polski w Montmorency*, oprac. J. Skowronek oraz A. Bochenek, M. Cichowski i K. Filipow, Warszawa 1986, s. 169; *Corpus studiosorum Universitatis Iagiellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: *K–Ł*, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 542; Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 26; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 24, 50, 68, 79.

Strony internetowe: <https://www.tombeauwpolonais.eu/content/koz%C5%82owski-witold-1888-1948> (9.11.2022).

Krzczkowski Stanisław. Ur. 23 lub 25.07.1904 w Odessie; zm. po 1943. Brak danych o rodzicach.

Ukończył Collège de Vevey w Szwajcarii, następnie uczęszczał do szkoły średniej Gralewskiego w Warszawie, ale świadectwo maturalne uzyskał w Szkole (Gimnazjum) Filologicznej Wojciecha Górskiego w Warszawie, zaliczając 8–10 klasę. Ukończył kurs eksportowy w École des Hautes Études Commerciales w Paryżu. Następnie przez rok studiował w London School of Economics and Political Sciences Uniwersytetu Londyńskiego. Odbył również kurs wakacyjny na Uniwersytecie Oxfordzkim. Ukończył z dyplomem Wyższy Instytut Handlowy w Antwerpii. Miał pracować w firmach Ostrowieckie Zakłady Metalurgiczne i Towarzystwo Akcyjne Budowy Parowozów w Warszawie.

W służbie zagranicznej początkowo był od 8.09.1925 do 31.07.1926 bezpłatnym pracownikiem Wydziału Prasowego MSZ, miał być wówczas sekretarzem wydziału; od 1.08. do 31.10.1926 dietetariusz tamże. Skierowany na placówkę, od 1.11.1926 do 1.12.1927 dietetariusz w Wydziale Prasowym Poselstwa RP w Londynie, równolegle studiował w London School of Economics. W związku ze studiami od 1.12.1927 do 1.11.1933 miał przerwę w służbie państwowej MSZ, pozostawał cały czas w Londynie. Jednocześnie w okresie 1.07.1931–1.01.1932 był korespondentem języków obcych w firmie FABRYKA Wyrobów Technicznych R. Tschakert i Ska, a od 4.01. do 12.08.1932 (wg niektórych źródeł od 1.01.1932 do 10.08.1933) pracował w Centralnej Komisji Przewozu przy Ministerstwie Przemysłu i Handlu – jako sekretarz i kierownik biura. Następnie od 1.11.1933 do 30.11.1935 pracownik kontraktowy Konsulatu Generalnego RP w Ottawie, przydzielony do Konsulatu Honorowego RP w Montrealu, a od 1.12.1935 pracownik kontraktowy, kierownik Wydziału Handlowego w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Od 22.12.1936 miał prawo używania tytułu „attaché ds. handlowych”. Pozostawał tam w następnych latach jako zastępca radcy handlowego i kierownika Wydziału Handlowego. Od 1.10.1938 przydzielony do Konsulatu RP w Bombaju, z siedzibą w Konsulacie Honorowym RP w Singapurze w charakterze pracownika kontraktowego, referenta ds. handlowych. Decyzja na jego prośbę została odwołana. Otrzymał wypowiedzenie z pracy w KG RP

w Nowym Jorku z dniem 1.10.1939, ale nie zostało ono zrealizowane z powodu wybuchu wojny. Pracując nadal w konsulacie, od jesieni 1942 jako attaché konsularny, kierował Referatem Ekonomicznym oraz Morskim w KG RP w Nowym Jorku. Również w 1942 był reprezentantem KG RP w Komisji Konsulów Alianckich ds. morskich, działający pod auspicjami U.S. War Shipping Administration. W maju 1943 był sekretarzem Delegacji Polskiej na Konferencję Rolniczo-Żywnościową Narodów Zjednoczonych w Hot Springs, Virginia. W KG RP w Nowym Jorku pracował do 1.08.1943, kiedy odszedł na własne życzenie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę. Miał dwóch braci: Jerzego, w 1939 majora WP, adiutanta przybocznego Generalnego Inspektora Sił Zbrojnych, w 1943 w Egipcie. Drugi, starszy brat, w czasie II wojny światowej przedostał się przez Francję do USA.

Archiwalia: IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 11, s. 3–55.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 122, 247; RSZ 1939, s. 135, 280.

Krzczkowska Helena. Ur. 1.02.1897 w Zambrowie, ziemia łomżyńska; zm. 21.11.1944 w Londynie. Córka Józefa i Michaliny z d. Kaczyńska.

Ukończyła siedmioklasową szkołę (Holy Family College) w Moskwie. Następnie przez trzy lata przebywała w Anglii, gdzie w okresie 1915–1916 uczyła się w Oxfordzie. Po powrocie pracowała jako prywatna nauczycielka w majątku na Podolu. Przeniosła się do Łomży, gdzie zaangażowała się w Zarządzie Koła Polek jako sekretarka. Następnie podjęła w 1918 studia historyczne na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Warszawskiego.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła 15.06.1919 w charakterze pracownika kontraktowego jako sekretarka w Wydziale Wschodnim i referentka prasowa w Referacie I Wydziału Prasowego Departamentu Politycznego w centrali MSZ. Pracowała tam do 1.02. lub 1.09.1921. Skierowana na placówkę, od 1.09. do 1.11.1921 była prowizoryczną starszą kancelistką w Poselstwie RP w Charkowie. Odwołana, pracowała od 1.11.1921 do 1.08.1928 w Departamencie Politycznym; urzędniczka w Wydziale Prasowym (P.VI.). 1.01.1925 mianowana sekretarzem i przyjęta na stały etat. W okresie od 1.08.1928 do 31.01.1931 przebywała na urlopie bezpłatnym, była w tym czasie pracownikiem kontraktowym w Ambasadzie RP w Londynie. Od 1.02.1931 powróciła do pracy w Departamencie Politycznym jako sekretarka i referentka w Referacie Politycznym Wydziału Prasowego (P.VI.); awansowana, od 1.02.1934 do 31.03.1935 była tam sekretarzem administracyjnym. Przeniesiona, od 1.04.1935, do pracy w Departamencie Konsularnym, a od 1 lipca tr. do Gabinetu Ministra (G.M.). Od 1.01.1936 mianowana podreferendarzem. Nie udało się ustalić, od kiedy, ale na pewno już w 1937 pracowała w Referacie Archiwalnym (G.M.A.) w G.M.

We wrześniu 1939 ewakuowana transportem MSZ z Warszawy, dotarła z nim do Krzemieńca lub Kut. Nie wyjechała do Rumunii, ale przedostała się na Litwę i stamtąd wyjechała do Paryża. Prawdopodobnie już od stycznia 1940 pracowała jako pracownik kancelaryjny w Ambasadzie RP w Londynie; prowadziła archiwum oraz dział wizowy, a także była tam stenotypistką. Pracowała jeszcze w sierpniu 1944. Nie ustalono miejsca pochówku.

Nie założyła rodziny.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 129, sygn. 1756, s. nlb., sygn. 1767, s. 22, sygn. 1777, s. 97; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 19, 209, sygn. 9296, s. 106–108; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 4; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 481, 482; Arch. UW, sygn. RP-4374 – Krzyczkowska Helena; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 193–196, 337 (81.70.4, s. 689–693, 833).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 93, 1925, nr 1, s. 9, 1936, nr 1, s. 16; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 8, 30; RSZ 1932, s. 32, 135; RSZ 1937, s. 22, 183; RSZ 1939, s. 28, 206.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79.

L

Langer Olgierd. Ur. 1.06. lub 1.07.1896 we Lwowie; zm. 11.09.1970 w Boulder, Colorado, USA. Syn Stanisława i Wandy z d. Gruzel.

W okresie 1919–1920 pracował w Państwowym Urzędzie Zakupu Artykułów Pierwszej Potrzeby P.U.Z.A.P.P. w Bukareszcie, jako sekretarz zarządu, następnie, 1920–1921, urzędnik w Guaranty Trust Company w Nowym Jorku. Po powrocie do kraju: w okresie 1922–1923 kierownik sprzedaży w Polskim Towarzystwie Handlowym we Lwowie, 1923–1924 dyrektor sprzedaży Fabryki Wyrobów Spożywczych „KŁOS” we Lwowie. Absolwent Uniwersytetu Lwowskiego, profesor ekonomii. W 1925 członek Rady Profesorów Wyższej Szkoły dla Handlu Zagranicznego we Lwowie; stał się tam prekursorem w badaniach nad reklamą, prowadząc temat techniki ogłoszeń. W l. 1925–1927 urzędnik w Konsulacie Generalnym USA w Warszawie. Ukończył w 1929 również Business School na University of Harvard. W l. 1929–1931 zastępca dyrektora lub dyrektor w firmie J. Walter Thompson Company, oddział w Warszawie. W okresie 1932–1933 rzeczoznawca sądowy dla spraw organizacji przedsiębiorstw przemysłowych. Następnie od 15.02. do 30.04.1934 szef propagandy w firmie Fr. Karpiński S.A. w Warszawie.

Od 1.06.1934 do 31.03.1935 pracownik kontraktowy, referent handlowy/attaché handlowy Ambasady RP w Waszyngtonie; w okresie 1.04.–31.08.1935 pracownik kontraktowy, referent handlowy w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, następnie zwolniony. W okresie 1936–1937 szef propagandy i intensyfikacji sprzedaży w firmie CENTROPAPIER w Warszawie. Od 15.05.1938 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Od 16.05.1938 do 31.12.1939 pracownik kontraktowy, referent ds. handlowych/attaché ds. handlowych w KG RP w Nowym Jorku z siedzibą w Agencji Konsularnej RP w Filadelfii. W 1945 konsul, kierownik Konsulatu RP w Detroit. Dalsze losy nieznane.

Żona Róża (Rulka) z d. Godlewska. Mieli dwoje dzieci; córka Barbara, po mężu Joy (1946–2020).

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 240, sygn. 2964, s. 28; AAN, Wicekonsulat RP w Koszycach, sygn. 48, s. 61, 64; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 12, s. 21–39; archiwum K. Smolany.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 135, 280.

Leitgeber Bolesław (v. Lejtgeber). Ur. 7.07.1900 w Poznaniu; zm. 24.01.1993 w Truro, Kornwalia. Syn Jana, kupca, i Marii z d. Otmianowska.

W 1919 ochotniczo służył w wojsku w czasie wojny polsko-bolszewickiej. Studiował przez rok Architekturę na Politechnice Warszawskiej, następnie przeniósł się na studia prawniczo-ekonomiczne Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie był przez trzy lata – do 1924; magister prawa i ekonomii.

W służbie zagranicznej od 1.01.1924, został przyjęty w charakterze praktykanta w centrali MSZ. W 1925 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny. Odbił dłuższą podróż służbową do Kanady i Stanów Zjednoczonych jako kurier dyplomatyczny. Od 1.07.1925 mianowany referendarzem w Referacie Niemieckim Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). W 07.–08.1927 otrzymał stypendium z MSZ w celu odbycia kursu prawa międzynarodowego w Akademii Prawa Międzynarodowego w Hadze. Następnie powrócił, do 15.04.1928, do centrali MSZ. Skierowany na placówkę, od 16.04.1928 mianowany attaché poselstwa z przydziałem do Poselstwa RP w Kopenhadze, gdzie objął kierownictwo Wydziału Konsularnego. 1.07.1929 został mianowany II sekretarzem poselstwa tamże, pozostał na tym stanowisku do 1.09.1932; w 1932 przez pewien czas miał być chargé d'affaires poselstwa, ale nie udało się tej informacji potwierdzić. We wrześniu 1932 odwołany do centrali i z dniem 28.02.1933 zwolniony ze służby państwowej. Podjął pracę jako korespondent „Kuriera Polskiego” w Berlinie, skąd przeniesiono go w tym samym charakterze do Londynu.

Wojna zastała go w Londynie, gdzie został reaktywowany w służbie zagranicznej i 14.11.1939 przydzielony do Ambasady RP w Londynie jako referent ds. prasowych. 15.01.1940 mianowany I sekretarzem ambasady; był tam też członkiem grupy Informacji i Dokumentacji. Przeniesiony, od 1.10.1943 referendarz w Urzędzie Ministra Delegata Rządu dla Spraw Bliskiego Wschodu w Kairze. Pozostał na tym stanowisku prawdopodobnie do chwili wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie.

Po zakończeniu działań wojennych przyjechał do Polski w 1945, ale bardzo szybko wrócił do Londynu. Znalazł pracę w powstających właśnie biurach ONZ, w związku z tym wyjechał do Nowego Jorku. Jako przedstawiciel ONZ uczestniczył w misjach pokojowych do krajów, takich jak Indie czy państwa Afryki Zachodniej. Następnie pracował w Genewie, aż do przejścia na emeryturę w 1960. Poświęcił się wówczas pisarstwu i malarstwu. Jeszcze w okresie wojny, w 1941 otwarto jego wystawę malarstwa olejnego w londyńskiej galerii „J. Leger & Son”, poświęconej trwającej wojnie. Po wojnie i przejściu na emeryturę podróżował po Bliskim Wschodzie, Afryce i Europie Zachodniej, poszukując inspiracji

malarskich. Wyjechał również do Indii, w Aydar koło Madras przebywał w centrum teozoficznym. Po powrocie do Genewy, pod koniec życia przeniósł się wraz z żoną do Truro w Kornwalii.

Prawdopodobnie dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną miała być cudzoziemka, której danych nie udało się ustalić, ale przed 1940 byli już rozwiedzeni. Drugą żoną była Aleksandra Ludwika z d. Pułaska (1913–1996).

Publikacje: autor wielu książek: *Kopenhaga klucz Bałtyku* (Toruń 1934, 2. wyd. 1935), *Port kopenhaski* (Toruń 1935, 2. wyd. Seraphim 1936); *Rzym w radościach i troskach dawnej Polski: momenty historyczne* (Londyn 1941); *Obrazy ze stolicy Anglii* (Jerozolima 1945); *East and West in man's perennial quest* (Calcutta 1976), *Desire and suffering: an essay on Eastern and Western views* (Calcutta 1978); wspomnieniowej *Bez przesądów i lęku: z albumu poznańskiego dyplomaty malarza i podróżnika* (Poznań 1979). Ostatnia książka, którą napisał nosiła tytuł *Rzym w radościach i troskach dawnej Polski* (Londyn 1991), dotyczyła relacji Watykanu i państwa polskiego. Był też autorem bardzo wielu artykułów, m.in. *Europejskie tło narodzin Akademii Krakowskiej*, „Zeszyty Historyczne” 1991, z. 97, s. 11–23.

Odnaczenia: duńskie: Dannebrog orderen (Order Dannebrog) I kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1739, s. 128, sygn. 1756, s. nlb., sygn. 1767, s. 8, sygn. 1777, s. 97, sygn. 1778, s. 98; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 11, sygn. 1489, s. 17; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 248, s. 7; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 5, s. 514, 515 (6.5.3, s. 511, 512), jednostka 70, s. 173, 200, 201, 220 (81.70.4, s. 669, 696, 697, 716); HI, MSZ, jednostka 293, s. 860, 965 (350.293.20, s. 532, 637).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 4, s. 50, 1925, nr 6, s. 104, 1933, nr 5, s. 40, nr 137, s. 137; Monitor Polski, 1928, nr 129, s. 2; RSZ 1932, s. 34, 172; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. III: *I VIII 1941–31 VII 1942*, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Kowalska, A. Gładysz, G.P. Urban, Lublin–Warszawa 2022, s. 181, 183, 514, 515.

Linda-Lipaczyński Czesław (v. Lipczyński-Linda). Ur. ok. 1900 (?); zm. po 1955. Brak danych o rodzicach.

W 1918 był członkiem Towarzystwa Biblioteki Publicznej w Warszawie.

W 1921 był zastępcą delegata mieszkaniowego, przydzielony do Oddziału Gospodarczego Kancelarii Ogólnej MSZ. Przydzielony, choć nie wiadomo od kiedy, być może do 1.06.1923 p.o. urzędnika kontraktowego, pomocnika referenta w Konsulacie RP w Zagrzebiu. Od 1.06.1923 w Wydziale Konsularnym Delegacji RP w Konstantynopolu z prawem do używania tytułu II sekretarza konsularnego. Być może w 1924 lub 1925 odwołany do centrali MSZ. W 1925, do 31.12.1926, przydzielony do Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Moskwie, w charakterze I sekretarza konsularnego. Od 1.01.1927 przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. Prawdopodobnie w 1932 przeniesiony na stanowisko I sekretarza konsularnego w Konsulacie RP w Chicago, tam też otrzymał prawo używania tytułu wicekonsula. Został odwołany z dniem 31.12.1933 do centrali z równoczesnym mianowaniem asesorem od 1.01.1934. Być może w 1935 pracował jako urzędnik MWRiOP. Dalsze losy nieznane. Być może w 1955 mieszkał w Jeleniej Górze.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, nr 8, s. 175, 1925, nr 5, s. 72, 1927, nr 1, s. 10, 1933, nr 16, s. 159; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 18; *RSZ 1932*, s. 35, 235.

Strony internetowe: <https://mbc.cyfrowemazowsze.pl/Content/56791/00055996%20-%20Spr%20Komitetu%20Tow%20biblioteki%20Publ%201918%20-%20Inf027%20-%20Kopia.pdf>; <https://jbc.jelenia-gora.pl/dlibra/publication/27600/edition/25714/content>.

Lisiecki Tadeusz. Ur. 4.07.1896 w Warszawie; zm. po 1953. Syn Władysława i Antoniny z d. Gaidzińska.

Ukończył siedmioklasową szkołę A. Jezierskiego w Moskwie. Podjął działalność w Komitecie Narodowym Polskim 5.04.1918 – jako sekretarz w Biurze Prezydium KNP, a od 2.03.1919 jako sekretarz w kancelarii delegata politycznego. W styczniu 1919 towarzyszył Maurycemu Zamoyskiemu, jako delegatowi KNP, w podróży do Polski.

Od 1.11.1919 prowizoryczny urzędnik w Biurze Szyfrów centrali MSZ, od 1.01.1921 pomocnik referenta tamże. 1.03.1923 pomocnik referenta w Oddziale Kurierów (O.K.) Wydziału Osobowego (A.I.) Departamentu Administracyjnego. Od 1.07.1928 naczelnik kancelarii, od 1.07.1929 asesor, a od 1.02.1934 podreferendarz. W 1932 asesor w Wydziale Szyfrów. W 1937 i 1939 podreferendarz w Referacie Szyfrów (G.M.S.) w Gabinetie Ministra (G.M.).

We wrześniu 1939 ewakuowany transportem MSZ z Warszawy do Krzemieńca, odłączył się od transportu w Czerniowcach. Dotarł do Slanic w Rumunii, był tam jeszcze 1.10.1939, następnie w Botoșani (Botoszany). W okresie 30.09.1939–17.06.1940 pracował w Wydziale Szyfrów MSZ we Francji. Od 12.1939 do 16.04.1940 zastępca kierownika Wydziału Szyfrów w centrali MSZ w Angers. Od 07.1940 do 12.1944 pracował w Towarzystwie Pomocy Polakom we Francji, w Lourdes i Mont-Dore. We wrześniu 1940 miał być oddelegowany do Madrytu na szyfranta, ale nie doszło do tego. Od 12.1944 do 16.01.1945 w Ambasadzie RP w Paryżu. Od 16.01. do 5.07.1945 w Wydziale Szyfrów w centrali MSZ w Londynie. Przynajmniej w dniu 5.07.1945 pracował w Referacie Technicznym Biura Szyfrów MSZ w Londynie.

Prawdopodobnie od drugiej poł. 1945 do 31.03.1947 pracował w Interim Treasury Committee w Londynie. Od 1.04.1947 do 1.10.1953 w Komitecie dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, KNP, sygn. 222, s. 19, sygn. 239, s. 5, sygn. 245, s. 9; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 21, 208, 212, 229; AAN, PRM, część VIII, sygn. 6, s. 145, 146; HI, MSZ, jednostka 292, s. 82 (348.292.2, s. 764).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 94; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 3; *RSZ 1932*, s. 35, 140; *RSZ 1937*, s. 22, 187; *RSZ 1939*, s. 28, 211.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 27, 32, 72, 113.

Ł

Łazarski Otmar Artur Stanisław Jerzy. Ur. 25.11.1884 w Białej, woj. krakowskie; zm. 22.08.1970 w Krakowie. Syn Stanisława, adwokata w Wadowicach, posła na Sejm Krajowy i członka Rady Państwa w Wiedniu, i Marii (Marty) z d. Szermańska.

W 1903 uzyskał maturę w IV Gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie. Absolwent prawa w Krakowie, gdzie studiował w l. 1903–1905, a następnie w Wiedniu. Od 1911 pracował w austro-węgierskiej administracji, poczynając od stanowiska praktykanta koncepcyjnego w starostwie w Oświęcimiu i koncypienta w namiestnictwie we Lwowie. W czasie I wojny światowej przeszedł

do dyplomacji austriackiej.

W polskiej służbie zagranicznej od 1918. W okresie 1.04.1920–8.12.1922 w Wydziale Prasowym MSZ. Następnie od 9.12.1922 do 31.12.1924 pracował w Przedstawicielstwie Państwa przy Komisji Mieszanej i Trybunale Rozjemczym w Katowicach. Odwołany, od 1.01. do 14.06.1925 w centrali MSZ, przydzielony do Biura Szyfrów MSZ. Mianowany 15.06.1925 I sekretarzem legacyjnym i przydzielony w charakterze I sekretarza legacyjnego do Poselstwa RP w Wiedniu, gdzie pracował do 31.12.1926. Odwołany 30.11.1926 do centrali. Od 1.01.1927 do 31.05.1928 był zastępcą Naczelnika Wydziału Osobowego (G.M.O.) w Gabinetie Ministra (G.M.); zastępca radcy prawnego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.06.1928 radca poselstwa w Poselstwie RP w Budapeszcie, tam też od 21.06.1929 do 1.06.1931 chargé d'affaires. Odwołany, od 1.06.1931 w centrali i od 1.07.1931 przeniesiony w stan nieczynny. 1.01.1932 przeszedł w stan spoczynku. Dalsze losy nieznane.

Członek Zakonu Maltańskiego, 30.04.1926 otrzymał godność Kawalera Magistralnego.

Żona Janina, baronowa Christiani-Grabieński-Kronauge von Kronwald (1892–1978), pobrali się około 1910. Miał siedmioro rodzeństwa: Romana (1887–1969) (zob.), Edgara (1888–1940), prawnika, zawodowego wojskowego poległego we Francji, Felicję (ur. 1890), Teodorę (ur. 1892) i Artura (ur. 1897), legionistę, a także zmarłych w dzieciństwie Artura i Kornelię.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1459, s. 4; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 165, s. 31.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1925, nr 8, s. 121, 1926, nr 9, s. 118; RSZ 1937, s. 132; RSZ 1939, s. 149; *Kronika. Zakony rycerskie*, „Herold. Organ Kolegium Heraldycznego” [Warszawa], [z.] 2, 1932, s. 45.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: K–Ł, pod red. K. Stopki, Kraków 2009, s. 1075 (tu zapisany jako: Artur Otmar Stanisław); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 103; *Księga pamiątkowa 50-lecia*

Gimnazjum im. Jana Długosza we Lwowie, pod red. prof. W. Kucharskiego, Lwów 1928, s. 99; *Zdrada Jerzy Łazarski Stanisław (1849–1938)*, [w:] PSB, t. 18, 1973, s. 292; Żukowski Przemysław M., *Pracownicy i absolwenci Uniwersytetu Jagiellońskiego w polskiej służbie zagranicznej, 1918–1945*, „Zeszyty Historyczne” 2008, nr 165, s. 56.

Strony internetowe: <https://www.sejm-wielki.pl/b/sw.154450> (25.10.2021).

Łazarski Roman Leonard Mieczysław. Ur. 25.05.1887 w Białej, woj. krakowskie; zm. w 1969. Syn Stanisława, adwokata w Wadowicach, posła na Sejm Krajowy i członka Rady Państwa w Wiedniu, i Marii (Marty) z d. Szermańska.

Doktor prawa, nie udało się ustalić, gdzie i kiedy obronił swą dysertację. W okresie 1907–1908 odbył jednoroczną służbę, po której od 05.1912 do 14.06.1914 został zatrudniony w austriackim Ministerstwie Skarbu. Następnie od 14.06.1914, formalnie do 11.1918, pracował w austriackim MSZ.

Pracę w polskiej służbie zagranicznej rozpoczął, będąc od 10.04. do 1.06.1919 na próbnej służbie w Departamencie Politycznym centrali MSZ. W okresie od 1.06.1919 do 30.05.1921 wicekonsul z tytułem konsula w Konsulacie RP w Bukareszcie. 1.01.1920 mianowany konsulem w Konsulacie RP w Bukareszcie; 21.02.1920 Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał jego list akredytacyjny na konsula RP w Bukareszcie. Przeniesiony, od 30.05. do 27.06.1921 konsul w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie, tam też w okresie 27.07.1921–1.09.1922 zastępca konsula generalnego w KG RP w Berlinie (w międzyczasie prowizoryczny kierownik KG RP w Bytomiu, Beuthen). Odwołany, od 1.09.1922 do 1.10.1924 konsul i zastępca naczelnika Wydziału Osobowego w centrali, a od 1.03.1923 konsul p.o. naczelnika Wydziału Osobowego (A.I.) Departamentu Administracyjnego. Następnie od 1.10.1924 do 1.07.1926 naczelnik Wydziału Osobowego (Osobowo-Organizacyjnego) w centrali. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.06.1926 do 1.01.1928 radca poselstwa w Poselstwie RP w Ankarze (w międzyczasie był tam chargé d'affaires). Przynajmniej w lipcu 1926 kierownik Wydziału Konsularnego tamże. W lipcu 1927 formalnie miał być przeniesiony do Poselstwa RP w Wiedniu, ale po śmierci posła Józefa Wierusz Kowalskiego został mianowany chargé d'affaires w Ankarze. Od 1.01.1928 do 1.03.1929 pracował jako radca poselstwa w Poselstwie RP w Wiedniu. Następnie został przeniesiony i od 1.03.1929 do 31.03.1933 konsul generalny i kierownik w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu. Odwołany do centrali z dniem 31.03.1933 z równoczesnym mianowaniem radcą ministerialnym od dnia 1.04.1933, ale też z tą samą datą przeniesiony w stan nieczynny. Z dniem 1.10.1933 przeniesiony w stan spoczynku. Przynajmniej od 1932 pozostawał członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Cybulska; mieli dwoje dzieci. Miał siedmioro rodzeństwa: Otmara (1884–1970) (zob.), Edgara (1888–1940), zawodowego wojskowego poległego we Francji, Felicję (ur. 1890), Teodorę (ur. 1892) i Artura (ur. 1897), legionistę, a także zmarłych w dzieciństwie Artura i Kornelię.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Ankarze, sygn. 84, s. 34, 55; AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 272; AAN, KCNP, sygn. 73, s. 124; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 216; AAN, Posel. RP w Bukareszcie, sygn. 481, s. 7; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Sztokholmie, sygn. 83, s. 30; AAN, PRM, część VIII, sygn. 249, s. 18–20.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 41, 1923, nr 6, s. 94, 1926, nr 6, s. 77, nr 12, s. 182, 1927, nr 7 s. 123, 1929, nr 4, s. 83, 1933, nr 3, s. 23, nr 5, s. 40, nr 18, s. 175; Monitor Polski, 1928, nr 145, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 40; RSZ 1932, s. 36, 201; RSZ 1937, s. 86, 117; RSZ 1939, s. 93, 128.

Łępkowski Konstanty. Ur. 23.06.1895 w Sanoku; zm. po 1952 w Warszawie (?). Syn Jana, urzędnika administracyjnego, i Jadwigi z d. Micińska.

Do szkół uczęszczał we Lwowie, tam w 1905 ukończył cztery klasy szkoły powszechnej, a w 1913 ośmioklasowe gimnazjum we Lwowie. Studia prawnicze, w l. 1914–1918, odbywał na Uniwersytecie w Wiedniu, ale doktoryzował się w 1919 na Uniwersytecie Jagiellońskim. W l. 1919–1921 odbył uzupełniające studia dyplomatyczno-historyczne w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu (École Libre des Sciences Politiques).

W 1920 był praktykantem w Poselstwie RP w Paryżu. Przyjęty do pracy w l. 1921–1925 jako attaché w Poselstwie RP w Wiedniu; z tym, że od 1.03.1923 do 30.06.1925 jako attaché honorowy. Być może w międzyczasie, w 1925, przez jakiś czas był sekretarzem w Poselstwie RP w Pradze, ale nie udało się tego potwierdzić. Po 30.06.1925 pracował w centrali MSZ, tam też został 31.01.1926 praktykantem na służbie przygotowawczej w ministerstwie. W 1926 miał być zwolniony ze służby, ale pozostał do 1927 jako referendarz w centrali. Sam podawał, że odszedł w konsekwencji zamachu majowego.

Po odejściu z MSZ, w l. 1927–1933 pracował jako prokurent w Banku Przemysłowym we Lwowie, skąd odszedł na własne życzenie. Z kolejnego miejsca zatrudnienia, jako radca, w okresie 1934–1935 w Izbie Handlowo-Przemysłowej we Lwowie, również odszedł na własne życzenie. Pracując następnie w l. 1935–1939 jako przedstawiciel Firmy Naftowej we Lwowie, również ostatecznie odszedł na własne życzenie.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuował się do Rumunii. Na uchodźstwie zajmował się pisanem artykułów i książek. W Rumunii przebywał do końca wojny. 28.06.1946 przyjechał z Rumunii do Katowic. W 1946 wstąpił do PPR. Już 15.07.1946 złożył podanie o przyjęcie do pracy w MSZ TRJN. Rozpoczął tam pracę, od 1.02. do 1.03.1947 był kierownikiem ds. ekonomicznych Centrali Planowania. Od 1.03.1947 przydzielony do Wydziału Amerykańskiego w charakterze umysłowego pracownika kontraktowego. Przeniesiony od 1.04.1947 do Wydziału Południowo-Wschodniego MSZ, gdzie kierował referatem stosunków gospodarczych z krajami kompetencji wydziału. 15.07.1948 został przeniesiony do Wydziału Zagranicznego Departamentu Prasy i Informacji. W lutym 1950 referent w Wydziale Obsługi Placówek Departamentu Prasy i Informacji MSZ PRL. 31.05.1950 rozwiązano z nim stosunki służbowe, uznając go za „element politycznie obcy”.

Jeszcze we wrześniu 1952 pracował lub starał się o pracę w Komitecie do Spraw Radiofonii „Polskie Radio” w Warszawie.

W dniu 17.04.1948 ożenił się w Warszawie z Ireną z d. Bonaby.

Archiwalia: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/42, s. 3; AMSZ, BSO, sygn. 7269 –Akta Konstantego Łępkowskiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 100, 1925, nr 5, s. 74, 1926, nr 2, s. 24.

Łępkowski Rafał Jan. Ur. 7 lub 27.05.1903 w Czaszynie, pow. Lesko, woj. lwowskie; zm. 5.10.1991 w Waszyngtonie. Syn Tadeusza i Zofii z d. Łobaczewska.

Naukę rozpoczął od czteroklasowej szkoły powszechnej. Następnie uczęszczał do I Gimnazjum Państwowego im. Adama Mickiewicza w Samborze, gdzie uzyskał maturę w 1922. W trakcie nauki, w okresie 1.07.–30.09.1920, służył w Małopolskich Oddziałach Armii Ochotniczej. W tym samym roku rozpoczął studia w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie, które ukończył w 1925. Odbył obowiązkową służbę wojskową, od 8.07.1925 do 30.09.1926, w szeregach 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich; ukończył ją w randze podporucznika rezerwy kawalerii. Podjął pracę na Targach Wschodnich we Lwowie, od 1.09.1926 do 15.05.1928.

Pracę w służbie zagranicznej zaczął, od 15.05.1928 do 30.11.1929, jako umysłowy pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Hamburgu. Przeniesiony, od 1.12.1929 do 31.12.1932 pracownik kontraktowy, referent handlowy w Konsulacie Generalnym RP w Królewcu (Königsberg). Został odwołany do centrali MSZ, gdzie od 1.01.1933 do 31.01.1934 był praktykantem, a od 1.02.1934 referendarzem w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Ponownie skierowany na placówkę, został od 1.02.1935 attaché konsularnym w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, a następnie od 1.03.1937 attaché ambasady w Ambasadzie RP w Waszyngtonie; tam też został mianowany od 1.09.1937 II sekretarzem ambasady. Pozostał na tym stanowisku do 15.12.1939. Otrzymał urlop bezpłatny od 15.12.1939. Powrócił do pracy i od 1.04.1942 został I sekretarzem Ambasady RP w Waszyngtonie; pozostał na tym stanowisku do 1945.

Po wojnie pozostał na emigracji w Waszyngtonie. Od 1980 był członkiem Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce z siedzibą w Nowym Jorku. Dalsze losy nieznanne.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Medal za Wojnę 1918–1921; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 159, 167, 170; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1 [Lista przedwojennych...]; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/Ł, s. 15, 16 – Łępkowski Rafał Jan.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 87, 217; RSZ 1933, s. 116; RSZ 1937, s. 120, 188; RSZ 1939, s. 132, 213; *Sprawozdanie Dyrekcji Gimnazjum I. imienia Adama Mickiewicza w Samborze za rok szkolny 1921*, Sambor 1921, s. 20; *Lista członków Instytutu*, „Biuletyn Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce”, luty 1981, s. 28.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65.

Strony internetowe: <https://www.pilsudski.org/data/biuletyn/Biuletyn-49-01.pdf> (17.11.2022).

Łubieński Michał Tomasz. Ur. 3.04.1896 w Kijowie; zm. 7.06.1967 w Londynie. Syn Michała, ziemianina i przemysłowca, i Władysławy z d. Wierzbicka.

Od czasów szkolnych uczestniczył w ruchu niepodległościowym, należał w tym czasie do Związku „Pet” i „Zet”. Od 20.07.1917 do 1.01.1918 odbył służbę w armii rosyjskiej – chorąży artylerii. 15.10.1918 ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu w Moskwie.

Ze służbą zagraniczną związał się, będąc od 20.08.1918 do 20.02.1920 pracownikiem kontraktowym w Przedstawicielstwie RP na Rosję w Moskwie. Następnie, od 20.02.1920 do 20.09.1921, pracował w centrali MSZ jako prowizoryczny referent. Wobec sytuacji na froncie wojny polsko-bolszewickiej, od 11.07. do 1.12.1920 służył w Wojsku Polskim w randze podporucznika artylerii konnej. Po powrocie do MSZ został skierowany na placówkę, od 20.09.1921 do 1.11.1922 był II sekretarzem legacyjnym w Poselstwie RP w Charkowie, Ukraina. Odwołany, od 1.11.1922 do 15.12.1924 był II sekretarzem legacyjnym w centrali MSZ w Wydziale Wschodnim (D.V.) Departamentu Politycznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 15.12.1924 do 1.10.1926 był II sekretarzem legacyjnym i kierownikiem Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Sofii. Przeniesiony, pracował od 1.10.1926 do 31.10.1929 jako II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Rydze; awansowany, od 1.02.1928 I sekretarz poselstwa tamże. Odwołany, od 31.10.1929 do 6.07.1931 radca ministerialny i kierownik referatu w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Politycznego, a następnie od 12.04.1932 do 6.03.1933 kierownik Referatu Gdańskiego w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.). 6.03.1933 został zastępcą lub p.o. zastępcy naczelnika Wydziału P.I. W październiku 1932 został zastępcą rzecznika Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, a w 1936 powołany na członka Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Kolejnym miejscem pracy, od 15.04.1935 do 09.1939, było stanowisko dyrektora Gabinetu Ministra (G.M.). Należał do najbliższych współpracowników min. Józefa Becka, który zlecał mu specjalne zadania, np. ws. pertraktacji z Węgrami na temat zajęcia Rusi Zakarpackiej czy negocjacje w sprawach gdańskich z Niemcami. W tym czasie uczestniczył jako wykładowca w kursach naukowych dla urzędników służby zagranicznej. Przedstawił tam przynajmniej dwa wykłady: „Taktyka dyplomatyczna” i „Metody polityki zagranicznej”.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuował się transportem MSZ do Słanic w Rumunii. Starł się o przyjęcie do wojska, co umożliwiło mu wyjazd do Francji, gdzie był m.in. krótko więziony w obozie odosobnienia w Cerizay. W czerwcu 1940 wyjechał do Wielkiej Brytanii, służył tam w Polskich Siłach Lotniczych jako oficer łącznikowy i tłumacz.

Po wojnie pozostał na emigracji w Wielkiej Brytanii. Służył w Dowództwie Polskich Sił Lotniczych w Londynie, a następnie został sekretarzem angielsko-polskiej komisji likwidacyjnej. Pracował też jako instruktor języków obcych dla wojskowego personelu brytyjskiego. Działał również na polu emigracyjnym; 25.09.1946 wybrany członkiem Komisji Rewizyjnej Instytutu Badań Spraw Międzynarodowych w Londynie.

Pochowany na londyńskim North Sheen Cemetery.

Z Heleną z d. Krasicka ożenił się 29.01.1924; mieli syna Tomasza. Żona została 26.02.1936 wybrana wiceprzewodniczącą Zarządu Koła Rodzin Urzędniczych przy MSZ. We wrześniu 1939 ewakuowana transportem MSZ do Krzemieńca i dalej do Słanic w Rumunii. Wyjechała wraz z synem do Francji i w 1940 przebywała w Salies-du-Salat, Haute-Garonne. Syn wstąpił w czasie wojny do służby w Polskiej Marynarce Wojennej.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III i V kl., Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) II kl.; bułgarskie: Order Narodowy Zasługi III i IV kl.; estońskie: Valgetahe teenetemark (Order Białej Gwiazdy) III kl., Kaitseliid Kotkarist (Order Orła) III kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii) I i II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III i IV kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order św. Olafa); rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) I i II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) I kl.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30 s. 166; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 22, sygn. 1462F, s. 210–307; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 249, s. 21–23; HI, MSZ, jednostka 294, s. 320 (351.294.6, s. 152).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92, 1933, nr 7, s. 57, nr 19, s. 190, nr 27, s. 204, 1936, nr 1, s. 5; RSZ 1932, s. 36, 129; RSZ 1937, s. 21, 189; RSZ 1939, s. 213; Schimitzek Stanisław, *Drogi i bezdroża minionej epoki. Wspomnienia z lat pracy w MSZ (1920–1939)*, Warszawa 1976, s. 338, 364, 382, 404, 419, 420, 430, 448, 451.

Opracowania: Grodziska Karolina, *Polskie groby na cmentarzach Londynu*, t. I, Kraków 1995, s. 423; Łossowski Piotr, *Dyplomacja polska 1918–1939*, Warszawa 2001, s. 159, 269; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 445; Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r., Londyn 1954, s. 23, 166; Szklarska-Lohmannowa Alina, *Łubieński Michał Tomasz (1896–1967)*, [w:] PSB, t. 18, 1973, s. 494, 495 (tu: bibliografia); Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 32, s. 155.

Strony internetowe: <https://listakrzystka.pl/lubienski-michal-tomasz/> (4.11.2022).

M

Majewski Jan. Ur. 24.08.1891 w Krasnymstawie, woj. lubelskie; zm. po 1940. Syn Jakóba Bolesława Ignacego i Marii Stanisławy z d. Sokołowska.

Początkowe nauczanie odebrał w domu, następnie uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego im. gen. Pawła Chrzanowskiego w Warszawie. Uzyskał tam maturę w 1911. Studia podjął na Politechnice Lwowskiej, a kontynuował w Grazu, na Wydziale Budownictwa Lądowego. W okresie od 1.10.1916 do 1.07.1917 służył w armii rosyjskiej jako szeregowy

z cenzusem. Odbył też praktykę w firmie betonowej „Gonckiewicz w Petersburgu” w filii w Charkowie.

Podjął pracę w służbie zagranicznej, od 1.05.1920 jako pracownik kontraktowy, w charakterze pomocnika referenta na próbnej służbie, początkowo w Biurze Szyfrów centrali MSZ, pod koniec 1922 mianowany tamże referentem. 1.03.1922 został referentem ds. górnośląskich, a następnie kierownikiem Referatu Państw Skandynawskich i Holandii Wydziału Północnego (D.III.) Departamentu Dyplomatycznego. Z dniem 1.04.1924 został attaché honorowym w MSZ, był nim do 31.12.1925. Miał przerwę w służbie zagranicznej do maja 1929, w tym czasie organizował z ramienia MSZ i Ministerstwa Kolei polskie biuro podróży w Paryżu. Następnie został sekretarzem osobistym prezesa Polskiego Monopolu Spirytusowego w Turcji, a po jego rozwiązaniu kierownikiem biura propagandy sprzedaży Polskich Zakładów Philips S.A. w Warszawie. Powrócił do służby zagranicznej i w okresie od 10.06.1929 do 31.08.1931 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Capetown (Cape Town, Kapsztad, Związek Południowej Afryki, obecnie w RPA); od 10.08.1932 został mianowany agentem konsularnym z tytułem wicekonsula tamże. Był nim jeszcze w dniu 1.05.1940. Dalsze losy nieznanne.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; duńskie: Dannebrog Orderen (Order Dannebrog) V kl.; szwedzkie: Kongelige Wasa Orden (Order Wazów) I kl.

Archiwalia: AAN, KG RP w Marsylii, sygn. 337, s. 8; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 109; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 31, 32; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 70, s. 118 (81.70.4, s. 614); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/M, s. 7, 8 – Majewski Jan.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 91; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 3; RSZ 1933, s. 117; RSZ 1937, s. 137, 249, 266; RSZ 1939, s. 156, 214, 263, 299.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 71.

Makowski Juljan Edmund. Ur. 6.02.1875 w Warszawie; zm. 25.11.1959 w Warszawie. Syn Edmunda, kupca, i Heleny z d. Samońłowicz.

Ukończył III Gimnazjum Filologiczne w Warszawie, w 1895 zdając maturę. Absolwent Instytutu Handlowego w Antwerpii, w 1898 uzyskał dyplom licencjata nauk handlowych. Dalsze studia kontynuował w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu (École Libre des Sciences Politiques) i przez 4 semestry na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale magistrem prawa został w 1923 na Uniwersytecie Warszawskim. Od roku akademickiego 1906/1907 był wykładowcą prawa międzynarodowego w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie (dziś Szkoła Główna Handlowa). W 1915 został zatrudniony jako wykładowca w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie, a w roku akademickim 1917/1918 pracował jako docent Wydziału Humanistycznego Wolnej Wszechnicy Polskiej w Warszawie.

Jednocześnie od 1.11.1915 został sędzią pokoju, a od 10.09.1917 do 2.05.1918 zastępcą sędziego Wydziału Handlowego w Sądzie Okręgowym w Warszawie, od 2.05.1918 do 1.07.1919 sędzią tamże.

Do służby zagranicznej wstąpił 15.07.1919, został zatrudniony w Wydziale Traktatowym MSZ; nominowany z dniem 24.07.1919, pozostał na tym stanowisku do 24.02.1930 jako naczelnik Wydziału Traktatowego MSZ. Uczestniczył w wielu pertraktacjach dyplomatycznych, m.in. 12.09.1922 Józef Piłsudski podpisał jego nominację i pełnomocnictwo do podpisania z delegacją czechosłowacką umowy sanitarnej. Negocjator wielu traktatów arbitrażowych pomiędzy Polską a takimi krajami, jak: Dania, Holandia, Luksemburg, Norwegia, Szwajcaria czy Szwecja.

W tym też czasie, od 28.09.1925 do 28.09.1928, został zastępcą przewodniczącego Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ, a od października 1932 przewodniczącym Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej. Był też egzaminatorem z zakresu prawa międzynarodowego, publicznego i konstytucyjnego w Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów I kategorii w MSZ. Uczestniczył, w okresie 9.10.–20.11.1933, w kursie naukowym dla urzędników służby zagranicznej, gdzie prowadził ćwiczenia z prawa międzynarodowego publicznego. Od 1933 został redaktorem miesięcznika „Polityka Narodów”, a także serii wydawniczej „Zbiór dokumentów” wydawanych pod auspicjami MSZ. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W marcu 1934 został przydzielony, w charakterze stałego przedstawiciela MSZ, do komisji dla opracowywania wniosków w sprawie ustalenia urzędowej nomenklatury miejscowości w Polsce przy MSZ. W 1936 powołany na przewodniczącego Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Przynajmniej w 1932 za zgodą min. spraw zagranicznych powrócił do pracy w Szkole Nauk Politycznych i w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie jako wykładowca. W tym też czasie stał na czele polskiego oddziału International Law Association, został sekretarzem zarządu Polskiego Instytutu Współpracy z Zagranicą. Po odejściu w 1936 z MSZ powrócił do pracy naukowej, w 1937 został wybrany rektorem Szkoły Głównej Handlowej i pozostał nim do 1940, a formalnie do 1945.

Po wojnie, we wrześniu 1945 został powołany na stanowisko dyrektora Biura Prawnego MSZ TRJN. Jednocześnie pracował w Akademii Nauk Politycznych, późniejszej Szkole Głównej Służby Zagranicznej. Wykładał również w Krakowie na UJ. W 1946 został profesorem honorowym SGH. Również po wojnie wstąpił do PPS, a następnie był członkiem PZPR.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Janina z d. Sancewicz; mieli córkę Annę.

Publikacje: opublikował co najmniej 14 książek i bardzo wiele artykułów o tematyce prawnej. Były to: *Rozwój i przyszłość prawa międzynarodowego* (Warszawa 1916), *O konsulach i konsulatach* (Warszawa 1918), *Ustrój konstytucyjny Stanów Zjednoczonych Ameryki* (Warszawa 1918), *Prawo międzynarodowe* (Warszawa 1918, miało kilka wydań), *Prawno-państwowe położenie Wolnego Miasta Gdańska* (Warszawa 1923), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej* (Warszawa 1924), *Współczesne formy sądownictwa międzynarodowego* (Warszawa 1926), *Teoria i technika zawierania umów międzynarodowych* (Warszawa 1931), *L'organisation actuelle de l'arbitrage international* (Paris 1932), *Zagadnienie państwowości Wolnego Miasta Gdańska* (Warszawa 1934), *Współczesne formy bezpieczeństwa zbiorowego* (Warszawa 1935), *Umowy międzynarodowe Polski* (Warszawa 1935), *Podręcznik*

nik prawa międzynarodowego (Warszawa 1948), *Organa państwa w stosunkach międzynarodowych* (Warszawa 1957).

Odznaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; austriackie: Ehrenzeichen für Verdienste um die Republik Österreich (Odznaka honorowa za Zasługi dla Republiki Austrii); belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda); chińskie: Złoty Kłosa III kl.; czeskosłowackie: Československý řád Bílého lva (Order Białego Lwa) III kl.; duńskie: Dannebrogordenen (Order Dannebroga) III kl.; fińskie: Suomen Valkoisen Ruusun ritarikunta (Order Białej Róży Finlandii) II kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; hiszpańskie: Orden del Mérito Civil (Order Zasług Cywilnych) II kl.; holenderskie: Orden Oranje-Nassau (Order Oranje-Nassau) III kl.; japońskie: Dzui-ho-sio (Order św. Skarbu) III kl.; jugosłowiańskie: Orden Sveto-ga Save (Order św. Sawy) II kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) II kl.; łotewskie: Triju Zvaigžņu ordenis (Order Trzech Gwiazd) III kl.; norweskie: Den Kongelige Norske Sanct Olavs Orden (Królewski Order św. Olafa) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) II kl., Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) II kl.; szwedzkie: Nordstjärnorden (Order Gwiazdy Polarnej) II i III kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP, sygn. 78, s. 3; AAN, KCNP, sygn. 72, s. 67; AAN, MSZ, sygn. 13479, s. 12, sygn. 1459a, s. 1, sygn. 1462, s. 2, sygn. 13477, s. 8, sygn. 13478, s. 16, sygn. 13479, s. 77; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 21, 22, sygn. 250, s. 1, 2.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 92, 1925, nr 9, s. 123, 1933, nr 21, s. 205, 1936, nr 1, s. 5; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 9; RSZ 1932, s. 37, 133.

Opracowania: Nahlik Stanisław E., *Makowski Julian Edmund (1875–1959)*, [w:] PSB, t. 19, 1974, s. 241–243 (tu: bibliografia); Wandycz Piotr, *MSZ widziany oczami amerykańskiego dyplomaty*, „Zeszyty Historyczne” 1975, z. 32, s. 155, 156.

Makowski Stanisław. Ur. 27.07.1896 w Strzegowie, gm. Unierzysz, pow. Mława; zm. po 1939 w USA (?). Syn Józefa i Władysławy z d. Waśniewska.

Ukończył szkołę gminną w Strzegowie. Wiosną 1913 wyemigrował z rodzicami do USA, mieszkał w Nowym Jorku, gdzie przez dwa lata pobierał naukę u prywatnego nauczyciela języka angielskiego, gramatyki i stylistyki. W 1915 rodzina przeniósła się do Detroit, Michigan, tam nadal się uczył, uczęszczał do North Eastern High School wieczorowo. Tam też podjął pracę – przez dwa lata w Packard Motor Co. W 1919 wyjechał do Filadelfii, gdzie wieczorowo studiował chemię i fizykę we Frankford High School i pracował przez dwa lata w Lipincott Carwen Corporation. Ukończył Instytut Rzemieślniczy i w l. 1917–1919 studiował na kursie technicznym Kolegium Związku Narodowego Polskiego w Cambridge Springs, Pensylwania. Pod koniec 1920 przeniósł się do Buffalo, Nowy Jork, gdzie pracował w Curtis Aeroplane Co. jako technik.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 23.12.1920 jako referent prasowy w Konsulacie RP w Buffalo, początkowo w Wydziale Handlowym, a po dwóch tygodniach w Wydziale Prawnym. Umowę, w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Buffalo, podpisał 27.12.1920, a pracował tam do 31.01.1932, tj. do likwidacji placówki; w l. 1926–1932 kierował Wydziałem Prawnym konsulatu. Równocześnie, do 1924, uczęszczał do Hutchinson High School w Buffalo. Ponadto w l. 1921–1932 pracował dodatkowo jako nauczyciel w Polskich Szkołach Doksztalających w Buffalo. Od 1.02.1932 do 31.10.1938 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, jako referent prasowy, prawny, a być może i paszportowy. Zwolniony z pracy, w okresie od 1.11.1938 do 28.02.1939 miał nie tylko przerwę w służbie państwowej, ale i był bezrobotny. Przyjęty ponownie do pracy, od 1.03. do 1.10.1939 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku. Zwolnienie z pracy z dniem 1.10.1939 zostało zmienione na urlop bezpłatny od dnia 31.12.1939.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Archiwalia: IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 13, s. 10–63.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 88, 237; RSZ 1933, s. 117; RSZ 1937, s. 122, 249; RSZ 1939, s. 135, 282.

Malczewski Leszek (v. Tarnawa-Malczewski, Malczewski-Tarnawa). Ur. 23.08.1879 w Tarnopolu; zm. po 1.09.1939. Urodzony w rodzinie ziemiańskiej, syn Juliusza i Julii z d. Dzierżanowska.

Studiował kolejno na Politechnice Lwowskiej, Uniwersytecie Technicznym w Monachium oraz Technicznej Szkole Wyższej w Dreźnie. Uzyskał tytuł inżyniera architekta. Kontynuował studia w Paryżu, były to nauki polityczne i ekonomiczne. Po studiach pozostał we Francji, w okresie 1906–1907 pracował jako architekt w biurze architektonicznym tamtejszego MSZ, pod kierownictwem architekta Geорга P. Chedanne. Powrócił do kraju, gdzie pracował w przedsiębiorstwie architektonicznym prof. Jana Lewińskiego we Lwowie. W 1910 objął administrację własnego majątku, Zaścianka, w pow. tarnopolskim, jednocześnie pełnił funkcję delegata Rady i Wydziału Powiatowego w Tarnopolu. Członek Komitetu Rady Nadzorczej, a także rzeczoznawcy budowlanego Krakowskiego Towarzystwa Asekuracyjnego. W czasie I wojny światowej pracował w Radzie Nadzorczej Centralnej Agencji Polskiej w Lozannie, kierownik oddziału tzw. Mitteleuropy. W tym czasie organizator Delegacji Towarzystw Polskich, która miała charakter konsularny, prowadził ją jako prezes. Równocześnie był redaktorem „Wydawnictw Politycznych i Ekonomicznych”, ukazujących się w Lozannie; członek Komitetu Klubu Polskiego w Lozannie.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 30.05.1919; 1.06.1919 mianowany I sekretarzem poselstwa w Poselstwie RP w Pradze. Pismem z dnia 8.11.1920 mianowany chargé d'affaires Poselstwa RP w Pradze, pełnił tę funkcję do objęcia poselstwa przez Erazma Piltza w lipcu 1921; w 1921 sekretarz poselstwa z tytułem radcy legacyjnego. Dekretem z dnia 27.07.1921 mianowany radcą legacyjnym z przydziałem do Poselstwa RP w Bernie, pozostał na tym stanowisku do 1.02.1922. Dekretem z dnia 1.08.1922 mianowany konsulem generalnym i kierownikiem Konsulatu Generalnego RP w Monachium, ale w skutek odwołania Erazma Piltza do Warszawy miał objąć kierownictwo Poselstwa RP w Pradze.

Od 10.10.1922 do 28.02.1927 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Monachium; 1.03.1923 konsul z tytułem konsula generalnego tamże. 15.01.1927 odwołany do centrali MSZ. Od 1.04.1927 mianowany radcą poselstwa w Poselstwie RP w Oslo, do 16.06.1931 chargé d'affaires. 1.09.1931 odwołany i przeniesiony w stan nieczynny; 1.03.1932 przeszedł w stan spoczynku.

Po 1.09.1939 być może deportowany przez władze sowieckie. Dalsze losy nieznane.

Miał na imię Aleksander, ale używał imienia Leszek. Żonaty. Brak innych danych o rodzinie.

Archiwalia: AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 362–365; AAN, KNP, sygn. 172, s. 13, 131; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 211, sygn. 1459, s. 5.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 36, 1923, nr 6, s. 112, 1925, nr 12, s. 195, 1927, nr 1, s. 10, nr 3, s. 39; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 29; RSZ 1937, s. 104, 109; RSZ 1939, s. 111, 119.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s.104; Kulikowska Iwona Anna, *Konsulat Generalny RP w Monachium w latach 1920–1939*, Warszawa 2011, (wg indeksu); Szymański Jan, *Polsko-norweskie relacje dyplomatyczne w latach 1919–1930*, [w:] *Polska–Norwegia 1905–2005*, pod red. J. Szymańskiego, Gdańsk 2006, s. 130.

Maleszka Franciszek (v. Maleszko). Ur. 21.10.1894 w Rzemiechowie, pow. Krotoszyn, woj. poznańskie; zm. po 1955 w Warszawie (?). Syn Walentego i Rozalii z d. Wardzińska (Wardzińska).

Ukończył ośmioklasową niemiecką szkołę powszechną i szkołę handlową. W 1912 podjął pracę w hurtowni towarów kolonialnych Zawisiewski i Spółka w Gelsenkirchen, Westfalia, jako księgowy i korespondent. Pracował tam formalnie do grudnia 1918, ale w grudniu 1914 został zmobilizowany do armii niemieckiej i przez trzy i pół roku służył w kancelarii. Po zakończeniu wojny powrócił do firmy Zawisiewski i Spółka.

Do służby zagranicznej został przyjęty 5.04.1921 w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP w Essen, objął tam stanowisko referenta prasowego. 15.09.1924, wg jego własnej powojennej relacji, powierzono mu kierownictwo Referatu Prawnego konsulatu. 1.08.1926 został etatowym pracownikiem MSZ, a od 1.09.1926 prowizorycznym adiunktem kancelaryjnym. Od 1.01.1928 adiunkt kancelaryjny w Konsulacie RP w Essen; 5.03.1930 został tam kasjerem. Jednocześnie w l. 1930–1934 studiował przez siedem semestrów w Akademii Prawa Administracyjnego w Essen. Od 1.08.1932 otrzymał urlop bezpłatny i pracował dalej, do 31.07.1934, w Konsulacie RP w Essen jako pracownik kontraktowy. W związku z likwidacją placówki w Essen został od 1.01.1937 pracownikiem kontraktowym, starszym rejestratorem, w Konsulacie RP w Düsseldorfie. Formalnie miał być od września 1939 przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Berlinie, ale nie zdążył się przenieść.

Po wybuchu wojny, 1.09.1939 miał wraz z konsulem generalnym Konsulatu RP w Düsseldorfie Witoldem Adamem Korsakiem spalić szyfry; po wkroczeniu do gmachu konsulatu gestapo, został aresztowany. Przez tydzień więziony, następnie uczestniczył w przekazaniu majątku konsulatu przedstawicielstwu szwedzkiemu, które miało reprezentować interesy polskie na terenie Niemiec w czasie wojny. Następnie przewieziony do obozu w St. Peter-Ording w Szlezewiku, gdzie zostali skoncentrowani zatrzymani pracownicy polskiej służby konsularnej. Na prośbę Poselstwa Szwecji w Berlinie, które przejęło ochronę interesów polskich w Niemczech, został przyjęty do pracy w tym poselstwie. Pracował tam do grudnia 1939. Następnie na żądanie niemieckie na początku grudnia 1939 przydzielony do „Abwicklungstelle für ehemalige polnische Vertretungen im Ausland”, zajmującym się przejętym mieniem polskich placówek. Pracował tam do października 1943, gdy w skutek nalotów alianckich na Berlin został przeniesiony do Nowej Horki na Morawach. Tam pozostał do upadku Niemiec.

Zgłosił się do Poselstwa TRJN w Pradze i został przyjęty 1.08.1945 na stanowisko referenta paszportowo-wizowego. Być może został odwołany do centrali resortu i pracował tam, w randze referendarza, w Wydziale Południowo-Wschodnim Departamentu Politycznego, skąd z dniem 1.01.1946 został przeniesiony do poselstwa w Pradze. „W związku z wymianą elementów przypadkowych i niepewnych” został zwolniony 31.05.1951 z MSZ. Skierowany do pracy w Instytucie Techniki Budowlanej. Być może w 1955 starał się lub pracował w Polskim Radio. Dalsze losy nieznane.

Żonaty. Żona wraz z synem Januszem Marianem krótko przed wojną wyjechała do Holandii, a następnie Francji, gdzie przebywała w 1946. Miał siostrę, zamężną Gołą, w 1939 mieszkała w Homberg-Hochheide w Nadrenii.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 54, 186, 191, sygn. 2993, s. 265; AMSZ, BSO, sygn. 8161 – Akta Franciszka Maleszki; HI, MSZ, jednostka 294, s. 792 (351.294.12, s. 627).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 7, s. 86 (tu: Maleszko), 1933, nr 8, s. 74; Monitor Polski, nr 121, 26.05.1928, s. 2; RSZ 1932, s. 37, 215; RSZ 1937, s. 101, 190, 233; RSZ 1939, s. 108, 214.

Marczak Stefan. Ur. 24.12.1912 w Warszawie; zm. po 1952. Syn Franciszka i Katarzyny z d. Rosiak.

Ukończył w 1926 pięć klas szkoły powszechnej w Warszawie. Ze względu na trudną sytuację materialną rodziny nie kontynuował nauki.

Pracę w MSZ, jako woźny, rozpoczął w 1934. W centrali MSZ pozostał do lutego 1939. Skierowany na placówkę do Ambasady RP w Moskwie. Tam zastała go wojna; uczestniczył w likwidacji placówki i w październiku 1939 wyjechał przez Finlandię i Szwecję do Francji. W dniu 28.03.1940 wstąpił ochotniczo do Wojska Polskiego i służył jako starszy strzelec w kolumnie samochodowej 2. Dywizji Strzelców Pieszych. Uczestniczył w kampanii francuskiej i wraz ze swoją dywizją przekroczył granicę, został

internowany. Przebywał w obozie do listopada 1944, kiedy to uciekł i przedostał się do Francji i powrócił do służby wojskowej. Następnie został skierowany do Szkocji, służył w PSZ do 10.04.1946.

Powrócił do kraju. Zgłosił się do MSZ TRJN i 24.05.1946 został „ponownie” powołany do służby w charakterze etatowego niższego funkcjonariusza w Wydziale Gospodarczym, a następnie w Departamencie Administracyjnym. 31.01.1952 przeniesiony w stan nieczynny, a zwolniony 31.05.1952.

Od 1947 członek Stronnictwa Demokratycznego.

Żona Anna z d. Grabowska, pobrali się w 1934. Mieli dwoje dzieci: córkę Halinę (ur. 1935) i syna Władysława (ur. 1936).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457, s. 2, sygn. 1459E, s. 35–52; AMSZ, BSO, sygn. 8492 – Akta Stefana Marczaka.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, nr 2, 15.07.1946, s. 15.

Marczyński Antoni Stanisław. Ur. 1.06.1899 w Poznaniu; zm. 17.11.1968 w Nowym Jorku. Syn Romana, fabrykanta, i Heleny z d. Gustowska.

Mieszkał z rodzicami w krakowskim Zwierzyńcu, gdzie jego ojciec posiadał fabrykę wódek. Uczęszczał do Gimnazjum oo. Jezuitów w Bąkowicach pod Chyrowem, maturę uzyskał w 1917. Studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego odbył w l. 1917–1921; tam też w 1922 podjął studia na Wydziale Filozoficznym, a doktoryzował się w 1924. W trakcie studiów, od 1.09.1917 do 1.01.1920, odbył praktykę gospodarczą w Obszarze Dworskim w Balinie. W tym też czasie, w 1918, jako ochotnik zgłosił się do Wojska Polskiego, służył w Legii Akademickiej, z którą uczestniczył w walkach z Ukraińcami. Ponownie ochotniczo zgłosił się do służby w WP w 1920. W okresie 6.07.1920–1.07.1922 urzędnik Banku Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu. Regularną służbę wojskową odbył w okresie 17.7.–3.12.1921, przeniesiony do rezerwy jako starszy szeregowiec 61. pułku piechoty. W okresie 1.07.1922–1.01.1926 kierownik firmy Parowa Fabryka Wódek-Kraków. 15.05.1926–1.04.1928 urzędnik Państwowego Banku Rolnego w Warszawie. Od 1937 koncentrował się na pracy literackiej. W 1938 wyjechał do USA, gdzie zajmował się pracą dziennikarską i literacką; redaktor takich czasopism, jak: „Osa”, „Jedność-Polonia”, „Czas” i „Przewodnik Katolicki”.

Pracował w służbie zagranicznej od 1.05.1938, jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, z prawem używania tytułu „Trade Commissioner”, 16.05.1938 podpisał umowę o pracę w charakterze pracownika kontraktowego. W 1939 attaché ds. handlowych w Agencji Konsularnej RP w Bostonie.

Po wybuchu wojny, 2.11.1939 ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego. Został zredukowany z dniem 31.12.1939 ze stanowiska pracownika kontraktowego KG RP w Nowym Jorku i w ogóle zwolniony z pracy w MSZ. Dalsze losy nieznane.

Żonaty z Marią Łasińską, prawdopodobnie od ok. 1920. Nie ustalono, czy mieli dzieci. Jego przyrodnim bratem był Adam Marczyński (1908–1985), malarz i grafik.

Archiwalia: IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 12, s. 28, sygn. 13, s. 78–87.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 135, 389.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: M–N, pod red. K. Stopki, Kraków 2011, s. 147.

Markowski Władysław. Ur. 17.06.1896 we Lwowie; zm. po 1975. Brak danych o rodzicach.

Maturę uzyskał w gimnazjum w Jasle. Ukończył też kurs w Akademii Handlowej we Lwowie i przez cztery semestry studiował na Uniwersytecie we Lwowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.11.1918, jako urzędnik kontraktowy, w Delegacji RP w Budapeszcie. Przeniesiony, od 20.12.1919 starszy kancelista w Wicekonsulacie RP w Miskolcu, skąd 1.07.1922 został odwołany do centrali MSZ. Tam, przynajmniej 1.03.1923 był urzędnikiem w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego. 15.03.1923 awansowany na pomocnika referenta służby stałej, a już od 1.07.1923 został referendarzem. W centrali pozostał do 31.01.1928. Został mianowany od 1.02.1928 wicekonsulem z przydziałem do Konsulatu RP w Rotterdamie. Pozostał tam do 1932, kiedy go odwołano do centrali; od 1.04.1932 przeniesiony w stan nieczynny. W tym czasie był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Wojna zastała go najprawdopodobniej w Warszawie. Podjął działalność konspiracyjną. W maju 1943 był referentem spraw węgierskich (krypt. 212) w Wydziale Południowym Sekcji Politycznej Departamentu Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj krypt. „Moc”. Miał wówczas mieszkać w Milanówku. Po reorganizacji Departamentu, w początkach 1944 pracował, jako referent, w Wydziale Środkowoeuropejskim Sekcji. W lutym 1944 miał odwiedzić Budapeszt w związku z planowanymi rozmowami z władzami węgierskimi. Po powstaniu warszawskim znalazł się w Milanówku i kontynuował pracę w Sekcji krypt. „Moc”. Dalsze losy nieznane.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odnaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczka 2/1; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 64, 65.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, nr 7, s. 130, 1925, nr 6, s. 104, 1927, nr 11, s. 148; Monitor Polski, 1928, nr 69 z 23.02.1928, s. 5; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne” 1987, z. 80, s. 122; RSZ 1932, s. 38.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280, 281; idem, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, s. 24, 27, 35, 36, 41, 46, 57, 64, 164.

Mastalerz Stefan Eugeniusz. Ur. 20/10.08.1897 w Piotrkowie Trybunalskim; zm. po 1950 w Warszawie (?). Syn Jana, maszynisty kolejowego, i Zofii z d. Dobke.

Maturę uzyskał w 1916 w Gimnazjum Męskim Towarzystwa Opieki Szkolnej w Częstochowie. Czynny w organizacjach uczniowskich i akademickich, należał do harcerstwa, był członkiem POW. Studia podejmował na Uniwersytecie Warszawskim dwukrotnie, pierwszy raz w l. 1916–1923 studiował medycynę, uzyskał absolutorium, ale nie złożył egzaminów dyplomowych; drugi raz w l. 1930–1932 studiował na Wydziale Prawa, ale przerwał je ze względu na konieczność podjęcia pracy zawodowej. Studia medyczne przerwał, gdy ochotniczo zgłosił się do Wojska Polskiego i od 11.11.1918 do 14.10.1920, jako „podlekarz” w stopniu podporucznika, służył w 27. pułku piechoty, a następnie w batalionie zapasowym 2. pułku wojsk kolejowych. W l. 1924–1927 pracował jako asystent w przychodniach dla chorych w Warszawie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w okresie 20.04.1929–16.03.1933 jako pracownik kontraktowy, referent emigracyjny w Wicekonsulacie RP w Ełku (Lyck). Przeniesiony, od 16.03.1933 do 31.12.1934 był pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Berlinie. Ponownie przeniesiony, od 1.01.1935 zatrudniony jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Lipsku. 1.08.1939 mianowany podreferendarzem w MSZ, ale z jednoczesnym udzieleniem mu urlopu bezpłatnego, by mógł kontynuować pracę w Konsulacie RP w Lipsku. 1.09.1939 min. Wiktor T. Drymmer podpisał jego odwołanie z Lipska do centrali z dniem 30.09.1939.

Wybuch wojny zastał go w kraju, gdy przebywał na urlopie. Nie ewakuował się, pozostał w kraju, zamieszkał w Częstochowie, gdzie w okresie 1940–1941 pracował w sklepie komisowym, którego lokal odebrali mu Niemcy. Od 1942 do 1.05.1945 zatrudniony był jako buchalter w firmie Neufeld również w Częstochowie. Po wyzwoleniu stolicy, wrócił do Warszawy i w okresie 10.09.–1.12.1945 pracował jako pełnomocnik ds. opieki społecznej w MPiOS. Od 1.12.1945 przyjęty do pracy w MSZ TRJN, mianowany jednocześnie radcą w Departamencie Konsularnym. 15.05.1946 mianowany II sekretarzem Przedstawicielstwa TRJN (następnie przemianowanej na Misję Polityczną) w Wiedniu i kierownikiem jego Wydziału Konsularnego. Odwołany, początkowo 15 lipca, a następnie 15.08.1948, do centrali z jednoczesnym mianowaniem referendarzem w dyspozycji Biura Personalnego. Przydzielony do Wydziału do Spraw Polonii Zagranicznej. 30.11.1949 wypowiedziano mu obowiązki służbowe, zwalniając z dalszego pełnienia czynności służbowych; ostatecznie zwolniony 10.04.1950.

Żona Jadwiga Bolesława z d. Dobke. Mieli prawdopodobnie trzech synów: Jerzego Stanisława (ur. 1927) i Andrzeja Mieczysława (ur. 1938), obaj przeżyli wojnę. Wymienia się też syna, zamordowanego w 1944 w Auschwitzu.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 57–61, 120, 121; AAN, MSZ, sygn. 1459E, s. 61, sygn. 12480, s. 14; AMSZ, BSO, sygn. 6343 – Akta Stefana Eugeniusza

Mastalerza; HI, MSZ, jednostka 292, s. 454 (348.292.10, s. 1136), jednostka 293, s. 346 (350.293.12, s. 16).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1939, nr 3, s. 64, 1946, nr 2, s. 16; RSZ 1932, s. 88, 215; RSZ 1933, s. 117; RSZ 1937, s. 104, 250; RSZ 1939, s. 110, 283.

Matuszczak Jan. Ur. 17.11.1901 w Hamburgu; zm. po 1949. Syn Piotra i Marii z d. Białas.

Ukończył gimnazjum katolickie w Hamburgu w l. 1908–1916. Od 3.04.1916 do 1.11.1918 był praktykantem w firmie Paul Kaack w Hamburgu, do 3.04.1920 pozostał tam pracownikiem. W tym czasie podjął dalsze studia, od 10.1919 do 04.1920 (?), w Siemens Gewerbe Akademie w Hamburgu (budowa maszyn), następnie jeden semestr w Szkole Przemysłowej w Hamburgu. Działal wówczas w towarzystwach polskich w Hamburgu, był tam bibliotekarzem i sekretarzem. W 1919 powrócił do Polski i osiadł w Bydgoszczy. Od 06.1919 do 31.03.1922 praktykował w Głównych Warsztatach Kolejowych w Bydgoszczy. W 1921 ukończył kurs aspirantów oficerskich; od 22.04.1922 do 28.02.1924 służył w Wojsku Polskim, w stopniu kaprała z cenzusem, w III Batalionie Balonowym w Toruniu. Po przejściu do pracy cywilnej, od 1.02.1925 do 15.05.1929 pracował w Magistracie m. Bydgoszczy, zajmując się sprawami cudzoziemców i sprawami prasowymi. W 1926 uzyskał obywatelstwo polskie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 15.05.1929 w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie RP we Wrocławiu (Breslau); był tam księgowym, kierownikiem archiwum tajnego, a przynajmniej od 29.07.1932 był kierownikiem kancelarii konsulatu: np. w czerwcu 1937 księgowy i p.o. referent wizowy, referent bezpieczeństwa, archiwum rzeczowe i poufne, administrator lokalu, nadzór nad niższymi funkcjonariuszami i referent do osobistych zleceń kierownika konsulatu.

Wojna zastała go prawdopodobnie w kraju, gdyż od 1 do 19.09.1939 służył w Wojsku Polskim. Aresztowany w Polsce 19.09.1939 przez NKWD, przebywał w więzieniach w Stanisławowie, Lwowie i Kijowie, zesłany na 5 lat do obozu pracy przymusowej w Workucie, gdzie przebywał do września 1941. Po układzie Sikorski–Majski, od 17.03. do 10.07.1942 był urzędnikiem Delegatury Ambasady RP w Kujbyszewie i Samarkandzie. W okresie od 14.07.1942 do 27.08.1943 służył w WP w Korminie i przy dowództwie armii w Kirkuku. Po wyjściu z armią został przydzielony, początkowo, jako urzędnik, do Konsulatu RP w Kairze, a następnie przeniesiony (5.07.1945) pracował w Konsulacie RP w Kampali, Uganda.

Po wojnie pozostał na emigracji, gdzie od 1.07.1945 do 7.10.1946 służył w Uganda Refugee Administration, a następnie do 23.02.1949 w PKPiR, był urzędnikiem w 3. polskim szpitalu w Penley. Dalsze losy nieznane.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 146, 198; AAN, KG RP we Wrocławiu, sygn. 10, s. 1–69; HI, MSZ, jednostka 253, s. 7 (297.253.1, s. 545).

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 88, 223; RSZ 1933, s. 117; RSZ 1937, s. 108, 250; RSZ 1939, s. 118, 283.

Matuszewski Ignacy Hugo Stanisław. Ur. 10.09.1892 w Warszawie; zm. 3.08.1946 w Nowym Jorku. Syn Ignacego, literata, krytyka, i Anieli z d. Bem (v. Bein).

Maturę uzyskał w 1911 w prywatnym gimnazjum w Warszawie. Studiował na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, a także prawo na Uniwersytecie w Dorpacie i architekturę w Mediolanie, by w 1913 podjąć studia rolnicze w Warszawie. W grudniu 1914 zmobilizowany do armii rosyjskiej, walczył na froncie austriacko-rosyjskim. W kwietniu 1917 awansowany na sztabkapitana. Był dwukrotnie ranny.

W czerwcu 1917 organizator I Ogólnego Zjazdu Wojskowych Polaków w Piotrogradzie w Rosji. Czynny przy organizowaniu oddziałów polskich w Rosji. Należał do POW, w lutym 1918 zorganizował zbrojne zajęcie przez oddziały polskie Mińska i 20 lutego tr. został jego komendantem. W okresie 21–22.05.1918 uczestnik sprzysiężenia, które miało pozbawić dowództwa Polskiego Korpusu gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego i podjęcie walki z Niemcami. Wyjechał do Kijowa, gdzie został kierownikiem wywiadu POW na Rosję, Ukrainę i Białoruś. Wysłany 31.10.1918 do Komendy Głównej POW w kraju, 8.11.1918 wstąpił do Wojska Polskiego w Lublinie. Józef Piłsudski kilka dni później przydzielił go do Adiutantury Naczelnego Wodza, skąd przeszedł do Oddziału II Sztabu Generalnego. Szybko osiągnął stanowisko zastępcy szefa Oddziału II, a od 28.08.1920 do końca lipca 1923 był jego szefem. Jako ekspert wojskowy wchodził w skład delegacji polskiej na konferencję pokojową w Rydze w 1920. Odbił w okresie 1923–1924 kurs w Wyższej Szkole Wojennej; został awansowany do stopnia pułkownika ze starszeństwem od 15.08.1924.

W służbie zagranicznej od 12.1924 do 30.10.1936 jako attaché wojskowy w Rzymie. Po zamachu majowym przeszedł do pracy w MSZ; od 1.11.1926 do 04.1927 jako naczelnik wydziału w ministerstwie. Awansowany, od 04.1927 do 31.08.1928 dyrektor Departamentu Administracyjnego. 1.09.1928 mianowany posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym RP na Węgrzech; 11.10.1928 prezydent RP podpisał jego listy uwierzytelniające. 2.11.1928 złożył listy uwierzytelniające Regentowi Horthyemu. Objął urządowanie i od 2.11.1928 do 21.06.1929 pracował w Poselstwie RP w Budapeszcie. Odwołany do kraju, od 14.04.1929 do 26.05.1931 był kierownikiem Ministerstwa Skarbu w kilku kolejnych gabinetach. Po odejściu z rządu został „czołowym” publicystą prorządowej „Gazety Polskiej”, w redakcji której pracował od 1932 do maja 1936. W l. 1937–1939 był prezesem Towarzystwa Kredytowego Miejskiego w Warszawie.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 kierował ewakuacją rezerw złota Banku Polskiego do Francji. Po upadku Francji, przez Hiszpanię i Portugalię wyjechał w 1942 do USA. Współorganizator Komitetu Narodowego Amerykanów Polskiego Pochodzenia. W lipcu 1943 wszedł w skład Komitetu Organizacyjnego Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce, jako zastępca przewodniczącego; prezes Instytutu w okresie 1943–1944. W USA prowadził bardzo ożywioną działalność publicystyczną skierowaną przeciw polityce Rządu RP w Londynie.

Dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Stanisława z d. Kuszelewska (1894–1966), pisarka i tłumaczka języka angielskiego, uczestniczka walk o niepodległość, w POW i AK; po rozwodzie wyszła za mąż za gen. Ludomiła Rayskiego. Z Ignacym Matuszewskim mieli córkę Ewę, która zginęła w 1944 w powstaniu warszawskim. Powtórnie ożenił się z Haliłą z d. Konopacką (właściwie Leonardą Kazimierą) (1900–1989), pobrali się 20.12.1928 w Rzymie. Lekkoatletka, dyskobolka, zdobywczyni pierwszego złotego medalu olimpijskiego w 1928 w czasie Olimpiady w Amsterdamie. Była członkinią Zarządu Międzynarodowej Federacji Sportów Kobiety, a także prezesem Oddziału Warszawskiego Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej Kobiet. Zajmowała się również poezją i malarstwem. Przed wojną publikowała w „Wiadomościach Literackich” i „Skamandrze”. W 1929 wydała tomik wierszy pt. *Któregoś dnia*. We wrześniu 1939 towarzyszyła mężowi, jako kierowca jednej z ciężarówek z transportem złota Banku Polskiego, na Bałkanach. Od 1941 w USA; po śmierci męża wyszła za mąż w 1949 za Jerzego Szczerbińskiego.

Publikacje: wydał *Próby syntezy* (1937), *Wybór pism* (Nowy Jork–Londyn 1952).

Odnaczenia: Virtuti Militari V kl., Krzyż Walecznych czterokrotnie, Order Odrodzenia Polski IV kl.; francuskie: Légion d’honneur (Legia Honorowa) II kl.; jugosłowiańskie: Orden Belog orla (Order Orła Białego) III kl.; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; szwedzkie: Nordstjärnorden (Order Gwiazdy Polarnej) I kl., Kongelige Wasa Orden (Order Wazów) II kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) I kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 888, s. 46–61; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 165, s. 1–21.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 38; RSZ 1937, s. 132; RSZ 1939, s. 149; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzczkowska, J. Kowalska, Lublin 2016, s. 82, 203, 204, 214, 215, 228, 229, 440, 442, 681–684; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 98, 227, 393, 502, 537, 282; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I: *październik 1939–czerwiec 1940*, Kraków 1994, s. 196, 197, t. II: *czerwiec 1940–czerwiec 1941*, Kraków 1995, s. 121, 123, t. VII: *maj–listopad 1944*, Kraków 2006, s. 186, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz; *Sprawozdanie z działalności Instytutu od chwili powstania (4 lipca 1943 r.) do 31 grudnia 1943*, New York 1944, s. 3.

Opracowania: Grzybowski Adam, Tebinka Jacek, *Na wolność przez Lizbonę. Ostatnie okręty polskich nadziei*, Warszawa 2018, (wg indeksu); *Kto był kim w drugiej Rzeczypospolitej*, s. 53; Landau Zbigniew, *Matuszewski Ignacy Hugo Stanisław*, [w:] PSB, t. 20, 1975, s. 232–234 (tu: bibliografia); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 470, 471; Majzner Robert, *Attachaty wojskowe Drugiej Rzeczypospolitej 1919–1945. Strukturalno-organizacyjne aspekty funkcjonowania*, wyd. 2. pop. i uzup., Częstochowa 2014, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 79; Stawecki Piotr, *Attaché wojskowi Drugiej Rzeczypospolitej*, „Przegląd Historyczno-Wojskowy” 2004, nr 2, s. 109; Szejnert Małgorzata, *Wyspa węży*, Kraków 2018, s. 328; *Wspomnienie pośmiertne ś.p. Ignacy Matuszewski, ś.p. Henryk Floyar-Raichman*, „Biuletyn Instytutu Józefa Piłsudskiego w Ameryce” R. 33, marzec 1976, s. 10, 11.

Maurer Henryk. Ur. 29.07.1894 w Łodzi; zm. po 1967 w Argentynie (?). Brak danych o rodzicach.

W l. 1905–1913 uczęszczał do średniej szkoły przemysłowo-technicznej w Łodzi, ukończył ją jako technik-chemik. 1.01.1914 wstąpił do armii rosyjskiej, służył w 2. pułku strzelców, gdzie skończył pułkową szkołę podoficerską. Po wybuchu I wojny światowej mianowany kapralem, walczył na froncie niemieckim. Uczestniczył w bitwach pod Działdowem i Niborgiem. W tej ostatniej został ranny. Na leczeniu przebywał w Warszawie i Połocku (gub. witebska). W marcu 1915 mianowany chorążym, został dowódcą 6. kompanii 2. pułku strzelców. Gdy wrócił na front, 17.10.1915 ponownie został ranny i dostał się do niewoli niemieckiej. Po powrocie z niewoli wstąpił do Wojska Polskiego 27.07.1919 w randze podporucznika, przydzielony do 4. Baonu Telegraficznego, w którym doszedł do stanowiska dowódcy plutonu i zastępcy dowódcy kompanii; służył do 17.03.1921 w WP, a ostatnim jego przydziałem, już w randze porucznika, była 4. kompania telegraficzna zapasowa w Łodzi. W okresie 1920–1921 podjął studia chemiczne na Politechnice Warszawskiej, ale ich nie ukończył.

Wyjechał z Polski 1.05.1921, nie udało się ustalić, czy celem było podjęcie studiów w Essen, czy też podjęcie pracy w Konsulacie RP w tym mieście. W l. 1921–1926 studiował na Wolnej Wszechnicy w Essen-Ruhr w Niemczech. Od 1.06.1921 do 30.11.1936 był pracownikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Essen; w 1932 referent prawny tamże. Przeniesiony, pracował od 1.01.1937 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Düsseldorfie. Następnie przebywał w Holandii.

Po wybuchu wojny znalazł się we Francji, gdzie w okresie 20.09.1939–17.06.1940 pracował w Wydziale Konsularnym MSZ we Francji. Od 1.12.1939 został przydzielony do Konsulatu Generalnego RP w Lille jako urzędnik do specjalnych zleceń, na prawach dietariusza, ale z zachowaniem pracy w MSZ w Angers. Po upadku Francji przedostał się do Portugalii. W sierpniu 1940 przyjechał z Portugalii do Brazylii, skąd 24.02.1941 udał się do Argentyny. Mieszkał w Buenos Aires, gdzie został zatrudniony w Biurze Wojskowym Poselstwa RP w Buenos Aires, zajmującym się sprawami zaciągu do Polskich Sił Zbrojnych.

Po wojnie pozostał w Argentynie. W 1967 przyjęty do Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Polskich w Argentynie. Dalsze losy nieznane.

Żonaty, w 1967 był już wdowcem. Brak innych danych o rodzinie.

Odnaczenia: rosyjskie: Medal św. Jerzego IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 3–27, 265; AAN, Posel. RP w Buenos Aires, sygn. 194, s. 6; Arch. Biblioteki Polskiej im. Ignacego Domeyki w Buenos Aires, Stowarzyszenie Inżynierów i Techników Polskich w Argentynie, sygn. L–T, z. 056–057; HI, KG RP we Francji, jednostka 5, s. 249, 251, 252 (brak wcześniejszej sygnatury); HI, MSZ, jednostka 300, s. 543, 546, 547 (358.300.10, s. 465, 468, 469); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 151, s. 23, 153, s. 77, 237, s. 136; archiwum K. Smolany.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 89, 215; RSZ 1933, s. 117; RSZ 1937, s. 101, 250; RSZ 1939, s. 108, 283.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 28.

Maywałt Mieczysław Andrzej Felicjan. Ur. 20.10.1894 w Rozwadowie nad Sanem; zm. po 1946. Syn Zygmunta, inżyniera kolejowego, i Heleny z d. Mokrzycka.

Mieszkał z rodzicami w Krakowie i tam ukończył III Gimnazjum im. Króla Jana III Sobieskiego, uzyskując maturę w 1912. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego w l. akademickich 1912/1913–1913/1914. Zmobilizowany, w l. 1914–1918 służył w armii austriackiej. W 1918 służył w Wojsku Polskim, w randze kapitana audytora. W tym czasie powrócił do przerwanych studiów na UJ, 1917/1918–

1918/1919. W 17.05.1919 doktoryzował się.

W maju 1920 został zdemobilizowany i przeszedł do pracy w MSZ; od 1.06. do 1.08.1920 pomocnik referenta w Wydziale Personalnym (S.I.), a od 1.08. do 1.11.1920 sekretarz Sekretarza Generalnego MSZ. Następnie od 1.11.1920 do 1.12.1921 referent w Referacie Międzynarodowego Obrotu Prawnego Departamentu Konsularnego. Skierowany na placówkę, od 1.12.1921 do 15.09.1923 pracował jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie; przeniesiony, od 15.09.1923 do 2.09.1924 był wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu. Krótko, bo od 2.09. do 2.11.1924, był konsulem w Poselstwie RP w Belgradzie, skąd powrócił do KG RP w Zagrzebiu i pracował tam od 2.11.1924 do 2.10.1926. Odwołany do centrali, od 2.10.1926 do 31.12.1927 pracował w Departamencie Konsularnym. 31.12.1928 zwolniony ze służby w MSZ w związku z przejściem do Ministerstwa Komunikacji. Przez dwa lata (1929–1930) pracował jako radca prawny Dyrekcji Kolei w Gdańsku. Przeszedł do pracy w adwokaturze i od 1934 do wybuchu wojny w 1939 pracował jako adwokat w Płońsku. Przed wojną należał do Stronnictwa Ludowego.

W okresie okupacji wysiedlony z Płońska, zamieszkał w Warszawie. Po wybuchu powstania warszawskiego aresztowany i wywieziony; przebywał w obozie w Görlitz do maja 1945. Po wyzwoleniu, od 05. do 11.1945 pracował w Zjednoczeniu Przemysłu Węglowego. Już 10.11.1945 został przyjęty do pracy w MSZ TRJN, w charakterze umysłowego pracownika kontraktowego, i przydzielony do Departamentu Konsularnego. 10.01.1946 został mianowany konsulem generalnym w KG w Amsterdamie. Prawdopodobnie od lutego 1946 przebywał w Hadze, tam od 28 maja tr. zawieszony w swych obowiązkach i wezwany do Warszawy, gdzie mianowany radcą ministerialnym został oddany do dyspozycji Biura Personalnego. 13.06.1946 wyjechał z żoną z Hagi w nieznanym kierunku. Dalsze losy nieznane.

W 1925 ożenił się z Olgą Olginą, właściwie Józefowicz (1904–1979), śpiewaczką; rozwiedli się. Drugą żoną była Jadwiga z d. Korszak, l.v. Waśniewska (ur. 1910), miała dwóch synów Bohdana (ur. 1930) i Andrzeja (ur. 1932) Waśniewskich.

Archiwalia: AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 7, s. 84, 85.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 10, s. 128, 1923, nr 6, s. 111, nr 14, s. 276, 1926, nr 5, s. 62, 1946, nr 2, s. 17; Monitor Polski, 1928, nr 121, s. 2; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 19.

Opracowania: *Corpus studiosorum Universitatis Iagellonicae in saeculis XVIII–XX*, Tomus III: M–N, pod red. K. Stopki, Kraków 2011, s. 248, 249.

Mejor Franciszek. Ur. 27.09.1896 we Lwowie, zm. po 1950. Syn Adolfa i Marii z d. Śniechocka.

Po wybuchu I wojny światowej, od 05.1916 do 10.1918 służył w armii austriackiej, m.in. na froncie włoskim. W okresie 11.1918–05.1919 był internowany przez Ukraińców. Po uwolnieniu, od 06.1919 do 01.1922 służył ochotniczo w Wojsku Polskim, które opuścił w stopniu podporucznika. Podjął studia w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie, gdzie uczył się do 1924; uzyskał absolutorium. Następnie przeniósł się na Wydział Prawa Uniwersytetu Jana Kazimierza, studiował tam dwa lata (1924–1925). Od 01.1926 do 06.1928 pracował, jako referent, w Zakładzie Ubezpieczeń od wypadków we Lwowie.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.07.1928 jako pracownik, urzędnik kontraktowy w Konsulacie RP w Hamburgu, gdzie był referentem paszportowym i wojskowym. Pracował w Hamburgu do 15.10.1928. Został przeniesiony, od 15.10.1928, do Konsulatu Honorowego RP w Malmö w charakterze pracownika kontraktowego i pozostał tam do 1.06.1942; jak sam podawał: „przez dwa lata prowadziłem samodzielnie konsulat”.

W czasie wojny, 1.06.1942 przeniesiony, jako urzędnik kontraktowy, do Poselstwa RP w Sztokholmie, gdzie prawdopodobnie pozostał do końca wojny, choć nie udało się tego potwierdzić.

Po wojnie przeszedł do pracy w MSZ nowego reżimu. W lutym 1950 był księgowym w Poselstwie w Sztokholmie. W ramach „czyszczenia” MSZ chciano go odwołać do kraju, oceniając, że jest „politycznie b. niewyraźny i podejrzany”. Dalsze losy nieznanne.

W lutym 1950 był zaręczony ze Szwedką, ale nie wiadomo, czy założyli rodzinę.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/42, s. 9, 34; AAN, MSZ, sygn. 12721a, s. 31; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 276, s. 108; AAN, Posel. RP w Sztokholmie, sygn. 88, s. 111, 112; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1112 (350.293.24, s. 784); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/M, s. 63, 64.

Źródła drukowane: *RSZ* 1932, s. 89, 217; *RSZ* 1933, s. 117; *RSZ* 1937, s. 102, 250; *RSZ* 1939, s. 141; *Rocznik Oficerski Rezerw*, Warszawa 1934, s. 44, 953.

Mieczysławski Witold (v. Mieczysławski Friedman, Mieczysław Frydman). Ur. 19.08.1907 w Lublinie; zm. w 1991 w Londynie. Syn Jana, poety, i Stefanii z d. Arnsztajn.

Uczęszczał do gimnazjum w Zakopanem, ukończył studia prawnicze jako magister prawa.

W służbie zagranicznej pracę rozpoczął, gdy od 1.04.1929 był prowizorycznym sekretarzem w Wydziale Prasowym (P.VI.), a od 16.03. do 14.08.1931 prowizorycznym sekretarzem w Wydziale Ustrojów Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Politycznego. W dniu 7.11.1931 złożył egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ, po ukończeniu 6-tygodniowego kursu dyplomatyczno-konsularnego w MSZ. Został przenie-

siony od 14.08.1931 do Wydziału Budżetowo-Gospodarczego (A.II.) Departamentu Administracyjnego. Pozostał tam jako prowizoryczny sekretarz do 1.12.1931, w tym dniu został mianowany referendarzem w Referacie Budżetowym Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego (A.II.); pracował tam do 14.08.1931. Następnie przeniesiony, pracował do 1.07.1932 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, pracował od 1.07.1932 do 31.12.1933 jako attaché konsularny na stanowisku kasjera w Konsulacie RP we Wrocławiu (Breslau). 29.07.1932 czasowo przejął Konsulat RP we Wrocławiu od odwołanego Aleksego Wdziękońskiego i 29.08.1932 przekazał placówkę Stefanowi Bratkowskiemu. Z dniem 1.01.1934 przeniesiony do Konsulatu RP w Kiszyniowie. Po roku, od 1.01.1935 był attaché poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie. Tam też mianowany II sekretarzem poselstwa pracował od 1.01. do 31.10.1937, w tym dniu został odwołany do centrali MSZ, przydzielony do Departamentu Polityczno-Ekonomicznego pracował jako referendarz w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.); 1.01.1939 został mianowany radcą w Referacie Ligi Narodów i Organizacji Międzynarodowych (P.I.L.) w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.).

We wrześniu 1939 ewakuowany (wraz z żoną) transportem MSZ do Krzemieńca i Słanic w Rumunii. Po wrześniu 1939 uczestniczył w Rumunii w organizowaniu stamtąd przerzutu wojskowych. W 1941 dotarł do Londynu. W grudniu 1941 gen. Władysław Sikorski proponował, by objął kierownictwo delegacji RP w Kabulu. Od października 1943 kierownik polityczny Polish Information Center w Nowym Jorku. Przed 15.01.1945 był w Buenos Aires na etacie Ministerstwa Informacji i Dokumentacji. Z dniem 15.01.1945 przydzielony do Poselstwa RP w Buenos Aires.

Po wojnie pozostał na emigracji. Nie udało się ustalić, kiedy zamieszkał w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Żona Aniela z d. Lilpop (1910–1998), 2.v. Raczyńska. Pobrali się 18.06.1932 w Warszawie. We wrześniu 1939 pracowała w Komitecie Pomocy Uchodźcom w Bukareszcie. W 1941 wyjechała do USA, jednocześnie nastąpiła separacja.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Ordinal Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl., Ordinal național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 146, 198; AAN, MSZ, sygn. 1459E, s. 128–132, sygn. 1460, s. 3, sygn. 1547B, s. 23, 24, sygn. 5260, s. 190, 208; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 48–50; HI, MSZ, jednostka 2, s. 679–681 (3.2.11, s. 673–675), jednostka 228, s. 21 (264.228.1, s. 20), jednostka 287, s. 493 (343.287.10, s. 497), jednostka 294, s. 803–811 (351.294.12, s. 638–646).

Źródła drukowane: *Dz.Urz. MSZ*, 1933, nr 18, s. 186; *RSZ* 1932, s. 39, 141; *RSZ* 1937, s. 116, 193; *RSZ* 1939, s. 30, 218; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne” 1978, z. 43, s. 167, 170; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. VII: *maj–listopad 1944*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 2006, s. 318.

Millak Stanisław. Ur. 19.06.1890 w Warszawie; zm. po 1933. Syn Ludwika, mechanika kolejowego, i Augustyny z d. Kac (Kahtz).

Uczęszczał do Szkoły Realnej Zrzeszenia Nauczycieli w Warszawie, ale maturę uzyskał w 1908 w Kronsztadzie. Absolwent Wydziału Prawa Uniwersytetu w Dorpacie, gdzie studiował w l. 1908–1914. Powołany do rosyjskiej służby wojskowej, służył od 1.06.1915 do 1.11.1918; wojsko opuścił w stopniu porucznika piechoty.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 15.10.1918 jako urzędnik nieetatowy, sekretarz w Wydziale Konsularnym Departamentu Stanu i pozostał tam formalnie do 23.11.1918, przechodząc do powstającego MSZ. Od 22.11.1918 referent w Wydziale Konsularnym, Sekcji Konsularno-Handlowej MSZ. Od 23.11.1918 do 1.07.1920 referent w Referacie ds. Opieki nad Jeńcami i Robotnikami Sekcji Konsularno-Handlowej, Wydziału Konsularnego. W okresie od 1.07. do 26.11.1920, jako porucznik piechoty, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej. Po powrocie, od 26.11.1920 do 1.06.1921 referent, pomocnik p.o. naczelnika wydziału (sekretariatu) (K.I.) Departamentu Konsularnego (D.K.). Następnie od 1.06.1921 do 1.11.1923 starszy referent, kierownik Referatu Paszportowo-Wojskowego w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) D.K. W okresie od 1.11. do 31.12.1923 przebywał na urlopie bezpłatnym, w sprawach osobistych. Następnie od 1.01.1924 do 4.05.1926 był starszym referentem, zastępcą naczelnika Wydziału Administracyjno-Konsularnego (K.III.) D.K. Został, od 28.08.1925 do 28.08.1928, członkiem-sędzią Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Awansowany, pracował od 4.05.1926 do 1.10.1930 jako radca ministerialny w Wydziale Prawno-Rewindykacyjnym (K.II.) D.K. Od 1.10.1930 naczelnik Wydziału K.II. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Z dniem 1.09.1933 przeniesiony w stan nieczynny. Dalsze losy nieznane.

Żona Janina z d. Jankowska. Miał trzech braci: Konrad Marian (1886–1969), lekarz weterynarii, historyk weterynarii, pułkownik Wojska Polskiego; Henryk Kazimierz (1893–1940), lekarz, uczestnik walk o niepodległość Polski, wojny polsko-bolszewickiej, w kampanii wrześniowej dostał się do niewoli sowieckiej, przebywał w obozie w Kozielsku, zamordowany w lesie katyńskim. Trzeci brat Jan Szczepan, prawnik, wywieziony 15.08.1940 z Warszawy, zginął w Auschwitz. Kuzynka Gabryela Millakówna pracowała w MSZ.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski IV kl., Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 8; AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 7, część VIII, sygn. 7, s. 134, sygn. 250, s. 57–59.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, 1933, nr 16, s. 160, nr 19, s. 190; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 20; RSZ 1932, s. 39, 138; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. III: 1 VIII 1941–31 VII 1942, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Kowalska, A. Gładysz, G.P. Urban, Lublin–Warszawa 2022, s. 221, 222.

Opracowania: Wojciechowski Krzysztof Jan, *Millak Konrad Marian (1886–1969)*, [w:] PSB, t. 21, 1976, s. 222, 223.

Strony internetowe: https://agadd2.home.net.pl/metrykalia/estonia/eea0402_00_1_0017655/eea0402_001_0017655_00007.html (30.12.2022); <https://www.tenumbergreinhard.de/transportliste-der-deportierten/transportliste-der-deportierten-1940/transport-15081940-warschau.html> (30.12.2022).

Miller Paweł Eugeniusz. Ur. 21.08.1898 w Markach, pow. warszawski; zm. po 1942. Syn Stanisława Karola Millera (Muellera) i Joanny Pauliny z d. Kreska.

Od 29.11.1918 do 3.01.1919 szeregowiec 36. pułku piechoty Legii Akademickiej, od 4.01.1919 do 14.06.1920 służył w Centralnych Zakładach Lotniczych w Warszawie w randze plutonowego. Następnie w okresie 15.06.1920–26.01.1921 przebywał w Szkole Podchorążych w Warszawie, którą ukończył w stopniu podporucznika rezerwy, od 1.01.1921. Zwolniony do cywila, wrócił do nauki; studiował przez trzy semestry na Politechnice Warszawskiej.

Pracę w służbie zagranicznej podjął, gdy został od 1.02.1927 do 1.03.1932 pracownikiem kontraktowym w Departamencie Administracyjnym w centrali MSZ; początkowo kontroler, od 1.07. lub 1.12.1929 kierownik Referatu Budżetowego (A.II.B.) Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego. Pozostał na tym stanowisku do 28.02.1932. Skierowany na placówkę, od 1.03.1932 został I sekretarzem konsularnym z tytułem attaché konsularnego w Konsulacie RP w Marsylii. 14.07. lub 1.08.1934 został tytularnym wicekonsulem. 31.05.1935 odwołany do centrali i 1.06.1935 awansowany na podreferendarza i przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Politycznego (D.P.). Po kilku dniach przeniesiony, od 8.06.1935, do Referatu Rachuby Centralnej (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego Departamentu Administracyjnego (D.A.), gdzie pozostał do 15.12.1935. Od tego dnia przydzielony do Wydziału P.VI. Od 15.05.1936 ponownie znalazł się w D.A., by od 1.11.1936 po raz kolejny znaleźć się w D.P., tym razem w Wydziale Wschodnim (P.III.). Od 1.05.1937 p.o. kierownik referatu w D.A. Przynajmniej od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1938 został zastępcą członka Komisji Kontrolującej (rewizyjnej) Stowarzyszenia Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. W 1939 kierownik Referatu Rachuby Centralnej (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.) D.A.

Po wybuchu wojny ewakuował się na Zachód. Po przedostaniu się do Francji, od grudnia 1939 służył w Wojsku Polskim; w 1940 podporucznik WP w Coëtquidan. Po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii. W 1941 stacjonował w Perth. Dalsze losy nieznane.

Jego żona w 1940 przebywała we Francji. Brak innych danych o rodzinie.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2959, s. 15; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 158; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 655, s. 146–242; AAN, MSZ, sygn. 260, s. 152, sygn. 5260, s. 152, sygn. 9296, s. 172–179; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 1082),

jednostka 291, s. 28 (348.291.1, s. 341), s. 988–990 (348.291.12, s. 436–438), jednostka 294, s. 320 (351.294.6, s. 15).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 20; RSZ 1932, s. 39, 186; RSZ 1937, s. 193; RSZ 1939, s. 36, 218, 260.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 25.

Młodowski Władysław. Ur. 4/16.03.1887 w Warszawie; zm. 26.11.1955. Brak danych o rodzicach.

Ukończył w Petersburgu osiem klas Gimnazjum św. Katarzyny oraz prywatne kursy buchalterii G. Girgensonia. Od 1906 do 1918 pracował w Petersburgu w papierni A. Nau-manna i Ska jako pomocnik buchaltera.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 15.01.1919 na stanowisku prowizorycznego pomocnika referenta w Wydziale Finansowym Sekcji Gospodarczej MSZ. Tam też od 25.02.1919 był pomocnikiem referenta, skarbnika w Kasie Biura Rachuby i Kontroli Departamentu Administracyjnego (D.A.), gdzie od 1.06.1921 został referentem. Na tym stanowisku pozostawał, choć zmieniało ono nazwę – w 1923 był to Urząd Płatniczy (A.III.P.) Wydziału Administracyjno-Budżetowego D.A. 9.08.1929 nominowany I sekretarzem konsularnym w Konsulacie RP w Szczecinie (Stettin), chociaż istnieją przekazy, że dopiero 20.12.1929 został tytularnym I sekretarzem konsularnym; pracę rozpoczął prawdopodobnie 1.10.1929 i pozostał do 30.11.1932 na stanowisku księgowego, był tam kasjerem, kierownikiem Referatu Budżetowo-Gospodarczego; pracował także w Referacie Emigracyjnym. Odwołany do centrali, od 1.12.1932 był księgowym w D.A., a następnie od 1.02.1934 sekretarzem rachunkowym w Departamencie Politycznym. Od 1.10.1934 otrzymał urlop bezpłatny w centrali, by objąć stanowisko pracownika kontraktowego w Wydziale Konsularnym Ambasady RP w Moskwie. Tam też otrzymał w kwietniu 1936 upoważnienie do używania tytułu wicekonsula. 1.09.1937 został mianowany podreferendarzem. Odwołany do centrali, od 30.09.1937 pracował w Departamencie Konsularnym. W 1939 był kierownikiem Referatu Gospodarczego Wydziału Gospodarczego (A.III.) D.A.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 wraz z żoną i dzieckiem ewakuował się na wschód. Dotarł do Krzemieńca lub Kut. Granicy nie przekroczył, powrócił z rodziną do Warszawy, gdzie mieszkał jeszcze w 1942. Dalsze losy nieznane.

Żona Irena z d. Makomaska; mieli dwoje dzieci: syna Eugeniusza (ur. 1921) i córkę Janinę.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 88, 100; AAN, Konsulat RP w Szczecinie, sygn. 158, s. 1–78; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 210, sygn. 5260, s. 65; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 150, 151; HI, MSZ, jednostka 293, s. 345 (350.293.12, s. 15).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 96; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 15; RSZ 1932, s. 39, 222; RSZ 1937, s. 145, 193, 233; RSZ 1939, s. 37, 219.

Mniszek Aleksander. Ur. 14/27.03.1904 w Żagłowie, Podole; zm. 4.11.1972 w Warszawie. Syn Tytusa i Marii z d. Jaroszyńska.

Wstępne nauki odbierał prawdopodobnie w domu. Mimo młodocianego wieku, od 1.08.1920 służył jako starszy ułan w 214. pułku ułanów Armii Ochotniczej, na froncie polsko-bolszewickim; był kontuzjowany. Po wojnie uczęszczał do ośmioklasowego Gimnazjum Męskiego Towarzystwa im. Jana Zamoyskiego w Warszawie, gdzie uzyskał maturę w 1923. W tymże roku też został immatrykulowany na Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytetu Jagiellońskiego, ale po dwóch trymestrach 1923/1924 zrezygnował. Studia podjął na nowo w 1924 na Wydziale Prawa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego. W trakcie studiów czynnie działał jako sekretarz w Polskim Związku Paneuropejskim. Studia ukończył z tytułem magistra prawa w 1931. Miał zostać doktorantem UW, ale tej informacji nie udało się potwierdzić. W 1931 był też sekretarzem Koła Posłów i Senatorów BBWR.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w okresie od 1.01.1932 do 30.06.1934 jako praktykant w Departamencie Politycznym centrali MSZ; gdzie od 1.02.1934 odbywał praktykę w Referacie Traktatowym Wydziału Prawnego (P.V.); od 1.04.1934 referendarz tamże. Przynajmniej od 1932 był członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Desygnowany na placówkę, od 1.07.1934 został attaché konsularnym w Konsulacie Generalnym RP w Mińsku; tam też otrzymał od 1.01.1936 prawo używania tytułu wicekonsula. Odwołany do centrali, od 31.07.1936 pracował jako referendarz w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.); pozostał tam do 24.09.1938. Następnie, od 24.09.1938 przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.) D.P.; tam też od 1.01.1939 mianowany radcą. 7.03.1939 został przydzielony do Protokołu Dyplomatycznego (P.D.).

W dniu 1.09.1939 radca w Referacie Ogólnym Protokołu Dyplomatycznego MSZ. Kilka dni później ewakuowany przez Krzemieniec do Słanic w Rumunii, skąd za wiedzą i zgodą min. Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża. Po przybyciu na miejsce, w okresie 1939–1940 został zastępcą dyrektora gabinetu premiera gen. Władysława Sikorskiego. Następnie, od 06.1940 do 01. lub 02.1941 był I sekretarzem w Ambasadzie RP w Paryżu, z siedzibą w Vichy. W styczniu 1941 przez Algier i Maroko wyjechał do Lizbony, skąd w maju tr. dotarł do Londynu. Po podpisaniu umowy Sikorski-Majski, w okresie 1.09.1941–26.04.1943 był radcą ambasady w Ambasadzie RP w Kujbyszewie. Po zerwaniu stosunków dyplomatycznych z Polską przez ZSRS, wraz z pracownikami ambasady, wyjechał do Teheranu; następnie z ambasadorem Tadeuszem Romerem pojechał do Kairu. Tam został mianowany kierownikiem Ambasady RP w Algierze. Po powrocie do Londynu, od 1.03.1944 przydzielony w charakterze zastępcy dyrektora do Protokołu Dyplomatycznego MSZ. Pozostał na tym stanowisku do 5.07.1945. Towarzyszył premierowi Stanisławowi Mikołajczykowi w lipcu i w październiku 1944 jako tłumacz, gdy ten prowadził rozmowy w Moskwie.

Powrócił w 1946 do Polski, został aresztowany na granicy polsko-niemieckiej. Zwolniony z więzienia w 1947. Dalsze losy nieznane.

Około 1920 ożenił się z Marią z d. Pomorską (ur. 1900?). Mieli syna Aleksandra (ur. 1930). Żona jego w 1941 wyjechała do USA. Miał liczne rodzeństwo. Braci Waclawa (1906–2001) i Franciszka (Kubę) (1909–2003), siostry: Marię (Marylę), zamężną Gołda (1908–2012), Krystynę (1911–1990), Martę, zamężną Bohdanowicz (1912–1993), Hannę (ur. 1914, żyła jeden dzień), Ewę, zamężną Łatkiewicz (1916–2000), Barbarę, zamężną Antropik (1918–2003), oraz Salomeę, zamężną Skacel, zwaną „Luka” (1922–1996).

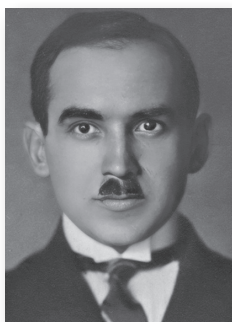
Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921; rumuńskie: Ordynul Coroana României (Order Korony Rumunii) IV kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi); włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 242–245; AAN, MSZ, sygn. 319, s. 1, 5, sygn. 1457b, s. 23, 24, 219, sygn. 1459E, s. 161–168, sygn. 1460, s. 5, sygn. 5360, s. 103, sygn. 13479, s. 1, 4, 11, 18; AAN, Posel. RP w Bernie, sygn. 277, s. 6; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 12; Arch. UW, sygn. RP-16976 – Miniszek Aleksander; HI, MSZ, jednostka 291, s. 991–993 (348.291.12, s. 439–441); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/2/481 – Mniszek Aleksander.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 16; RSZ 1932, s. 63, 146; RSZ 1933, s. 118; RSZ 1937, s. 24, 194; RSZ 1939, s. 28, 219; Budny Michał, *Wspomnienia niefraso-bliwe* (fragment książki), „Zeszyty Historyczne” 1983, z. 63, s. 190; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. I: 30 VIII 1939–31 VII 1940, Lublin 2016, (wg indeksu), t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, Lublin 2017, s. 931, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska; *Stanisław Mikołajczyk w dokumentach aparatu bezpieczeństwa*, t. 1: *działalność w latach 1945–1947*, Warszawa 2010, (wg indeksu).

Opracowania: Pachowicz Anna, *Towarzystwo Opieki nad Polakami we Francji 1941–1944*, Toruń 2013, s. 36, przypis 136; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 23, 32, 74.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Tytus-Mniszek/6000000013300744687> (8.05.2022); <https://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I048318> (9.05.2022).

Moc Aleksander. Ur. 14.02.1889 w Zarzeczcu, gm. Czudec, pow. Rzeszów, woj. lwowskie; zm. po 1945. Syn Jana i Agnieszki z d. Wilk.

Maturę uzyskał w 1910 w c.k. II Gimnazjum w Rzeszowie. Podjął studia na Wydziale Ogólnym Akademii Eksportowej w Wiedniu, ale miał ją ukończyć bez dyplomu. W okresie od 1.10.1911 do 30.09.1912 odbył służbę w armii austriackiej. Od 1.10.1913 do 1.08.1914 praktykant i buchalter w Syndykacie Rolniczym w Krakowie. Po wybuchu wojny, został zmobilizowany i służył jako oficer, od 1.08.1914 do 31.10.1918, w armii austriac-

kiej. Od 7.11.1918 do 14.01.1920 służył w Wojsku Polskim. Po demobilizacji, od 1.03. do 31.05.1920, był kierownikiem handlowym w Składnicy Kółek Rolniczych w Bochni. Na krótko powrócił do wojska, by odbyć od 24.07.1920 do 2.11.1921 służbę w WP; wrócił do pracy cywilnej w stopniu kapitana rezerwy piechoty.

W służbie zagranicznej, początkowo od 14 lub 15.12.1921 do 1.03.1926, pracował jako II sekretarz konsularny przyjęty na próbną służbę do Konsulatu RP w Morawskiej Ostrawie. Po złożeniu w dniach 2 i 3.10.1925 egzaminu na stanowisko I kategorii w MSZ, został mianowany od 1.03.1926 attaché konsularnym. Pozostał na tym stanowisku do 1.01.1927; w międzyczasie pełnił czasowo funkcję kierownika. Został przeniesiony i od 1.01.1927 do 1.05.1929 pracował jako wicekonsul w Konsulacie RP w Essen. Awansowany, od 1.05.1929 do 31.08.1931 był wicekonsulem i zastępcą kierownika w Konsulacie Generalnym RP w Bytomiu (Beuthen). Odwołany, pozostał od 1.09.1931 do 31.08.1933 w centrali MSZ, początkowo referendarz bez przydziału, a od 21.09.1931 do 28.09.1932 referendarz w Wydziale Ogólno-Konsularnym (K.I.) Departamentu Konsularnego. Przesunięty, od 29.09.1932 w Wydziale Osobowym (W.O.), podległym podsekretarzowi stanu. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.09.1933 został wicekonsulem w Konsulacie RP w Pittsburghu. Przyjechał do USA 30.09.1933. Pozostał na tym stanowisku do 31.08.1936. Ponownie przeniesiony, od 1.09.1936 pracował jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, tam też został awansowany, zostając z dniem 1.01.1937 konsulem. W związku z odwołaniem konsula generalnego Waclawa Gawrońskiego, 4.11.1939 przejął kierowanie konsulem, jako zastępca, do czasu przyjazdu nowego konsula generalnego. Być może objął stanowisko jako kierownik placówki, od 30.07. do 1.12.1944, które przekazał Juliuszowi Szygowskiemu. W związku z wycofaniem przez mocarstwa uznania Rządu Polskiego w Londynie, został powołany na stanowisko likwidatora KG RP w Chicago, które piastował od 5.07. do 28.09.1945. Dalsze losy nieznane.

Żona z d. Krauz; mieli dwoje dzieci.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 60; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2338, s. 181, sygn. 2990, s. 4; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 63–65; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/M, s. 97, 98.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1922, nr 2, s. 26, 1923, nr 6, s. 108, 1926, nr 4, s. 43, nr 11, s. 148, 1927, nr 1, s. 8; RSZ 1932, s. 39, 137; RSZ 1937, s. 121, 194; RSZ 1939, s. 133, 219; VI *Sprawozdanie Dyrekcji C.K. II Gimnazjum w Rzeszowie za rok szkolny 1910*, Rzeszów 1910, s. 95.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 117.

Moczulska Stanisława, zamężna Fuchs. Ur. 24.11.1909 w Pittsburghu, Pensylwania, USA; zm. po 1950. Córka Stanisława i Józefy z d. Pruchniewska, imigrantów polskich, obywateli Stanów Zjednoczonych. Obywatelka amerykańska.

Do szkół uczęszczała w Pittsburghu, gdzie w 1923 ukończyła szkołę powszechną, a w 1926 Business High School. Czynnie uczestniczyła w organizacjach polonijnych w od-

działach Związku Polek i Sokolstwa Polskiego w Pittsburghu, w pierwszym była sekretarką protokółarną, w drugim skarbniczką.

W polskiej służbie zagranicznej pracowała tylko w jednym miejscu, od 1.08.1926 do 3.12.1939, jako pracownik kontraktowy, w Konsulacie RP w Pittsburghu, gdzie była stenografistką, telefonistką, maszynistką i sekretarką. Wykonywała swe obowiązki w wydziałach paszportowo-legalizacyjnym, handlowo-prezydialnym i prawnym, a także załatwiała ekspedycję poczty oraz prowadziła archiwum i bibliotekę. W l. 1933–1935 odbyła kurs nauki obywatelskiej zorganizowany przez Powszechny Uniwersytet Korespondencyjny w Warszawie i MSZ dla urzędników kontraktowych Urzędów Zagranicznych MSZ.

Po wybuchu wojny, w wyniku redukcji personelu, miała dwuletnią przerwę, była bezrobotna. Powróciła na swoje dawne stanowisko w Konsulacie RP w Pittsburghu w marcu 1943; umowę, już na nazwisko Fuchs, podpisała 15.04.1943, pozostała tam do 31.07.1945.

Po wojnie, od 1.11.1945 została przyjęta do pracy w Konsulacie TRJN w Pittsburghu, ale jako urzędniczka tymczasowa. Zwolniona z pracy 31.03.1950. Dalsze losy nieznanne.

W dniu 17.05.1941 wyszła za mąż za obywatela Stanów Zjednoczonych Rajmunda Fuchsa. Małżeństwo było bezdzietne.

Odnaczenia: Brązowy Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AMSZ, BSO, sygn. 7840 – Akta Stanisławy Moczulskiej; AMSZ, Protokół Dyplomatyczny, t. 16, s. 119; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/F, s. 38, 39.

Morawski Kajetan (v. Dzierżykraj-Morawski, Morawski-Dzierżykraj Stefan Kajetan). Ur. 19.04.1891 w Jurkowie, pow. kościański, Wielkie Księstwo Poznańskie; zm. 2.11.1973 w Lailly-en-Val, Francja. Syn Stanisława i Teresy z d. Dzierżykraj.

Ukończył Gimnazjum Klasyczne im. Amosa Komeńskiego w Lesznie w 1910. W tym samym roku podjął studia, początkowo w Instytucie Rolniczym w Lipsku, a następnie w Monachium. Po śmierci ojca, w 1914 wrócił do Jurkowa, by zarządzać, do 1915, odziedziczonym majątkiem. W 1915 został przyjęty do niemieckiej służby cywilnej; od 1.08.1916 został radcą w niemieckim MSZ w Berlinie.

W polskiej służbie zagranicznej podjął pracę, gdy od 1.09. do 1.10.1918 został przyjęty na próbną służbę do Departamentu Stanu Rady Regencyjnej; po miesiącu Departament przekształcił się w MSZ. Od 1.10.1918 do 1.01.1919 był referentem w Wydziale Politycznym Sekcji Politycznej MSZ. Z dniem 1.01.1919 mianowany starszym referentem, z tytułem radcy legacyjnego, i kierownikiem referatu w Wydziale Terytorialnym obejmującym Niemcy, Austrię, Czechosłowację, Danię, Szwecję i Norwegię (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego; pozostał na tym stanowisku do 1.10.1919. Następnie od 30.09.1920 do 9.02.1921 naczelnik Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego (D.P.). Od 9.02.1921 do 1.10. lub 11.1922 wicedyrektor, kierownik D.P.

Od 1.10. lub 11.1922 do 15.04.1923 otrzymał urlop bezpłatny w sprawach osobistych. Po powrocie do pracy, od 15.04.1923 do 30.04.1924 radca legacyjny, zastępca Komisarza Generalnego w Komisarzacie Generalnym RP w Gdańsku, a de facto, jak sam podawał we wspomnieniach, zastępował chorego komisarza gen. Leona Plucińskiego. Od 30.04. do 11.06.1924 radca legacyjny, kierownik D.P.; tam też od 11.06.1924 do 3.03.1925 dyrektor D.P. Następnie od 3.03. do 7.12.1925 min. rezydent w Delegacji przy Lidze Narodów w Genewie. Odwołany, od 7.12.1925 do 10.05.1926 podsekretarz stanu MSZ. W okresie zamachu majowego stanął po stronie rządowej i w dniach 10–20.05.1926, jako podsekretarz stanu, był kierownikiem MSZ. Następnie został przeniesiony w stan nieczynny, na którym pozostawał od 20.05. do 15.11.1926. Na kilka dni, od 15 do 20.11.1926, przywrócony na stanowisko podsekretarza, tylko po to, by następnie do 31.03.1929 przebywać na urlopie bezpłatnym, oficjalnie w związku ze sprawami osobistymi. Powrócił wówczas do Jurkowa. Został w tym czasie wybrany prezesem Wielkopolskiej Izby Rolniczej, a dwa lata później prezesem Ogólnopolskiego Związku Izb i Organizacji Rolniczych. Z dniem 31.03.1929 został członkiem Górnośląskiej Komisji Mieszanej w Katowicach. W listopadzie 1936 powołany na stanowisko wicemin. skarbu, na którym to stanowisku pozostał do września 1939, w 1938 dodatkowo objął nadzór nad Departamentami Cei oraz Podatków i Opłat.

Po wybuchu wojny, ewakuował się wraz z rządem do Rumunii, gdzie krótko przebywał w obozie w Slanic, skąd wyjechał do Bukaresztu i w Ambasadzie RP oczekiwał na wizę francuską. Po dotarciu do Paryża, od 22.12.1939 objął kierownictwo działu polityczno-prawnego Biura Celów Wojny. Po upadku Francji, przez Vichy i Niceę ewakuował się do Wielkiej Brytanii, dokąd dotarł dopiero w lutym 1941. W Londynie, do 1.05.1941, nadal kierował Biurem Celów Wojny. Na krótko, od 1.05. do 1.09.1941, był posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym przy rządzie czechosłowackim Edwarda Benesa. Od 1.10.1941 do końca września 1943 był sekretarzem generalnym MSZ i min. pełnomocnym w centrali ministerstwa w Londynie. 19.09.1941 wszedł w skład delegacji polskiej do mieszanego polsko-czechosłowackiego Komitetu Spraw Zagranicznych. W 1943 został ambasadorem przy rządzie Francji Walczącej w Algierze. 1944 ambasador RP przy Francuskim Komitecie Wyzwolenia Narodowego, a następnie przy Tymczasowym Rządzie Republiki Francuskiej.

Po wojnie pozostał na emigracji, we Francji. Do 1969 pełnił funkcję ambasadora Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie, we Francji. Nie jest pewne, czy należał do Zarządu Biblioteki Polskiej w Paryżu. Założyciel i dyrektor Fonds Humanitaires Polonais. Po powstaniu w 1954 Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarmionych (Assembly of Captive European Nations) należał do polskiej delegacji do tej organizacji. Czynnie współpracował z czasopismami emigracyjnymi.

Żona Maria z d. Turno (1893–1971), pobrali się w 1915. Mieli dwoje dzieci. Córka Barbara wyszła za Włodzimierza Ledóchowskiego. Syn Maciej w czasie II wojny światowej służył w randze podporucznika w lotnictwie na terenie Afryki. Rodzina na początku wojny, w 1939, pozostawała w Warszawie.

Został upamiętniony w dwojaki sposób; w 1997 powstał film dokumentalny pt. „Ambasador Atlantydy” w reżyserii Piotra Morawskiego na podstawie scenariusza Ryszarda

Kaczyńskiego. W 2009 Liceum Ogólnokształcące i Zasadnicza Szkoła Zawodowa w Krzywiniu, woj. wielkopolskie, otrzymały jego imię.

Publikacje: pozostawił wiele prac wspomnieniowych: *Wczoraj. Pogadanki o niepodległym dwudziestolecu* (Londyn 1967, w Polsce wydane w drugim obiegu pt. *O niepodległym dwudziestolecu*, wyd. Głos 1981 i 1982), *Tamten brzeg. Wspomnienia i szkice* (Paryż 1960, 2. i 3. wyd. Editions Spotkania 1996, 2018), *Na przełaj* (Londyn 1969), *Anatol Mühlstein*, „Zeszyty Historyczne” 1978, z. 43, s. 101–105, *Wspólna droga* (Paryż 1962, wyd. 2. pt. *Wspólna droga z Rogerem Raczyńskim. Wspomnienia*, wstęp Janusz Pajewski, przedmowa Marcin Libicki, przygotowanie do druku i objaśnienia Przemysław Matusik, Poznań 1998). Używał również pseud. Jan Chomęcki.

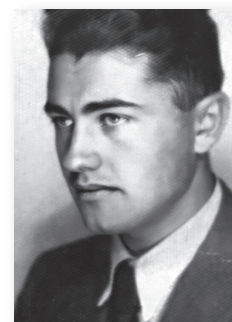
Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III i IV kl., Order Orła Białego, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; belgijskie: l'Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl., Ordre de Léopold (Order Leopolda) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) III i IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.; papieskie: Ordo Sancti Silvestri Papae (Order Papieża św. Sylwestra) I kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.; włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pajaka i jego rodziny, sygn. 52, s. 31; AAN, Amb. RP w Rzymie, sygn. 231, s. 7; AAN, MSZ, sygn. 249, s. 43; AAN, PRM, część VIII, sygn. 7, s. 178, 179, sygn. 250, s. 68, 69; HI, MSZ, jednostka 209, s. 35 (244.209.2, s. 34), jednostka 226, s. 64 (261.226.1, s. 675), jednostka 291, s. 994 (348.291.12, s. 442), jednostka 293, s. 890 (350.293.21, s. 562), s. 1075 (350.293.24, s. 747), jednostka 294, s. 9 (350.294.1, s. 823).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, nr 8, s. 174, 1925, nr 4, s. 49, 1926, nr 1, s. 11, nr 5, s. 63; RSZ 1932, s. 40, 259; RSZ 1937, s. 150; RSZ 1939, s. 138, 170; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 5; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. II: 1 VIII 1940–31 VII 1941, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Rabiński, E. Rzeczkowska, J. Kowalska, Lublin 2017, s. 877, 878, 894, 895; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II: *czerwiec 1940–czerwiec 1941*, Kraków 1995, s. 321, 326, t. III: *czerwiec 1941–grudzień 1941*, Kraków 1996, s. 196, t. IV: *grudzień 1941–sierpień 1942*, Kraków 1998, s. 132, 136, 137, 146, 148, 149, 155, 159, 163, t. V: *wrzesień 1942–lipiec 1943*, Kraków 2001, s. 142, 154, 407, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 53, 56, 57; Morawski Kajetan, *Na przełaj*, Londyn 1969, s. 49, 74, 83, 92; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny” 25.11.1973, nr 47, s. 7; *Ś.p. Kajetan Morawski*, „Na Antenie” R. XII, styczeń 1974, nr 130, s. 15–18; Zbyszewski Waclaw A., *Ludzie, których znałem*, wstęp R. Habielski, wyb. i oprac. R. Habielski i P. Kądziała, Warszawa 2020, s. 297, 304.

Opracowania: Hułas Magdalena, *Rząd gen. Władysława Sikorskiego, czerwiec 1940–lipiec 1943*, [w:] *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej, 1939–1945*, Londyn 1994, s. 198; Judycki Zbigniew Andrzej, *Mała encyklopedia Polonii francuskiej*, Warszawa 2021, s. 416; *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 168.

Strony internetowe: https://zskrzywin.pl/Kajetan_Morawski.html (12.03.2023).

Mostowski Kazimierz Hugo. Ur. 14.03./1.04.1912 w Kijowie; zm. po 1949. Syn Zygmunta, pracownika polskiej służby zagranicznej, i Marii z d. Baczyńska.

Do Polski przyjechał w 1919. Naukę podjął w 1922 w Gimnazjum Ludwika Lorentza w Warszawie. W związku z wyjazdem ojca na placówkę w Tyflisie w 1926, został przez rodziców zapisany do Państwowego Gimnazjum Humanistycznego w Zakopanem; uzyskał tam maturę w 1931. Studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego rozpoczął w 1932. W trakcie studiów miał pierwszy zawodowy kontakt ze służbą zagrani-

czną, w czasie praktyk wakacyjnych – od 1.07. do 1.10.1932 odbytych w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. W 1934 przeniósł się na Wydział Prawa i Nauk Społecznych Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Śmierć ojca w grudniu 1934 spowodowała, że w celu zapewnienia opieki matce, mieszkającej w Warszawie, powrócił na studia na Uniwersytet Warszawski w 1935. Tytuł magistra prawa i nauk ekonomicznych uzyskał w 1937.

Po ukończeniu studiów pracował od 1.11.1937 do 28.08.1939 w charakterze pracownika kontraktowego w Dziale Prawnym Konsulatu RP w Opolu (Oppeln), jako referent prasowy i prawny, zajmując się głównie interwencjami. Interesował się intensywnie zagadnieniami mniejszościowymi. Odwołany, pracował od 28.08.1939 jako umysłowy pracownik kontraktowy w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.) Departamentu Konsularnego centrali MSZ.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany przez Krzemieniec do Botoșani (Botoszany) w Rumunii, skąd chciał wyjechać do Wojska Polskiego we Francji. Pozostał w Rumunii trzy miesiące przydzielony do Ambasady RP w Bukareszcie, gdzie uczestniczył w opiece nad internowanymi żołnierzami polskimi. Po dotarciu do Francji starał się o przyjęcie do wojska, ale został zaliczony do pomocniczej służby wojskowej, ze względu na brak nerki. Mieszkał w Paryżu, od 1.02. do 17.06.1940 został zatrudniony jako umysłowy pracownik kontraktowy w Biurze Rekrutacyjnym w Paryżu z przydziałem do Konsulatu Generalnego RP w Lille. 13.06.1940 ewakuowany z całym Biurem Rekrutacyjnym; po dotarciu do Tuluzi Biuro zostało rozwiązane. Przedostał się z żoną do Hiszpanii, gdzie przebywał przez cztery miesiące. Po uzyskaniu wizy angielskiej i tranzytowej portugalskiej znalazł się z żoną w Lizbonie. Musiał zostać dłużej, ze względu na chorobę, operację, a później ciężę żony. 3.06.1941 odплыли z Portugalii do Kanady, na trzy dni przed dopłynięciem do Nowego Jorku żona urodziła, ale miała kłopoty poporodowe zakończone pobyt w szpitalu, w skutek czego pozostali w USA. Przez rok pracował na własną rękę, m.in. w szkołach dokształcających języka polskiego, wygłaszając odczyty o Polsce na zlecenie Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku lub prezesów organizacji polonijnych na terenie stanów Nowy Jork i New Jersey. 27 lub 28.04.1942 został zatrudniony i pracował do 31.08.1943 jako inspektor w Dziale Pomocy Polakom w Rosji Delegatury MPiOS w Nowym Jorku. Powrócił do służby zagranicznej, od 1.09.1943, przynajmniej do 1.03.1944, pracował jako umysłowy pracownik w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku, w referatach prawnym, emigracyjnym i morskim. Około września 1944 zapadł na

rozstrój nerwowy i przebywał w sanatorium, 29.08.1944 zmuszony był przerwać pracę, a od 2 września tr. przebywał w sanatorium. Dalsze losy nieznane.

Żona Krystyna z d. Wiczyńska, siostrzenica i wychowanka marszałka Macieja Rataja. Mieli jedno dziecko.

Archiwalia: AAN, KG RP w Opolu, sygn. 237, s. 383; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 23, 214, 228; Arch. UW, sygn. RP-36831 – Mostowski Kazimierz Hugo; HI, KG RP we Francji, jednostka 5, s. 53, 56, (5.5.1, brak numeru strony), s. 348, 349 (5.5.4, brak numeru strony); HI, MSZ, jednostka 294, s. 825 (351.294.12, s. 660); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 14, s. 80–93.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 112, 284.

Musielak Stefan. Ur. 23.08.1902 w Wanne, Dolna Saksonia, Niemcy; zm. po 1945. Syn Piotra i Juljanny z d. Godusiak (Grdusiak).

Początkowo obywatel niemiecki. W Niemczech ukończył ośmioklasową szkołę powszechną, następnie przez dwa lata uczęszczał do Szkoły Handlowej też w Niemczech. Miał w l. 1918–1922 pracować jako górnik. W 1921 odbył roczny kurs Polskiego Towarzystwa Stenograficznego w Herne w Niemczech. Od 1922 przebywał we Francji. Początkowo pracował w kopalni, a następnie w l. 1923–1925 jako malarz pokojowy. Na przeł. 1925/1926 odbył półroczny kurs na Uniwersytecie Ludowym w Dalkach pod Gnieznem, delegowany tam przez Związek Nauczycielstwa Polskiego we Francji. Od 06. do 08.1926 pracował jako urzędnik kancelaryjny w zarządzie Związku.

Po przejściu do służby zagranicznej, od 20.08.1926 do 18 lub 19.05.1940 był umysłowym pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Lille, gdzie do grudnia 1930 pracował kolejno: w kancelarii, jako maszynista, w wydziałach rachuby i paszportowo-wizowym. Od stycznia 1931 pracował jako referent w Wydziale dla Spraw Inwalidów Wojennych, a następnie został kierownikiem tego wydziału, aż do ewakuacji w wyniku klęski Francji. Równolegle w l. 1935–1940 prowadził sprawy administracyjne i finansowe Opieki Polskiej w Lille, Opieki Polskiej w Roubaix, Klinice Polskiej w Douai oraz Polskiego Domu Zdrowia w Lens. W 1935 odbył roczny kurs korespondencyjny zorganizowany w MSZ.

Już po przedostaniu się do Wielkiej Brytanii, od lipca 1940 służył w Wojsku Polskim, w 1. Dywizji Pancerniej. W 1942 odbył 3-miesięczny kurs sanitarny w Szkocji. 20.07.1943 został odkomenderowany z wojska do MSZ z przydziałem w Konsulacie Generalnym RP w Londynie, gdzie pracował, jako wojskowy, do 15.10.1943. Po wyreklamowaniu z wojska nadal pracował w KG RP w Londynie, do 31.07.1945. Po wyzwoleniu Francji i nawiązaniu kontaktu z rodziną, która tam przebywała, dotarł do niej 7.03.1945; chciano go zatrzymać w Konsulacie Generalnym RP w Lille, ale wrócił 24.04.1945 do Londynu. Z dniem 1.08.1945 został przydzielony do KG RP w Lille.

Ożenił się w 1927 we Francji z Marią d. Wichlacz (Wichłacz) (ur. 1908), obywatelką niemiecką. Mieli dwoje dzieci, syna Henryka (ur. 1928) i córkę Elianę [?] (1934), z której matka w 1940 mieszkała we Francji. Jego brat w 1933 mieszkał we Francji.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1779, s. nlb.; HI, KG RP we Francji, jednostka 7, s. 259–312, 371–374 (8.7.1, brak numeru stron); HI, MSZ, jednostka 291, s. 999,

1000 (348.291.12, s. 447, 448), jednostka 299, s. 101 (356.299.2, s. 789); IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/M, s. 122, 123; IPMS, KG RP w Londynie, sygn. A.42, s. 1–51.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 90, 184; RSZ 1933, s. 118; RSZ 1937, s. 251; RSZ 1939, s. 69, 284.

Strony internetowe: <https://sites.google.com/site/polskaskzotanawilmie/> (19.11.2022) <https://sites.google.com/site/consulatdepologne/le-consulat-de-pologne-a-lille-dans-l-entre-deux-guerres> (19.11.2022).

Mycielski Kazimierz Jan Leon. Ur. 11.01.1904 w Przeworsku, woj. lwowskie; zm. 9.07.1984 w Johannesburgu, RPA. Syn Jana Antoniego, ziemianina i inżyniera rolnika, i Marii Józefy z d. Szembek.

Po ukończeniu szkoły średniej odbył służbę wojskową, od 30.09.1924 do 30.09.1925. Ukończył studia prawnicze i doktoryzował się w 1928 na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Ze służbą zagraniczną związał się, będąc od 1.07.1928 do 2.06.1929 pracownikiem kontraktowym w MSZ. W dniach 21 i 23.11.1928 złożył egzamin wstępny do MSZ; od 1.12.1928 do 1.04.1929 przyjęty na praktykę (praktykant) w ministerstwie. Dnia 21.03.1929 zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w MSZ. 1.04.1929 mianowany referendarzem. Przydzielony, od 2.06.1929 do 28.10.1930 był sekretarzem w Górnośląskiej Komisji Mieszanej w Katowicach. Tam też, od 28.10.1930 do 31.01.1932, został zastępcą delegata w tejże Komisji. Odwołany, od 1.02. do 31.12.1932 był referendarzem i kierownikiem Referatu Ligi Narodów w Wydziale Organizacji Międzynarodowych (P.I.) w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym (D.P.). Skierowany na placówkę, od 1.01.1933 pracował w Poselstwie RP w Budapeszcie: od 1.08.1934 attaché, od 1.04.1936 II sekretarz, a od 1.01.1937 I sekretarz poselstwa. Odwołany, od maja do 15.08.1939 radca w ministerstwie; od 16.08.1939 został kierownikiem Referatu Centralno-Europejskiego w Wydziale Zachodnim (P.II.) D.P.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany przez Krzemieniec do Rumunii, za wiedzą i zgodą min. Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem dotarcia do Paryża. We Francji, od 15.02. do 15.06.1940 pracował w 2. Biurze Celów Wojny w Paryżu, w centrali MSZ w Angers. Po upadku Francji pozostał tam i od 1.01.1941 do 1.01.1942 był zastępcą delegata PCK w Marsylii. Następnie od 1.07.1942 do 13.07.1944 był Delegatem Towarzystwa Opieki nad Polakami we Francji, z siedzibą w Vichy, a od 1.01.1943 Delegatem Przedstawiciela Rządu RP na Francję i Belgię w Vichy. W okresie okupacji niemieckiej członek Kwatery Grupy Południe POWN we Francji. Od 13.07. do 25.08.1944 aresztowany i więziony przez gestapo w Vichy i Moulins. Po wyzwoleniu Francji powrócił do służby zagranicznej i od 25.08.1944 do 5.07.1945 był I sekretarzem Ambasady RP w Paryżu.

Po wojnie pozostał na emigracji, od 1947 mieszkał z rodziną w RPA. W 1963 zajmował się eksportem azbestu.

Wraz z żoną, która zmarła dwa dni po nim, w Johannesburgu, zostali pochowani w Wiśniowej.

Ożenił się w 29.01.1939 w Krakowie z Różą Marią Magdaleną z d. Potocką (1906–1984). Mieli dwoje dzieci: syna Macieja Jana Franciszka (ur. 1940) i córkę Annę Marię Małgorzatę, zamężną Chebda-Cieńską (ur. 1942). Miał trzech braci: Franciszka (1899–1977), działacza niepodległościowego i oficera WP, Jana Zygmunta (1901–1972), prawnika i artystę malarza, i najmłodszego Zygmunta (1907–1987), znanego kompozytora.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski V kl., Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 23, 219, sygn. 1459E, s. 181, sygn. 5260, s. 191; AAN, Posel. RP w Budapeszcie, sygn. 151, s. 82; AAN, PRM, część VIII, sygn. 250, s. 88–90.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1929, nr 1, s. 11; RSZ 1932, s. 40, 128; RSZ 1937, s. 132, 195; RSZ 1939, s. 149, 220; Orłowski Leon, *Pierwsze wiadomości o wojnie*, „Zeszyty Historyczne” 1963, z. 3, s. 113; Morawski Kajetan, *Na przelaj*, Londyn 1969, s. 24; Szembek Jan, *Diariusz wrzesień–grudzień 1939*, Warszawa 1989, s. 29.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 51, 83, 117; Wnęk Sławomir, *Dom Mycielskich w Wiśniowej nad Wisłokiem w latach 1867–1944*, [w:] *Małe Miasta. Dom polski w refleksji badawczej*, red. M. Zemło, Białystok–Dynów–Suwałki 2021, s. 361–389.

Strony internetowe: <https://www.sejm-wielki.pl/b/dw.59612> (15.12.2022).

N

Nagórny Tadeusz Marian Lucjan. Ur. 12.10.1895 w Grodzisku Mazowieckim; zm. 6.03.1972 w Strasburgu. Syn Stanisława i Natalii z d. Zachart (Zachert).

Uczęszczał do Gimnazjum Filologicznego im. gen. Pawła Chrzanowskiego w Warszawie, ale maturę uzyskał w 1914 w Szkole (Gimnazjum) Filologicznej Wojciecha Górskiego. Przez kolejne dwa lata studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Warszawie. Zmobilizowany, od 1.06.1916 do 10.1918 służył w armii rosyjskiej. W okresie rewolucji, w listopadzie 1917 pracował w Naczelnym Polskim Komitecie Wojskowym (Naczpolu) w Moskwie i jednocześnie do marca 1918 służył w Baonie Bartosza Głowackiego w Moskwie. Następnie, jako porucznik, do 10.11.1918 służył w 36. pułku piechoty Legii Akademickiej w Warszawie. Od stycznia 1919 służył w randze porucznika w Biurze (Departamencie) Personalnym MSWojsk, do lipca 1919; 13.01.1919 ranny pod Lwowem. Do kwietnia 1920 w Kwaterze Głównej Naczelnego Wodza, do maja 1920 był starszym referentem w Oddziale V Sztabu MSWojsk. Awansowany,

do lutego 1921 był starszym referentem w Oddziale Va Biura Ścisłej Rady Wojennej. W kwietniu 1924 awansowany do stopnia kapitana ze starszeństwem od 1.07.1923. Do lipca 1926 był adiutantem prezydenta RP. Mianowany, do marca 1928 dowódca kompanii w 36. pułku piechoty; kolejną kompanią dowodził do sierpnia 1928 w 86. pułku piechoty. Odbył też, trwający do maja 1931 kurs Wyższych Dowódców w Rembertowie.

W dniu 15.10.1932 został odkomenderowany na 6 miesięcy do centrali MSZ. Pozostał tam znacznie dłużej; 1.05.1933 mianowany radcą ministerialnym w Wydziale Osobowym (W.O.) Departamentu Administracyjnego (D.A.). Następnie został przydzielony do Wydziału Szyfrów (A.III.), z równoczesnym powierzeniem funkcji zastępcy naczelnika wydziału w D.A. z dniem 5.09.1933. W tym też czasie, od października 1932 był członkiem Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. 30.03.1934 dekretem min. spraw zagranicznych został ustanowiony konsulem RP w Brukseli. Od 1.06.1934 urzędował w Konsulacie RP w Brukseli, ale dopiero 7.06.1934 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na konsula. W okresie 1.07.1934–30.11.1937 konsul i kierownik Konsulatu RP w Brukseli. Przeniesiony, od 1.12.1937 do 31.12.1939, konsul i kierownik Konsulatu RP w Strasburgu. 30.08.1939 wobec zagrożenia wojną, przeprowadził ewakuację konsulatu do Nancy.

Po wybuchu wojny, wraz z całym konsulem 5.09.1939 ewakuował się z Nancy do Bar-le-Duc. Kierował konsulem do 14.10.1939, następnie do 31.12.1939 przebywał na urlopie bezpłatnym, by do 19.06.1940 ochotniczo służyć w Wojsku Polskim we Francji w randze kapitana w 8. pułku piechoty 3. Dywizji Piechoty do dnia rozwiązania pułku, tj. 19.06.1940. Pozostał we Francji, od 1.07. lub 1.08.1940 do 09.1944 pracował, przydzielony do Biura Polskiego w Marsylii, jako referent ds. urzędników państwowych. Równolegle przez cały okres okupacji niemieckiej był członkiem Kwatery Podgrupy Marsylia POWN we Francji, był szefem jego oddziału na Marsylię, Tulon i Hyères do listopada 1940, a następnie do 28.02.1941 POWN Francja Środkowa. Po wyzwoleniu Francji powrócił do pracy konsularnej, od 13.09.1944 do 5.07.1945 konsul i prowizoryczny kierownik Konsulatu RP w Bar-le-Duc, 10.02.1945 mianowany konsulem i kierownikiem tamże.

Po wojnie pozostał na emigracji w Strasburgu. Zajmował się tam opieką społeczną nad Polakami w rejonie Strasburga, w porozumieniu ze Związkiem Polaków we Francji, Stowarzyszeniem Polskich Kombatantów i Harcerstwem Polskim.

Dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Maria Hubal Dobrzańska (1896–1979), małżeństwo rozpadło się w poł. lat 20.; w 1933 wyszła za mąż za owdowiałego prezydenta RP Ignacego Mościckiego. W 1932 ożenił się z Heleną (Janina Helena) z d. Akst (ur. 1900). Mieli dwoje dzieci: córkę Hannę Helenę (ur.1933) i syna Andrzeja Tadeusza (ur.1939). Żona z dziećmi towarzyszyła cały czas mężowi; w czasie wojny przebywała we Francji w Limoges, Haute-Vienne.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski, Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Krzyż Walecznych, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę, Krzyż POWN; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojuszniczy); belgijskie: l'Ordre de la Couronne (Order Korony) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl., Croix de Guerre (Krzyż Wojenny); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 15; AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 657, s. 54–71; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 154, 157, 158; IPMS, Amb. RP w Paryżu, sygn. A.46/44, s. 64, 65.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 15, s. 152, nr 18, s. 173, nr 21, s. 204; RSZ 1937, s. 42, 195; RSZ 1939, s. 46, 72, 221.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 49, 83, 117.

Nawrocki Stanisław. Ur. 3.08.1912 w Leżajsku, pow. Łańcut; zm. po 1992. Syn Tadeusza i Stefanii z d. Zajączkowska.

I wojnę światową przeżył w Wiedniu i Linzu, skąd po wojnie jego rodzina powróciła do Polski i osiadła we Lwowie. Uczeń szkoły Kistryna we Lwowie, gdzie zdał maturę w 1930. Magister, absolwent Wyższej Szkoły Nauk Ekonomicznych i Handlowych we Lwowie w 1933 oraz Uniwersyteckich Studiów Ekonomicznych i Handlowych w Trieście (ukończone w 1934), w 1935 doktoryzował się w Trieście.

W służbie zagranicznej rozpoczął pracę w maju 1934 jako praktykant w Ambasadzie RP w Stambule. Po powrocie, w okresie 01.–09.1936 odbywał praktykę w Banku Polskim w Radomiu. Skierowany na placówkę, od 1.10.1936 do 31.12.1937 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Strasburgu. Po powrocie do Warszawy, od 1.01.1938 został praktykantem w centrali MSZ, mianowany referendarzem. Od 1.01.1939 referendarz w Referacie Zachodnim (E.I.Z.) Wydziału Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego (D.K.), gdzie zajmował się sprawami „mniejszości polskich w Niemczech i niemieckich w Polsce”.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 ewakuowany; 7.09.1939 w miejscowości Czeremcha na Podlasiu w trakcie bombardowania wraz z żoną uznany za zabitego. Przedostał się na Litwę, gdzie przebywał w okresie 09.1939–07.1940. Po próbach uzyskania w Poselstwie Angielskim w Kownie wizy, by wyjechać na Zachód, w lipcu 1940 wrócił do Warszawy. Od 1.09.1940 pracował jako goniec w niemieckiej firmie „Bruhn-Werke”. W Warszawie pozostał do upadku powstania warszawskiego, skąd ewakuowany do Krakowa i Myślenic.

Po wojnie wyjechał do Gdańska, gdzie w okresie 5.05.–30.09.1945 pracował w Departamencie Morskim w Gdańsku, 1.10.1945–30.06.1946 w Głównym Urzędzie Morskim w Gdańsku, od 1.07.1946 do 20.08.1948 zaś był dyrektorem Morskiej Centrali Zaopatrzenia Ministerstwa Żeglugi w Gdańsku i zastępcą dyrektora MCZ w Warszawie. 28.08.1948 aresztowany i osadzony w więzieniu w Warszawie. W procesie w czerwcu 1949 skazany na 6 lat więzienia, pracował w szpitalu więziennym „Na Gęsiówce”. 30.01.1951 zwolniony z więzienia z powodu złego stanu zdrowia. Podjął pracę i od 1.06.1951 do 15.01.1953 był pracownikiem Spółdzielni Pracy „Elektra”. Następnie, od 15.01.1953 do przejścia na emeryturę w 1973, pracował w Spółdzielni Pracy „Waga” w Warszawie jako kierownik techniczny i członek zarządu. W 1992 mieszkał we Wronkach.

Żona Renata. Brak innych danych o rodzinie.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka zbiorowa, sygn. 2/1, sygn. 43/3; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 10.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 15, 67, 251; RSZ 1939, s. 35, 221; Kratochwilowie Marian i Zbigniew, *Wspomnienia o Mieczysławie Kistrynie*, „Rocznik Lwowski” [Londyn] 1991, s. 160.

Nosowicz Olgierd Harry. Ur. 25.05/7.06.1907 w Tallinnie, Estonia, lub w Warszawie; zm. 1940 w Katyniu lub w Charkowie. Syn Teodozego (Teodor; Teodozy Teodor), inżyniera, armatora i działacza morskiego, i Zofii z d. Rummel.

Maturę uzyskał w Gimnazjum im. Stefana Batorego w Warszawie w 1925. W okresie 12.08.1920–16.09.1931 odbył służbę wojskową, przeniesiony do rezerwy w stopniu podporucznika rezerwy, z przydziałem do 71. pułku piechoty. Studiował na Politechnice Warszawskiej, ale studiów nie ukończył.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 1.02.1936, do 31.07.1937 pracownik kontraktowy w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego MSZ. Przydzielony, od 1.01. lub 1.02.1937 do 30.06.1939 pracownik kontraktowy w Konsulacie RP w Bukareszcie, gdzie miał być referentem spraw młodzieżowych. Po odwołaniu do centrali ministerstwa, od 1.07.1939 pracownik kontraktowy przydzielony do Wydziału P.VI., następnie był w Referacie Traktatowym Wydziału Prawnego (P.V.) Departamentu Politycznego.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 jako porucznik rezerwy saperów zgłosił się ochotniczo i służył w 36. pułku piechoty Legii Akademickiej. Został zamordowany w Katyniu lub w Charkowie.

Miał być żonaty i mieć dzieci. Brak bliższych danych o rodzinie.

Archiwalia: AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 1/1/ [list J. Przeździeckiego z 1.12.1989]; AAN, MSZ, sygn. 1459E, s. 226, 227, sygn. 9296, s. 190–204; IPMS, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. A.26/I/1, s. nlb.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 116, 251; RSZ 1939, s. 32, 284; Ptasznik Witold, *Spóźniony raport dowódcy plutonu „Bukareszt”*, „Zeszyty Historyczne” 1981, z. 1, s. 145; *Rocznik Oficerski Rezerw*, Warszawa 1934, s. 103, 541.

Opracowania: Pertek Jerzy, *Nosowicz Teodozy (1882–1934)*, [w:] PSB, t. 23, 1978, s. 235, 236.

Strony internetowe: <https://www.batory.edu.pl/stowarzyszenie-wychowankow/historia> (30.02.2023).

O

Ossowiczowa Wanda Katarzyna Franciszka (v. Ossowicz) z d. Bielicka. Ur. 25.11.1881; zm. 30.07.1939 w Warszawie, w szpitalu ewangelickim. Córka Józefa Włodzimierza i Zofii z d. Moszczeńska.

Prawdopodobnie była nauczycielką, miała też pracować jako urzędniczka kolejowa, ale nie udało się potwierdzić żadnej z tych informacji.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła 8.03.1920 w centrali MSZ jako prowizoryczny urzędnik w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym; tam też została 1.06.1921 sekretarką. W 1921 zatrudniona była jako sekretarka w dziale maszyn Kancelarii Ogólnej MSZ. Przeniesiona, od 1.03.1923 urzędniczka w Kancelarii Głównej (A.III.K.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Departamentu Administracyjnego (D.A.). Kolejną komórką organizacyjną, w której pracowała, przynajmniej od 1926, była kancelaria Wydziału Zachodniego (P.II.); tam 1.01.1930 została adiunktem kancelaryjnym, do 30.11.1936 pomocnik kancelaryjny w dziale maszyn kancelarii Departamentu Politycznego. Od 1.12.1936 powróciła do D.A. jako pomocnik kancelaryjny w Referacie Rachuba Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowego (A.II.). Pozostała tam do 30.04.1937, a od dnia następnego, do lipca 1939, pracowała jako daktylografka w kancelarii Protokółu Dyplomatycznego; gdzie została awansowana od 1.01.1938 na starszą rejestratorkę.

Pochowana na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Wyszła za mąż za Leona Ossowicza (1878–1940), ok. 1900. Miała brata Alfonsa Jana (1881–1932).

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; rumuńskie: Serviciu Credincios (Za Wierną Służbę); węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 1459E, s. 283–298, sygn. 1489, s. 18, sygn. 5260, s. 169.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 95; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 17; RSZ 1932, s. 42, 131; RSZ 1937, s. 30, 198; RSZ 1939, s. 28, 223.

Strony internetowe: <https://www.sejm-wielki.pl/b/sw.650758> (9.12.2022).

Ostrowski Andrzej. Ur. 30.11.1892 w majątku Krasna, woj. warszawskie; zm. 26.09.1953 w Paryżu. Syn Władysława i Tadei z d. Ścibor-Bogusławska.

Ukończył studia w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, a także studiował w Belgii; był inżynierem agronomem. Po powrocie do kraju, w okresie 1911–1912 odbył służbę w armii rosyjskiej. W okresie 1917–1918 służył w 3. pułku ułanów uformowanemu w ramach polskich formacji w okolicy Odessy; w l. 1919–1922 służył w Wojsku Polskim. Po wojnie podjął pracę, będąc w l. 1923–1927 naczelnikiem kancelarii Centralnego

Towarzystwa Rolniczego w Warszawie. Istnieją niesprawdzone przekazy, że w 1925 miał również pracować w MSZ jako radca legacyjny. W l. 1927–1930 był współdyrektorem i współwłaścicielem biura melioracyjno-budowlanego „Ponikowski i Ostrowski w Warszawie”. Po wyjeździe do Francji być może był wiceprezesem i członkiem Rady Głównej Związku Rolników Polskich we Francji.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął w 1934, do 1936 był urzędnikiem kontraktowym w Konsulacie RP w Tuluzie. Został desygnowany, od 1.03.1936 do 06.1940, na stanowisko agenta konsularnego w Agencji Konsularnej RP w Perignieux, Francja.

Po wybuchu wojny, do września 1944 uczestniczył w akcji Komitetu Pomocy Polakom Ofiarom Wojny; czynnie działał we francuskim ruchu oporu na południu Francji. Po wyzwoleniu Francji był od 1.11.1944 do lipca 1945 agentem konsularnym z tytułem wicekonsula w Agencji Konsularnej RP w Limoges.

Po wojnie pozostał na emigracji, we Francji. Czynnie działał, jako członek zarządu, w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów w Paryżu, był również członkiem Związku Inwalidów Polskich, Koło w Paryżu. Dalsze losy nieznane.

Prawdopodobnie był dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Wanda z d. Kraffl, drugą Jadwiga z d. Pułaska. Miał również rodzeństwo. Bracia: Aleksander (1895–1986), Szymon (ur. ? i zm. 1898), Jan (1905–1939) i Eustachy (?–1932); siostry: Anna, zamężna Doruchowska (1898–1983), Halina Ostrowska i Irena Ostrowska.

Odznaczenia: Krzyż Walecznych.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 16; AAN, Konsulat RP w Marsylii, jednostka 660, s. 254–266; AAN, Posel. RP w Bernie, jednostka 276, s. 104; AAN, PRM, część IV, sygn. 17, t. 1, s. 7; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/O, s. 10, 11.

Źródła drukowane: RSZ 1937, s. 68, 268; RSZ 1939, s. 74, 301.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 53, 80, 118.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Andrzej-Ostrowski/6000000017929034222> (11.10.2022).

P

Pankiewicz Michał Juliusz. Ur. 29.09.1887 w Lipsku, pow. Augustów; zm. 10.06.1980 w Warszawie. Syn Michała i Marii (Marianna) z d. Bartoszewicz.

Ukończył gimnazjum w Grodnie, w którym należał do młodzieżowej organizacji niepodległościowej; należał również do PPS, w 1905 wykonał zamach na rewirowego policjanta o nazwisku Gryka w Grodnie. Miał być trzykrotnie aresztowany, spędził dwa lata w więzieniu; najczęściej podaje się, że było to w l. 1907–1909, ale być może było to o dwa lata wcześniej. Po

uwolnieniu wyjechał do Galicji i studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu we Lwowie. W 1910 wyjechał do Brazylii, gdzie uczył w szkołach polskich w Araucarii i Nova Galicia w Paranie, a po jakimś czasie przeniósł się do Palmeira. W 1914, a raczej w 1917, powrócił do Polski. Po odzyskaniu niepodległości, od 15.06. do 1.12.1919 pracował jako referent na próbnej służbie w Ministerstwie Aprowizacji. Tam też awansowany, od 1.12.1919 do 1.01.1920 był starszym referentem. Od 1.01.1920 do 15.07.1921 miał przerwę w służbie państwowej, będąc w tym czasie sekretarzem Komisji Porozumawczej Związków Spółdzielczych. Organizował w tym czasie Towarzystwo Przyjaciół Parany i Polski Towarzystwo Emigracyjne. Od 15.07.1921 do 31.01.1923 pracownik kontraktowy Urzędu Emigracyjnego. Następnie od 1.02.1923 do 1.01.1928 miał mieć przerwę w służbie państwowej. Po powołaniu, w lipcu 1925 zatrudniony w Państwowej Radzie Emigracyjnej przy MWRiOP. Od 1.01. do 30.06.1928 był pracownikiem kontraktowym w MPiOS. Od 1.07.1928 do 1.09.1929 miał przerwę w służbie państwowej, m.in. w związku z udziałem w wyprawie do Peru, mającej badać możliwości osadnicze nad Ucayali. Należał do organizatorów I Zjazdu Polaków z Zagranicy w 1929. Od 1.09. do 31.12.1929 ponownie pracownik kontraktowy MPiOS. Od 1.01. do 16.02.1930 miał przerwę w służbie państwowej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął od objęcia funkcji radcy emigracyjnego z zakresem działania obejmującym całą Amerykę Południową. W związku z tym został zatrudniony, od 16.02.1930 do 31.03.1933, jako prowizoryczny radca ds. emigracyjnych w Poselstwie RP w Buenos Aires. Odwołany, pozostawał od 1.04.1933 prowizorycznym radcą bez przydziału w centrali MSZ i 30.06.1933 został zwolniony ze służby prowizorycznej w MSZ. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Od 1933 został stałym członkiem Rady Organizacyjnej Polaków z Zagranicy. Należał w tym czasie do wielu organizacji; był członkiem Rady Głównej i sekretarzem Zarządu Głównego Ligi Morskiej i Kolonialnej. W 1937 pracował w Biurze Personalnym Ministerstwa Poczty i Telegrafów. W 1939 dyrektor Międzynarodowego Towarzystwa Osadniczego. Należał również do współzałożycieli Warszawskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Wybrany do Sejmu RP z ramienia „Ozonu”, poseł V kadencji w okresie 1938–1939. Był członkiem Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP.

Po wybuchu wojny wyjechał na Zachód, w 1940 przyjechał do Brazylii, a następnie wyjechał do USA.

Po wojnie powrócił do kraju, został dyrektorem gabinetu prezesa Rady Ministrów. Pracował też jako dziennikarz, współpracownik „Życia Gospodarczego” i sekretarz Towarzystwa Krzewienia Kultury Moralnej.

Pochowany na cmentarzu Starych Powązek w Warszawie.

Żona Helena z d. Sulimirska; mieli troje dzieci.

Publikacje: autor licznych prac z zakresu spraw emigracyjnych i kolonialnych, m.in.: *Prawda o Paranie* (Warszawa 1911), *Z Parany o Paranie* (Lublin 1916), *Immigration et émigration de la main-d'œuvre agricole* (Warszawa 1925), *W sprawie wychodźstwa polskiego w São Paulo* (Warszawa 1926), *Polskie szkolnictwo we Francji* (Warszawa 1927), *Ustrój społeczny Montanii peruwiańskiej a praktyczne wskazówki dla osadnictwa polskiego* (Warszawa 1928), *Polska a emigracja* (Warszawa 1929), *Zagadnienie kolonizacji zamorskiej*

(Warszawa 1933), *Problem emigracji w Polsce* (Warszawa 1935), *Niezlomny pionier Polski kolonialnej*, „Morze” 1936, z. 9, s. 16, 17.

Odnaczenia: Krzyż Niepodległości z Mieczami, Order Odrodzenia Polski, Złoty Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 249, s. 36, sygn. 1459F, s. 2, sygn. 9555, k. 1, sygn. 9577, k. 197, 198, sygn. 9600, s. 3, 4, 5, sygn. 9616, k. 96–107, sygn. 9619, k. 113, 114, sygn. 9620, k. 31, 32, sygn. 9712, k. 88–90, 209–211, sygn. 9831, k. 1–16, 21–56, sygn. 9833, k. 4; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 1–3; AAN, Światowy Związek Polaków z Zagranicy, sygn. 98, s. 162; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, Akta Władysława Neumana, t. III/6; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 5, s. 14, sygn. 237, s. 140.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 3, s. 25; RSZ 1932, s. 42, 111, 153; *Dziennik czynności Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza 1939–1947*, t. I: 1939–1942, oprac. J. Piotrowski, Wrocław 2004, s. 69, 100; *Nekrolog*, „Życie Warszawy”, 12.06.1980, nr 239, s. 12.

Opracowania: Gardoliński Edmund, *Pionierzy polscy w stanie Rio Grande do Sul*, „Problemy Polonii Zagranicznej” 1960, t. 1, s. 109; Głuchowski Kazimierz, *Materiały do problemu osadnictwa polskiego w Brazylii*, Warszawa 1927, s. 24; Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 551, 552; *Pamiętniki emigrantów*, wyb. i przedm. K. Koźniewski, Warszawa 1965, s. 170–172; *Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919–1939. Słownik biograficzny*, t. IV: M–P, Warszawa 2009, s. 315, 316 (tu: bibliografia).

Parczewski Tadeusz. Ur. 10.11.1911 w Wilnie; zm. w 1984 w Lailly-en-Val, Francja. Syn Jana i Janiny z d. Falkowska.

W 1929 zdał maturę w Gimnazjum im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu. Studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Poznańskiego, gdzie w 1933 uzyskał tytuł magistra prawa. Odbił służbę wojskową, w okresie 1935–1936 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Grudziądzu. Następnie kontynuował studia na Uniwersytecie Poznańskim i w 1937 został magistrem nauk ekonomiczno-politycznych.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, jako umysłowy pracownik kontraktowy, zatrudniony od 16.09.1937 do 31.12.1938 w Ambasadzie RP w Moskwie. Odwołany do centrali MSZ, pracował od 1.01. do 30.04.1939 jako pracownik kontraktowy w Wydziale Opieki Prawnej (E.III.) Departamentu Konsularnego. Ponownie skierowany do Ambasady RP w Moskwie, pracował tam w okresie 1.–31.05.1939 w Wydziale Konsularnym. Przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Mińsku od 1.06.1939, pozostał tam do 17.09.1939.

Po ewakuacji z Polski i dotarciu do Francji, od 2.12.1939 do 15.09.1943 służył w Wojsku Polskim, we Francji, a po jej upadku, w Wielkiej Brytanii. Wyreklamowany z wojska pracował od 15.09.1943 do 1.05.1945 na stanowisku zastępcy kierownika Referatu Sowieckiego Ministerstwa Informacji i Dokumentacji. Równolegle był praktykantem w MSZ. Po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie, w dniu 5.05.1944 zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Z dniem

1.05.1945 zatrudniony w Konsulacie Generalnym RP w Lille, został skierowany na stanowisko kierownika ekspozytury Konsulatu RP w Strasburgu w Miluzie.

Po wojnie pozostał na emigracji, we Francji. Działał w Stowarzyszeniu Polskich Kombatantów na Wychodźstwie we Francji (Association d'Entraide des Anciens Combatants Polonais en France), w którym pełnił wiele funkcji, m.in. sekretarza generalnego i wiceprezesa. W okresie kryzysu rządowego był członkiem Rady Wolnych Polaków we Francji. Zaangażował się w działalność Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja”, a także Związku Polskich Federalistów. Z ramienia tego ostatniego wchodził w 1961 w skład polskiej delegacji do Zgromadzenia Europejskich Narodów Ujarmionych. W grudniu 1961 został wybrany wiceprzewodniczącym Rady Naczelnej „NiD”. W l. 1956–1962 pracował w Sekcji Polskiej Radia Francuskiego RDF. W trakcie Olimpiady w Rzymie w 1960 kierował emigracyjnym, niezależnym Polskim Ośrodkiem Informacyjnym, relacjonującym igrzyska. Podjął pracę w Radiu Wolna Europa, gdzie w 1967 został redaktorem naczelnym paryskiego oddziału RWE; był nim do 28.02.1974. Działalność społeczną prowadził przede wszystkim w powstałej w 1950 Polskiej Fundacji Humanitarnej (Fonds Humanitaire Polonais), w l. 1975–1978 prezes Fundacji. 4.05.1977 został dyrektorem „Domu Wypoczynkowego” („La Maison de Retraite”) w Lailly-en-Val koło Orleanu, zwanym też „Polskim Domem”. Był to ośrodek wypoczynkowy przeznaczony dla polskich imigrantów. Publikował w prasie polonijnej.

Pochowany na cmentarzu w Lailly-en-Val, koło Orleanu we Francji.

Jego spuścizna przechowywana jest w Archiwum Państwowym w Warszawie i Bibliotece Polskiej w Paryżu.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Archiwalia: HI, MSZ, jednostka 279, s. 25 (333.279.1, s. 738).

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 169, 286.

Opracowania: Judycki Zbigniew Andrzej, *Mała encyklopedia Polonii francuskiej*, Warszawa 2021, s. 461; Łukasiewicz Sławomir, *Partia w warunkach emigracji. Dylematy Polskiego Ruchu Wolnościowego „Niepodległość i Demokracja” 1945–1994*, Lublin–Warszawa 2015, (wg indeksu); *Polska emigracja polityczna. Informator*, Warszawa 2004, s. 34, 43, 168, 172, 188, 241; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 52.

Patyna Antoni. Ur. 18.07.1906 w Berlinie; zm. po 1957 w Warszawie (?). Syn Józefa i Anieli z d. Szukalska.

W 1926 ukończył gimnazjum w Wejherowie. Podjął studia na Wydziale Prawno-Ekonomicznym Uniwersytetu Poznańskiego, ale po dwóch latach w związku z sytuacją rodzinną musiał je przerwać. W poszukiwaniu pracy wyjechał do Berlina.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 23.01.1930 jako pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Pracował tam kolejno we wszystkich referatach, aż do 31.10.1936. Został przeniesiony, od 1.11.1936 kierownik Referatu Prawnego Konsulatu Generalnego RP w Wiedniu. Równoległe z pracą zawodową podjął dalsze studia w Akademii Handlu Światowego Uniwersytetu Wiedeńskiego oraz w tamtejszej Akademii Konsularnej, uzyskując absolutorium. Krótko przed wybuchem wojny został przeniesiony do Konsulatu Generalnego RP w Zagrzebiu.

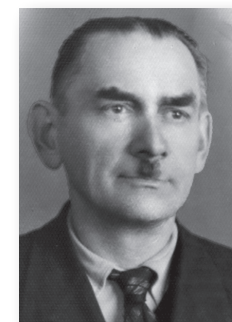
Po wybuchu wojny pozostał w Zagrzebiu, skąd 1.03.1941 został przeniesiony do Poselstwa RP w Belgradzie w charakterze p.o. kierownika Wydziału Konsularnego, którym był do 7.04.1941, ale jest też przekaz, że był tam dietetariuszem, radiotelegrafistą; nie udało się tego potwierdzić. Po agresji 6.04.1941 III Rzeszy na Jugosławię, przeniósł się nad Adriatyk, na obszar okupowany przez Włochy. Po roku wyjechał na Węgry, gdzie pracował jako nauczyciel języków. Po wkroczeniu Niemców na Węgry został wraz z żoną aresztowany i osadzony w więzieniu w Budapeszcie, w którym przebywał od 20.03. do 20.09.1944. Po zwolnieniu z więzienia osiadł wraz z rodziną na prowincji, doczekał się tam wkroczenia wojsk radzieckich. Po wyzwoleniu wyjechał do kraju.

W dniu 11.06.1945 został powołany do pracy w MSZ TRJN i przydzielony w charakterze kierownika kancelarii do Ambasady w Belgradzie. Odwołany do centrali 1.07.1946 z równoczesnym mianowaniem referendarzem i przydziałem do Wydziału Południowo-Wschodniego Departamentu Politycznego. Następnie datę odwołania przesunięto na dzień 31.08.1946, a przydział do Wydziału Południowo-Wschodniego przeniesiono na 1.01.1947. Już 30.03.1947 wypowiedziano mu stosunek służbowy, zwalniając z pełnienia obowiązków służbowych. Ostatecznie zwolniony ze służby 31.07.1947; jako powód zwolnienia podawano, iż „w 1946 sympatyzował z Mikołajczykowskim PSL...”. Być może jeszcze w 1952 pracował lub starał się o pracę w Centrali Sprzętu Lekarsko-Sanitarnego CENTROSPRZĘT w Warszawie. A w 1957 być może pracował w Ministerstwie Żegluga. Dalsze losy nieznane.

Ożenił się 24.10.1942 z Zofią Janiną z d. Fortini (ur. 1910), obywatelką polską. Przed II wojną światową pracowała jako maszynistka w Ministerstwie Komunikacji. Nie wiadomo, czy mieli dzieci.

Archiwalia: AAN, KG RP w Wiedniu, sygn. 59, s. nlb.; AMSZ, BSO, sygn. 4637 – Akta Antoniego Patyny; HI, MSZ, jednostka 227, s. 14 (262.227.1, s. 501).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1946, nr 2, s. 17; RSZ 1930, s. 120; RSZ 1932, s. 92, 213; RSZ 1937, s. 40, 253; RSZ 1939, s. 117, 286.

Piechocki Jan. Ur. 12.03.1892 w Golubiu, pow. Wąbrzeźno, woj. pomorskie; zm. 7.08.1947. Syn Franciszka i Marianny z d. Radka.

Uzyskał wykształcenie średnie w Szkole Handlowej Rutkowskiego w Berlinie. Do 1918 pracował w różnych przedsiębiorstwach na Pomorzu oraz w Berlinie. W 1918 przez 6 miesięcy był zatrudniony, jako pracownik rachunkowy, w Banku Rzeszy Niemieckiej.

Po zakończeniu wojny pozostał w Berlinie; tam podjął pracę w polskiej służbie zagranicznej, od 8.09.1919 do 1.12.1920 będąc pracownikiem kontraktowym w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Przeniesiony, od 1.12.1920 do 30.06.1932 pracował w Konsulacie RP w Essen: od 1.05.1923 do 1.12.1926 prowizoryczny starszy kancelista; od 1.01.1927 do 30.06.1932 adiunkt kancelista służby stałej. W czasie pracy w konsulacie zajmował się sprawami pasz-

portowymi, wizowymi, sprawami obywatelskimi i wojskowymi. W tym czasie również studiował przez dwa semestry w Akademii Urzędniczej w Essen. Odwołany do centrali MSZ, od 1.07. do 31.01.1932 adiunkt kancelaryjny w Departamencie Administracyjnym (D.A.). Udzielono mu bezpłatnego urlopu, w dniach od 1.02.1933 do 31.01.1935, dla umożliwienia pełnienia obowiązków pracownika kontraktowego, kierownika kancelarii, w Poselstwie RP w Atenach. Odwołany do centrali, od 1.09.1935 kierownik kancelarii D.A. Przeniesiony, od 8.06.1936 był kierownikiem kancelarii Departamentu Konsularnego. Po prawie roku, od 1.05.1937 ponownie pracował w D.A., w Referacie Rachuby Centrali (A.II.R.C.) Wydziału Budżetowo-Organizacyjnego. Przydzielony, od 1.09. lub 1.10.1937 do 15.06.1939 pracował w Poselstwie RP w Pradze. W marcu 1939 został zatrzymany przez gestapo, ale jako że był dyplomatą, wypuszczono go. Odwołany, od 16.06.1939 zatrudniony w Biurze Personalnym (B.Pers.) MSZ, został tam kierownikiem kancelarii.

We wrześniu 1939 ewakuowany wraz z żoną i dziećmi, pozostał w Krzemieńcu lub Kutach. Wrócił do Warszawy, gdzie od 08.1940 do 08.1944 pracował w Wydziale Rent Inwalidzkich byłej Izby Skarbowej Grodzkiej jako tłumacz.

Po wojnie, w kwietniu 1946 kierownik kancelarii w MSZ TRJN, mianowany referendarzem w Wydziale Budżetowym od 1.04.1946.

Żona Maria z d. Białek (ur. 1901), urzędniczka w MSZ. Mieli troje dzieci: syna Zbigniewa (ur. 1921), córki Helenę (ur. 1923) i Irenę (ur. 1925).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 265, sygn. 2956, s. 54; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 211; HI, MSZ, jednostka 292, s. 454 (348.292.10, s. 1136), jednostka 293, s. 345 (350.293.12, s. 15).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 8, s. 175, 1927, nr 1, s. 9, 1933, nr 4, s. 30, nr 21, s. 212, 1939, nr 3, s. 67, 1946, nr 1, s. 17; RSZ 1932, s. 43, 215; RSZ 1937, s. 29, 199; RSZ 1939, s. 29, 225.

Pol Wiktor Szczepan (v. Pohl). Ur. 4.12.1889 w Sofii; zm. po 1940. Syn Wilhelma, pracownika austro-węgierskiej służby konsularnej, i Raissy (Reginy) z d. Roessler.

W l. 1908–1913 studiował w Akademii Konsularnej w Wiedniu. Następnie w okresie 1.10.1913–31.12.1915 służył w armii austriackiej, w randze podporucznika rezerwy. Od 1.01.1916 do 30.09.1919 pracował w austro-węgierskim MSZ na stanowiskach od attaché konsularnego do wicekonsula; 12.01.1916 przydzielony do konsulatu w Konstantynopolu. Musiał opuścić Konstantynopol w lipcu 1919, ponieważ wygasło jego zezwolenie na pobyt. Do końca września 1919 pracował w Wiedniu, po czym przeszedł na emeryturę.

Przeszedł do pracy w polskiej służbie zagranicznej, zatrudniony od 1.10.1919 do 15.02.1920 jako prowizoryczny wicekonsul w centrali MSZ. Skierowany na placówkę, od 15.02. do 31.05.1920 pracował jako wicekonsul, od 31.05.1920 do 1.11.1922 tytularny konsul i kierownik Wydziału Konsularnego Poselstwa RP w Budapeszcie. Odwołany do

kraju, od 1.11. do 1.12.1922 był zastępcą generalnego komisarza w Urzędzie Komisarza dla przejścia mienia państwowego na Górnym Śląsku w Katowicach. Odwołany do centrali, od 1.12.1922 do 1.07.1925, jako wicekonsul z tytułem konsula, pracował w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.) Departamentu Konsularnego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.07.1925 do 1.07.1928 wicekonsul i tytularny II sekretarz poselstwa w Poselstwie RP w Teheranie. Od 1.07.1928 do 1.09.1931 kierował Konsulatem RP w Tabryzie, Persja (Tebriz, Irak), do 31.12.1928 jako wicekonsul, a następnie jako konsul. Kolejną placówką, którą kierował, od 1.09. do 1.11.1931, był Konsulat RP w Tyflisie (obecnie Tbilisi). Odwołany, od 1.11.1931 pracował jako radca ministerialny w Referacie Sowieckim w Wydziale Wschodnim (P.III.) Departamentu Politycznego. Po raz kolejny skierowany na placówkę, od 1.10.1934 do 30.11.1936 radca poselstwa, radca handlowy i kierownik Wydziału Konsularnego w Poselstwie RP w Belgradzie. Mianowany konsulem generalnym, pracował od 1.12.1936 do 1.09.1939 w Konsulacie Generalnym RP w Zagrzebiu.

Wybuch wojny zastał go w centrali MSZ, gdzie został przydzielony do Biura Radcy Ekonomicznego. Kilka dni później, we wrześniu 1939 ewakuowany przez Wiśniowiec i Kutę do Rumunii, skąd bez zgody min. Wiktora T. Drymmera wyjechał do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Paryża. We Francji rozważano możliwość przydzielenia go do Konsulatu RP w Czerniowcach. Ostatecznie został, w okresie 1.11.1939–1.10.1940, przydzielony czasowo do Konsulatu Generalnego RP w Zagrzebiu. Dalsze losy nieznane.

Ożenił się 16.08.1917 w Konstantynopolu z Margit z d. Hagel (ur. 1887), obywatelką austriacką. Mieli jedno dziecko.

Publikacje: opublikował książkę pt. *Persja*, opracował konsul i kierownik Wydziału Konsularnego przy Poselstwie Rzeczypospolitej Polskiej w Teheranie Wiktor Szczepan Pol (Warszawa 1928).

Odnaczenia: Srebrny i Złoty Krzyż Zasługi, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; austriackie: Silberne Tapferkeitsmedaille (Srebrny Medal za Odwagę) I kl., Franz-Joseph Ordens (Order Franciszka Józefa); jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) II kl.; perskie (irańskie): Perski Medal Pamiątkowy, Medal koronacyjny Rezy Szacha Pahlavi.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 12, sygn. 274, s. 219, sygn. 583, s. 23, sygn. 1457b, s. 28, 209, 218, sygn. 5260, s. 53, 138, sygn. 9297, s. 10–16; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 32–34.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 98, 1925, nr 5, s. 105, 1929, nr 1, s. 10, 1939, nr 3, s. 65; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 48; RSZ 1932, s. 44, 132; RSZ 1937, s. 86, 201; RSZ 1939, s. 93, 227.

Opracowania: Deusch Engelbert von, *Die effektiven Konsuln Österreich(-Ungarns) von 1825–1918. Ihre Ausbildung, Arbeitsverhältnisse und Biografien*, Köln–Weimar–Wien 2017, s. 528; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 57.

Poniński Alfred Emeryk. Ur. 18.06.1896 w Kościelcu pod Inowrocławiem, woj. poznańskie; zm. 25.03.1968 w Sydney. Syn Adolfa, ziemianina, i Zofii z d. Czapska.

Maturę uzyskał w gimnazjum niemieckim w Bydgoszczy. Na studia wyjechał do Berlina, gdzie w okresie 1917–1918 studiował na Wydziale Prawa tamtejszego Uniwersytetu. Równocześnie, od 1914, zajmował się dziennikarstwem i publicystyką, pisząc do prasy wielkopolskiej, a także przewodniczył komitetowi dobroczynnemu w Kościanie. W 1917 został członkiem Towarzystwa Niemiecko-Polskiego, nowo powołanego, a mającego zajmować

się wzajemnymi relacjami i kulturą obu społeczności.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął bardzo wcześnie, zostając od 1.10.1918 attaché w Przedstawicielstwie Rady Regencyjnej w Berlinie, pozostał na tym stanowisku do 1.01.1919, gdy stało się ono w poł. listopada Przedstawicielstwem RP w Berlinie. Równolegle w okresie 1918–1919 studiował w Szkole Nauk Politycznych w Warszawie. Odwołany do centrali MSZ, pracował tam od 1.01.1919 do 1.04.1921 w Departamencie Polityczno-Ekonomicznym. Początkowo jako attaché, a od 1.11.1919 pomocnik referenta, od 1.04.1920 zaś referent spraw niemieckich; na tym stanowisku pozostał do 1.04.1921. Ze względu na fakt jego niezdolności do służby wojskowej, gdyż utykał na nogę, nie służył w wojsku. Skierowany na placówkę, pracował jako II sekretarz poselstwa od 1.04.1921, a od 11.10.1924 jako tytułarny I sekretarz poselstwa, do 1.01.1925, w Poselstwie RP w Brukseli. W okresie 1923–1924 przewodniczył tam Komitetowi Opieki nad Emigracją Polską w Belgii. Przeniesiony, od 1.01.1925 do 31.07.1926 był I sekretarzem poselstwa w Ambasadzie RP w Paryżu. Tam też został sekretarzem generalnym Komitetu Opieki nad Więźniami-Polakami we Francji. Kolejnym miejscem pracy stało się, od 1.08.1926 do 15.10.1931, Poselstwo RP w Moskwie. Tam też 5.06.1930 został radcą poselstwa. Był też równocześnie delegatem do rokowań specjalnych, uczestniczył m.in. w rokowaniach polsko-sowieckich na temat paktu o nieagresji. Na krótko, 15.10.1931 został odwołany do centrali MSZ, mianowany radcą ministerialnym i ponownie delegowany do Poselstwa RP w Moskwie, gdzie pracował od 12.11.1932 do 31.01.1933. Tam też przejściowo zarządzał okręgiem Konsulatu Generalnego RP w Charkowie. W dniach 23–26.01.1929 referował problematykę polskiej akcji propagandowej w ZSRS w trakcie II zjazdu konsulów polskich w Moskwie. Był też delegatem MSZ do rokowań z ZSRS w sprawie więźniów politycznych. Odwołany do centrali i od 1.02.1933 przydzielony do Biura Rady Ekonomicznego (R.E.) w Departamencie Politycznym, gdzie został kierownikiem Referatu Umów Dwustronnych. Następnie 1.10.1934 został kierownikiem Referatu Środkowej Europy (P.III.E.S.) Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. Ponownie skierowany na placówkę, od 1.06.1935 był radcą poselstwa w Poselstwie RP w Bukareszcie, tam też 1.01.1937 został mianowany I sekretarzem poselstwa. Po podniesieniu rangi placówki, od 1.06.1938 do 15.12.1939 był radcą ambasady w Ambasadzie RP w Bukareszcie. Wielokrotnie był chargé d'affaires. Aktywnie uczestniczył w akcji propagandowej, wygłosił wiele referatów na tematy hi-

storyczne i kulturalne. Wiosną 1938 towarzyszył premierowi rumuńskiemu patriarsze Mironowi Cristea w jego podróży do Polski.

Wojna zastała go w Rumunii. Od 11.09.1939 uczestniczył w organizacji przewozu złota polskiego przez Rumunię. 15.12.1939 został tytułarnym min. pełnomocnym w Ambasadzie RP w Bukareszcie. Pozostał na tym stanowisku do likwidacji i ewakuacji placówki w czerwcu 1940. Ewakuował się wraz ze współpracownikami do Turcji. Początkowo przebywał w Stambule, następnie w okresie 06.–1.11.1941 był radcą ambasady w Ambasadzie RP w Ankarze. W dniach 7 i 8.11.1941 przeniósł się do Stambułu, gdzie od 1.11.1941 do 1.11.1942 pracował jako konsul generalny, kierownik Konsulatu Generalnego RP w Stambule. Ostatnią placówką, którą kierował w randze ambasadora, w okresie 1.11.1942–5.07.1945, była Ambasada RP przy Rządzie Chińskim w Czungkingu. Do miejsca urzędowania w Chinach dotarł w początkach 1943.

Po wojnie pozostał na emigracji. Po wyjeździe z Chin, przez pewien czas przebywał w Indiach, ale ostatecznie osiadł w Australii. Czynnie działał na polu polonijnym, będąc w l. 1947–1950 prezesem Polskiego Towarzystwa Demokratycznego w Sydney, a następnie w l. 1950–1952 prezesem Rady Naczelnej Organizacji Polskich w Australii. Był też członkiem Komisji Rewizyjnej Komitetu Skarbu Narodowego. Należał również do współpracowników Australian Institute of International Affairs i Catholic Weekly, a także wiceprezesem New Australian Cultural Association w Sydney.

Pochowany na Rookwood Catholic Cemetery w Sydney.

W 1921 ożenił się z Janiną z d. Nowodworską (1895–1969), córką Franciszka Nowodworskiego. Mieli córkę Ewę Annę, zamężną Konopacką (ur. 1926), która wraz z matką ewakuowała się do Lwowa, gdzie zostały aresztowane, matkę wywieziono na wschód, a córka wróciła do Warszawy i jako łączniczka AK uczestniczyła w powstaniu warszawskim, a później była w obozie jenieckim. Po wojnie przebywała kolejno we Włoszech, Anglii, studiowała w Irlandii, przez trzy lata pracowała na Trynidadzie i od 1954 zamieszkała w Kanadzie. Od 1983 przeszła na emeryturę i zajęła się malarstwem. Bracia Antoni, poległy w czasie I wojny światowej, i Edward (1887–1939), ziemianin i działacz społeczny, zamordowany przez Niemców w więzieniu w Inowrocławiu.

Publikacje: wiele pisał, szczególnie jako dziennikarz. Pierwsze zwarte publikacje ukazały się w czasie I wojny światowej, poświęcił je swemu bratu i stryjowi – *Śp. Dr Antoni Poniński. Wspomnienia i myśli* (Bydgoszcz 1915) oraz *Wieniec na grób Ś.P. Ks. prałata Alfreda Ponińskiego* (Bydgoszcz 1917). W Paryżu wydał m.in.: *Les traditions de la diplomatie polonaise*, „Revue d’Histoire Diplomatique” 1925, octobre–décembre, oraz odbitka Paris 1925, a także *La question polonaise depuis 1830 jusqu’à la grande guerre* (Paris 1926); *La politique adoptée par l’Allemagne, la Pologne et la Russie soviétique à l’égard du problème juif*, „Questions Minoritaires” (1934 mars). Uczestniczył w polemikach historycznych dotyczących jego własnej działalności, m.in.: *Wrzesień 1939 w Rumunii*, „Zeszyty Historyczne” 1964, z. 6, s. 146–202. W Sydney blisko współpracował z tygodnikiem „Wiadomości Polskie”, gdzie prowadził stały dział (komentarz polityczny), a w okresie 1967–1968 opublikował cykl „Polska w II wojnie światowej”, współpracował także z ukazującym się w Melbourne „Tygodnikiem Polskim”.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) III i V kl.; bułgarskie: Order Narodowy Zasługi III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV i V kl.; luksemburskie: Ordre de la Couronne de Chêne (Order Korony Dębowej) IV kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III kl.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 92, s. 87; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 12; AAN, Kancelaria Cywilna Prezydenta RP, sygn. 78, s. 2, 3; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 36, s. 111; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 208, sygn. 12478, s. 2; AAN, PRM, część VIII, sygn. 253, s. 37–39; AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej w Berlinie, sygn. 1, s. 36; IPMS, Amb. RP w Bukareszcie, sygn. A.26/I/1, s. nlb.; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/P, s. 91, 92.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1926, nr 6, s. 79, 1933, nr 3, s. 79; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 23; *RSZ 1932*, s. 44, 145; *RSZ 1937*, s. 116, 201; *RSZ 1939*, s. 127, 228; Krzyżanowski Wojciech, *Lata bukareszteńskie*, „Zeszyty Historyczne” 1977, z. 39, s. 173, 174, 1978, z. 42, s. 163; Poniński Alfred, *Wrzesień 1939 w Rumunii*, „Zeszyty Historyczne” 1964, z. 6, s. 146–202; *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. I: *październik 1939–czerwiec 1940*, oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz, Kraków 1994, s. 63.

Opracowania: Piber Andrzej, *Poniński Alfred Emeryk (1896–1968)*, [w:] PSB, t. 27, 1982, s. 518–520 (tu: bibliografia); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 46, 63, 67, 120.

Strony internetowe: <https://adb.anu.edu.au/biography/poninski-alfred-emeryk-11443> (19.11.2022).

R

Raczyński Stefan Jerzy. Ur. 2.09.1902 w Warszawie; zm. po 1953. Syn Waleriana i Heleny z d. Gajdzińska.

Naukę rozpoczął w Warszawie, następnie miał być w Rosji i tam też chodzić do szkoły. Maturę uzyskał ostatecznie w szkole średniej w Warszawie w 1922. Studia prawnicze odbywał w Warszawie, Paryżu i Strasburgu, ale żadnych nie ukończył.

W służbie zagranicznej pracował, początkowo od 9.07.1919 do 28.02.1925, jako pracownik kontraktowy w kancelarii Departamentu Dyplomatyczno-Politycznego MSZ. W 1921 starszy kancelista w Oddziale Ekspedycji Kancelarii Ogólnej MSZ. W 1922 został przyjęty na etat; od 1.03.1922 starszy kancelista w Departamencie Administracyjnym (D.A.); od 1.03.1923 do końca lutego 1925, urzędnik w Kancelarii Głównej (A.III.K.) Wydziału Administracyjno-Budżetowego D.A. Od 1.03.1925 do 1.06.1929 przebywał w Kon-

sulacie Generalnym RP w Paryżu, gdzie pracował w rachubie placówki. Przeniesiony, od 1.06.1929 do 31.07.1931 w Konsulacie RP w Strasburgu kolejno obejmował stanowiska: sekretarza konsularnego, od 1.09.1929 kontrolera, a od 1.01.1930 II sekretarza konsularnego. Odwołany do centrali, od 1.08.1931 pracował jako sekretarz w Biurze Kontroli Rachunkowości Urzędów Zagranicznych (K.Z.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego (A.III.) D.A. W okresie od 05. do 08.1932 oddelegowany w charakterze urzędnika administracyjnego do polskiej delegacji na Konferencję Rozbrojeniową w Genewie. Po powrocie do centrali, od 1.05.1933 został przydzielony do Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, gdzie pracował w Referacie Propagandy, zajmując się wydawnictwami propagandowymi. Tam też 1.02.1934 został sekretarzem administracyjnym, a 1.01.1935 podreferendarzem. We wrześniu 1935, jako pracownik Wydziału P.VI., odbył podróż kurierską z Warszawy do Paryża. W październiku 1933 został wybrany skarbnikiem zarządu Oddziału Ligi Morskiej i Kolonialnej przy MSZ; 26.02.1936 wybrany zastępcą członka Zarządu Koła Rodziny Urzędniczej przy MSZ. W sierpniu 1938 przeniesiony do Gabinetu Ministra (G.M.) jako referent, być może kierownik Referatu, Skorowidza Informacyjnego. Przynajmniej w okresie 1938–1939 był sekretarzem Zarządu Stowarzyszenia „Samopomoc Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej”. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, w 1939 był też kierownikiem biblioteki Klubu.

Po wybuchu wojny, we wrześniu 1939 wraz z innymi urzędnikami ewakuował się, dotarł do Tarnopola, skąd jednak ze względu na swą mamę powrócił w październiku do Warszawy. Do końca października 1940 pozostawał bez pracy. 1.11.1940 został zatrudniony jako kasjer w Radzie Głównej Opiekuńczej w Warszawie. Rok później, od listopada 1942 pracował w Urzędzie Pocztowym nr 2 jako buchalter. Po powstaniu warszawskim, 30.09.1944 wysiedlony, znalazł się na Kielecczyźnie, gdzie 13.01.1945 w czasie bombardowania szpitala w Kielcach stracił matkę.

Po przejściu frontu chciał wrócić do Warszawy, ale stracił wszystko, włącznie z mieszkaniem; szukając możliwości pracy, 27.01.1945 po raz pierwszy zwrócił się do władz PKWN w Lublinie o możliwość powrotu do służby zagranicznej. Został 26.02.1945 zatrudniony w Zarządzie Miejskim w Kielcach. Cały czas starał się o pracę w nowym MSZ w Warszawie. Został przyjęty do pracy w MSZ TRJN 12.02.1946 z jednoczesną nominacją na stanowisko konsula w Konsulacie TRJN w Winnipeg, Kanada. Ponieważ nie objął stanowiska, 30.04.1946 nominacja została anulowana. 15.06.1946 ponownie przyjęty do MSZ TRJN i przydzielony, w randze podreferendarza, do Biura Finansowo-Ekonomicznego. Ze względu na stan zdrowia, 12.12.1946 zwrócił się o urlop bezpłatny, który otrzymał na czas od 1.01. do 30.06.1947. Urlop został przedłużony do 31.12.1947, ale w związku z niepodjęciem pracy 12.02.1948 rozwiązano z nim stosunki służbowe, utracił wówczas prawa emerytalne. W 1953 starał się o świadczenie ZUS.

Rodziny nie założył.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 166; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 92, s. 24, 25; AAN, MSZ, sygn. 09297, s. 28–32; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6; AMSZ, BSO, sygn. 5556 – Akta Stefana Jerzego Raczyńskiego; HI, Amb. Polski w Wielkiej Brytanii, jednostka 4, s. 250 (5.4.2, s. 249).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 96, 1933, nr 7, s. 55, 1946, nr 3, s. 14, 1947, nr 1, s. 22; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 16; RSZ 1932, s. 46, 145; RSZ 1937, s. 27, 204; RSZ 1939, s. 11, 12, 231.

Radomski Włodzimierz. Ur. 10.08.1904 w Piotrkowie, woj. kieleckie; zm. 28.04.1948 w Kurytybie, Parana, Brazylia. Syn Antoniego i Eugenii z d. Lwowska.

Maturę złożył w 1921 w rosyjskim III Gimnazjum Państwowym w Połtawie. W okresie 1.11.1921–1.02.1930, jako nauczyciel etatowy, pracował na terenie Inspektoratu Szkolnego w Sieradzu; od 1.01.1922 podjął pracę w miejscowości Dzierżęzne (pow. Sieradz). Odbił też kursy nauczycielskie w l. 1922–1926, 14.06.1926 w Łodzi złożył egzamin nauczycielski. Był czynny w stowarzyszeniach młodzieżowych w l. 1926–1930. Przed wyjazdem do Brazylii pracował w Wojsławicach. Po przyjeździe do Brazylii, od 1.02.1930 do 1.09.1939 był zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Kurytybie; pracował jako nauczyciel, instruktor oświatowy w Brazylii. Od 1931 należał do Zarządu Wydziału Oświatowego Centralnego Związku Polaków w Brazylii. W 1938 był nauczycielem etatowym w Kolegium im. H. Sienkiewicza w Kurytybie, a następnie kierownikiem tej szkoły średniej; był też kierownikiem Roczego Kursu Nauczycielskiego. Czynny w Zrzeszeniu Nauczycieli Szkół Polskich w Brazylii.

Po wybuchu wojny został zwolniony z pracy w konsulacie, a jednocześnie od 15.12.1939 pracował w Sub-Komitecie Pomocy ofiarom Wojny w Polsce w Kurytybie; w 1942 został jego sekretarzem. Od 1.01.1940 wykonywał też różne prace na rzecz Konsulatu Generalnego RP w Kurytybie; następnie od poł. 1942 pracował w Referacie Prasowo-Politycznym. Przyjęty, od 1.07. do 30.09.1944 jako pracownik kontraktowy, na czas ograniczony, do KG RP w Kurytybie, następnie na kolejne trzy miesiące (10.–12.1944); ostatecznie 1.01.1945 przyjęty na etat do pracy tamże. Dalsze losy nieznanne.

Żona Emilia z d. Wójcik; mieli dwoje dzieci: syna Bogumiła (ur. 1937?) i córkę Krystynę (ur. 1944?).

Publikacje: jako instruktor oświatowy w Brazylii przygotowywał i publikował podręczniki dla polskich szkół, m.in. wydał podręcznik pt. *Książka dla klasy trzeciej*, Kurytyba 1935.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1549, k. 22, 23, 190, 191; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/R, s. 7–10; PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 149, s. 116, sygn. 150, s. 114, sygn. 466, s. 119; Arch. KG RP w Kurytybie, akta konsularne – KRUSZEWSKI Juliusz, s. 4; Arch. oo. Wincentynów, wykaz nauczycieli. Kwestionariusz 001; informacje wnuczki Marii Emilii Radomski Brenny.

Romer Tadeusz. Ur. 6.12.1894 w miejscowości Antonosz, pow. jezioroski, ziemia kowieńska; zm. 23.03.1978 w Montrealu. Urodził się w rodzinie ziemiańskiej, syn Bronisława i Marii z hr. Dunin Jundziłł.

Ukończył w 1913 Gimnazjum Klasyczne św. Anny w Krakowie. Przez rok studiował w Lozannie przyrodę, dwa lata filozofii we Fryburgu, a licencjat nauk politycznych uzyskał w Lozannie w 1917 i tam złożył egzamin z nauk politycznych, tam też się doktoryzował. W l. 1915–1917 pracował jako sekretarz Komitetu Jeneralnego Pomocy dla ofiar wojny w Polsce w Vevey, blisko współpracując wówczas z Henrykiem Sienkiewiczem. Sekretarz redakcji wydawnictwa encyklopedycznego o Polsce we Fryburgu. Podjął działalność w Komitecie Narodowym Polskim 1.11.1917, jako sekretarz osobisty prezesa Romana Dmowskiego, następnie kolejno: sekretarz Biura Prezydialnego KNP, szef biura Wydziału Prawno-Politycznego, szef biura Sekretariatu Jeneralnego (w kwietniu 1919), sekretarz Departamentu Politycznego, a stale sekretarz posiedzeń KNP. Pozostał w KNP do 21.07.1919.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 16.07.1919, gdy został mianowany I sekretarzem w Poselstwie RP w Paryżu; na tym stanowisku pracował od 22.07.1919 do 15.09.1921. Odwołany, pracował od 15.09.1921 do 1.01.1928 w centrali MSZ jako sekretarz legacyjnym w Departamencie Dyplomatyczno-Politycznym, w Wydziale Informacji Placówek, gdzie został pierwszym redaktorem przeglądu pt. „Polska a Zagranica” oraz „Sytuacja Międzynarodowa”. 1.08.1923 został mianowany tytularnym radcą poselstwa, a rok później, 1.08.1924, zastępcą naczelnika Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego (D.P.). Tam też od 1.07.1925 został radcą ministerstwa. Pozostawał też od 28.08.1925 do 28.08.1928 członkiem-sędzią Wyższej Komisji Dyscyplinarnej przy MSZ. Od 17.12.1925 kierownik, a od 24.04.1926 naczelnik Wydziału P.II. Skierowany na placówkę, od 1.01.1928 został radcą poselstwa w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie, a po podniesieniu rangi placówki, od 22.06.1929 radcą ambasady. Tam też był od 26.09.1932 do 29.07.1933 chargé d'affaires. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Przeniesiony, pozostawał w okresie od 1.04.1935 do 31.01.1937 posłem nadzwyczajnym i min. pełnomocnym w Poselstwie RP w Lizbonie. Kolejnym stanowiskiem, które piastował od 1.02. do 30.09.1937, było stanowisko posła nadzwyczajnego i min. pełnomocnego w Poselstwie RP w Tokio. Z Lizbony wyjechał w lutym 1937, przez Warszawę, do Japonii, dokąd wraz z rodziną dotarł w kwietniu. 2.11.1937 złożył listy uwierzytelniające cesarzowi Hirohito. Po podniesieniu rangi placówki, był od 1.10.1937 do 4.10.1941 ambasadorem w Ambasadzie RP w Tokio.

Po wybuchu wojny podjął intensywne działania na rzecz pomocy uchodźcom wojennym, szczególnie tym, którzy przybywali z obszarów Wileńszczyzny i Kowieńszczyzny, dysponując tranzytowymi wizami japońskimi, a też docelowymi wizami do holenderskiego Curaçao. W związku z wagą spraw uchodźczych w październiku 1940 zorganizował Polski Komitet Pomocy Ofiarom Wojny, na czele którego stanęła jego żona. Formalne, bo dokonane pod naciskiem Niemiec, zerwanie przez Japonię stosunków dyplomatycznych z Polską 4.10.1941 doprowadziło, że 26 października tr. przeniósł się z personelem

ambasady do Szanghaju. Stamtąd prowadził akcję opieki nad uchodźcami obywatelami polskimi, w ogromnej większości narodowości żydowskiej, na całym Dalekim Wschodzie. Latem 1942 ewakuował się wraz z rodziną i pracownikami ambasady do Mozambiku. Od 15.09.1942 do 26.04.1943 ambasador w Ambasadzie RP w Kujbyszewie. Przyjechał do Kujbyszewa 12.10.1942, a 30 października tr. złożył listy uwierzytelniające oraz listy odwołujące Stanisława Kota. Po zerwaniu stosunków z Polską przez ZSRS, wyjechał na Bliski Wschód, gdzie do 14.07.1943 pracował jako Pełnomocnik Rządu RP na Bliskim Wschodzie, z siedzibą w Kairze. Został mianowany 14.07.1943 min. spraw zagranicznych i pozostał nim do 24.11.1944.

Po wojnie pozostał na emigracji. W l. 1945–1948 był organizatorem, wiceprzewodniczącym i kierownikiem Komitetu Pomocy Dzieciom Polskim na Ziemiach Odzyskanych, z siedzibą w Londynie. Był też skarbnikiem honorowym Instytutu Historycznego im. Władysława Sikorskiego w Londynie (późniejszego Instytutu Polskiego i Muzeum im. gen. Sikorskiego), członkiem Komitetu dla Spraw Oświaty Polaków w Wielkiej Brytanii i członkiem Zarządu Instytutu Polskiego Akcji Katolickiej oraz Rady Katolickiej dla pomocy Polakom w Wielkiej Brytanii. W 1948 wyemigrował z rodziną do Kanady, gdzie w l. 1948–1954 był profesorem, wykładowcą i zastępcą Dyrektora Departamentu Języków Romańskich na Uniwersytecie McGill w Montrealu. Tam też od 1949 przewodniczył Stowarzyszeniu Polskich Imigrantów Wojennych w Kanadzie; od 1950 był też członkiem zarządu kanadyjskiego Oddziału Polskiego Instytutu Naukowego w Ameryce, a także od 1958 przewodniczącym Komisji Skarbu Narodowego w Kanadzie. Prezes Polskiego Instytutu Naukowego w l. 1963–1978.

Pochowany na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts, Quebec w Kanadzie.

W 2002 powstał film poświęcony jego działalności pt. „Tadeusz Romer. Misja niemożliwa”, w reżyserii Jacka Papisa.

Żona Zofia z d. Wańkowicz (1897–1981), w czasie I wojny światowej sanitariuszka Czerwonego Krzyża, m.in. przy I Korpusie Polskim gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego. Po przedostaniu się do Warszawy pracowała w Biurze Prac Kongresowych, a w 1920 w Biurze Wysokiego Komisarza Polski w Wolnym Mieście Gdańsku. Następnie była kierowniczką Biura Radcy Handlowego ambasady francuskiej w Warszawie. Odnaczona Krzyżem Walecznych. Pobrali się 2.06.1925 w Kaplicy Matki Boskiej Częstochowskiej na Jasnej Górze. Do 1942 towarzyszyła cały czas mężowi, ale po jego wyjeździe do Kujbyszewa pozostała w Johannesburgu, gdzie uczestniczyła w akcji pomocy żołnierzom polskim. W lutym 1944 przyjechała z dziećmi do Londynu. Mieli trzy córki: Teresę, Elżbietę i Gabrielę.

Publikacje: prowadził, szczególnie po wojnie, szeroką działalność odczytową, publicystyczną i radiową. Opublikował m.in. fragment swych wspomnień pt. *Moja misja jako ambasadora RP w Związku Sowieckim*, „Zeszyty Historyczne” 1970, z. 30, s. 138–166.

Odnaczenia: Order Odrodzenia Polski III kl., Złoty Krzyż Zasługi z Mieczami, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę, odznaka pamiątkowa „Miecze Hallerowskie”; belgijskie: l'Ordre de la Couronne (Order Korony) III i IV kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) IV kl.; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României

(Order Korony Rumunii) III kl.; włoskie: Ordine dei Santi Maurizio e Lazzaro (Order świętych Maurycego i Łazarza) III kl., Corona d'Italia (Order Korony Włoch) II kl.

Archiwalia: AAN, Arch. Ignacego Jana Paderewskiego, sygn. 823, s. 78; AAN, Attachés..., sygn. 105/1, s. nlb.; AAN, KG RP w Monachium, sygn. 108, s. 139; AAN, KNP, sygn. 171, s. 108, sygn. 223, s. 73, sygn. 239, s. 61 (tu jako: Römer), sygn. 244, s. 8; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 6.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 33, 1923, nr 6, s. 90, nr 12, s. 245, 1925, nr 6, s. 103, nr 9, s. 123, 1927, nr 7, s. 122; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 5; RSZ 1932, s. 48, 197; RSZ 1937, s. 83, 114, 140, 205; RSZ 1939, s. 90, 125, 162, 232; *Daleki Wschód w świetle wewnętrznych biuletynów centrali MSZ oraz raportów polskich placówek z lat 1920–1941*, oprac. E. Kołodziej, Warszawa 2014, (wg indeksu); *Protokoły z posiedzeń Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej*, t. II: *czerwiec 1940–czerwiec 1941*, Kraków 1995, s. 316, 317, 386, t. IV: *grudzień 1941–sierpień 1942*, Kraków 1998, (wg indeksu), t. V: *wrzesień 1942–lipiec 1943*, Kraków 2001, (wg indeksu), t. VI: *lipiec 1943–kwiecień 1944*, Kraków 2003, (wg indeksu), oprac. W. Rojek, przy współpr. A. Suchcitz; *Z wizytą u cesarza. Opowieść dyplomatyczna Zofii Romer*, wstęp i oprac. B. Szubtarska, Piotrków Trybunalski 2021.

Opracowania: Dopierała Kazimierz, *Romer Tadeusz Ludwik*, [w:] *Encyklopedia polskiej emigracji i Polonii*, t. 4: *P–Ś*, Toruń 2005, s. 271 (tu: bibliografia); *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, Warszawa 1994, s. 110; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 18, 30, 56, 74, 123; *Polskie groby na cmentarzu w Saint-Sauveur-des-Monts Quebec, Kanada. Przewodnik*, dokumentację zebr. i oprac. E. Iłowska, Montreal [2002?]; Wanke Bronisław, *Władze legalne R.P. na Uchodźstwie (1940–1970)*, „Zeszyty Historyczne” 1979, z. 47, s. 90; Szubtarska Beata, *Ambasada polska w ZSRR w latach 1941–1943*, Warszawa 2005, (wg indeksu); eadem, *Niezwykłe misje... Tadeusz Romer (1894–1978) dyplomata RP w świecie dyktatur i wojen*, Piotrków Trybunalski 2014; *Władze RP na obczyźnie podczas II wojny światowej, 1939–1945*, Londyn 1994, (wg indeksu); Wróbel Janusz, *Polacy na Dalekim Wschodzie w latach 1918–1957 (rekonesans badawczy)*, [w:] *Z dziejów polskiej emigracji politycznej po 1939 roku. Ludzie, stosunki, idee*, Warszawa 2019, s. 105, 108–110.

S

Sadowska Zofia Maria z d. Szubert. Ur. 9.12.1893 w Krakowie, zm. po 1950. Córka Franciszka, urzędnika kolejowego, i Heleny z d. Popiel.

Do szkół uczęszczała w Krakowie, maturę uzyskała w prywatnym seminarium nauczycielskim Sebaldy Münnichowej w 1916. Następnie od 28.04.1919 odbyła kurs handlowy dla dorosłych w Akademii Handlowej w Krakowie.

Pracę w służbie zagranicznej podjęła 7.07.1919, od 8.07.1919 do 31.03.1924 pracownik kontraktowy w Departamencie Administracyjnym (D.A.) MSZ; od 1.11.1919 pro-

wizoryczna kancelistka, od 11.03.1922 starsza kancelistka; w 1923 w Kancelarii Głównej (A.III.K.) Wydziału Administracyjno-Budżetowego D.A., a od 1.01.1929 rejestratorka w Wydziale Budżetowo-Gospodarczym (A.II.R.C.). Przyjęta na stałe, pracowała od 1.06.1924 do 9.06.1930 w D.A.; awansowana, od 1.01.1929 rejestratorka. Od 1.06.1930 przydzielona do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku, w charakterze pracownika kontraktowego, w tym celu otrzymała urlop bezpłatny w centrali od 10.06.1930 do 1.06.1931. Po powrocie do centrali pracowała od 1.06.1931 jako rejestratorka w Departamencie Politycznym (D.P.), a od 19.06.1931 w Departamencie Konsularnym (D.K.) jako rejestratorka w Hali Maszyn D.K. Ostatecznie 1.06.1932 powróciła do D.A., a tam 4.10.1932 została przydzielona do Wydziału Osobowego. W dniu 6.05.1933 złożyła egzamin na stanowisko II kategorii w państwowej służbie administracyjnej. Awansowana, od 1.06.1933 sekretarz, a od 1.02.1934 sekretarz administracyjny w Referacie Organizacji i Wyszkożenia w Kancelarii Biura Personalnego (B.Pers.). Ponownie, od 1.10.1938 kancelistka, sekretarz administracyjny w Kancelarii D.K.; w 1939 urzędniczka w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) D.K.

We wrześniu 1939 ewakuowana wraz z mężem transportem MSZ do Białokrynicy koło Krzemieńca, pozostała w Krzemieńcu, a następnie wróciła do Warszawy. Jak sama podawała, otaczała „opieką honorową” kuchnię samowystarczalną przy ul. Wspólnej 20. Po powstaniu warszawskim wysiedlona, powróciła po wyzwoleniu spod okupacji niemieckiej; we wrześniu 1945 zwróciła się do min. spraw zagranicznych TRJN o przyjęcie do pracy: „zależy mi bardzo na szybkiej decyzji, gdyż dłuższe oczekiwanie na pracę jest dla mnie katastrofalne. Jestem spalona i okradziona przez Niemców w czasie powstania w Warszawie, nie posiadam zatem żadnych innych środków utrzymania”. Została przyjęta do MSZ TRJN 1.10.1945 i przydzielona do Wydziału Budżetowego Departamentu Ogólnoadministracyjnego. 1.07.1946 została podreferendarzem. W ramach akcji „oczyszczania” MSZ z przedwojennych pracowników, 28.02.1950 poinformowano ją o „rozwiązaniu stosunku służbowego” od dnia 1.07.1950, bez obowiązku dalszego pełnienia czynności służbowych. W kwietniu 1950 podjęła starania o pracę w Państwowym Przedsiębiorstwie Radiofonizacji kraju. Dalsze losy nieznanne.

Mąż Leonard Sadowski, pracownik konsularny MSZ.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, KC PZPR, sygn. 237/XXII/42, s. 6; AAN, MSZ, sygn. 1457b, s. 33, 209; AMSZ, BSO, sygn. 7101 – Akta Zofii Marii Sadowskiej; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 19, s. 104–121.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6 s. 96, 1929, nr 1 s. 11, 1933, nr 11, s. 114 (tu jako: Szubertówna), 1946, nr 3, s. 13; *MSZ. Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 16; *RSZ 1932*, s. 55, 138; *RSZ 1937*, s. 23, 215; *RSZ 1939*, s. 36, 243.

Sekrecka Maria. Ur. 8.12.1895 w Warszawie; zm. po 1950. Córka Jana i Józefy z d. Kwiecińska.

Ukończyła siedmioklasowe gimnazjum Taczanowskiej w Warszawie; przez pewien czas pozostawała w domu rodziców.

Pracowała w centrali MSZ od 11.11.1918 do 1.09.1939 jako urzędniczka. Początkowo, na przeł. 1918/1919 jako telefonistka (kontrolerka) w Wydziale Kontroli Sekcji Techniczno-Komunikacyjnej MSZ, od 1.07.1919 jako starsza kancelistka w Oddziale Gospodarczym (A.III.G.) Wydziału Administracyjno-Gospodarczego Departamentu Administracyjnego (D.A.). Przeniesiona do Departamentu Konsularnego (D.K.), od 1.01.1930 adiunkt kancelaryjny w Kancelarii Wydziału Prawno-Konsularnego (K.II.). Awansowana, od 1.01.1938 starsza rejestratorka w D.K.

Po wybuchu wojny i ewakuacji ministerstwa, pozostała w Warszawie. Pracowała jako urzędniczka w RGO.

Po wojnie, 6.02.1946 „powołana ponownie” do pracy w MSZ TRJN, jako starsza rejestratorka, i przydzielona do Biura dla Spraw Żydowskich, gdzie prowadziła sekretariat. 24.06.1946 została przeniesiona do Wydziału Paszportowo-Wizowego. 1.07.1946 mianowana podreferendarzem i jednocześnie przeniesiona do Kancelarii Biura Konsularnego; kolejny awans na funkcję referendarza z dniem 1.08.1947. W lutym 1947 przebywała na urlopie zdrowotnym. Zwolniona ze służby 30.09.1949, przeszła w stan spoczynku. Być może na początku 1950 została zatrudniona w charakterze pracownika kontraktowego w Urzędzie Patentowym RP.

Nie udało się ustalić, czy założyła rodzinę.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy i Srebrny Medal za Długoletnią Służbę.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 12478, s. 8; AMSZ, BSO, sygn. 6477 – Akta Marii Sekreckiej; HI, MSZ, jednostka 293, s. 346 (350.293.12, s. 16).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 97, 1946, nr 3, s. 13, 15; *RSZ 1932*, s. 50, 139; *RSZ 1937*, s. 29, 209; *RSZ 1939*, s. 36, 235.

Simek Rudolf (v. Śimek). Ur. 16.09.1903 w Cieszynie; zm. po 1946. Syn Stefana, urzędnika Sądu Okręgowego, i Emilii z d. Hartmann.

Wykształcenie podstawowe otrzymał w pięcioklasowej szkole ludowej w Cieszynie, po ukończeniu której naukę kontynuował od 1914 w szkole realnej w Cieszynie; tam też uzyskał maturę w 1922. W l. 1922–1924 studiował w Wyższej Szkole Handlowej w Berlinie. Po studiach powrócił do kraju. Ochotniczo wstąpił do Wojska Polskiego i od października 1924 odbył obowiązkową służbę wojskową w 8. pułku ułanów w Krakowie, a następnie ukończył półroczny kurs w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii w Śremie. 5.07.1925 promowany na stopień podchorążego rezerwy i przydzielony do 2. pułku szwoleżerów. Po zakończeniu służby powrócił do Cieszyna.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.01.1926 w charakterze urzędnika kontraktowego; okres próbny odbył, do 20.04.1926, w Konsulacie RP w Wiedniu. Przeniesiony do Konsulatu RP w Koszycach, pracował tam jako referent prawno-konsularny, od 21.04.1926 do 1.06.1927; w tym też czasie odbył 3-miesięczne (1.07.–30.09.1926) ćwiczenia uzupełniające dla oficerów w 2. pułku szwoleżerów. Kolejny raz przeniesiony, w okresie od 1.06.1927

do 31.12.1936 pracował, jako referent prasowo-konsularny i finansowy, w Konsulacie RP w Bratysławie. Z dniem 1.01.1937 został przydzielony w charakterze umysłowego pracownika kontraktowego do Konsulatu Generalnego RP w Lille; jako kierownik kolejno pracował w Referacie Paszportowo-Konsularnym, a następnie Paszportowo-Obywatelskim i Wojskowym.

Po wybuchu wojny, już 1.09.1939 zgłosił się ochotniczo do wojska, ale został wyreklamowany, jako niezbędny urzędnik w KG RP w Lille. 19.05.1940 ewakuowany wraz z całym personelem konsulatu do Rennes, po kilku tygodniach konsulat został rozwiązany. Wyjechał do miejscowości Dordogne, gdzie przebywała jego żona. Od września 1940 został przydzielony do Biura Polskiego w Marsylii, w którym pracował do jego zamknięcia przez władze okupacyjne, tj. do 15.12.1941. W lutym 1942 przeniósł się z rodziną do schroniska PCK w Hyères, Var. Od października 1942 został zatrudniony do powoływanych Biur Administracji Polaków jako kierownik Referatu Opieki Społecznej i Prawnej Biura w Marsylii. Po wyzwoleniu południowej Francji i przejściu Biura Administracji Polaków w Marsylii przez odnowiony Konsulat Generalny RP w Marsylii został w nim automatycznie jego pracownikiem. Od 1.01.1945 przeniesiony na powrót do KG RP w Lille. Konsulat funkcjonował do 7.07.1945, do wycofania uznania przez mocarstwa Rządu RP na Uchodźstwie.

Pozostał we Francji, ale już 1 lub 17.07.1945 miał przejść, w charakterze zastępcy kierownika, do Konsulatu TRJN w Lille. Od 1.11.1945 przyjął pracę w Konsulacie TRJN w Strasburgu w charakterze konsula a.i. i p.o. kierownika placówki. Został odwołany 15.11.1946 do centrali w Warszawie, z równoczesnym mianowaniem od 16 listopada tr. radcą. „Wobec niezgłoszenia się do służby w Centrali MSZ”, został zwolniony z pracy z dniem 31.12.1946.

Ożenił się 18.12.1930 w Bratysławie z Irmgardą z d. Pokorną. Córka Ewa Maria (ur. 1940) wraz z matką przebywała w czasie wojny w Dordogne, następnie w Hyères, a od 1942 w Lozère.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 660, s. 224; AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 80, s. 22; AMSZ, BSO, sygn. 4774 – Akta Rudolfa Simka; HI, KG RP we Francji, jednostka 5, s. 340–343 (5.5.4, brak numeru stron).

Źródła drukowane: Dz.U. MSZ, 1947, nr 1, s. 21; RSZ 1932, s. 100, 169; RSZ 1933, s. 124; RSZ 1937, s. 256; RSZ 1939, s. 69, 290.

Siwiłło Franciszek (v. Ursus-Siwiłło). Ur. 9.06.1905 w Zamościu; zm. w 1966. Syn Pawła i Anny z d. Mandziarska.

W 1927 uzyskał maturę w Liceum Ogólnokształcącym im. Oskara Balzera w Zamościu. Magister prawa, absolwent Uniwersytetu Jagiellońskiego. W czasie studiów I sekretarz, a później prokurator Bratniej Pomocy Studentów UJ. Ukończył również z dyplomem Szkołę Nauk Politycznych w Krakowie w 1932, był również adwokatem. W okresie 1931–1932 prezes krakowskiego Związku Polskiej Młodzieży Demokratycznej. Należał i działał w licznych organizacjach, jak: Liga Zbliżenia Międzynarodowego,

Liga Morska i Kolonialna, Koło Opieki nad Akademikiem Polskim Zagranicą. W tym też czasie miał być redaktorem, w 1927, tygodnika „Gazda” w Zakopanem oraz miesięcznika LMiK „Szkwał” (1933–1934). Podjął pracę, jako pracownik kontraktowy, w MWRiOP, będąc od 1.10.1931 do 11.1932 sekretarzem osobistym wicemin. tego resortu. Następnie po zdaniu egzaminu, został mianowany referendarzem w Wydziale Organizacyjno-Prawnym MWRiOP. Równocześnie odbywał aplikację sądową w Sądzie Apelacyjnym w Warszawie, zakończoną egzaminem (w lipcu 1934) i uzyskaniem uprawnień adwokackich. Z początkiem 1934 zrezygnował z pracy w MWRiOP. W sierpniu 1934, będąc na urlopie, wyjechał do Francji na studia uzupełniające i by realizować zleczone mu działania Ligi Morskiej i Kolonialnej.

Będąc we Francji, został zaangażowany, jako pracownik kontraktowy, od 1.02.1935 do 31.07.1937 w Konsulacie RP w Lyonie, prowadził tam Referat Prawny. Przeniesiony, od 1.08.1937 do 17.06.1940 (tj. do likwidacji placówki) pracował w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, gdzie też zajmował się sprawami prawnymi, a po pewnym czasie kierował Wydziałem Prawno-Handlowym.

W czasie wojny, wobec klęski Francji w czerwcu 1941 wyjechał do Hiszpanii i jeszcze w tym samym miesiącu wypłynął z Bilbao, by w lipcu 1941 dotrzeć do Brazylii, gdzie przez kilka miesięcy mieszkał w Niteroi, wówczas na przedmieściach Rio de Janeiro. Za wstawiennictwem Poselstwa RP w Rio de Janeiro, we wrześniu tr. otrzymał stypendium w celu odbycia studiów nad klasyfikacją bawełny w szkole bawełny przy Giełdzie Towarowej w São Paulo i na tej giełdzie odbywał praktykę. W 1941 w São Paulo był sekretarzem sekcji prawników i ekonomistów Towarzystwa Polskiego im. Józefa Piłsudskiego. W okresie od 15.09.1942 do 1.09.1944 pracował w São Paulo z ramienia attaché wojskowego przy Poselstwie RP w Rio de Janeiro, przy zaciągu do Wojska Polskiego. W 1942 uczestniczył w zbiórce pieniędzy na rzecz Sub-Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce w São Paulo. W okresie 06.–07.1944 złożył datki na pomoc jeńcom polskim w niewoli, na terenie São Paulo. Od 14.03.1945 był wicesekretarzem Towarzystwa Polskiego „Polonia” w Rio de Janeiro i członkiem komitetu redakcyjnego „Biuletynu Informacyjnego Tow. Polonia”. Po wyzwoleniu Francji starał się o powrót do służby konsularnej, ale bez skutku.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę; jego żoną lub siostrą była Leokadia Siwiłło (1914–1997).

Archiwalia: HI, MSZ, jednostka 291, s. 1126, 1127 (348.291.13, s. 574, 575), jednostka 294, s. 921–928 (351.294.13, s. 756–763); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 153, s. 11, sygn. 237, s. 147, sygn. 465, s. 118, 126, sygn. 475, s. 28; Arch. KG RP w Kurytybie – Franciszek Siwiłło, akta konsularne, sygn. 673; kopia karty uchodźcy z archiwum Towarzystwa „Polonia” w Rio de Janeiro, archiwum K. Smolany.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MWRiOP, 1931, nr 11, s. 434; RSZ 1937, s. 65, 256; RSZ 1939, s. 67, 290; *Komunikaty*, „Biuletyn Informacyjny Tow. Polonia” [Rio de Janeiro], 1945, nr 3(46), s. 3; *Sprawozdanie Koła Uczniów i Absolwentów Szkoły Nauk Politycznych za rok 1936/37*, Kraków 1937, s. 35.

Opracowania: Peszczyński Mieczysław, *Przyczynki do historii ZETU akademickiego lat trzydziestych*, „Zeszyty Historyczne” 1984, z. 69, s. 19.

Strony internetowe: <https://zeglujmyrazem.com/2019-rok-prasy-morskiej-marek-slodownik-szkwal-1933-1939/> (12.09.2022); <https://docplayer.pl/27016715-Spis-absolwentow-liceum-ogolnoksztalcacego.html> (14.09.2022); https://cmentarze.um.warszawa.pl/pomnik.aspx?pom_id=25444 (30.04.2023).

Sośnicki Stanisław Adam, pseud. „Kh”. Ur. 12.09.1896 w Warszawie; zm. 2.07.1962 w Warszawie. Syn Adama, urzędnika kolejowego, i Marii z d. Zduńczyk.

W l. 1907–1915 uczęszczał do Szkoły (Gimnazjum) Filologicznej Wojciecha Górskiego w Warszawie, tam też uzyskał maturę. W 1918 podjął studia na Wydziale Budowy Maszyn Politechniki Warszawskiej, ale ich nie ukończył. Wstąpił do Szkoły Podchorążych Rezerwy w Krakowie (służył w 1. Batalionie Saperów Legionów), w której uczył się od 19.02. do 1.07.1919, kończąc ją w stopniu podporucznika. Podjął pracę w MSWojsk, do 1923 był w Departamencie Obrony Kraju, a następnie, w l. 1923–1930 w Departamencie Inżynierijno-Saperskim. Równolegle w l. 1922–1926 studiował na Wydziale Konsularno-Dyplomatycznym Szkoły Nauk Politycznych w Warszawie. Będąc wybitnym lekkoatletą, w 1924 wziął udział w VIII Igrzyskach Olimpijskich w Paryżu. W okresie 02.–11.1931 odbył studia uzupełniające w Studium Anglii Współczesnej Uniwersytetu w Cambridge, początkowo jako pracownik MSWojsk, ale z dniem 1.06.1931 został przekazany do dyspozycji MSZ.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 1.06.1931 w Protokole Dyplomatycznym (P.D.) Gabinetu Ministra (G.M.). 1.01.1932 został mianowany radcą ministerstwa, kierował Referatem Orderowym (P.D.Ord.), następnie został przydzielony z dniem 23.02.1933 do Referatu Politycznego Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, gdzie pozostał do 1.05.1933. Skierowany na placówkę, 1.05.1933 mianowany konsulem i kierownikiem Konsulatu RP w Kijowie; objął funkcję 23.06.1933, sprawował ją do 31.07.1934. W związku z przeniesieniem stolicy USRS z Kijowa do Charkowa, został przeniesiony dekretem min. spraw zagranicznych z 25.05.1934 i mianowany konsulem RP w Charkowie; 21.07.1934 prezydent RP podpisał jego listy komisyjne na konsula RP w Charkowie. Od 1.08.1934 do 31.10.1936 konsul i kierownik Konsulatu RP w Charkowie. Związany był w tym czasie z wywiadem, pracował pod pseud. „Kh”. Był tym, który informował władze polskie o głodzie na Ukrainie, represjach wobec Polaków na tamtejszym terenie oraz o ich deportacjach do Kazachstanu. Odwołany, 31.10.1936 pracował w centrali MSZ, gdzie 31.12.1936 został przeniesiony w stan nieczynny. Od 1932 należał do Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Z dniem 1.07.1937 przeszedł do pracy w Wydziale Migracyjnym Ministerstwa Opieki Społecznej. Stamtąd został oddelegowany do pracy w Międzynarodowym Biurze Pracy; pracował tam do 1939, zajmując się sprawami wczasów pracowniczych.

Zmobilizowany w sierpniu 1939, od wybuchu wojny przeszedł szlak bojowy od Bydgoszczy, poprzez uczestnictwo w bitwie nad Bzurą, aż do uczestnictwa w obronie Warszawy. Dostał się do niewoli, w której przebywał od 10.1939 do 01.1945, początkowo

w obozie w Lubece, a następnie, od 1942 w Woldenbergu. Czynny w życiu społecznym więzionych oficerów, działał na niwie sportowej, organizował na przełomie lipca/sierpnia 1944 igrzyska paraolimpijskie.

Po powrocie z niewoli do kraju, wstąpił do PPR. Od 12.03. do 30.12.1945 służył w Zarządzie Głównym Polityczno-Wychowawczym, awansowany do stopnia podpułkownika, objął stanowisko zastępcy naczelnego redaktora „Polski Zbrojnej”.

Przyjęty do pracy w MSZ TRJN 28.11.1945 i mianowany jednocześnie naczelnikiem, kierownikiem Wydziału Amerykańskiego Departamentu Politycznego. 1.07.1946 został mianowany radcą Ambasady TRJN w Ankarze z równoczesnym powierzeniem obowiązków chargé d'affaires przy Rządzie Tureckim w Ankarze. 31.01.1948 został odwołany z tego stanowiska do centrali, gdzie z dniem 1 lutego tr. miał zostać oddany do dyspozycji Biura Personalnego. Termin odwołania przesunięto na 29.02.1948. Ze służby zwolniono go 31.03.1948. Jego zwolnienie ze służby uzasadniano, iż „został przez wrogie czynniki wysunięty na odpowiedzialne stanowisko państwowe. Poważne poszlaki świadczą o tym, że działał na szkodę Państwa Polskiego i nie jest wykluczonym, że działał w porozumieniu z obcymi czynnikami”. W następnych latach, 1948–1953, pracował jako dyrektor administracyjny Centrali Przemysłu Drzewnego, a później jako kierownik gabinetu projektów w Biurze Studiów i Projektów oraz Studiów Typowych Budownictwa Przemysłowego w Warszawie. Pozostał również czynny w sporcie, w l. 1949–1951 był członkiem Zarządu Polskiego Związku Lekkiej Atletyki, a w l. 1957–1959 prezesem Koła Seniorów AZS w Warszawie.

Ożenił się z Janiną Bronisławą z d. Gałczyńską (ur. 1900). Mieli córkę Krystynę (ur. 1936).

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi dwukrotnie, Medal za Wojnę 1918–1921, Krzyż Niepodległości, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości; międzynarodowe: Médaille Interalliée (Medal Międzysojuszniczy); afgańskie: Stor I kl.; belgijskie: Ordre de Léopold (Order Leopolda) III kl.; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa) V kl.; japońskie: Dzui-ho-sio (św. Skarbu); jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; łotewskie: Medal Wojenny; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) III kl.; rumuńskie: Ordinul Coroana României (Order Korony Rumunii) III i IV kl.; węgierskie: Magyar Érdemrend (Order Węgierski Zasługi) II kl.

Archiwalia: AAN, MSZ, sygn. 5260, s. 165, 221; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VI, sygn. 74-3, t. 1, s. 160, 163, 174; AMSZ, BSO, sygn. 5842 – Akta Adama Stanisława Sośnickiego.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 5, s. 39, nr 7, s. 57, nr 8, s. 72, nr 14, s. 147, nr 19, s. 189, 1946, nr 3, s. 14; RSZ 1932, s. 52, 126; RSZ 1937, s. 24, 145, 146, 212; RSZ 1939, s. 168; *Nekrolog*, „Tygodnik Powszechny” 29.07.1962, nr 30, s. 7; *Rocznik Oficerski 1923*, Warszawa 1923, s. 888, 909.

Opracowania: Jurek Tomasz T., *Sośnicki Stanisław Adam (1896–1962)*, [w:] PSB, t. 40, 2000–2001, s. 615–616 (tu: bibliografia); Kruszyński Marcin, *Ambasada RP w Moskwie 1921–1939*, Warszawa 2010, s. 258, 268, 298, 322, 325, 329, 331.

Staniszewski Karol. Ur. 8.07.1904; zm. po 1953. Brak danych o rodzicach.

Magister prawa. Od 1.12.1930 do 1.12.1931 praktykant w centrali MSZ. Od 1.12.1931 do 31.08.1933 attaché konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Opolu (Oppeln). Przeniesiony z dniem 1.09.1933 do Ambasady RP w Paryżu w charakterze attaché ambasady, które to anulowano, przenosząc go z dniem 1.09.1933 do Konsulatu RP w Tuluzie. Od 30.09.1935 referent w Departamencie Politycznym w centrali. W 1937 był referendarzem w Referacie Zachodnim Wydziału Prasowego (P.VI.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego. 1.09.1937 mianowany radcą. Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej, w którym być może od września 1937 kierował Sekcją Fotograficzną Klubu. Od 1.04.1939 II sekretarz i kierownik Wydziału Konsularnego w Ambasadzie RP w Tokio.

Po wybuchu II wojny światowej został członkiem powołanego przy Ambasadzie RP w Tokio Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny. Po likwidacji polskiej placówki w Tokio, wyjechał 26.10.1941 przez Nagasaki do Szanghaju. Od 1942, prawdopodobnie do lipca 1945, tj. do wycofania uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie w Londynie przez mocarstwa, konsul w Konsulacie Generalnym RP w Stambule.

Po wojnie i wycofaniu uznania dla Rządu RP na Uchodźstwie, pozostał na emigracji. W 1951 i 1953 mieszkał w New Rochelle w USA.

Najprawdopodobniej członek Zakonu Maltańskiego.

Żonaty z Janiną; mieli dwóch synów, jeden nosił imię Andrzej.

Odnaczenia: włoskie: Corona d'Italia (Order Korony Włoch) III kl.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Użhorodzie, sygn. 91, s. 187, sygn. 41, s. nlb., sygn. 30, s. 158; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 3; HI, MSZ, jednostka 293, s. 1126 (350.293.24, s. 798).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 13, s. 134, nr 18, s. 172; RSZ 1933, s. 52, 220; RSZ 1937, s. 27, 212; RSZ 1939, s. 90, 240; Lechoń Jan, *Dziennik 2 1 stycznia 1951–31 grudnia 1952*, Warszawa 1992, s. 315; idem, *Dziennik 3 1 stycznia 1953–30 maja 1956*, Warszawa 1993, s. 14.

Opracowania: Pałasz-Rutkowska Ewa, Romer Andrzej T., *Historia stosunków polsko-japońskich 1904–1945*, Warszawa 2009, s. 217, 225, 266, 270; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 56, 67.

Staszewski Jan. Ur. 17.02.1886 w Żytomierzu; zm. 6.02.1958 w Madrycie. Syn Ryszarda i Benigny Dominiki z d. Czernichowska.

Ukończywszy szkołę średnią oraz szkołę handlową, przez trzy semestry studiował w roku akademickim 1910/1911 w Instytucie Chemii Uniwersytetu w Tuluzie, a następnie trzy semestry na Uniwersytecie w Liège (Leodium). Po powrocie, w okresie 04.1915–1.11.1918 pracował w Związku Ziemskim w Rosji, 1.11.1918–15.02.1919 w Związku Ziemstw. Od 6.03. do 1.05.1919 zatrudniony w Państwowym Urzędzie Pośrednictwa Pracy i Opieki nad Wychodźcami w Puławach jako dietetariusz. Następnie w okresie 1.05.–1.11.1919 był w Sejmiku Hrubieszowskim referentem ds. dobroczynności i zastępcą sekretarza, a od 1.11.1919 do 1.03.1920 kalkulatorem technicznym Fabryki „Parowozów” i „Gerlach i Pulst” w Warszawie. W okresie 1.03.–25.06.1920 zastępca

instruktora sanitarnego Komitetu Obrony Kresów Wschodnich, w tym od 19.03. do 25.05.1920 na Froncie Wołyńskim. W okresie 1.08.1920–1.07.1921 kalkulator i likwidator w Polskiej Spółce Akcyjnej Dostaw i Odbudowy w Warszawie, 11.07.1921–1.05.1923 kierownik oddziału w firmie transportowej Fuller i Kohler, 1.05.1923–1.05.1924 prokurent w Banku Kredytowym w Krakowie, w końcu od 1.11.1924 do 16.04.1928 w Zjednoczeniu Polscy Przemysłowcy Metalowi, początkowo jako dietetariusz, a od 1.05.1925 jako kierownik sprzedaży działu surowców.

W służbie zagranicznej podjął pracę od 1.05.1928 jako umysłowy pracownik kontraktowy, buchalter w Konsulacie RP w Marsylii, gdzie był księgowym i referentem emigracyjnym, do 30.09.1932. Przeniesiony, od 1.10.1932 do 31.03.1935, nadal jako umysłowy pracownik kontraktowy, w Poselstwie RP w Madrycie. Miał być przeniesiony od 1.04.1935, ale datę przesunięto na 1.05.1935, został przydzielony w charakterze pracownika kontraktowego do Poselstwa RP w Lizbonie. Od 1937 miał być również korespondentem PAT w Lizbonie.

Na stanowisku umysłowego pracownika kontraktowego, być może kasjera Poselstwa RP w Lizbonie, zastała go wojna. 31.12.1939 otrzymał urlop bezpłatny, ale powrócił do pracy w Poselstwie, choć nie udało się ustalić od kiedy. Pracował w Lizbonie do 31.12.1944, a z dniem 1.01.1945, jako urzędnik kontraktowy, w Poselstwie RP w Madrycie, gdzie od 15.02.1945 miał objąć funkcję kasjera.

Po wojnie pozostał na emigracji i współpracował z Przedstawicielstwem Rządu RP na Uchodźstwie w Madrycie, kierowanym przez Józefa Potockiego.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Archiwalia: AAN, Konsulat RP w Marsylii, sygn. 658, s. 46, sygn. 767, s. 9, 14; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/S, s. 142, 143.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 101, 186; RSZ 1937, s. 114, 257; RSZ 1939, s. 125, 291.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 55, 127.

Symonolewicz Konstanty. Ur. 23.10.1884 w Mizynówce, pow. zwinogródzki, Kijowszczyzna; zm. 5.02.1952 w Połczynie Zdroju. Syn Józefa, właściciela ziemskiego, i Łucji z d. Brodowicz.

W 1903 ukończył gimnazjum w Kijowie. Podjął studia na Wydziale Języków Wschodnich Uniwersytetu Petersburskiego, w dwóch sekcjach językowych – chińsko-mongolskiej oraz mandżurską i sanskrycką; ukończył je w 1908. Pozostał na uniwersytecie, pracując jako asystent w l. 1908–1911 w Katedrze Sanskrytu. Równocześnie pracował w Muzeum Azjatyckim Akademii Nauk i dziale numizmatycznym Muzeum Ermitażu. W 1911, jak podawał ze względów rodzinnych, musiał zrezygnować z kariery naukowej. Podjął pracę w rosyjskim MSZ. W 1912 został skierowany, w charakterze urzędnika, do rosyjskiego poselstwa w Pekinie. Przeniesiony w 1914 na stanowisko sekretarza konsulatu w Cichar (obecnie Qiqihar) w Mandżurii.

W 1920 w związku z przyjazdem do Harbina (Charbina) Polskiej Misji min. Józefa Targowskiego przeszedł do polskiej służby zagranicznej. Pozostał w Harbinie jako agent konsularny w l. 1920–1922; awansowany, w l. 1922–1924 tytułarny wicekonsul, a prawdopodobnie od 1.03.1923 II sekretarz konsularny, choć również prawdopodobnie jako pracownik kontraktowy. Następnie pracował tam w l. 1924–1928 jako tytułarny konsul i kierownik placówki od 1.01.1929 do 1.10.1930; bywał w tym czasie również tytułarnym zastępcą Delegata RP. W tym też czasie aktywnie uczestniczył w życiu Polonii harbińskiej; we wrześniu 1920 został wybrany prezesem Rady Opiekuńczej polskiego Gimnazjum im. Henryka Sienkiewicza w Harbinie, gdzie wykładał historię powszechną. Uczniem tego gimnazjum, na którego życie miał szczególnie wpływ, był Teodor Parnicki. W marcu 1928 kierował Komitetem Obchodu 10-lecia 82. pułku piechoty (byłego 1. pułku syberyjskiego w Charbinie). Należał do inicjatorów i organizatorów, powołanego do życia 19.12.1929, Polskiego Akademickiego Koła Badania Chin. Odwołany z Chin, został przeniesiony na stanowisko konsula i kierownika Konsulatu Generalnego RP w Mińsku, gdzie pracował w okresie od 1.10.1930 do 30.06.1932; w 1932 miał zostać konsulem z tytułem radcy poselstwa. Odwołany do centrali MSZ, od 1.01.1933 pozostawał w stanie rozporządzalności. Przynajmniej w 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Po praktycznym wyjściu ze służby zagranicznej i przejściu na emeryturę, w l. 1933–1939, mieszkając w Warszawie, zajmował się publicystyką dotyczącą tematyki dalekowschodniej; w „Kurierze Porannym” kierował działem krajów zamorskich, był również wykładowcą w Instytucie Studiów Handlowych i Orientalnych. W 1937 jako dziennikarz uczestniczył w Ogólnym Zgromadzeniu Ligi Narodów. 1.01.1939 podjął pracę w Wydziale Prasowym Ligi Morskiej i Kolonialnej.

Po wybuchu wojny, do końca września 1942 pozostawał bez pracy. Od 1.10.1942 do 1.08.1944 pracował w Polskim Komitecie Opiekuńczym w Warszawie w komórce organizacyjnej zajmującej się poszukiwaniem ofiarodawców na rzecz potrzebujących. Powstanie warszawskie przeżył w Warszawie, a po wyjściu z Warszawy został wywieziony do stalagu Altengrabow i miał tam przebywać od 1.10.1944 do 9.05.1945. Po powrocie do Warszawy, od 13.06.1945 do 1.05.1946 pracował jako kierownik Wydziału Organizacyjnego Zarządu Głównego Ligi Morskiej. W tym też czasie należał do lwowskiego Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego oraz warszawskich: Towarzystwa Polsko-Ukraińskiego i Towarzystwa Miłośników Historii.

W czerwcu 1945 i styczniu 1946 zwrócił się o przyjęcie go do pracy w MSZ TRJN. W maju 1946 reaktywowany w służbie zagranicznej w randze radcy i przydzielony do Wydziału Amerykańskiego Departamentu Politycznego centrali MSZ TRJN; do czerwca 1947 kierował tam Referatem Paszportowym, w maju tr. został zastępcą naczelnika wydziału. Skierowany na placówkę, 16.01.1948 mianowany I sekretarzem Poselstwa w Limie, ale nie wyjechał w związku z niepowołaniem placówki. Z dniem 1.03.1948 mianowany I sekretarzem i chargé d'affaires Ambasady w Nankinie. Jego listy wprowadzające w randze chargé d'affaires ambasady w Nankinie zostały podpisane 5.03.1948. Wyjechał wraz z innymi pracownikami ambasady trasą Warszawa–Nowy Jork–San Francisco–Szanghaj. Odwołany ze stanowiska z dniem 15.03.1949 do centrali MSZ w Warszawie i oddany do

dyspozycji Biura Personalnego. Od 16.03.1949 otrzymał roczny urlop bezpłatny. Jednak już 10.06.1949 został przydzielony do Wydziału Ogólnego Biura Konsularnego MSZ. 1.01.1950 przeniesiony w stan spoczynku.

W dniu 10.06.2010 w Połczynie Zdroju odbyła się sesja naukowa pt. Konstanty Symonolewicz – orientalista, dyplomata, opiekun Polonii Mandżurskiej.

Żona Lidia z d. Czerenkow (1882–1954), pobrali się 9.09.1908. Mieli dwóch synów: Konstantego (1909–1986), socjologa, pracownika służby konsularnej, używającego nazwiska Symonolewicz-Symmons, i Jędrzeja, zamordowanego w 1942 w Auschwitzu.

Publikacje: w swej publicystyce używał pseudonimów K.S. i Stry Mandaryn. Należał do autorów najwięcej piszących o sprawach dalekowschodnich, do najważniejszych można zaliczyć: *Przekleństwo smoka: Szkic historyczny na marginesie ostatnich wypadków w Chinach*, „Przegląd Współczesny”, Kraków 1927, nr 65, 66; *Kwestia mandżurska na tle polityki i gospodarki światowej*, „Przegląd Polityczny” 1932, z. 4; *Wojna domowa w Chinach – Dorobek rewolucji 1911 roku*, „Bellona” 1933, z. 2–3; *Węzeł gordyjski na Dalekim Wschodzie*, „Droga” 1933, nr 5; *Powstanie państwa Mandżu-go*, „Przegląd Powszechny” 1933, nr 592; *Konflikt mandżurski a zagadnienie Pacyfiku*, „Wiedza i Życie” 1933, nr 6; *Japonia w walce o hegemonię na Pacyfiku*, „Przegląd Powszechny” 1935, nr 5; *Zbrojny pokój na Dalekim Wschodzie*, „Przegląd Powszechny” 1936, nr 7, 8; *Polak twórcą nowoczesnej sieci komunikacji Chin*, „Kurier Poranny” 1936, nr 28; *Syberia – „Ziemia Obiecana dla przyszłych pokoleń”*, „Sybirak” 1936, nr 2; *Problem Dalekiego Wschodu*, „Przegląd Powszechny” 1937, nr 10; *Wojna japońsko-chińska*, „Przegląd Powszechny” 1938, nr 2; *Panazjatyzm i komunizm w Azji Wschodniej*, „Przegląd Powszechny” 1938, nr 3; *Niespodziewany zwrot w wojnie japońsko-chińskiej*, „Przegląd Powszechny” 1938, nr 6; *Moi Chińczycy. 18 lat w Chinach* (Warszawa 1938); *Na szlakach zagadkowej wojny – próba syntezy konfliktu chińsko-japońskiego*, „Sybirak” 1939, nr 3.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Moskwie, sygn. 93, s. 73; AAN, Attachés..., sygn. 109, s. 256; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 12; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AMSZ, BSO, sygn. 7004 – Akta Konstantego Symonolewicza.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 115, 1946, nr 2, s. 16; RSZ 1932, s. 54; RSZ 1937, s. 94, 147; RSZ 1939, s. 100; Parnicki T., *Mój nauczyciel*, „Nurt” 1974, nr 4 (kwiecień), s. 15; idem, *Listy do Konstantego Symonolewicza z lat 1928–1949*, wstęp i oprac. T. Markiewka, Katowice 2020, s. 343; Parnicki Teodor, *Ja, Eurypides. Wywiady, wypowiedzi i autokomentarze z lat 1957–1988*, wstęp T. Markiewka, oprac. P. Gorliński-Kucik i T. Markiewka, Katowice 2020, s. 191–197.

Opracowania: Barzycka Agata, *Symonolewicz Konstanty*, [w:] PSB, t. 46, 2009–2010, s. 244, 245 (tu: bibliografia); Łoza Stanisław, *Czy wiesz kto to jest?*, t. I, Warszawa 1938, s. 710; Winiarz Adam, *Zarys dziejów Gimnazjum Polskiego w Harbinie (1915–1949)*, „Przegląd Polonijny” R.12, 1986, z. 4, s. 80.

T

Tabaczyński Fryderyk. Ur. 17.12.1906 w Budapeszcie; zm. w listopadzie 1989 w Londynie. Syn Jana i Melanii z d. Reischl.

Maturę uzyskał w 1928 w Gimnazjum Państwowym w Słonimiu. W 1928/1929 ukończył Szkołę Podchorążych Rezerwy Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim jako plutonowy podchorąży. W 1935 ukończył Szkołę Wschodnioznawczą w Warszawie, absolwent Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Odbił też 3-miesięczną praktykę w Konsulacie Generalnym RP w Hamburgu. W okresie od 1.07. do 31.12.1938 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Szanghaju. Przeniesiony, od 1.01.1939 do 7.02.1941 pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Harbinie (Charbinie), Mandżuria.

Następnie, już w czasie wojny, od 8.02. do 31.10.1941 pracownik kontraktowy w Ambasadzie RP w Tokio. Członek Komisji Rewizyjnej przy Ambasadzie RP w Tokio, kontrolującej również działalność Polskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Tokio. W okresie 1.11.1941–10.10.1942 pracownik kontraktowy w Poselstwie RP w Szanghaju. Po odbyciu 8-miesięcznej praktyki w centrali MSZ w Londynie, zdał egzamin dyplomatyczno-konsularny w 1944 i otrzymał stopień referendarza w MSZ. Przydzielony, pozostał do 5.07.1945 urzędnikiem w dyspozycji Wydziału Osobowego MSZ w Londynie. Dalsze losy nieznanne.

Pochowany na cmentarzu Lotników i Spadochroniarzy Polskich w Newark-on-Trent w hrabstwie Nottinghamshire (Anglia).

Żona Anna z d. Grądziel; mieli dwoje dzieci. Bracia: Jan Franciszek (John Francis) (1905–1993); Rudolf (1909–1943), służył w 300. Dywizjonie Bombowym RAF, porucznik obserwator; Ernest Ryszard (1918–1943), służył w 301. Dywizjonie RAF, zginął jako kapral, strzelec pokładowy.

Archiwalia: AAN, Posel. RP w Meksyku, sygn. 136, s. 15; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/1/T, s. 1, 2.

Źródła drukowane: RSZ 1939, s. 100, 292.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 31, 36. Szubtarska Beata, *Niezwykłe misje... Tadeusz Romer (1894–1978), dyplomata RP w świecie dyktatur i wojen*, Piotrków Trybunalski 2014, s. 152.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Frederik-Tabaczynski/6000000131456979894> (16.10.2021).

Tomaszewski Jan Leoncjusz August (Tomaszewski de Ornelas, de Ornelas Tomaszewski i d'Ornellas Tomaszewski). Ur. 27.01.1903 w Bremie; zm. 8.12.2003 w Biarritz, Francja. Syn Jerzego, dyplomaty i ziemianina, oraz Ludwiki Izabeli Julii d'Ornellas de Vasconcellas (Luísa Isabel Júlia de Ornelas e Vasconcelos) (1877–?), damy dworu portugalskiego.

Podstawowe wykształcenie odebrał w domu. Szkołę średnią, École St. Louis de Gonzague w Paryżu, ukończył, składając dwa

wymagane egzaminy dojrzałości, jeden w 1920 i drugi w 1921. Posiadał talenty lingwistyczne, władał kilkoma językami. Stosunkowo wcześniej podjął działalność, gdy jego ojciec przystąpił w marcu 1918 do Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, uczestniczył wówczas, jako pomocnik, w pracach kartograficznych Komitetu. Przebywając w Hiszpanii wraz z rodzicami, w l. 1920–1923 odbywał praktyki wakacyjne w Poselstwie RP w Madrycie.

Od 1.01.1923, jako attaché honorowy w centrali MSZ, został przyjęty na prowizoryczną służbę na okres półroczny w charakterze wicekonsula z tytułem konsula w Wydziale Konsularnym Poselstwa RP w Budapeszcie. Po powrocie do kraju od 10.08.1923 do 31.12.1925 odbywał dalszą praktykę bezpłatną w centrali. W tym czasie równolegle studiował i w 1923 ukończył Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Paryskiego (Sorbona), z tytułem magistra filozofii. W 05. i 06.1925 odbył kolejną praktykę wakacyjną, tym razem w Poselstwie RP w Oslo. Po jej zakończeniu, w lipcu został powołany do wojska, do 12. Pułku Ułanów Podolskich; od 15.07.1925 do 30.09.1926 odbył służbę w Wojsku Polskim, w tym czasie od 17.07.1925 do 25.04.1926 był w Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii, którą ukończył w stopniu plutonowego podchorążego.

Od 1.06.1927 do 30.09.1928 został zatrudniony w charakterze pracownika kontraktowego w Poselstwie RP przy Stolicy Apostolskiej w Rzymie. W tym czasie przygotowywał się do egzaminu wstępnego do MSZ, a same egzaminy złożył w dniach 25 i 26.11.1927. Został wówczas przyjęty do pracy w centrali, z przydziałem do Gabinetu Ministra (G.M.), nadal jako pracownik kontraktowy, od 1.10.1928 do 31.05.1930. W dniu 26.03.1929 złożył kolejny egzamin, dyplomatyczno-konsularny w MSZ. 1.04.1929 mianowany referendarzem. Prawdopodobnie w 1932 został członkiem Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej. Skierowany na placówkę, od 1.06.1930 do 1 lub 30.11.1933 zatrudniony jako attaché w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Odwołany do kraju, od 1.11. lub 1.12.1933 do 1.02.1935 pracował jako referendarz w Wydziale Prasowym (P.VI.) Departamentu Politycznego. Kolejnym miejscem pracy stała się, od 1.02.1935, Ambasada RP w Londynie, gdzie był II sekretarzem ambasady. Z tego stanowiska miał być odwołany 31.08.1939, ale w związku z napiętą sytuacją wrócił do Warszawy w pierwszej poł. sierpnia. Z powrotem wiązał się również awans na radcę ministerstwa. 16 lub 23.08.1939 został przydzielony do Referatu Anglo-Amerykańskiego Wydziału Zachodniego (P.II.) Departamentu Politycznego.

We wrześniu 1939, po wybuchu wojny transportem MSZ ewakuował się do Rumunii. Stamtąd, bez zgody min. Wiktora T. Drymmera, wyjechał z miejsca internowania do Bukaresztu z zamiarem przedostania się do Francji. W Paryżu wrócił do pracy w ministerstwie w sekretariacie min. spraw zagranicznych Augusta Zaleskiego, przydzielony 25.09. lub 1.10.1939 do Biura Szyfrów MSZ w Paryżu, by miesiąc później objąć 1 listopada tr. stanowisko sekretarza min. w Gabinetie Ministra, gdzie doceniono jego wiedzę lingwistyczną. Z min. Zaleskim i rządem RP w listopadzie 1939 przeniósł się do Angers. 31.05.1940 otrzymał urlop bezpłatny w związku z powołaniem do czynnej służby wojskowej. 3 czerwca zameldował się w Oficerskiej Stacji Zbornej w Carpiagne na południe od Marsylii. W czerwcu 1940, po upadku Francji ewakuował się do Wielkiej Brytanii, dokąd dotarł 25 czerwca. Od 15.09.1940 pracował jako tłumacz

i instruktor na kursach specjalnych PSZ. 2.11.1940 został przydzielony do Oddziału I Organizacyjnego Sztabu Naczelnego Wodza, w którym służył do 5.02.1941. Następnie został skierowany do Portugalii, gdzie w Lizbonie przebywał do 30.09.1941, w związku z problemami wewnętrznymi, jakie pojawiły się w tamtejszej placówce zajmującej się sprawami ewakuacji polskich wojskowych, na tle nieporozumień pomiędzy wojskiem a MSZ. Odwołany do Londynu, od 1 do 16.10.1941 był na powrót w Oddziale I Sztabu Naczelnego Wodza. Od 17.10.1941 został przydzielony do 3. Brygady Kadrowej Strzelców w Szkocji. Po rozwiązaniu z dniem 20.12.1941 Brygady, została ona przemianowana na I Oficerski Baon Szkolny, w którym pozostał do 12.05.1942. Od tego dnia został przydzielony do Referatu III Protokolarno-Politycznego Gabinetu Naczelnego Wodza w Londynie jako tłumacz w randze podporucznika rezerwy, a następnie porucznika; funkcję objął 18 maja tr. Rozkazem Naczelnego Wodza został 13.03.1944 przekazany do dyspozycji dowódcy II Korpusu PSZ. 19.03.1944 wyjechał z Londynu do II Korpusu PSZ. Służył w 12. Pułku Ułanów Podolskich, z którym uczestniczył w Bitwie o Monte Cassino. W pułku pozostał do 31.07.1944, następnie wyjechał przez Gibraltar do Londynu. 1.08.1944 ponownie przydzielony do Gabinetu Naczelnego Wodza, w nowym miejscu pracy stał się 24 sierpnia tr.

W Polskich Siłach Zbrojnych pozostał do 18.04.1946, został zdemobilizowany w randze rotmistrza. Nie udało się ustalić, czy wojsko opuścił, gdy przebywał w Wielkiej Brytanii, czy gdy był w Portugalii, dokąd być może wyjechał już w 1945. Wiąże się to z faktem zmian w obsadzie polskich placówek w Portugalii. Po wycofaniu 5.07.1945 uznania Rządu RP na Uchodźstwie przez mocarstwa i wygaśnięciu misji min. Gustawa Potworowskiego, lub też po jego śmierci w październiku 1945, prawdopodobnie objął funkcję nieoficjalnego p.o. przedstawiciela Rządu RP na Uchodźstwie w Portugalii oraz kierownika Konsulatu Honorowego RP w Lizbonie. Miał pełnić tę funkcję wg jednych źródeł od 1945, wg innych dopiero od marca 1951, a de facto funkcję tę miał sprawować przynajmniej do poł. czerwca 1954.

Nie udało się ustalić, kiedy przeniósł się do Szwajcarii, gdzie mieszkał w Lozannie. Był wówczas zaangażowany w działalność Związku Polskich Kawalerów Maltańskich, w drugiej poł. lat 60. XX w. był skarbnikiem Związku, a później członkiem Zarządu Komitetu Związku Polskich Kawalerów Maltańskich Zagranicą. W nieznanym czasie i okolicznościach przeniósł się do Londynu, skąd po 1990 przeniósł się do Francji i zamieszkał w Biarritz.

Ożenił się 15.02.1947 z Elżbietą Marią, księżną Radziwiłł na Nieświeżu (ur. 1917), 1.v. Czartoryska; mieli dwóch synów: Georges'a Charles'a d'Ornellas-Tomaszewskiego (1947–2015), występującego również jako Nicolas Christophe d'Ornellas-Tomaszewski hr. Bończa, i Aleksandra (ur. 1957), przeżył jeden dzień. Miał siostrę Marię Margaridę Tomaszewską de Ornelas, zamężną Szczerbińską.

Odnaczenia: Krzyż Walecznych, Krzyż Monte Cassino, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; brytyjskie: Italy Star (Gwiazda Włoch), War Medal (Medal za Wojnę), Defence Medal (Medal za Obronę); francuskie: Medaille de Guerre 1939–1945 (Medal za Wojnę); maltańskie: Krzyż Maltański; portugalskie: Ordem de Cristo (Order Chrystusa) IV kl.;

szwedzkie: Kongelige Wasa Orden (Order Wazów); włoskie: Ordine della Corona d'Italia (Order Korony Włoch).

Archiwalia: AAN, Akta Antoniego Pająka i jego rodziny, sygn. 52, s. 97; AAN, Akta Tamary i Franciszka Pusłowskich i ich rodzin, sygn. 12, k. nlb.; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945, teczką 2/1, k. nlb.; AAN, MSZ, sygn. 1457B, s. 35, 219, sygn. 1459H, s. 15; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7; AAN, PRM, część VIII, sygn. 256, s. 10–12; IPMS, Organizacja i obsada Gabinetu Naczelnego Wodza 1939–1944, sygn. A.XII/47, s. 27, 35, 50, 51, 56, 112, 113, 155, 216, 242, 243, 329.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 4, s. 59, nr 6, s. 115, nr 7, s. 130, nr 12, s. 246, nr 14, s. 276, 1933, nr 20, s. 197, 212, 1939, nr 3, s. 66; RSZ 1932, s. 56, 234; RSZ 1937, s. 133, 217; RSZ 1939, s. 152, 245; Günther Władysław, *Pióropusz i szpada. Wspomnienia ze służby zagranicznej*, Paryż 1963, s. 97; *Nekrolog*, „Biuletyn Związku Polskich Kawalerów Maltańskich”, czerwiec 2004, nr 10, s. 3; Starzeński Paweł, *Trzy lata z Beckiem*, Warszawa 1991, s. 117.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 roku*, Londyn 1954, s. 27, 130; Stępnik Władysław, *Archiwalia polskie w zbiorach Instytutu Hoovera Uniwersytetu Stanforda*, Warszawa 1997, s. 156.

Strony internetowe: <https://www.geni.com/people/Jan-Tomaszewski-De-Ornelas/600000077303629267>; <https://www.openarch.nl/search.php?name=Jan+Tomaszewski>; <https://www.sejm-wielki.pl/b/cz.I022357>; <https://www.geni.com/people/Georges-d-Ornelas-Tomaszewski/6000000104491536832>; <https://www.radziwill.com/genealogy.htm>.

W

Weidler Maksymilian. Ur. 10.10.1891 w Ostrowie, woj. poznańskie; zm. po 1940. Syn Henryka i Franciszki z d. Kowalska.

Do szkół uczęszczał w Poznaniu; w okresie 1.03.1898–1.03.1909 ukończył Wyższą Szkołę Realną im. Gotthilfa Bergera w Poznaniu oraz 1.09.1909–1.09.1911 dwuletni kurs bankowości, w tym w okresie 04.1909–09.1910 pracował w banku Hartwig Mamroth w Poznaniu. Następnie przez rok, od 10.1910 do 10.1911, pracował w firmie G. Sienne w Poznaniu–Luboń. Od 1.09.1911 do 1.09.1913 uczęszczał do prywatnego konserwatorium muzyki prof. Feislera w Poznaniu. Po wybuchu I wojny światowej zmobilizowany, służył od 2 lub 5.08.1914 do 27.11.1918, w randze kaprała, w armii niemieckiej. Przeszedł do służby w Wojsku Polskim, od 27.12.1918 do 9.12.1919, służył w WP oraz w Straży Ludowej w Poznaniu. Po demobilizacji pracował, 10.12.1919–31.01.1921, jako sekretarz w Ubezpieczalni Krajowej w Poznaniu. W okresie wojny polsko-bolszewickiej powrócił do służby wojskowej, od 12.08. do 4.11.1920 pozostając

w randze plutonowego przy sztabie III dyonu 214. pułku artylerii ciężkiej. Po powrocie do cywila, od 02.1921 do 06.1923 pracował jako samodzielny kupiec w Poznaniu. Tłumacz w Firmie Schmeider & Creuzot w Creuzot we Francji.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, będąc od 25.06.1923 do 30.06.1930 pracownikiem kontraktowym, referentem emigracyjnym w Konsulacie Generalnym RP w Berlinie. Odszedł na własną prośbę i wyjechał do USA, dokąd dotarł 27.06.1930. W Nowym Jorku podjął pracę, od 1.07.1930, w charakterze pracownika kontraktowego w tamtejszym Konsulacie Generalnym RP. Był tam kancelistą, od 15.11.1932 przydzielony do Wydziału Prawnego KG; pracował tam do wojny. Czynnie działał na polu społecznym i polonijnym; na pewno w 1932 był członkiem Komitetu im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Również w 1932 został wraz z żoną współzałożycielem Chóru Federacji Młodzieży Polskiej w Nowym Jorku i występował też w nim jako solista.

Po wybuchu wojny wypowiedziano mu umowę o pracę z dniem 1.10.1939, 2 listopada tr. zgłosił się na ochotnika do Wojska Polskiego. Prawdopodobnie nie został przyjęty i powrócił do pracy w KG RP w Nowym Jorku. Skąd 1.11.1940 zwolnił się na własną prośbę. Dalsze losy nieznane.

Żonaty, Wanda z d. Kwiatkowska. Mieli dwoje dzieci, jednym z nich był syn Bohdan (Bogdan) Mieczysław (ur. 1919), w 1939 pracownik konsularny w KG RP w Nowym Jorku.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, Akta Osobowe L-Ż, s. nlb.; AAN, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 282, s. 4; AAN, MSZ, sygn. 11749, s. 13; IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 10, s. 27, sygn. 22, s. 43-76.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 105, 237; RSZ 1933, s. 128; RSZ 1937, s. 122, 260; RSZ 1939, s. 135, 294.

Wendołowski Jerzy Ryszard Daniel (Wędołowski). Ur. 28.01.1906 w Jekaterynosławiu, Rosja; zm. w 1953 w Paryżu. Syn Josefa i Pauliny z d. Munch.

Do szkół uczęszczał w Warszawie, świadectwo dojrzałości uzyskał w jednym z warszawskich gimnazjów w 1925. Studia odbył na Wydziale Prawa w Szkole Nauk Politycznych w Paryżu (École Libre des Sciences Politiques) w 1929, zakończył je z tytułem magistra prawa. Jednocześnie w l.1928-1930 pracował w firmie „Elibor” S.A. w Gdańsku, zajmującej się eksportem węgla. Po powrocie do Polski, w okresie 13.07.1929 do 4.02.1930, odbył służbę w Szkole Podchorążych Artylerii we Włodzimierzu Wołyńskim, gdzie uzyskał stopień starszego szeregowca, bombardiera artylerii polowej.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął 15.04.1930 w charakterze umysłowego pracownika kontraktowego w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu, gdzie do 31.07.1934 był referentem Wydziału Ekonomicznego w dziale raportów ekonomicznych, propagandy turystyki i informacji handlowej. Przeniesiony, od 1.08.1934 do 28.02., a raczej 15.03.1937 umysłowy pracownik kontraktowy w Konsulacie Generalnym RP w Londynie. Wrócił do centrali MSZ, gdzie od 1.03. lub 15.11.1938 odbywał praktykę, w tym: w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.) Departamentu Konsularnego, następnie w Protokole Dyplomatycznym (P.D.), a od 1.01.1938, jako referendarz, w Biurze Personalnym

(B.Pers.), od lipca 1938 zaś w Gabinetie Ministra (G.M.). 1.10.1938 mianowany attaché konsularnym z przydziałem do Konsulatu Generalnego RP w Nowym Jorku. Do Nowego Jorku dotarł 27.11.1938 i 1.12.1938 objął obowiązki.

Po wybuchu wojny, 3.11.1939 zgłosił się ochotniczo do Wojska Polskiego, ale w Konsulacie Generalnym RP w Nowym Jorku pozostał do 2.02.1940; otrzymał urlop bezpłatny, w związku z czym zgłosił się do dyspozycji MSWojsk. Powrócił do służby zagranicznej, mianowany od 1.03.1941 II sekretarzem ambasady w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Dalsze losy nieznane.

Nie udało się ustalić, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi.

Archiwalia: AAN, KG RP w Paryżu, sygn. 3, s. 60; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 9; HI, MSZ, jednostka 220, s. 34 (255.220.3, s. 241); IJP-NY, KG RP w Nowym Jorku, sygn. 22, s. 77-88; IPMS, zesp. A.11, MSZ, sygn. 474/I/W, s. 39, 40.

Źródła drukowane: RSZ 1932, s. 106, 183; RSZ 1933, s. 128; RSZ 1937, s. 23, 260; RSZ 1939, s. 135, 248; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. III: *1 VIII 1941-31 VII 1942*, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Kowalska, A. Gładysz, G.P. Urban, Lublin-Warszawa 2022, s. 216, 218.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 65, 81.

Wołowski Wojciech. Ur. 13.01.1893 w Lublinie; zm. w 1944 w Warszawie. Syn Wincentego i Marii z d. Wielowieyska.

Inżynier po dwóch latach studiów na Politechnice w Zurychu, następnie w Paryżu. Przed 1919 pracował jako nauczyciel matematyki w szkole średniej w Szwajcarii. 15.02.1919 podjął działalność w Komitecie Narodowym Polskim, był tłumaczem języka angielskiego. W czerwcu 1919 został wysłany z Francji do Polski jako kurier dyplomatyczny.

Pracę w służbie zagranicznej podjął 7.07.1919, gdy został mianowany I sekretarzem konsularnym w Konsulacie RP w Zurychu; pozostał na tym stanowisku do 30.09.1922. Formalnie z dniem 1.10.1922 został odwołany do ministerstwa, ale jednocześnie z tą datą przeniesiony do Delegacji RP w Kłajpedzie w charakterze p.o. wicekonsula. Był tam kierownikiem Wydziału Konsularnego i jednocześnie sekretarzem Delegacji, do 15.03.1923. Z tym dniem został odwołany do centrali MSZ i od 16.03.1923 przydzielony do Wydziału Prawno-Konsularnego (K.II.) Departamentu Konsularnego. Już po miesiącu skierowany do Komisariatu Generalnego RP w Gdańsku, gdzie od 15.04.1923 do 30.04.1928 pracował w randze referendarza i był zastępcą kierownika oddziału politycznego. Od 1.05.1928 mianowany wicekonsulem i przydzielony do Konsulatu RP w Lipsku. W 1932 był radcą ministerialnym, kierownikiem Referatu Obywatelstwa i Cudzoziemców w Wydziale Administracyjno-Konsularnym (K.III.). Przynajmniej od 1932 członek Klubu Urzędników Polskiej Służby Zagranicznej.

Po wybuchu wojny pozostał w kraju. W nieznanych okolicznościach został rozstrzelany w Warszawie.

Nie wiadomo, czy założył rodzinę.

Odznaczenia: Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2993, s. 165–168; AAN, KNP, sygn. 223, s. 8, sygn. 239, s. 115; AAN, MSZ, sygn. 274, s. 218, sygn. 12585, s. 34–37; AAN, Posel. RP w Kopenhadze, sygn. 19, s. 7.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1920, s. 40, 1923, nr 6, s. 110, nr 7, s. 132, 133; Monitor Polski, 1928, nr 135, 14.06.1928, s. 1; MSZ. *Centrala i placówki w 1921 r.*, s. 46; RSZ 1932, s. 59, 139.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 81, 89.

Z

Zaniewski Kazimierz. Ur. 13.08.1906 w Jeziernej, woj. tarnopolskie; zm. 2.11.1979. Syn Michała i Otylii z d. Luks-Święcicka.

Odbył studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Lwowskiego, które ukończył jako magister prawa; studiował także trzy lata w Wyższej Szkole Handlu Zagranicznego we Lwowie, zakończone dyplomem. W okresie 1.07.1927–30.08.1928 pracował w Banku Hipotecznym we Lwowie. Od 1.09.1928 do 31.08.1929 był nauczycielem w Szkole Handlowej w Jarosławiu.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął, gdy w okresie od 1.03.1932 do 31.12.1933 został pracownikiem kontraktowym w Poselstwie RP w Hadze. Po powrocie do kraju, od 1.01. do 31.12.1934 praktykant w centrali MSZ, a następnie od 1.01.1935 referent w Biurze Rady Ekonomicznego. Czasowo, od 1.02. do 31.08.1935, przydzielony do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, skąd powrócił do Biura Rady Ekonomicznego. Od 16.12.1935 przydzielony do Wydziału Polityki Emigracyjnej (E.I.) Departamentu Konsularnego, gdzie pozostał do 31.01.1936. Skierowany od 1.02.1936, jako attaché poselstwa, do Poselstwa RP w Rio de Janeiro na stanowisko kierownika Wydziału Konsularnego. Tam też od 1.04.1939 mianowany II sekretarzem poselstwa.

Wybuch wojny zastał go w Rio de Janeiro. Zgłosił się do wojska, był na liście ochotników, którzy w lutym 1940 mieli odpłynąć do Francji, ale nie udało się potwierdzić tej informacji. W 1943 awansowany na I sekretarza poselstwa. Aktywnie uczestniczył w akcjach pomocy uchodźcom wojennym i organizowaniu pomocy dla okupowanego kraju.

Po wojnie pozostał na emigracji, w Brazylii. W 1948 prezes Koła Prawników i Ekonomistów Polskich przy Towarzystwie „Polonia” w Rio de Janeiro.

Pochowany na cmentarzu przy ul. Grabiszyńskiej we Wrocławiu.

Żona miała na imię Irena. Brat Władysław był wywieziony do Związku Sowieckiego, w sierpniu 1942 miał służyć w 13. pułku piechoty w 5. Dywizji Piechoty w Persji.

Odnaczenia: brazylijskie: brązowy Order Cruzeiro do Sul (Order Krzyż Południa).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 11; AAN, MSZ, sygn. 1460, s. 6, sygn. 2436, k. 6, sygn. 2504, k. 173; AMSZ, zesp. 6, Dep. Polityczny, t. 1416, k. 12; HI, MSZ, jednostka 245, s. 16 (286.245.1, s. 482); PIASA, Posel. RP w Rio de Janeiro, sygn. 3,

s. 41, sygn. 150, s. 60, sygn. 151, s. 110, sygn. 152, s. 63, sygn. 153, s. 77, sygn. 365, s. 101, sygn. 440, s. 56.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1936, nr 1, s. 18, 20; RSZ 1932, s. 109, 193; RSZ 1933, s. 131; RSZ 1937, s. 44, 224; RSZ 1939, s. 48, 253; Arciszewska Zofia, *Po obu stronach oceanu. Wspomnienia*, Londyn 1976, Polska Fundacja Kulturalna, s. 145; *Rocznik Polonii Zagranicznej 1948*, Warszawa 1948, s. 42; Skowroński Tadeusz, *Wojna polsko-niemiecka widziana z Brazylii 1939–1940*, Londyn 1980, s. 31, 39, 125.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 45.

Strony internetowe: https://genealogia.okiem.pl/foto2/displayimage.php?album=61&pid=15441#top_display_media (22.11.2022).

Zażuliński Tadeusz (v. Zażuliński). Ur. 23.10.1897 w Warszawie; zm. 18.12.1995. Syn Leonarda i Heleny z d. Żołyńska.

W 1922 ukończył Wydział Dyplomatyczny Szkoły Nauk Politycznych w Paryżu (École Libre des Sciences Politiques).

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął (od 2.08.1921 do 20.10.1922) jako urzędnik na próbnej służbie w MSZ. Został przydzielony do Poselstwa RP w Rewlu (Tallinn), Estonia; pracował tam od 20.10.1922 do 15.02.1925, początkowo jako tytularny attaché, następnie od 26.05.1924 tytularny II sekretarz poselstwa. Przeniesiony, od 15.02.1925 do 31.01.1928 był attaché konsularnym z tytułem wicekonsula w Konsulacie Generalnym RP w Jerozolimie. 31.01.1928, jako wicekonsul w Konsulacie RP w Jerozolimie, został odwołany do centrali MSZ, z równoczesną nominacją na referendarza. W centrali pracował od 1.02.1928 do 31.03.1929. Skierowany ponownie na placówkę, pracował od 1.04.1929 do 15.04.1930 jako wicekonsul w Konsulacie Generalnym RP w Dublinie. Przeniesiony, wyjechał z Dublina do Londynu 15.04.1930, gdzie do 16.09.1930 pracował jako wicekonsul w Ambasadzie RP w Londynie. Kolejny raz przeniesiony, od 16.09.1930 do 1.11.1931 był wicekonsulem w Konsulacie Generalnym RP w Chicago, a od 1.11.1931 do 31.08.1932 II sekretarzem poselstwa w Ambasadzie RP w Waszyngtonie. Odwołany, od 1.09. do 11.10.1932 pozostawał sekretarzem poselstwa w stanie rozporządzalności w centrali; przydzielony od 12.10.1932, jako referendarz, do Wydziału Ogólnokonsularnego (K.I.) Departamentu Konsularnego, tam też został od 1.08.1934 radcą. Przeniesiony, do 14.10.1936 był radcą w Wydziale Polaków Zagranicą (E.II.). 15.10.1936 przydzielony do Wydziału Wschodniego (P.III.) Departamentu Polityczno-Ekonomicznego, gdzie jednocześnie został zastępcą wicedyrektora departamentu i szefem wydziału.

Wojna zastała go w kraju, i to w dniu 1.09.1939, w którym został mianowany radcą poselstwa i chargé d'affaires w Poselstwie RP w Kairze. Mimo trudności, jakie niesła wojna, drogą przez Turcję, Syrię i Palestynę 16.09.1939 dotarł do Kairu i następnego dnia podjął swoje obowiązki. W dniach 6.11.–30.12.1941 przyjmował Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego w Kairze i Aleksandrii. W marcu 1942 na krótko wyjechał z żoną do Waszyngtonu. 19.07.1944 władze egipskie udzieliły mu agrément, 1.09.1944 został mianowany posłem RP w Egipcie. Listy uwierzytelniające złożył na ręce króla Faruka 30.09.1944.

Pozostał na stanowisku posła do 4.04.1946. Dalsze losy nieznanne. W 1990 mieszkał w Genewie.

Pochowany na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona z d. Benello, obywatelka amerykańska. Przynajmniej w 1943 mieszkała w USA.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal 10-lecia Odzyskanej Niepodległości, Brązowy Medal za Długoletnią Służbę; jugosłowiańskie: Orden Svetoga Save (Order św. Sawy) III kl.; rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) III kl.; watykańskie: Sacro Militare ordine del Sacro Sepolcro (Order Zakonu Rycerskiego Grobu Świętego) V kl.; węgierskie: Érdemkereszt (Krzyż Zasługi).

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Londynie, sygn. 1222, s. 62, sygn. 1304, s. 224–229; AAN, Amb. RP w Waszyngtonie, sygn. 2964, s. 13; AAN, KG RP w Stambule, sygn. 30, s. 119; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1 [Lista przedwojennych...]; AAN, MSZ, sygn. 190a, s. 13, sygn. 5260, s. 141, 143; AAN, PRM, część IV, rektyfikaty, sygn. 17, t. 1, s. 6a, część VIII, sygn. 259, s. 42–44; HI, KG RP w Irlandii, jednostka 18, s. 4 (19.18.1, s. 209), jednostka 19, s. 8 (19.19.1, s. 402); HI, MSZ, jednostka 228, s. 22, 23 (264.228.1, s. 21, 22), jednostka 253, s. 25 (297.253.1, s. 563).

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 6, s. 101, 1925, nr 3, s. 31, 1927, nr 11, s. 149; Monitor Polski, 1928, nr 69, s. 5; RSZ 1932, s. 61, 234; RSZ 1937, s. 25, 224; RSZ 1939, s. 31, 254; *Dziennik czynności Naczelnego Wodza gen. Władysława Sikorskiego*, t. III: *I VIII 1941–31 VII 1942*, wyb. i red. nauk. J. Rabiński, oprac. dok. J. Kowalska, A. Gładysz, G.P. Urban, Lublin–Warszawa 2022, (wg indeksu); Sokolnicki Michał, *Dziennik ankarcki 1939–1943*, Londyn 1965, s. 305.

Opracowania: Ceranka Paweł, *Urząd Ministerstwa Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej 1939–1945*, Warszawa 2021, s. 101; Kosowski Antoni Przemysław, *Stosunki polsko-egipskie w latach 1927–1945*, Warszawa 2017, (wg indeksu); *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 48.

Zieliński Stanisław. Ur. 7.05.1875 w Wilnie; zm. 19.01.1954 w Warszawie. Brak danych o rodzicach.

Ukończył Wydział Prawa Uniwersytetu Kijowskiego. W 1900 został członkiem Ligi Narodowej. Działacz polski na Ukrainie, m.in. współzałożyciel i redaktor „Dziennika Kijowskiego”, prezes „Sokoła” w Kijowie. Był założycielem Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny i Polskiego Komitetu Wykonawczego w Kijowie. W marcu 1916 uczestniczył w posiedzeniu Rady Zjazdów Polskich Organizacji Pomocy Ofiarom Wojny w Moskwie. Od maja 1916 pracował w zarządzie oddziału kijowskiego Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny. W 1918 uczestniczył w organizacji oddziałów polskich w Odessie. W okresie 04.–05.1919, będąc członkiem Komitetu Naczelnego Wojsk Polskich na Wschodzie, był przewidywany na stanowisko jego komisarza (przedstawiciela) na Syberii.

Dnia 24.06.1919 został akredytowany przy rządzie Aleksandra W. Kołczaka, miał się tam zajmować przede wszystkim opieką nad obywatelami polskimi (w tym umożliwieniem powrotu uchodźców do kraju), ułożeniem wzajemnych stosunków pomiędzy organizacjami polskimi na Syberii i czuwaniem „politycznym” nad oddziałami Wojska Polskiego na Syberii. Aresztowany przez bolszewików, wrócił do Polski w marcu 1921. Od 15.02.1922 do 18.06.1923 przewodniczący (prezes) Delegacji RP w Komisji mieszanej ds. reparacji w Moskwie (Komitetu Repatriacyjnego w Moskwie). Po powrocie do kraju, od 19.06.1923 do lipca 1924 zastępca dyrektora Departamentu Administracyjnego MSZ. Skierowany na placówkę, w okresie 1.08.1924–31.05.1930 konsul generalny i kierownik Konsulatu Generalnego RP w Berlinie. 30.05.1930 odwołany dekretem z dnia 11.04.1930 przekazał KG RP w Berlinie dr. Samuelowi Fenigerowi. Będąc działaczem i członkiem Zarządu Głównego Stronnictwa Narodowego, w 1930 został komisarzem wyborczym stronnictwa i kandydatem na posła. Został wybrany do Sejmu RP II kadencji, był nim od 9.12.1930 do 10.07.1935. Jako adwokat we wrześniu 1933 pełnił funkcję zastępcy strony cywilnej w procesie przed Sądem Okręgowym w Sanoku o zabójstwo Jana Chudzika, działacza narodowego, zastrzelonego 14.05.1933 w Brzozowie.

W okresie okupacji niemieckiej, w maju 1943 kierował Wydziałem Wschodnim (D.III., krypt. 23) Departamentu Sekcji Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj krypt. „Moc”. Po reorganizacji Departamentu, w początku 1944 stanął na czele Wydziału Wschodniego. Pracował w Sekcji krypt. „Moc” również w powstaniu warszawskim.

Dwukrotny więzień sowiecki.

Pochowany 23.01.1954 na cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Żona Ksawera z d. Gniewosz; syn Stanisław (1917–1995), pisarz.

Odnaczenia: Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski.

Archiwalia: AAN, Amb. RP w Berlinie, sygn. 2956, s. 4, sygn. 2993, s. 217–224; AAN, KG RP w Berlinie, sygn. 190, s. 112, sygn. 197, s. 200–203, sygn. AP L–Ż; AAN, KNP, sygn. 171, s. 110, sygn. 172, s. 92–94; AAN, Krajowa Grupa Pracowników Polskiej Służby Zagranicznej 1918–1945,teczka 2/1 [oprac. Leśniewskiego]; AAN, MSZ, sygn. 11749, s. 10.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1923, nr 10, s. 195, 1925, nr 12, s. 194, 1926, nr 12, s. 176; RSZ 1937, s. 99; RSZ 1939, s. 106; Minkiewicz Władysław, *Wspomnienia 1939–1954*, „Zeszyty Historyczne” 1987, z. 80, s. 122, 123; *Nekrolog*, „Myśl Polska” [Londyn] R.14, nr 4(241), 15.02.1954, s. 2.

Opracowania: Grabowski Waldemar, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa 2003, s. 280, 281; idem, *Kryptonim „Moc”. Sekcja Spraw Zagranicznych Delegatury Rządu RP na Kraj*, Warszawa 2015, s. 24, 28, 33, 35, 39, 165; *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 81; Wagner Wieńczysław, *Sprawy zagraniczne w Delegaturze Rządu (1943–1944)*, „Zeszyty Historyczne” 1985, z. 73, s. 231, 232.

Zyndram-Kościałkowski Waclaw Józef (Kościałkowski). Ur. 25.05.1905 w Warszawie; zm. 4.10.1979 w Laloubère, Dep. Pirenejów Wysokich, Francja. Syn Waclawa i Zofii.

Dzieciństwo spędził w majątku dziadków na Litwie. Szkołę polską ukończył w 1915 w Wilnie. Następnie uczęszczał do Gimnazjum św. Stanisława Kostki w Warszawie. Naukę przerwał, by jako ochotnik, w wojnie polsko-bolszewickiej, służyć w Wojsku Polskim w okresie 07.–10.1920. Powrócił do nauki w gimnazjum i uzyskał maturę w 1924. Po wojnie w 1924 podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego i studiował do

1928/1929, ale dyplom otrzymał po złożeniu egzaminów w 1930.

Pracę w służbie zagranicznej rozpoczął jako pracownik kontraktowy w centrali MSZ (w dniach 1.–18.03.1928). Następnie w okresie 18.03.–1.11.1928 pracownik kontraktowy w Sekretariacie Ministra (S.M.); a od 1.11.1928 do 10.11.1929 prowizoryczny referendarz tamże. W międzyczasie, od 25.03. do 6.05.1929 i od 5.08. do 5.10.1929 oraz od 10.11.1929 do 1.08.1930, otrzymał urlop bezpłatny na studia. Po powrocie pracował, od 1.08.1930 do 15.08.1931, jako prowizoryczny referendarz w Wydziale Szyfrów (A.I.) Departamentu Administracyjnego. W okresie od 15.08.1931 do 1.08.1932 miał kolejną przerwę w celu odbycia służby wojskowej w 13. pułku piechoty, którą ukończył w stopniu kaprała podchorążego rezerwy. Od 2.08. do 31.10.1932 prowizoryczny referendarz w Biurze Radcy Prawnego centrali. Desygnowany na placówkę, pracował od 1.11.1932 jako prowizoryczny attaché konsularny w Konsulacie Generalnym RP w Paryżu. Odwołany 31.03.1934 do centrali z równoczesnym mianowaniem prowizorycznym referendarzem od 1.04.1934., ale już 30.06.1934 zwolniony ze służby państwowej.

Po wybuchu wojny zmobilizowany, walczył w randze podporucznika w kampanii wrześniowej. Po przedostaniu się do Francji reaktywowany, 30.01.1940, do służby w MSZ w randze radcy – otrzymał funkcję łącznika pomiędzy MSZ a Ministerstwem Propagandy w Paryżu. Pozostał na tym stanowisku do lipca 1940, następnie przydzielony do Ambasady RP w Vichy w charakterze łącznika z kardynałem Augustem Hlondem i Nuncjaturą Apostolską w Vichy. Należał do Rady PCK oraz Towarzystwa Pomocy Polakom we Francji. Uczestniczył we francuskim Ruchu Oporu. 2.12.1942 został aresztowany przez gestapo i osadzony w obozie koncentracyjnym w Le Vernet koło Tuluzy, z którego w lipcu 1943 uciekł do Szwajcarii, gdzie przebywał w miejscowości Muri pod Bernem.

Po wojnie pozostał na emigracji we Francji. W okresie 1946–1947 był współpracownikiem Misji Katolickiej w Paryżu. Następnie pracował w bibliotece w Tarbes w Dep. Pirenejów Wysokich.

Pochowany w Laloubère, w Dep. Pirenejów Wysokich, Francja.

Dwukrotnie żonaty. Pierwszą żoną była Alicja z d. Prus-Wiśniewska, pobrali się w 1929; w 1940 ożenił się z Ireną z d. Boczkowską (ur. 1907 ?).

Publikacje: w okresie międzywojennym publikował swe wiersze w „Kurierze Polskim” i „Tygodniku Polonijnym”. Prowadził również działalność literacko-dziennikarską. Autor wspomnień pt. *Poloneza czas kończył*, Londyn 1978, Polska Fundacja Kulturalna.

Odnaczenia: Srebrny Krzyż Zasługi, Medal za Wojnę 1918–1921; francuskie: Légion d'honneur (Legia Honorowa), Croix de Guerre (Krzyż Wojenny), Médaille des Evadés (Medal dla żołnierzy za ucieczkę z niewoli); rumuńskie: Ordinul național Steaua României (Order Narodowy Gwiazdy Rumunii) IV i V kl.

Archiwalia: AAN, MSZ (Angers), sygn. 19, s. 66, 67; AAN, PRM, część VIII, sygn. 247, s. 53, 54; Arch. UW, sygn. RP-18599 – Zyndram-Kościałkowski Waclaw Józef.

Źródła drukowane: Dz.Urz. MSZ, 1933, nr 20, s. 197, 198; RSZ 1932, s. 30; *Nekrolog*, „Wiadomości” [Londyn] R. 34, 1979, nr 44 (1753), s. 4.

Opracowania: *Polska służba zagraniczna po 1 września 1939 r.*, Londyn 1954, s. 88, 108.

Ż

Żarnowski Jan Nepomucen. Ur. w 1862 na Wołyniu; zm. 12.07.1926 w Warszawie. Pochodził z rodziny ziemiańskiej.

Szkołę średnią ukończył w Mińsku Litewskim. Studia prawnicze podjął na Uniwersytecie w Petersburgu. Po ich ukończeniu, od października 1888 pracował w rosyjskich instytucjach kontroli państwowej, dochodząc w 1903 do stanowiska generalnego kontrolera Departamentu Sprawozdawczości Kolejowej, od 1908 tajny radca i członek Rady Kontroli Państwa. Po wybuchu wojny zaangażował się w prace Polskiego Towarzystwa Pomocy Ofiarom Wojny. Po rewolucji lutowej 1917 pracował w Wydziale ds. finansowych i kontroli państwa oraz Wydziale ds. dróg i komunikacji Komisji Likwidacyjnej byłego Królestwa Polskiego przy Rządzie Tymczasowym Aleksandra Kiereńskiego. Po wyjeździe do kraju, w 1917, przedstawiciela Tymczasowej Rady Stanu Aleksandra Lednickiego, w kwietniu 1918 został zatrudniony w Przedstawicielstwie Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego w Rosji, kierował jej ekspozyturą w Piotrogradzie i Wydziałem Rozrachunkowym Przedstawicielstwa. W lipcu 1918 radca, kierownik Biura w Przedstawicielstwie Rady Regencyjnej; 20.10.1918 kierował całym Przedstawicielstwem jako p.o. szefa (chargé d'affaires a.i.). W pierwszym kwartale 1919 został aresztowany przez bolszewików i więziony na Łubiance w Moskwie. Po uwolnieniu powrócił do Polski, początkowo miał zostać zatrudniony w MSZ. Przeszedł do pracy w Ministerstwie Skarbu, gdzie został prezesem Komisji Oszczędnościowej oraz członkiem tzw. Komisji Trzech przy Prezydium Rady Ministrów, która zajmowała się sprawami oszczędności budżetowych. 4.07.1921 został powołany na stanowisko prezesa Najwyższej Izby Kontroli. W swej pracy na tym stanowisku powołał wiele nowych delegatur NIK. Zmarł w trakcie pełnienia swych obowiązków.

Autor prac dotyczących kontroli państwowej.

Brak danych o rodzinie.

Archiwalia: AAN, Przedstawicielstwo Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego (PRR-KP) w Rosji, sygn. 19, s. 1, 19, 22.

Opracowania: *Kto był kim w Drugiej Rzeczypospolitej*, pod red. J.M. Majchrowskiego, przy współpr. G. Mazura i K. Stepana, s. 161; Staszek Jan, *Bronisław Piłsudski i jego związki z Akademią Umiejętności w Krakowie*, „Rocznik Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie” [Kraków], 2001, s. 19 (przypis); Szawłowski Ryszard, *Najwyższe państwowe organy kontroli II Rzeczypospolitej*, Warszawa 2004, s. 258.

LISTA BIOGRAMÓW TOMU III

Adamowiczówna Janina (Adamowicz)	19
Angerman Stanisław (v. Angermann)	19
Badyńska Janina	21
Baliński Antoni Edward (v. Baliński-Jundziłł)	22
Barański Jan Stanisław	23
Baworowski Jerzy Adam Maria	24
Bevenssee Wacław (v. Bevensée)	25
Biliński Tadeusz	27
Bitner Czesław (Bittner)	28
Boczkowska Maria	29
Bodeński Lesław Kazimierz	30
Bombas Marian	32
Bratkowski Stefan Janusz	32
Brodzki Jan (v. Łódzia-Brodzki)	35
Bryś Jan (v. Bryć)	36
Burzyński Ksawery (Xawery)	36
Cedro Zygmunt Mieczysław (Mieczysław Zygmunt)	37
Chełmicki Bohdan Stanisław (v. Nałęcz Chełmicki)	39
Chilik Tadeusz	40
Chrzęszczewska Hanna	41
Czapliński Emil Tytus	42
Czerwiński Ludomir (v. Lubicz-Czerwiński)	44
Czudec Zbigniew	45
Czwartacki Eustachy	46
Derdziński Zbigniew	47
Dereziński Jan	48
Dębicki Jan (v. Jaxa-Dębicki)	49
Domański Bogumił Józef	50
Domaszewicz Michał	52
Dostal Wacław	53
Eustachiewicz Seweryn (v. Eustachewicz)	54
Fasecki Ignacy	55
Fernand-Stasicka Wanda Karola	56
Freyd Emanuel	57
Friedrich Artur	58

Gajda Roman Tadeusz	59
Gajdzińska Maria (v. Skórska-Clipstone)	60
Giebułtowicz Józef	62
Grabowska Waleria	63
Grobicki Jerzy	64
Gulińska-Mondschein Zofia	66
Heinrich Tadeusz	67
Hubicki Otton (Otto) (v. Sas-Hubicki)	68
Imienińska Hanna (Anna)	70
Jachnis Michał	71
Janik Zbigniew	73
Jastrzemski Oktawian (v. Jastrzębski)	73
Jaworski Bolesław	74
Jazdowska Wanda	75
Kaczkowska Ada	76
Kapeliński Franciszek Józef	78
Kara Stanisław	79
Karczewski Jan	81
Kasprzak Jan Konstanty	82
Katerla Kazimierz	83
Kisielnicki Witold	84
Kobiałko Franciszek	85
Koch Adam	85
Koenig Czesław Fabian	87
Kopp Tadeusz Stanisław	88
Korcyl Jan	89
Korsak Witold Ryszard	89
Kossow Marian (Marjan)	91
Kozicki Stanisław Izydor	92
Koziebrodzki Leopold (Bolesta-Koziebrodzki)	93
Kozłowski Witold	95
Krzczkowski Stanisław	96
Krzczkowska Helena	97
Langer Olgierd	98
Leitgeber Bolesław (v. Lejtgeber)	99
Linda-Lipaczyński Czesław (v. Lipczyński-Linda)	100
Lisiecki Tadeusz	101

Łazarski Otmar Artur Stanisław Jerzy	102
Łazarski Roman Leonard Mieczysław	103
Łępkowski Konstanty	104
Łępkowski Rafał Jan	105
Łubieński Michał Tomasz	106
Majewski Jan	107
Makowski Julian Edmund	108
Makowski Stanisław	110
Malczewski Leszek (v. Tarnawa-Malczewski, Malczewski-Tarnawa)	111
Maleszka Franciszek (v. Maleszko)	112
Marczak Stefan	113
Marczyński Antoni Stanisław	114
Markowski Władysław	115
Mastalerz Stefan Eugeniusz	116
Matuszczak Jan	117
Matuszewski Ignacy Hugo Stanisław	118
Maurer Henryk	120
Maywalt Mieczysław Andrzej Felicjan	121
Mejor Franciszek	122
Mieczysławski Witold (v. Mieczysławski Friedman, Mieczysław Frydman)	122
Millak Stanisław	124
Miller Paweł Eugeniusz	125
Młodowski Władysław	126
Mniszek Aleksander	127
Moc Aleksander	128
Moczulska Stanisława	129
Morawski Kajetan (v. Dzierżykraj-Morawski, Morawski-Dzierżykraj Stefan Kajetan)	130
Mostowski Kazimierz Hugo	133
Musielak Stefan	134
Mycielski Kazimierz Jan Leon	135
Nagórny Tadeusz Marian Lucjan	136
Nawrocki Stanisław	138
Nosowicz Olgierd Harry	139
Ossowiczowa Wanda Katarzyna Franciszka (v. Ossowicz)	140
Ostrowski Andrzej	140
Pankiewicz Michał Juliusz	141
Parczewski Tadeusz	143

Patyna Antoni	144
Piechocki Jan	145
Pol Wiktor Szczepan (v. Pohl)	146
Poniński Alfred Emeryk	148
Raczyński Stefan Jerzy	150
Radomski Włodzimierz	152
Romer Tadeusz	153
Sadowska Zofia Maria	155
Sekrecka Maria	156
Simek Rudolf (v. Śimek)	157
Siwiłło Franciszek (v. Ursus-Siwiłło)	158
Sośnicki Stanisław Adam	160
Staniszewski Karol	162
Staszewski Jan	162
Symonolewicz Konstanty	163
Tabaczyński Fryderyk	166
Tomaszewski Jan Leoncjusz August (Tomaszewski De Ornelas, De Ornelas Tomaszewski i d'Ornellas Tomaszewski)	166
Weidler Maksymilian	169
Wendołowski Jerzy Ryszard Daniel (Wędołowski)	170
Wołowski Wojciech	171
Zaniewski Kazimierz	172
Zazuliński Tadeusz (v. Zazuliński)	173
Zieliński Stanisław	174
Zyndram-Kościałkowski Waław Józef (Kościałkowski)	176
Żarnowski Jan Nepomucen	177

LISTA BIOGRAMÓW tomów I-III

Abderman Zygmunt Marian (Abdermann)	t. II
Abłamowicz Konstanty (Abłamowicz-Abdank)	t. I
Adamek Józef	t. I
Adamkiewicz Jerzy Albert	t. I
Adamkiewicz Włodzimierz	t. I
Adamowiczówna Janina (Adamowicz)	t. III
Adamski Józef	t. I
Albiński Feliks (v. Alankiewicz)	t. II
Aleksandrowicz Mustafa	t. I
Andrycz Czesław	t. I + t. II
Angerman Stanisław (v. Angermann)	t. III
Anusz Józef	t. II
Arciszewski Mirosław	t. I
Arlet Wiesław	t. II
Askenazy Szymon (Aszkenazy)	t. I
Aubac Stefan (Auerbach v. Eisenbach Stephane)	t. II
Babiński Leon Władysław	t. I
Babiński Mieczysław Zygmunt	t. I
Babiński Waław	t. I
Bacciarelli Aleksander Leszek	t. II
Bader Karol	t. II
Badyńska Janina	t. III
Baliński Antoni Edward (v. Baliński-Jundziłł)	t. III
Baliński Stanisław Marian Antoni	t. II
Banasiński Eugeniusz	t. I
Baranowski Władysław	t. I
Barański Jan Stanisław	t. III
Barciszewski Leon	t. I
Bardziński Jerzy	t. I
Bartel Ludwik Stefan	t. I
Barthel de Weydenthal Jerzy Teofil Marian	t. I
Bartoszewicz Joachim	t. I
Bator Bolesław (Stanisław Bolesław)	t. I
Battaglia Roman Roger Adam Maria Gwido	t. II
Baworowski Jerzy Adam Maria	t. III
Beck Józef	t. I
Beczkwicz Zygmunt Kazimierz	t. I
Benis Adam Jerzy	t. I
Bertoni Karol	t. I
Bevensée Waław (v. Bevensée)	t. III

Białokur Wacław	t. II
Bieliński Michał Eugeniusz	t. I
Biesiadecki Maciej Stanisław Eugeniusz	t. I
Biesiekierski Mieczysław Kazimierz Aleksander	t. I
Biliński Tadeusz	t. III
Biliński Włodzimierz Mikołaj (v. Tarasowicz Biliński, Biliński-Tarasowicz)	t. II
Bitner Czesław (Bittner)	t. III
Błaszkiwicz Tadeusz	t. I
Błażyński Zbigniew Jerzy	t. II
Błeszyński-Ferek Jerzy Seweryn Witold (Ferek-Błeszyński)	t. I
Bobrowski Adam Zbigniew	t. I
Bociański Jan	t. I
Boczek Benedykt Paweł Gunther	t. II
Boczkowska Maria	t. III
Bodeński Lesław Kazimierz	t. III
Boerner Ignacy Artur	t. I
Bohomolec Andrzej (v. Bochomolec)	t. II
Bombas Marian	t. III
Borek Ludwik	t. I
Bouffał Bronisław (Boufał, Bouffał)	t. II
Bratkowski Stefan Janusz	t. III
Bronarski Alfons Amadeusz Maria	t. I
Brodzki Jan (v. Łodzia-Brodzki)	t. III
Bryś Jan (v. Bryć)	t. III
Brzeziński Tadeusz	t. II
Buczyński Romuald	t. II
Budny Michał Adam Tymoteusz	t. I
Burzyński Ksawery (Xawery)	t. III
Buynowski Tadeusz (Bujnowski)	t. I
Buzek Jan Andrzej	t. II
Byszewski Jan Lech	t. II
Cedro Zygmunt Mieczysław (Mieczysław Zygmunt)	t. III
Chałupczyński Mieczysław	t. I
Charwat Franciszek	t. I
Chelmiński Bohdan Stanisław (v. Nałęcz Chelmiński)	t. III
Chilik Tadeusz	t. III
Chiczewski Feliks Franciszek Józef	t. II
Chłapowski Alfred Stefan Franciszek	t. II
Chmieliński Jan	t. I
Chodacki Marian Stanisław	t. I
Choróbski Roman Adam	t. II
Chromecki Tadeusz	t. II

Chrzanowski Leon	t. II
Chrzyszczewska Hanna	t. III
Chudzyński Antoni	t. II
Ciechanowski Jan Maria Włodzimierz	t. II
Czapliński Emil Tytus	t. III
Czarkowska Maria Teodora	t. II
Czarliński Olgierd	t. II
Czerkas-Chodosowska Wiktoria (Chodosowska-Czerkas)	t. I
Czerwiński Ludomir (v. Lubicz-Czerwiński)	t. III
Czerwiński Paweł	t. I
Czosnowski Leon Jan Seweryn (v. Colonna-Czosnowski)	t. II
Czudec Zbigniew	t. III
Czudowski Michał	t. II
Czwartacki Eustachy	t. III
Czyszkowski Witold Mikołaj	t. II
Czyżewski Edward	t. II
Dalbor Tadeusz Maksymilian	t. I
Dąbrowska Kazimiera	t. I
Dąbrowska Zofia	t. I
Dąbrowski Wiesław	t. I
Dąbski Jan	t. I
Dembiński Konrad (v. Dębiński)	t. II
Derdziński Zbigniew	t. III
Dereziński Jan	t. III
Dębicki Jan (v. Jaxa-Dębicki)	t. III
Dębicki Kazimierz Roman	t. I
Dobrowolska Alicja	t. I
Domański Bogumił Józef	t. III
Domański Stefan	t. I
Domaszewicz Michał	t. III
Doria-Dernałowicz Władysław Kazimierz (Dernałowicz Doria)	t. I
Dostał Wacław	t. III
Downarowicz Kazimierz	t. II
Drobnik Tadeusz	t. II
Drymmer Wiktor Tomir	t. II
Dubicz-Penther Karol (Dubicz-Penter)	t. I
Dyगत Stanisław	t. II
Dzianott Juliusz Ludwik Bronisław (v. Dzianot, Castellati Dzianott)	t. II
Dzieduszycki Aleksander Marian Paweł Mieczysław	t. I
Dzieduszycki Juliusz Maria	t. I
Ekes Roman	t. II

English Aleksander Zygfryd (v. Englisch)	t. II
Erdman Jan	t. I
Eska Stanisław	t. I
Eustachiewicz Seweryn (v. Eustachewicz)	t. III
Fasecki Ignacy	t. III
Feniger Samuel	t. I
Fernand-Stasicka Wanda Karola	t. III
Ficki Zygmunt Feliks	t. I
Fiedler Alberti Stefan	t. I
Figlarewicz Aleksander Julian	t. II
Filcek Antoni	t. II
Filcek Janina Łucja (Filckówna)	t. II
Filip Tadeusz	t. II
Filipowicz Tytus	t. I
Floyar-Rajchman Henryk Juliusz (v. Reichman-Floyar, Flojar-Rajchman, Flojar-Raychman)	t. I
Frankowski Feliks	t. II
Frąckiewicz Janina (Frąckiewiczówna)	t. II
Frenkiel Aron (Aaron, Ahanor, Aharon, Ahron)	t. II
Freyd Emanuel	t. III
Friedrich Artur	t. III
Friedrich Juliusz	t. II
Fryling Jan (Frühling)	t. I
Fudakowski Zygmunt	t. II
Fuksiewicz Bernard Jan	t. I
Gacki Stefan Kordian	t. II
Gajda Roman Tadeusz	t. III
Gajdzińska Maria (v. Skórska-Clipstone)	t. III
Gajdziński Maksymilian	t. I
Galas Konstanty	t. I
Gałecki Kazimierz Bartłomiej Ludwik (v. Junosza Gałecki)	t. I
Garszyński Tadeusz Waław	t. I
Gawroński Jan	t. II
Gawroński Waław Marian Teofil	t. II
Giebułtowicz Józef	t. III
Gieburowski Józef	t. I
Giemzicka Kazimiera	t. II
Glaser Stefan Antoni (Glazer)	t. I
Glinka Xawery (Ksawery, Franciszek Ksawery Antoni)	t. I
Głębiński Stanisław	t. I
Głębocki Jan	t. II

Głogowski Adam	t. II
Głuchowski Kazimierz	t. I
Głuski Stanisław	t. II
Gorzechowski Józef	t. II
Gosiewski Tadeusz (v. Korwin-Gosiewski)	t. I
Gottlieb Ludwik Henryk	t. II
Górecki Piotr Paweł	t. I
Grabiński Mieczysław	t. I
Grabowska Waleria	t. III
Grabowski Tadeusz Stanisław	t. I
Graliński Zygmunt Stanisław Cyprian	t. I
Grobicki Jerzy	t. III
Gruja Józef	t. II
Gruszka Sylwester Maksymilian	t. I
Grześkowiak Sylwester	t. I
Grzybowski Waław Józef	t. II
Gubrynowicz Adam Ludwik (v. Gubry-Gubrynowicz de Mengen)	t. II
Gulińska-Mondschein Zofia	t. III
Gwiazdoski Tadeusz (Gwiazdowski)	t. I
Habicht Ernest Artur	t. I
Haczyński Feliks Tadeusz	t. II
Harajewicz Henryk Władysław	t. II
Harwas Jan	t. I
Hausner Bernard (Bernhard)	t. I
Helcman Jan (Jan Franciszek)	t. II
Hempel Jan Andrzej	t. II
Hempel Stanisław	t. I + t. II
Heinrich Tadeusz	t. III
Hiller Władysław	t. II
Himmelsjerna Mikołaj Samson (v. Himmelstjern, Himelstjern, Samson-Himmelstjern)	t. II
Hładki Zygmunt (Hładky)	t. I
Hołówko Tadeusz	t. II
Hoszard Jerzy (v. Hoszard Esterhazy)	t. II
Houwald Władysław (Houwalt)	t. II
Hubicka Hanna, 2.v. Szlendak (Hubicka-Szlendakowa)	t. I
Hubicki Otton (Otto) (v. Sas-Hubicki)	t. III
Hulanicki Witold	t. I
Huzarski Roman	t. I
Ihnatowicz Władysław	t. II
Imienińska Hanna (Anna)	t. III

Iżycki Aleksander	t. I
Jabłońska Janina Jadwiga	t. I
Jachnis Michał	t. III
Jackowski Tadeusz Gustaw	t. I
Jakubski Zbigniew	t. II
Jałowiecki Bohdan	t. I
Janik Zbigniew	t. III
Janikowski Stanisław Leopold	t. I
Jankowski Henryk	t. II
Jankowski Stefan	t. II
Jankowski Tadeusz	t. I
Januszewska Kazimiera	t. II
Januszewski Tadeusz Włodzimierz	t. II
Jarczyński Jan	t. II
Jarocki Tadeusz	t. II
Jaroszewicz Tadeusz	t. I
Jaruga Józef	t. II
Jastrzemski Oktawian (v. Jastrzębski)	t. III
Jaśkiewicz Teofil	t. I + t. II
Jaworski Bolesław	t. III
Jaworski Jan Godzimir	t. I
Jaworski Stanisław Alfred	t. II
Jazdowska Wanda	t. III
Jażdżewski Antoni Kazimierz	t. I
Jeleński Konstanty	t. II
Jelińska Teofila	t. I
Jenicz Andrzej (v. Skumin-Jenicz)	t. I
Jodko-Narkiewicz Witold Tomasz	t. I
Jurjewicz Paweł (Juriewicz)	t. I
Jurystowski Mikołaj	t. I
Kaczkowska Ada	t. III
Kaczkowski Jan Paweł	t. II
Kałużyńska Halina	t. II
Kamieniecki Andrzej	t. II
Kamieniecki Witold Franciszek Marian	t. I
Kapeliński Franciszek Józef	t. III
Kara Stanisław	t. III
Karalus Sylwester	t. I
Karczewski Jan	t. III
Karolewicz Stanisław	t. II
Karszo-Siedlewski Jan (v. Siedlecki, Siedlewski-Karszo)	t. I

Kasprzak Jan Konstanty	t. III
Katerla Kazimierz	t. III
Kawałkowski Aleksander	t. I
Kermenic Oswald	t. I
Kętrzyński de Winkler Stanisław Kazimierz	t. I
Kicki Władysław	t. II
Kisielnicki Witold	t. III
Klimpel Zdzisław	t. I
Kłopotowski Jerzy Tadeusz	t. II
Kobiałko Franciszek	t. III
Koch Adam	t. III
Koczwański Mieczysław Andrzej	t. II
Koenig Czesław Fabian	t. III
Kolankowski Ludwik	t. I
Kolankowski Witold	t. I
Kołodziejczak Ignacy (v. Kołodziejczyk)	t. II
Komarnicki Tytus (v. Sas-Komarnicki)	t. II
Komierowski Kazimierz Ludwik	t. II
Konówna Jadwiga	t. I
Kopp Tadeusz Stanisław	t. III
Koppens Leon	t. I
Korcyl Jan	t. III
Korsak Witold Adam	t. II
Korsak Witold Ryszard	t. III
Kosina Stanisław Marian	t. I
Kossow Marian (Marjan)	t. III
Kossowski Jerzy Alfred Tomasz	t. I
Kostiuk Eugeniusz (Kostjuk)	t. I
Kowalewski Przemysław	t. II
Kowalski Tadeusz Alfred	t. II
Kozicki Stanisław Izydor	t. III
Koziebrodzki Leopold (Bolesta-Koziebrodzki)	t. III
Kozłowski Witold	t. III
Koźmiński Stanisław	t. I
Kraczkiewicz Karol	t. II
Krasicki Kazimierz (Józef Kazimierz)	t. II
Królikowski Roman (Roman Feliks Stanisław Antoni) (v. Poraj-Królikowski)	t. II
Kruczkiewicz Adam	t. II
Krzczkowski Stanisław	t. III
Krzemiński Franciszek	t. I
Krzyczkowska Helena	t. III
Kukliński Wacław	t. II
Kulski Władysław Wszebór	t. I

Kunicki Tadeusz	t. I
Kurnatowski Adam Gabriel	t. I
Kurnikowski Kazimierz Zdzisław (Kurnikowski-Jacobi)	t. I
Kuśniewicz Andrzej	t. II
Kwapiszewski Michał	t. I
Kwiecień Roman	t. II
Lalicki Stefan	t. I + t. II
Langer Bronisław	t. II
Langer Olgierd	t. III
Langrod Witold Lucjan	t. I
Lasocki Zygmunt Bronisław Feliks	t. I
Lechnicki Tadeusz	t. I
Lechowski Jerzy	t. I
Leitgeber Bolesław (v. Lejtgeber)	t. III
Lepecki Zbigniew	t. II
Libicki Konrad	t. I
Librach Jan	t. I
Linda-Lipaczyński Czesław (v. Lipczyński-Linda)	t. III
Lipski Józef	t. I
Lisiecki Stanisław Fabian	t. II
Lisiecki Tadeusz	t. III
Lisiewicz Adam	t. I
Litewski Jerzy Bogumił	t. II
Loret Sydon Maciej	t. I
Lubaczewski Tadeusz	t. II
Lubomirski Stefan Jerzy	t. I
Lutze-Birk Aleksander Wilhelm	t. I
Łaciński Waclaw	t. II
Ładoś Aleksander Waclaw	t. I
Łapicki Michał	t. I
Łappo Emilia (Łapo)	t. I
Łasiński Zbigniew	t. II
Łazarski Otmar Artur Stanisław Jerzy	t. III
Łazarski Roman Leonard Mieczysław	t. III
Łepkowski Stanisław (v. Łebkowski)	t. II
Łepkowski Konstanty	t. III
Łepkowski Rafał Jan	t. III
Łopatto Walerjan (Walerian)	t. II
Łubieński Ludwik	t. I
Łubieński Michał Tomasz	t. III
Łukasiewicz Juljusz (Juliusz)	t. I

Łukasiewicz Krzysztof	t. II
Łukasiewicz Stanisław	t. I
Madeyski Jerzy Wiktor Ferdynand (v. Poray-Madeyski, Madejski)	t. I
Majewski Jan	t. III
Makowski Juljan Edmund	t. III
Makowski Józef	t. I
Makowski Stanisław	t. III
Malczewski Leszek (v. Tarnawa-Malczewski, Malczewski-Tarnawa)	t. III
Maleszka Franciszek (v. Maleszko)	t. III
Malhomme Henryk Adam Celestyn (Malhomme de la Roche)	t. II
Malhomme Leon (Malhomme de la Roche)	t. I
Małkowski Michał	t. I
Mantuszewski Walery Feliks (Walerjan)	t. II
Mańkowski Józef	t. II
Marchlewski Mieczysław Józef Tadeusz	t. I
Marczak Stefan	t. III
Marczyński Antoni	t. I
Marczyński Antoni Stanisław	t. III
Markowski Władysław	t. III
Marlewski Józef	t. II
Mastalerz Stefan Eugeniusz	t. III
Martyszus Zdzisław Mirosław	t. I
Matusiński Jerzy	t. I
Matuszczak Jan	t. III
Matuszewski Ignacy Hugo Stanisław	t. III
Maurer Henryk	t. III
Max Kazimierz (v. Dunin-Max Karol)	t. I
Maywalt Mieczysław Andrzej Felicjan	t. III
Mazurkiewicz Roman	t. I
Mazurkiewicz Władysław Piotr	t. I
Mejor Franciszek	t. III
Merdinger Zygmunt	t. I
Mieczysławski Witold (v. Mieczysławski Friedman, Mieczysław Frydman)	t. III
Mierzyński Władysław (Mieżyński)	t. I
Mikucki Adam Stanisław	t. II
Millak Stanisław	t. III
Miller Paweł Eugeniusz	t. III
Miszke Zbigniew August	t. I
Młodowski Władysław	t. III
Mniszek Aleksander Modzelewski Jan	t. I
Moc Aleksander	t. III
Moczulska Stanisława	t. III

Morawska Maria Magdalena	t. I
Morawski Kajetan (v. Dzierżykraj-Morawski, Morawski-Dzierżykraj Stefan Kajetan)	t. III
Morawski Tomasz Konstanty	t. I
Morstin Paweł (Morsztyn)	t. I
Mostowski Kazimierz Hugo	t. III
Mościcki Michał	t. I
Musielak Stefan	t. III
Mycielski Kazimierz Jan Leon	t. III
Nagórny Tadeusz Marian Lucjan	t. III
Nahlik Stanisław Edward (v. Nachlik)	t. II
Namysłowski Władysław Wiktor	t. I
Nawrocki Stanisław	t. III
Neuman Władysław	t. I
Nieduszyński Bronisław Juljusz Tadeusz	t. II
Nieduszyński Tadeusz	t. II
Nosowicz Olgierd Harry	t. III
Nowicki Romuald Heliodor	t. II
Nowicki Zygmunt Stanisław	t. II
Obrębski Witold	t. II
Okęcki Zdzisław Narcyz Józef	t. I
Okoński Witold	t. I
Olszowski Kazimierz Zygmunt (Zygmunt Kazimierz)	t. I
Orłowski Ksawery Franciszek	t. I
Orłowski Leon	t. I
Orłowski Mieczysław	t. I
Ossowiczowa Wanda Katarzyna Franciszka (v. Ossowicz)	t. III
Ostrowski Andrzej	t. III
Ostrowski Stefan Karol	t. II
Pajęczkowski Edward	t. I
Panfil Stanisław	t. I
Pankiewicz Michał Juliusz	t. III
Parczewski Tadeusz	t. III
Papée Kazimierz (v. Nienburg-Papée)	t. II
Patek Stanisław Jan	t. I
Patyna Antoni	t. III
Pawłowski Edward (Edward Mamert) (v. Korwin-Pawłowski)	t. II
Pelc Władysław (Władysław Antoni)	t. II
Peretjakowicz Andrzej (Peretiakowicz)	t. I
Perkowski Tadeusz	t. I

Perłowski Jan	t. II
Piasecki Witold	t. II
Piechocki Jan	t. III
Pietrański Władysław	t. II
Piłsudski Anatol	t. II
Piotrowicz Jan	t. II
Piszczkowski Tadeusz	t. I
Pluciński Leon Bolesław	t. I
Pol Wiktor Szczepan (v. Pohl)	t. III
Polaczek Franciszek	t. II
Poniński Alfred Emeryk	t. III
Potulicki Michał	t. I
Potworowski Gustaw Adolf	t. I
Prażmowski-Belina-Kryński Zbigniew (v. Belina-Prażmowski-Kryński, Prażmowski-Kryński, Belina-Prażmowski)	t. I
Próchnicki Stanisław	t. I
Pruszyński Czesław	t. I
Przesmycki Edward Wincenty	t. II
Przesmycki Waław	t. I
Przybylkiewicz Zygmunt Bronisław	t. II
Ptaszyński Stanisław	t. I
Putryński Romuald	t. II
Raczyński Roger Adam (Roger Adam Antoni Maria)	t. II
Raczyński Stefan Jerzy	t. III
Radomski Włodzimierz	t. III
Raugiewicz Janina (v. Rau-Raugiewiczowa, Raugiewiczowa)	t. II
Rembiszewski Leon Tadeusz	t. II
Reychman Kazimierz (Rajchman, Reichman, Rejchman)	t. II
Ripa Karol	t. I
Rogalski Mieczysław (v. Dzierżykraj-Rogalski, Rogalski-Dzierżykraj)	t. II
Rogatko Mieczysław	t. II
Rogoyski Doman Andrzej Edward	t. II
Roman Antoni Mikołaj	t. I
Romer Adam Feliks Maria (Adam Andrzej)	t. II
Romer Tadeusz	t. III
Rosmański Stanisław	t. II
Rosset Stanisław, de (v. Derosset)	t. II
Rozwadowski Eugeniusz (v. Jordan Rozwadowski)	t. II
Rozwadowski Konstanty (v. Jordan-Rozwadowski, Rozwadowski-Jordan)	t. II
Ruciński Józef (Jeff)	t. II
Rudzki Kazimierz (v. Węzyk-Rudzki)	t. I

Rundstein Szymon (v. Rundsztain)	t. II
Russanowski Kazimierz (v. Rusanowski, Rozwadowski Karol)	t. II
Ryniewicz Stefan Jan	t. I
Sadowska Zofia Maria	t. III
Sakowski Juliusz (Saydenbaytel Julian)	t. I
Samborski Bogdan Wincenty (Bohdan) (v. Ostoja-Samborski)	t. II
Sapieha Eustachy Kajetan Władysław	t. I
Scazighino Jan Mieczysław Teofil	t. I
Schaetzel Tadeusz (Schätzel, Schätzel von Murzhausen)	t. I
Schimitzek Stanisław	t. I
Schneiderówna Wanda	t. I
Schwarzburg-Günther Władysław (Günther-Schwarzburg)	t. I
Sekrecka Maria	t. III
Seyda Marian	t. I
Simek Rudolf (v. Šimek)	t. III
Siwiłło Franciszek (v. Ursus-Siwiłło)	t. III
Skirmunt Konstanty (v. Skirmunitt)	t. I
Skowroński Tadeusz	t. I
Skrzyński Aleksander Józef (v. Skrzywno-Skrzyński)	t. I
Skrzyński Władysław Bolesław Ignacy Anzelm (v. Skrzywno-Skrzyński)	t. I
Smykiewicz Józef	t. II
Sobolewski Edmund Meliton	t. II
Sońnicki Stanisław Adam	t. III
Srokowski Stanisław Leon	t. I
Staniewicz Roman Adam (Adam Roman)	t. I
Staniszewski Karol	t. III
Stankowski Wiktor	t. II
Starzewski Jan (v. Ostoja-Starzewski)	t. I
Staszewski Jan	t. III
Symonolewicz Konstanty	t. III
Szczepański Aleksander Roman	t. II
Szcześniak Bolesław (Szcześniak)	t. II
Szepietowski Leonard	t. II
Sztark Heljodor (Heliodor)	t. I
Sztefek Paweł	t. I
Szumowski Tadeusz	t. I
Szur Aleksandra (Szurówna)	t. II
Tabaczyński Fryderyk	t. III
Targowski Józef	t. I
Tarnowski Adam	t. I
Teclaff Ludwik Andrzej	t. II

Tomaszewski Jan Leoncjusz August (Tomaszewski De Ornelas, De Ornelas Tomaszewski i d'Ornellas Tomaszewski)	t. III
Treszka Adam	t. II
Trębicki Kazimierz	t. I
Tułasiewicz Waclaw	t. II
Tyszka Józef	t. I
Ubysz Zbigniew Franciszek	t. II
Ullmann Tadeusz Stanisław (Ullman)	t. II
Vetulani Zygmunt	t. I
Wagner Jan	t. II
Wasilewski Leon	t. I
Wdziękoński Aleksy	t. I
Weese Eugeniusz Karol	t. II
Wegnerowicz Roman (Wacław Roman)	t. I
Weidler Maksymilian	t. III
Weinstein Jan	t. I
Wendołowski Jerzy Ryszard Daniel (Wędołowski)	t. III
Weyers Józef Marian	t. I
Weytko Józef (Wejtko)	t. II
Wiche Edward Zygmunt (Wiche-Zarzycki)	t. I
Wierusz-Kowalski Józef (v. Kowalski-Wierusz)	t. I
Wiesiołowski Aleksander Ludwik (v. Ogończyk-Wiesiołowski)	t. II
Włodarkiewicz Stanisław	t. I
Włodek Jan Zdzisław	t. I
Wodzicki Roman	t. I
Wołodkiewicz Józef Jakub	t. I
Wołowski Wojciech	t. III
Wójcik Władysław	t. II
Wróblewski Jan	t. II
Wróblewski Władysław Oktawian	t. I
Wszelaki Jan	t. I
Wysocki Stefan (Stanisław Stefan) (v. Odrowąż-Wysocki)	t. II
Wyszyński Kazimierz Marian	t. I
Wyszyński Zygmunt	t. II
Zaleska Aleksandra	t. II
Zaleski August	t. II
Zaleski Ksawery (Xawery)	t. I
Zaleski Szczęśny Czesław	t. I
Zaleski Władysław Józef	t. I

Załęski Maciej Mateusz	t. II
Zaniewski Kazimierz	t. III
Zarański Józef Makary	t. I
Zawadowski Zygmunt	t. I
Zawadzki Władysław Marian	t. I
Zawisza Aleksander	t. I
Zażuliński Tadeusz (v. Zazuliński)	t. III
Zbyszewski Tytus	t. I
Zbyszewski Waclaw Alfred	t. I
Zembrzuska Leonia	t. I
Ziabicki Józef Teofil Dydak	t. I
Zieliński Stanisław	t. III
Ziętkiewicz Ignacy	t. II
Zyndram-Kościałkowski Waclaw Józef (Kościałkowski)	t. III
Żakowa-Łączyńska Aniela	t. II
Żarnowski Jan Nepomucen	t. III
Żmigrodzki Antoni Aleksander	t. I
Żółtowska Zofia	t. II
Żółtowski Adam	t. II
Żurowski Adam (Żórowski)	t. II

